

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia.

Lakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntitavat, kuten alkoholijuomien toimitus. Muutokset toteutettaisiin ikärajavalvonta turvaten.

Lakiin lisättäisiin myös alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset. Esityksellä selkeytettäisiin vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholia etämyynnistä ulkomaisilta toimijoilta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti myös poistettavaksi suomalaisten toimijoiden toiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon suuntautuvan ja siellä olevalle yleisölle kohdistetun alkoholijuomien markkinoinnin rajoitukset EU-oikeuden rajoissa. Tavoitteena on parantaa Suomeen sijoittautuneiden alkoholielinkeinon toimijoiden kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia Euroopan unionin sisämarkkinoilla mahdollistamalla väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi. Markkinointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kotimaan markkinoinnissa eli väkevän alkoholijuoman verkkomarkkinointi olisi jatkossa sallittua myös Suomessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	7
2.1 Nykytila	7
2.1.1 Lainsäädäntö	7
2.1.2 Alkoholimarkkinoiden kehitys	20
2.1.3 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys	23
2.1.4 Etämyyntikiellon suhde EU-oikeuteen	25
2.1.4.1 Visnapuu-tapaus	25
2.1.4.2 Etämyyntikiellon notifiointi Euroopan komissiolle	30
2.1.4.3 EU Pilot-menettely	31
2.1.5 Etämyyntiä koskeva kansallinen viranomais- ja oikeuskäytäntö	31
3 Tavoitteet	35
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	36
4.1 Keskeiset ehdotukset	36
4.2 Pääasialliset vaikutukset	38
4.2.1 Yleistä	38
4.2.2 Taloudelliset vaikutukset	42
4.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	52
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	62
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	62
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomaille käytetyt keinot	69
6 Lausuntopalaute	78
6.1 Lausuntokierroksella saatu palaute	78
6.2 Jatkovalmistelu	88
6.3 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	90
7 Säännöskohtaiset perustelut	90
8 Lakia alemman asteinen sääntely	117
9 Voimaantulo	118
10 Toimeenpano ja seuranta	118
11 Suhde valtion talousarvioon	118
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	118
12.1 Yleistä	118
12.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja	119
12.3 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus	122
12.4 Yhdenvertaisuus	125
12.5 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate	127
12.6 Oikeus sosiaaliturvaan	130
12.7 Lasten ja nuorten asema	131
12.8 Julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen	133
12.9 Valvontaviranomaisen koeostot	134
12.10 Valvontamaksu	136

12.11 Seuraamusmaksu	136
12.12 Asetuksenantovaltuus	137
LAKIEHDOTUS	139
Laki alkoholilain muuttamisesta	139
LIITE	152
ALKOHOLILAIN 74 JA 75 §:SSÄ TARKOITETUT VALVONTAMAKSUT	152
LIITE	154
RINNAKKAISTEKSTI	154
Laki alkoholilain muuttamisesta	154

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran kokonaisuudessaan vuonna 2017. Laki tuli nyky muodossaan voimaan vuonna 2018.

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan mahdollistetaan alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä tilaajalle tai muulle vastaanottajalle. Lisäksi esityksellä toteutettaisiin hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan selkiytetään vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. Esityksessä ehdotetaan, että alkoholijuomien toimittaminen olisi mahdollista kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä ja alkoholijuomien rajat ylittävistä etämyynneistä. Alkoholijuomien toimitus niin kotimaasta kuin rajat ylittävistä etämyynneistä toteutettaisiin ottamalla vähittäismyynti- ja anniskelulupien rinnalle uusi toimituslupa. Laissa määriteltäisiin alkoholijuoman rajat ylittävä etämyynti ja selkeytettäisiin etämyyntiä koskeva oikeustila. Alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä ja etäostoa koskevat säännökset ulotettaisiin koskemaan myös toisista Euroopan talousalueen (ETA) maista tapahtuvaa myyntiä ja ostoa.

Lisäksi esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan poistetaan suomalaisten toimijoiden ulkomaille suuntautuvan markkinoinnin rajoitukset EU-oikeuden rajoissa. Esityksessä ehdotetaan, että väkevän alkoholijuoman markkinointi olisi jatkossa sallittua tietoverkossa. Näin ollen esityksellä mahdollistettaisiin kotimaisille toimijoille myös toiseen ETA-valtioon suuntautuva väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi. Markkinointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kotimaan markkinoinnissa, eli väkevän alkoholijuoman verkkomarkkinointi olisi jatkossa sallittua myös Suomessa.

Esityksellä toimeenpantaisiin eduskunnan vuonna 2017 hyväksymän uuden alkoholilain yhteydessä hyväksytty lausuma, jonka mukaan eduskunta edellytti, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Lausuman mukaan sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Lausuman mukaan valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

Alkoholijuomien etämyyntiä koskevaan epäselvään oikeustilaan ovat ottaneet kantaa muun muassa ylimmät laillisuusvalvojat. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoi kesäkuussa 2024 antamassaan ratkaisussa EOAK/911/2023, että alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyn tulkinnanvaraisuus vaarantaa oikeusvarmuuden toteutumisen tavalla, jota apulaisoikeusasiamiehen mukaan ei voi pitää hyväksyttävänä. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyn tulkinnanvaraisuus vaikeuttaa lakia soveltavan viranomaisen mahdollisuuksia toimia hyvän hallinnon edellyttämällä tavalla eikä alkoholin etämyyntiä koskeva oikeustilan epäselvyys ei ole korjattavissa lakia soveltavan viranomaisen tulkinnalla, vaan ainoastaan lainsäätäjän toimenpitein. Apulaisoikeusasiamies viittasi ratkaisussaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman alkoholin etämyyntiä koskevaan kirjaukseen ja sen toimeenpanoon.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Esitys pohjautuu pitkälti hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta HE 173/2024 vp, joka annettiin eduskunnalle 10.10.2024. Mainitussa esityksessä ehdotettiin alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä, mutta esityksellä ei olisi selkeytetty alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Mainittu esitys ilmoitettiin Euroopan komissiolle 18.9.2024 direktiivin 2015/1535 mukaisesti. Euroopan komissio antoi 17.12.2024 yksityiskohtaisen lausunnon hallituksen esityksestä. Komission mukaan kyseinen hallituksen esitys vaikuttaisi olevan ulkomaisia toimijoita syrjivä ja siten EU:n sisämarkkinasääntöjen vastainen, kun alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevia säännöksiä ei selvennettäisi, vaikka samaan aikaan kotimaisille toimijoille sallittaisiin alkoholijuomien toimittaminen. Teknisiä määräyksiä koskevan direktiivin mukainen odotusaika, jolloin ehdotusta ei saa hyväksyä, piteni komission yksityiskohtaisen lausunnon johdosta 19.3.2025 saakka. Suomen viranomaiset vastasivat komission yksityiskohtaiseen lausuntoon 23.6.2025.

Komission 17.12.2024 antaman yksityiskohtaisen lausunnon perusteella hallitus päätti peruuttaa hallituksen esityksen keväällä 2025. Esityksen eduskuntakäsittelyssä mietintövaliokuntana toiminut sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ehtinyt antaa asiasta mietintöään, mutta lausuntovaliokuntina toimineet talousvaliokunta ja perustuslakivaliokunta olivat antaneet esityksestä lausuntonsa¹ marraskuussa 2024. Talousvaliokunta korosti lausunnossaan, että alkoholilain EU-oikeudellisen arvioinnin kannalta olennaista on kyseisessä esityksessä ehdotetun kotimaan toimitusmyynnin ja esityksen ulkopuolelle jääneen alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyn muodostama kokonaisuus. Talousvaliokunta painotti alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyehdotuksen kiireellisyyttä.

Hallituksen esityksen valmistelu aloitettiin uudestaan alkuvuodesta 2025 siten, että siihen sisällytettiin kotimaan toimituksen lisäksi sekä rajat ylittävää etämyyntiä että markkinointia koskevat säännökset. Alkoholin toimittamista koskevat säännökset ovat pysyneet pitkälti samoina, mutta joitakin muutoksia on tehty alkuperäiseen hallituksen esitykseen verrattuna. Aikaisemmasta esityksestä poiketen kotimaan vähittäismyynnistä saisi toimittaa enintään 8-prosenttisia käymisteitse valmistettuja ja enintään 5,5-prosenttisia muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia. Tätä vahvempia juomia voisi kotimaasta toimittaa vain Alkosta. Lisäksi esityksessä on huomioitu talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan antamat lausunnot aikaisemmasta hallituksen esityksestä. Valiokuntien lausuntojen perusteella uudessa hallituksen

¹ TaVL 28/2024 vp ja PeVL 58/2024 vp.

esityksessä poistettiin vaatimus vahvasta sähköisestä tunnistamisesta sekä ehdotus seuraamusmaksun ylärajan korottamisesta 20 000 euroon. Lisäksi esityksessä luovuttiin ehdotuksesta lieventää alkoholilain mukaisen luvan peruuttamisen edellytyksiä sekä tarkennettiin sääntelyä, joka mahdollistaa lupaehtojen asettamisen toimituslupa. Edellä mainittujen muutosten lisäksi uuteen esitykseen on tehty eräitä vähäisiä muutoksia. Uudessa hallituksen esityksessä on muokattu 26 §:ää. Alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotettiin, että 17 §:n mukainen vähittäismyyntilupa voisi koskea luovutusta alkoholijuoman toimitukseen luvassa määritellyistä vähittäismyyntipaikan noutopisteistä. Uudessa hallituksen esityksessä noutopistesääntely ulotettaisiin myös Alkon toimintaan. Näin ollen myös Alkolle sallittaisiin yksiselitteisesti noutopisteet. Alkoholijuoman palauttamista koskevia säännöksiä muutettiin siten, että toimitusluvan haltijalla olisi velvollisuus palauttaa alkoholijuoma suoraan takaisin myyjälle ainoastaan silloin, jos alkoholijuomaa ei voitaisi luovuttaa vastaanottajalle tämän iän vuoksi. Muissa tapauksissa alkoholijuoma voitaisiin yrittää luovuttaa myöhemmin uudelleen. Lisäksi 17 §:ssä viitattaisiin vähittäismyyntipaikan ja noutopisteen osalta rakentamislain (751/2023) mukaiseen rakennuskohteeseen eikä rakennukseen. Voimassa olevan lain 64 §:n 2 momentissa oleva vaatimus henkilötietojen julkaisemisesta ainoastaan yksittäisinä hakuina poistettaisiin.

Etämyyntiä koskevien säännösten valmistelun tueksi sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt syksyllä 2024 professori Petri Kuoppamäeltä ja professori Juha Raitiolta sekä oikeustieteen tohtori Kukka Kuusela EU-oikeudelliset asiantuntijalausunnot koskien alkoholin etämyyntiä.

Esitys oli lausuntokierroksella 13.6.-31.7.2025. Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi-sivustolla, ja lausuntoa pyydettiin esityksen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta, toimialaa edustavilta järjestöiltä, elinkeinoelämän edustajilta sekä kansanterveysjärjestöiltä. Lausuntoaika on tavanomaista lyhyempi, sillä esitys pohjautuu pitkälti eduskunnassa käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen HE 173/2024 vp. Kotimaan toimitusta koskevat ehdotetut säännösmuutokset ovat olleet suurelta osin lausuttavana kyseisen hallituksen esityksen luonnoksessa (lausuntopyyntö VN/33074/2023).

Hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2024>. Hallituksen esitykseen on yhdistetty seuraavat hankkeet: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM101:00/2023> ja <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM100:00/2024>.

Notifiointi

Esitys on notifioitu Euroopan komissiolle 24.6.2025 avoimuusdirektiivin 2015/1535 mukaisesti. Euroopan komissio pyysi 10.7.2025 Suomen viranomaisia toimittamaan lisätietoja ilmoitetusta luonnoksesta. Komission lisätietopyyntö koski esityksessä ehdotettuja markkinointia koskevia säännöksiä ja sitä, koskeeko esitys toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneita tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajia tai välittäjäpalvelujen tarjoajia. Markkinointia koskevat kysymyksissä komissio pyysi lisätietoa siitä, miten esityksessä määriteltäisiin vaikuttajat ja miten vaikuttajia valvotaan Suomessa. Lisäksi komissio pyysi tarkennusta siihen, mitkä alkoholijuomien verkkomarkkinointikäytännöt, joita ei ole suunnattu alaikäisille tai jotka eivät kuvaa alaikäisiä, sallittaisiin ilmoitetussa luonnoksessa. Mikäli käytäntö kattaisi mainonnan, komissio pyysi ilmoittamaan, sisältyykö siihen audiovisuaalisen kaupallisen viestinnän tarjoaminen videonjakoalustojen palveluissa tai tilattavissa audiovisuaalisissa mediapalveluissa audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin 2010/13/EU 1 artiklan 1 kohdan aa alakohdassa ja 1 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaisesti. Lisäksi komissio pyysi tarkentamaan valintaa, jossa väkevien alkoholijuomien markkinointi

olisi kiellettyä televisio - ja radiotoiminnassa mutta sallittua tietyissä verkkoympäristöissä. Suomen viranomaiset vastasivat 4.8.2025 komission lisätietopyyntöön.

Direktiivin 2015/1535 mukainen odotusaika päättyy 25.9.2025. Komissio antoi 18.9.2025 päivätyllä ilmoituksellaan notifioituun esitysluonnokseen huomautuksia. Huomautuksissaan komissio kiinnitti huomiota ehdotettuihin markkinointisäännöksiin ja tarkasteli ehdotettua sääntelyä SEUT 56 artiklan kannalta. Komissio nosti erityisesti esille, että esityksellä yhtäältä sallittaisiin väkevien alkoholijuomien markkinointi verkossa, mukaan lukien videonjakoalustapalveluilla, mutta toisaalta kiellettäisiin markkinointi tilausohjelmalveluissa. Komissio kehotti Suomen viranomaisia harkitsemaan reilun kilpailun tasapainottamista mediakentän eri toimijoiden, kuten mediapalvelujen tarjoajien ja videonjakoalustapalvelujen tarjoajien, välillä. Komissio kehotti myös Suomen viranomaisia pohtimaan, miten vaikuttajamarkkinoinnin kiellon lisäksi voitaisiin tehokkaasti rajoittaa alaikäisten altistumista alkoholimarkkinoinnille, huomioiden videonjakoalustapalveluiden suosio erityisesti nuoremman yleisön keskuudessa. Edellä esitetyn perusteella komissio suosittelee Suomen viranomaisia harkitsemaan huolellisesti ja perusteellisesti kyseisen toimenpiteen tarpeellisuutta, oikeasuhteisuutta ja syrjimättömyyttä sekä sitä, ilmentääkö eri palveluntarjoajaryhmiin sovellettava lähestymistapa aidosti pyrkimystä saavuttaa toimenpiteen tavoite johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla. Komission huomautukset eivät aiheuttaneet muutoksia hallituksen esitykseen, koska markkinointisäännösten tiukennuksista oli luovuttu jo lausuntokierroksen jälkeen esityksen jatkovalmistelussa.

Jos toinen jäsenvaltio antaa esityksestä yksityiskohtaisen lausunnon, odotusaika pitenee kolmella kuukaudella. Esitystä ei voida hyväksyä sen odotusaikana.

Hallituksen esitys toimitettiin lainsäädännön arviointineuvostolle 28.8.2025. Aikataulusyistä arviointineuvoston lausuntoa ei ole huomioitu esityksessä. Hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavissa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnisteella STM004:00/2024.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

Alkoholilaki

Lain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan sellaista ainetta ja tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Alkoholijuoma määritellään 2 kohdassa, jonka mukaan alkoholijuoma on juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Väkiwiinalla puolestaan tarkoitetaan 5 kohdan mukaan etyylialkoholia ja etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia.

Alkoholilaissa säädetään erinäisistä luvista, joita alkoholilain mukaiselta toiminnalta edellytetään. Lain 5 §:n mukaan alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman lupaa.

Väkiviinaa ei saa valmistaa, tuoda maahan, myydä, käyttää eikä pitää hallussa ilman lupaa. Lain 6 §:ssä säädetään kuitenkin eräistä poikkeuksista luvanvaraisuuteen. Esimerkiksi enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on sallittu 5 §:ssä säädetystä huolimatta.

Kun kuluttaja hankkii alkoholia Suomesta, hän voi hankkia alkoholijuomia joko vähittäismyynnistä tai anniskelusta. Lain 3 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan alkoholijuoman vähittäismyynnillä tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa. Saman pykälän 1 momentin 12 kohdan mukaan alkoholijuoman anniskelulla tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa.

Anniskeluluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään 18 §:ssä. Anniskelulupa koskee anniskelupaikan anniskelualuetta ja se myönnetään majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettua ravitsemistoimintaa harjoittavalle hakijalle, mikäli luvan edellytykset täyttyvät. Alkoholijuomien anniskelupaikasta säädetään 36 §:ssä. Sen mukaan alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaan nautittaviksi hyväksytyllä anniskelualueella. Anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Anniskeltua alkoholijuomaa ei saa kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella.

Vähittäismyyntiluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään 17 §:ssä. Pykälän mukaan käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Myyntipaikkana voi olla joko elintarvikeliike, myymäläauto tai -vene, anniskelupaikka tai valmistuspaikan yhteydessä oleva myymälä.

Alkoholiyhtiöllä on pääsäännön mukaan yksinoikeus käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Pääsäännöstä on poikkeukset 17 §:ssä tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupien osalta. Poikkeukset mahdollistavat sen, että enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää tilaviiniä sekä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää käsityöläisolutta voidaan myydä niiden vähittäismyyntipaikassa. Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitetussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Kyse on rajatusta poikkeuksesta Alkon vähittäismyyntimonopoliin. Sen lisäksi, että vähittäismyynti on sidottu valmistuspaikan välittömään yhteyteen tai läheisyyteen, on tilaviinien ja käsityöläisoluiden tuotantomääriä rajoitettu. Lain 3 §:ssä olevien käsityöläisoluiden ja tilaviinien määritelmien mukaisesti tilaviiniä voidaan valmistaa kalenterivuoden aikana enintään 100 000 litraa ja käsityöläisolutta 500 000 litraa.

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikasta säädetään 35 §:ssä. Sen mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia. Vähittäismyynnissä alkoholijuomat tulee siis myydä ja luovuttaa luvan saaneissa tiloissa. Vähittäismyyntiluvan haltija voi ottaa vastaan tilauksia ja maksuja verkkokaupassaan myös alkoholijuomista, mutta asiakkaan tulee noutaa alkoholijuomat

vähittäismyyntipaikasta. Verkkokauppa on näin ollen sallittua siten, että tilaaja noutaa verkkokauppaostokset vähittäismyyntipaikasta.

Alkoholiyhtiön osalta 27 §:ssä säädetään, että siltä ostettuja alkoholijuomia saadaan luovuttaa ostajille myös avoimessa liikehuoneistossa, jonka toiminnanharjoittajan kanssa alkoholiyhtiö on tehnyt luovutuspaikkasopimuksen (ns. noutopiste). Luovutuspaikkaan saadaan toimittaa vain ostajan sinne tilaamia alkoholijuomia. Toimitetut alkoholijuomat saadaan luovuttaa vain niiden ostajalle tai tämän valtuuttamalle henkilölle ja noutamatta jääneet alkoholijuomat on palautettava alkoholiyhtiölle viimeistään kahden viikon kuluttua niiden saapumisesta luovutuspaikkaan. Sääntely ei alkoholiyhtiönkään osalta mahdollista sitä, että alkoholijuomia toimitettaisiin luovutuspaikasta kuluttajan osoittamaan paikkaan. Verkkokauppa on myös alkoholiyhtiön osalta mahdollinen ainoastaan siten, että alkoholiyhtiö ottaa tilauksia ja maksuja vastaan verkkokaupassa, mutta asiakas noutaa juomat itse paikan päältä vähittäismyynti- tai luovutuspaikasta.

Alkoholilaissa (1102/2017) ei ole erityissäännöstä ulkomailta tapahtuvasta alkoholijuomien vähittäismyyntistä, verkkokaupasta tai etämyyntistä. Laissa ei ole määritelty sitä, mitä tarkoitetaan alkoholijuoman etämyyntillä.

Maahantuonnista säädetään lain 32 §:ssä. Sen mukaan alkoholijuomia saa tuoda maahan ilman erillistä maahantuontilupaa omaa käyttöä varten sekä kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen. Kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia käyttävä tarvitsee kuitenkin maahan tuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa tämän lain mukaisen luvan. Lain 33 §:n mukaan alle 20-vuotias ei saa tuoda maahan väkevää alkoholijuomaa. Alle 18-vuotias ei saa tuoda maahan mietoa alkoholijuomaa.

Lain 37 §:ssä säädetään vähittäismyynti- ja anniskelukielloista. Pykälän mukaan alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi eikä silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Vähittäismyyntissä väkeviä alkoholijuomia ei saa edellä säädetystä poiketen luovuttaa alle 20-vuotiaalle. Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista ei puolestaan anniskelupaikassa saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Edellä mainittujen luovutuskieltojen lisäksi 5 luvussa säädetään erinäisistä rajoituksista ja velvoitteista alkoholijuomien vähittäismyyntissä ja anniskelussa. Luku sisältää muun muassa säännökset vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunnalle asetettavista vaatimuksista, iän todistamisesta alkoholijuomaa luovutettaessa sekä sallituista vähittäismyynti- ja anniskeluaajoista.

Alkoholijuomien markkinoinnista säädetään lain 50 §:ssä. Lain 50 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan miedon alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos se kohdistuu alaikäisiin tai muihin henkilöihin, joille alkoholijuomaa ei 37 §:n mukaan saa myydä, tai siinä kuvataan tällaisia henkilöitä. Markkinoinnissa ei säännöksen 2 kohdan mukaan saa yhdistää alkoholin käyttöä ajoneuvolla ajamiseen. Markkinoinnissa ei 3 kohdan mukaan saa korostaa alkoholijuoman alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena. Markkinoinnissa ei 4 kohdan mukaan saa kuvata alkoholin runsasta käyttöä myönteisesti taikka raittiutta tai alkoholin kohtuukäyttöä kielteisesti eikä markkinoinnissa saa 5 kohdan mukaan luoda kuvaa siitä, että alkoholin käyttö lisää sosiaalista tai seksuaalista menestystä. Edelleen 6 kohdan mukaan markkinoinnissa ei saa luoda kuvaa, että alkoholilla on lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia tai että se piristää,

rauhottaa tai on keino ristiriitojen ratkaisemiseksi. Markkinointi ei 7 kohdan mukaan saa olla hyvän tavan vastaista, eikä siinä saa käyttää kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä taikka antaa muutoin alkoholista, sen käytöstä, vaikutuksista tai muita ominaisuuksista totuuden vastaista tai harhaanjohtavaa tietoa. Markkinointia ei 8 kohdan mukaan saa toteuttaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) mukaisessa televisio- ja radiotoiminnassa kello 7–22 tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä. Markkinointia ei 9 kohdan mukaan saa toteuttaa tai kohdistaa yleisölle järjestyslaissa (612/2003) tarkoitetulla yleisellä paikalla. Markkinoinnissa ei 10 kohdan mukaan saa käyttää kuluttajan osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun. Markkinointi on lisäksi 11 kohdan mukaan kiellettyä, jos sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä.

Väkevän alkoholijuoman markkinointi on lain 50 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan kiellettyä. Poikkeuksista väkevän alkoholijuoman markkinointikieltoon säädetään 50 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan väkevää alkoholijuomaa saa markkinoida mietoja alkoholijuomia koskevin yllä luetelluin rajoituksin 1) väkevien alkoholijuomien valmistus-, vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa, 2) painetussa tai tietoverkossa esitetyssä vähittäismyynti- tai anniskeluhinnastossa sekä valmistajan tai tukkumyyjän tuoteluettelossa siten, että kaikki saatavilla olevat juomat esitellään kuluttajille yhdenmukaisella tavalla, sekä 3) muutoinkin alkoholijuomien myyntiin osallistuville, ei kuitenkaan kuluttajille avoimena olevassa tietoverkossa.

Markkinointia koskevan 50 §:n 5 momentin mukaan pykälän 1 ja 2 momenttia ei sovelleta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa (460/2003) tarkoitettuun julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, jota muu kuin Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja harjoittaa ulkomailla ja joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi yksinomaan muualla kuin Suomessa tai samansisältöisenä vastaanottajan maasta riippumatta. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin ulkomailta harjoitettuun Suomessa markkinoilla olevien alkoholijuomien markkinointiin, joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa.

Lupaviranomaisena sekä vähittäismyynti- että anniskeluluissa toimii 7 §:n perusteella aluehallintovirasto. Lain 9 luvussa säädetään lisäksi valvonnasta ja ohjauksesta ja 10 luvussa kielloista ja rikkomusten seuraamuksista. Lain 60 §:n perusteella aluehallintovirastot valvovat alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia alueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo puolestaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus. Valvontaviranomainen voi muun muassa kieltää luvanhaltijaa jatkamasta elinkeinotoimintaa siltä osin kuin se on olennaisesti lain 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla hyvän tavan vastaista eikä kyseistä toimintaa ole korjattu tai lopetettu asetetussa kohtuullisessa määräajassa valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta. Säännökset mahdollistavat myös uhkasakon asettamisen tai seuraamusmaksun määräämisen muun muassa silloin, kun luvanhaltija on rikkonut 5 luvussa säädettyjä velvollisuuksiaan.

Vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevista maksuista säädetään alkoholilain 11 luvussa. Alkoholilain 75 §:n mukaan aluehallintovirasto perii valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun. Lisäksi lupamaksuista säädetään erikseen valtion maksuperustelaissa.

Valviran ja aluehallintovirastojen toiminta päättyy vuoden 2025 lopussa, kun valtion aluehallintouudistus astuu voimaan. Valviran ja aluehallintovirastojen alkoholilakiin liittyvät tehtävät siirtyvät uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon, joka aloittaa toimintansa 1.1.2026. Ahvenanmaan valtionvirasto vastaa kuitenkin edelleen Ahvenanmaan alueen valtionhallinnosta.

Valmisteverotuslaki

Valmisteverotuksen peruseriaatteen on EU:ssa yhdenmukaistettu valmisteverotusdirektiivissä. Euroopan unionin neuvosto antoi 19.12.2019 direktiivin (EU) 2020/262 (uudelleen laadittu) valmisteveroja koskevasta yleisestä järjestelmästä, jäljempänä *valmisteverotusdirektiivi*. Sitä on sovellettu unionissa 13.2.2023 alkaen. Direktiivin säännökset on toimeenpantu Suomessa valmisteverotuslaissa (182/2010).

Valmisteverotuslaissa säädetään valmisteverojen suorittamisesta valtiolle. Valmisteverotuslaissa säädetään valmisteverotuksessa noudatettavasta menettelystä, verovelvollisuudesta, verovapauksista ja valvonnasta. Lakia sovelletaan muun ohella alkoholi- ja alkoholiuomaverosta annetussa laissa (1471/1994) säädettyihin veroihin ja maksuihin.²

Valmisteveronalaisten tuotteiden etämyynnistä säädetään valmisteverotusdirektiivin 44 artiklassa. Valmisteverotusdirektiivin mukaan valmistevero kannetaan määräjäsenvaltiossa sellaisista toisessa jäsenvaltiossa kulutukseen luovutetuista tuotteista, jotka toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut muu kuin valtuutettu varastonpitäjä, rekisteröity vastaanottaja tai varmistettu vastaanottaja, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut ja jotka itsenäistä taloudellista toimintaa harjoittava lähettäjä tai joku hänen puolestaan on suoraan tai välillisesti lähettänyt tai kuljettanut toisen jäsenvaltion alueelle. Lähettäjä on velvollinen maksamaan valmisteveron määräjäsenvaltiossa. Verovelvollisuus syntyy, kun tuotteet luovutetaan määräjäsenvaltiossa. Lähettäjä voi myös nimetä määräjäsenvaltioon sijoittautuneen veroedustajan, joka on velvollinen maksamaan valmisteveron lähettäjän puolesta.

Tuotteiden lähettäjän ja tämän mahdollisesti nimeämän veroedustajan on oltava rekisteröitynyt ennen valmisteveron alaisten tuotteiden lähettämistä sekä asetettava vakuus valmisteveron maksamisesta määräjäsenvaltion vahvistamin edellytyksin. Kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ensimmäisessä jäsenvaltiossa kannettu valmistevero on palautettava lähettäjälle tämän pyynnöstä sillä edellytyksellä, että lähettäjä tai veroedustaja on rekisteröitynyt ennen tuotteiden lähettämistä ja asettanut vakuuden, maksanut veron sen jälkeen kun tuotteet on määräjäsenvaltiossa luovutettu ja pitänyt kirjaa luovutetuista tuotteista. Jäsenvaltiot voivat yksinkertaistaa näitä vaatimuksia kahdenvälisen tai monenvälisen sopimusten mukaisesti. Direktiivin 44 artiklan 3 kohdan nojalla jäsenvaltiot voivat lisäksi määrätä, että jos lähettäjä tai veroedustaja ei ole rekisteröitynyt ja asettanut vakuutta, valmisteverovelvollinen on valmisteveron alaisten tuotteiden vastaanottaja. Tämä direktiivin mahdollistama menettely on

² Valmisteverotuslakia on muutettu hiljattain lailla 432/2024. Lakimuutoksessa täydennettiin verovelvollisuutta etämyynnissä koskevaa säännöstä siten, että tuotteiden ostaja on valmisteverotusdirektiivin mahdollistamalla tavalla myyjän lisäksi vastuussa verosta tietyissä etämyynnin tilanteissa, mikäli etämyyjä ei täytä velvollisuuksiaan. Lisäksi etämyyjälle säädettiin velvollisuus antaa tuotteiden kuljetuksesta vastaavalle kuljetusyritykselle Verohallinnon antama kuljetuksen yksilöivä tunniste, joka tulee kuljetuksen aikana pyydettyä esittää toimivaltaiselle viranomaiselle.

pantu kansallisesti voimaan valmisteverotuslain 1.9.2024 voimaan tulleella muutoksella 432/2024.

Valmisteverotuslaissa on myös määritelty etämyynti sekä etämyyjä. Lain 6 §:n määritelmien mukaan laissa tarkoitetaan:

10) etämyynnillä myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut muu henkilö kuin valtuutettu varastonpitäjä tai rekisteröity vastaanottaja tai väliaikaisesti rekisteröity vastaanottaja, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja valmisteveron alaisia tuotteita, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen;

11) etämyyjällä myyjää, joka myy tuotteita Suomeen 10 kohdan mukaisesti.

Valmisteverotuslaki sisältää säännökset verovelvollisuudesta etämyyntitilanteissa, joissa etämyyjä on sijoittautunut toiseen EU:n jäsenvaltioon ja ostajana on yksityishenkilö. Lain 79 §:n mukaan valmistevero kannetaan etämyynnillä Suomeen myydyistä tuotteista. Etämyyjä on verovelvollinen. Jos etämyyjällä on veroedustaja, hän on etämyyjän sijasta verovelvollinen. Etämyyjä on vastuussa veroedustajan suoritettavasta valmisteverosta kuin omasta verostaan. Jos etämyyjä ei noudata 80 §:ssä säädettyjä ilmoittamista ja vakuuden antamista koskevia velvollisuuksiaan, tuotteet hankkinut yksityishenkilö on vastuussa verosta etämyyjän lisäksi.

Lain 80 §:n mukaan etämyyjän, jolla ei ole Suomessa veroedustajaa, on ilmoitettava Verohallinnolle tuotteista ennen niiden lähettämistä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen ja annettava vakuus valmisteverojen suorittamisesta. Kun etämyyjä on tehnyt ilmoituksen ja antanut vakuuden, Verohallinto antaa tälle tuotteiden kuljetuksen yksilöivän tunnisteen. Etämyyjän on toimitettava tunniste tuotteiden kuljetuksesta vastaavalle kuljetusyritykselle. Tunniste on pyydettyessä esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle kuljetuksen aikana.

EU:n ulkopuoliseen ETA-maahan sijoittautunut myyjä ei ole valmisteverovelvollinen Suomeen myymistään tuotteista. Tilatessa alkoholijuomia EU:n ulkopuolisesta ETA-maasta alkoholi on aina tullattava. Tällöin ostajan on maksettava alkoholista maahantuontiverot eli valmisteverot, arvonlisävero sekä mahdollinen tullimaksu.

Yksityishenkilö voi hankkia Suomesta käsin toisessa jäsenvaltiossa verotettuja valmisteveron alaisia tuotteita myös siten, että myyjä ei osallistu kuljetuksen järjestämiseen millään tavoin. Kyse on tällöin valmisteverotuslain 74 §:n mukaisesta yksityishenkilön hankinnasta, josta käytetään puhekielessä vakiintuneesti nimitystä etäosto. Siinä yksityishenkilö muuten kuin matkustajatuontina tai etämyynnillä hankkii toisesta jäsenvaltiosta omaan käyttöönsä valmisteveronalaisia tuotteita ja järjestää niiden kuljetuksen Suomeen itsenäisesti ilman myyjän suoraan tai välillistä osallistumista kuljetuksen järjestämiseen. Tuotteet voi kuljettaa maahan joko toinen yksityishenkilö tai elinkeinonharjoittaja. Etäostossa ostaja on verovelvollinen hankkimistaan tuotteista. Ostajan lisäksi tuotteiden kuljettamiseen osallistunut yksityishenkilö tai ammattimainen elinkeinonharjoittaja sekä tuotteita Suomessa hallussaan pitävä, kuten niiden varastoija, ovat vastuussa verosta. Ostajan on ennen tuotteiden lähettämistä toisesta jäsenvaltiosta ilmoitettava niistä Verohallinnolle ja annettava yhdenmukaistetun veron alaisista tuotteista vakuus. Ostajan on annettava Verohallinnolle etäostolla hankkimistaan tuotteista veroilmoitus kalenterikuukauden mittaiselta verokaudelta kyseisen verokauden aikana Suomeen saapuneista tuotteista. Veroilmoitus on annettava ja vero on maksettava viimeistään verokautta seuraavan kalenterikuukauden 12 päivänä.

Arvonlisäverolaki

Valmisteveronalaisten tuotteiden etämyynissä on kyse myös arvonlisäverollisesta tapahtumasta. Arvonlisäverolain (1501/1993) mukaan valmisteveron alaisten tavaroiden etämyynistä on kyse silloin, kun tavarat ostaa yksityishenkilö ja myyjä osallistuu suoraan tai välillisesti tavaroiden kuljetukseen EU-maiden välillä. Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä annetun täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 282/2011 5 a artiklassa on määritelty tarkemmin, mitä kuljetuksen suoralla tai välillisellä järjestämisellä tarkoitetaan. Verovelvollisuus määräytyy arvonlisäverolaissa ja valmisteverotuslaissa yhteneväisesti siten, että etämyyjä on sekä arvonlisäverovelvollinen että valmisteverovelvollinen etämyynissä. Etämyynissä arvonlisävero kannetaan siinä jäsenvaltiossa, jossa tavarankuljetus ostajalle päättyy. Yksityishenkilön ostessa alkoholijuomia toisesta EU-maasta etämyyntiteitse kyse on siis arvonlisäverotuksen näkökulmasta Yhteisön sisäisestä tavaroiden etämyynistä, josta myyjä suorittaa Suomen arvonlisäveron.

Ostajan järjestäessä kuljetuksen itsenäisesti toisesta EU-maasta ostetuille alkoholijuomille ei myyntiin sovelleta arvonlisäverolain etämyyntiä koskevia säännöksiä kuten ei valmisteverotuslain etämyyntisäännöksiäkään. Tavarankuljetus on arvonlisäverotuksessa tällöin se jäsenvaltio, josta tuotteet lähetetään tai kuljetus alkaa. Myyjä on velvollinen suorittamaan myynnistään arvonlisäveron kyseiseen jäsenvaltioon.

EU:n arvonlisäveroalueen ulkopuolelta Suomeen tuotavista valmisteveron alaisista tavaroista maksetaan arvonlisäveroa aina maahantuonnin yhteydessä. EU:n ulkopuolisesta ETA-maasta tilattava alkoholi on tullattava.

EU-lainsäädäntö

Euroopan unionin oikeudesta tehty sopimus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 168 artiklan 5 kohdan mukaan unionilainsäädännöllä voidaan säätää toimenpiteistä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä alkoholin väärinkäyttöä. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

Sellaisen harmonisoivan unionilainsäädännön säätäminen, jonka välitön tarkoitus olisi alkoholihaittojen vähentäminen, on siten nimenomaisesti kielletty. Jäsenvaltiot ovat päävastuussa alkoholihaittoja vähentävästä lainsäädännöstä, ja EU:lla on tässä suhteessa vain täydentävä rooli.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä. Kuitenkin SEUT 36 artiklassa määrätään poikkeuksista tähän kieltoon. Sen mukaan 34 artikla ei estä sellaisia tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

Kansalliset monopolit ovat erityistapauksia EU-lainsäädännössä, ja monopolin alaisista tuotteista määrätään SEUT 37 artiklassa. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot mukauttavat kaupallisia valtion monopolejaan niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät toteuta uusia toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa 1 kohdan periaatteiden kanssa tai joilla rajoitetaan jäsenvaltioiden välisten tullien ja määrällisten rajoitusten kieltämistä koskevien artiklojen soveltamisalaa. EU-oikeus mahdollistaa siten kansallisen monopolin ylläpitämisen, kunhan tavaroiden myyntiä tai hankintaa koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Monopolin alaisia tuotteita arvioidaan siis SEUT 37 artiklan perusteella ja monopolista tehtyjä poikkeuksia SEUT 34 ja 36 artiklan perusteella.

Sähkökauppadirektiivi

Internetkaupasta säädetään tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä sisämarkkinoilla koskevista oikeudellisista näkökohdista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2000/31/EY (jäljempänä sähkökauppadirektiivi), joka on Suomessa pantu täytäntöön sähköisen viestinnän palveluista annetulla lailla (917/2014).

Sähkökauppadirektiivin tavoitteena on sen 1 artiklan mukaisesti edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa varmistamalla tietoyhteiskunnan palvelujen vapaa liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä. Sähkökauppadirektiivi koskee tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamista sekä sopimusten tekemistä sähköisessä muodossa. Tietoyhteiskunnan palveluja ovat kaikki etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavat palvelut, joista tavallisesti maksetaan korvaus.

Direktiivin keskeinen sääntö sisältyy 3 artiklan 2 kohtaan. Sen mukaan jäsenvaltiot eivät voi yhteensovitettuun alaan liittyvien syiden vuoksi rajoittaa toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamista. Yhteensovitetulla alalla tarkoitetaan direktiivissä jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä asetettuja, tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin tai tietoyhteiskunnan palveluihin sovellettavia vaatimuksia, joita palvelun tarjoajan on noudatettava aloittaessaan palvelun tarjoamisen (esimerkiksi pätevyyttä, lupaa tai ilmoituksen tekoa koskevat vaatimukset) taikka jatkaessaan toimintaa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajana (esimerkiksi palvelun tarjoajan käyttäytymistä koskevat taikka palvelun laatuun tai sisältöön liittyvät vaatimukset; 2 artiklan h alakohhta). Yhteensovitettu ala ei kuitenkaan kata tavaroihin sinänsä sovellettavia vaatimuksia, kuten merkintävelvotteita, tavarantoimituksiin sovellettavia vaatimuksia eikä muulla tavalla kuin sähköisesti tarjottuihin palveluihin sovellettavia vaatimuksia (2 artiklan h alakohdan ii alakohhta). EU-tuomioistuin vahvisti ratkaisussa C-108/09 Ker-Optika, että fyysisten tavaroiden verkkokauppa voitiin jakaa yhtäältä varsinaiseen myyntitapahtumaan, jota tulee arvioida sähkökauppadirektiivin perusteella sekä toisaalta tavaroiden toimitustapahtumaan, jota tulee arvioida suhteessa primaarioikeuden määräyksiin, eli SEUT 34-36 artiklojen perusteella.

Direktiivissä nojaututaan niin sanottuun alkuperämaaperiaatteeseen. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että sen alueelle sijoittautuneet palvelun tarjoajat noudattavat kyseisen jäsenvaltion lakeja yhteensovitettuun alaan kuuluvissa kysymyksissä. Palvelun tarjoajien kannalta alkuperämaaperiaate merkitsee sitä, ettei heidän lähtökohtaisesti voida edellyttää noudattavan muiden kuin sijoittautumisvaltionsa säännöksiä tarjotessaan tietoyhteiskunnan palveluja yhteisössä. Lisäksi toiminnan valvonta tapahtuu sijoittautumisvaltiossa.

Palvelun tarjoamisen vapaudesta ja alkuperämaaperiaatteesta on kuitenkin poikkeuksia. Ensinnäkin direktiivin liitteessä luetellut alat on rajattu niiden ulkopuolelle (3 artiklan 3 kohta).

Toiseksi direktiivi mahdollistaa sen, että jäsenvaltiot voivat tietyillä perusteilla yksittäistapauksissa rajoittaa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjontaa toisesta jäsenvaltiosta (3 artiklan 4–6 kohta). Nämä perusteet ovat yleinen järjestys ja turvallisuus, kansanterveyden suojeleminen ja kuluttajansuoja, sijoittajansuoja mukaan lukien. Jäsenvaltion tulee ennen kyseisten toimenpiteiden toteuttamista pyytää jäsenvaltiota toteuttamaan toimenpiteitä ja ilmoittaa komissiolle sekä jäsenvaltiolle aikomuksestaan toteuttaa tällaisia toimenpiteitä. Jäsenvaltio voi kiireellisessä tapauksessa poiketa ilmoitusvelvollisuudesta, mutta tällöinkin toimenpiteistä on ilmoitettava mahdollisimman pian komissiolle sekä jäsenvaltiolle. Näissä tapauksissa komissio tutkii mahdollisimman pian, ovatko ilmoitetut toimenpiteet yhteensopivia yhteisön oikeuden kanssa.

Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, ettei tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toiminnan aloittamisen tai jatkamisen edellytykseksi voida asettaa ennakkolupaa tai vaikutukseltaan vastaavaa vaatimusta. Artiklan 2 kohdan mukaan edellä 1 kohta ei rajoita niiden lupajärjestelmien soveltamista, jotka eivät koske erityisesti ja yksinomaan tietoyhteiskunnan palveluja.

Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kaikkia kansallisia toimenpiteitä alalla, joka on ollut unionin tasolla tyhjentävän yhdenmukaistamisen kohteena, on arvioitava suhteessa kyseisen yhdenmukaistamistoimenpiteen, eli esimerkiksi direktiivin säännöksiin eikä suhteessa primaarioikeuden, kuten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) määräyksiin.³ Koska alkoholin rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä ei ole EU:n tasolla tyhjentävästi yhdenmukaistettu sähkökauppadirektiivillä, tai millään muullakaan yhdenmukaistamistoimenpiteellä, on etämyyntiä arvioitava ennen kaikkea suhteessa SEUT:n määräyksiin. Sähkökauppadirektiivillä on yhdenmukaistettu yleiset ehdot, joita muun muassa alkoholin verkkokauppaan sovelletaan, mutta alkoholin jakelua yleisölle koskevia erityisehtoja ei ole yhdenmukaistettu EU:ssa.

Sähkökauppadirektiivi on huomioitava verkossa tapahtuvan alkoholimarkkinointia koskevien säännösten osalta, sillä markkinointi kuuluu direktiivin yhteensovitettuun alaan. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 175 §:n mukaan Suomen toimivaltaisten viranomaisten on valvottava, että Suomeen sijoittautuneet tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajat noudattavat yhteensovitetulla alalla Suomen lakia myös silloin, kun palvelujen tarjonta kohdistuu yksinomaan tai pääasiassa toiseen ETA-valtioon. Alkoholijuomien markkinoinnin osalta alkuperämaaperiaatteen mukaan merkitystä ei lähtökohtaisesti ole sillä, kohdistuuko verkossa toteutettu alkoholijuomien mainonta Suomessa asuviin henkilöihin vai ei. Suomeen sijoittautuneiden elinkeinonharjoittajien on noudatettava alkoholilain markkinointisäännöksiä myös silloin, kun markkinointi kohdistuu yksinomaan tai pääasiassa toiseen Euroopan talousalueen valtioon.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi

Euroopan unionin lainsäädännössä alkoholimainontaa säännellään audiovisuaalisia mediapalveluja koskevalla direktiivillä 2010/13/EU.⁴ Direktiivin 9 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden lainkäyttövallan piiriin

³ Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio C-198/14 Visnapuu, kohta 40.

⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi).

kuuluvien mediapalvelun tarjoajien tarjoamaa audiovisuaalista kaupallista viestintää ei kohdisteta erityisesti alaikäisiin, eikä siinä saa varsinkaan kuvata alaikäisiä nauttimassa alkoholijuomia. Direktiivin 22 artiklassa säädetään puolestaan alkoholijuomien televisiomainonnassa ja teleostoslähetyksissä noudatettavista perusteista. Näitä ovat muun muassa kielto kohdistaa alkoholijuomien televisiomainontaa ja teleostoslähetyksiä erityisesti alaikäisille sekä kielto yhdistää alkoholin käyttö lisääntyneeseen fyysiseen suorituskykyyn tai ajoneuvolla ajamiseen televisiomainonnassa ja teleostoslähetyksissä. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi on niin sanottu vähimmäisdirektiivi, eli direktiivissä säädetään EU:ssa noudatettavasta vähimmäistasosta.

Myös audiovisuaalisia mediapalveluita koskevassa direktiivissä on säädetty alkuperämaaperiaatteesta. Direktiivin 2 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että kaikki sen lainkäyttövallan piiriin kuuluvien mediapalvelun tarjoajien lähettämät audiovisuaaliset mediapalvelut ovat sen oikeusjärjestyksen sääntöjen mukaiset, jota sovelletaan kyseisessä jäsenvaltiossa yleisölle tarkoitettuihin audiovisuaalisiin mediapalveluihin. AV-direktiivin alkoholijuomien markkinointia koskevat säännökset on toimeenpantu alkoholilain 50 §:ssä.

Digipalvelusäädös

EU:ssa on hyväksytty vuonna 2022 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065 (digipalvelusäädös). Asetus on tullut voimaan 17.2.2024. Digipalvelusäädöksen tarkoituksena on suojata käyttäjiä laittomalta sisällöltä verkossa ja varmistaa käyttäjien perusoikeudet. Säädöksessä määritellään välityspalveluntarjoajille velvollisuudet ja vastuut. Säädöksessä verkkoalustoilta vaaditaan aiempaa enemmän läpinäkyvyyttä esimerkiksi käyttämiensä sisällön suosittelujärjestelmien osalta ja samalla palveluntarjoajien vastuullisuutta lisätään palveluissaan olevan laittoman sisällön osalta.

Digipalvelusäädös koskee muun muassa verkkoalustoja, kuten sosiaalisen median palveluita ja verkon markkinapaikkoja sekä internetin hakukoneita. Kaikki asetuksen sääntelemät välityspalvelut ovat tietoyhteiskunnan palveluja, mutta kaikki tietoyhteiskunnan palvelut eivät ole asetuksen sääntelyn kohteena olevia välityspalveluja. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jääviä tietoyhteiskunnan palveluja ovat esimerkiksi verkkosivustot (verkkokauppa), joissa elinkeinonharjoittaja myy tuotteitaan kuluttajille tai yrityksille omalla verkkosivustollaan eikä salli muiden elinkeinonharjoittajien tallentaa sisältöjä verkkosivustolle.

EU:n oikeuskäytäntö

Euroopan unionin tuomioistuin on käsitellyt jäsenvaltioiden omaa alkoholilainsäädäntöä lähinnä siltä osin, ovatko säännökset perustamissopimuksen tai asiasta annetun direktiivin tai asetuksen vastaisia. Tuomioistuin on useissa tapauksissa todennut, että alkoholiin liittyvän elinkeinotoiminnan rajoittaminen voi olla perustamissopimuksen 34 artiklan vastainen tuonnin määrällistä rajoitusta vastaava toimenpide, mutta toimi voidaan perustella perustamissopimuksen 36 artiklan mukaisilla kansanterveyden suojelua ja yleistä järjestystä koskevilla syillä.

Ahokainen ja Leppik -tapaus

Tapauksessa C-434/04 Ahokainen ja Leppik Euroopan unionin tuomioistuin piti Suomen alkoholilaissa säädettyä väkiviinan maahantuonnin luvanvaraisuutta oikeutettuna. EU-tuomioistuimen mukaan kyseinen ennakkolupaedellytys tavaroiden maahantuonnille merkitsi

SEUT 34 artiklan mukaista jäsenvaltioiden välisen kaupan rajoitusta, mutta tämä rajoitus oli oikeutettavissa SEUT 36 artiklan mukaisilla kansanterveyteen ja yleiseen järjestykseen liittyvillä syillä. Asiassa ei ollut myöskään viitteitä siitä, että alkoholilain mukaista väkiviinan maahantuontilupajärjestelmää olisi käytetty siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjittäisiin tai että tiettyä kotimaista tuotantoa suojeltaisiin välillisesti. SEUT 36 artiklassa edellytetään, että muun muassa kansanterveyden suojelemisen ja yleisen järjestyksen kannalta perustellut tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevat kiellot ja rajoitukset eivät saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

EU:n tuomioistuin kiinnitti huomiota lisäksi toimenpiteen oikeasuhteisuuteen. Tuomioistuimen mukaan silloin kun kyse on poikkeuksesta tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevaan periaatteeseen, kansallisten viranomaisten on osoitettava, että niiden lainsäädäntö on suhteellisuuseriaa mukainen. Lainsäädännön on siis oltava tarpeen esitetyn tavoitteen saavuttamiseksi eli tässä tapauksessa kansanterveyden suojelemiseksi ja yleisen järjestyksen turvaamiseksi, ja tätä tavoitetta ei voitaisi saavuttaa kielloin tai rajoituksin, jotka eivät ole yhtä laajoja tai joilla yhteisön sisäistä kauppaa rajoitettaisiin vähemmän. EU:n tuomioistuin jätti kansallisen tuomioistuimen arvioitavaksi, oliko Suomen lainsäädäntö tässä tapauksessa tehokasta ja oikeasuhteista. Korkein oikeus katsoi asiassa antamassaan ratkaisussa KKO:2007:11, että alkoholilain väkiviinaa koskevan sääntelyjärjestelmän tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ja yleisen järjestyksen turvaaminen väkiviinan vahingollisilta vaikutuksilta. Järjestelmällä pyritään nimittäin estämään teollisuuskäyttöön tarkoitettun väkiviinan pääsy markkinoille nauttimistarkoituksessa kulutettavana juomana. Korkein oikeus vahvisti väkiviinan maahantuonnin luvanvaraisuuden EU-oikeuden edellyttämän suhteellisuuseriaa mukaiseksi järjestelmäksi.

Myös tapauksessa C-394/97 Heinonen EU:n tuomioistuin hyväksyi Suomen alkoholilaissa säädetyn matkan kestoon liittyvän rajoituksen kolmansista maista tulevien matkustajien oikeuteen tuoda maahan alkoholijuomia.

Franzén-tapaus

Euroopan unionin tuomioistuin katsoi tapauksessa C-189/95 Franzén, ettei Ruotsin kansanterveydellisiin syihin perustuva alkoholin vähittäismyyntimonopoli ollut yhteisöoikeuden vastainen. EU-tuomioistuin totesi, että SEUT 37 artiklassa säädetty vaatimus jäsenvaltioiden kaupallisten monopolien mukauttamisesta ei tarkoita vaatimusta kyseisten monopolien lakkauttamisesta, vaan sen varmistamisesta, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Tuomioistuimen mukaan SEUT 37 artiklan tarkoituksena on sovittaa yhteen jäsenvaltioiden mahdollisuus pitää voimassa tietyt kaupalliset monopolit yhteisön sisämarkkinoiden asettamien vaatimusten kanssa poistamalla tavaroiden vapaan liikkuvuuden esteet. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole sellaisten kauppaa rajoittavien vaikutusten poistaminen, jotka liittyvät luonnostaan kyseisten monopolien olemassaoloon. Tuomioistuin painotti SEUT 37 artiklan edellyttävän sitä, että monopolin rakenne ja toiminta järjestetään siten, että jäsenvaltioiden kansalaisten syrjintä tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa suljetaan pois niin, ettei toisista jäsenvaltioista tuotavien tavaroiden kauppaa kohdella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti huomattavasti kuin kotimaisten tavaroiden kauppaa ja ettei jäsenvaltioiden talouksien välinen kilpailu vääristy.

Franzén-tapauksessa EU-tuomioistuin perusteli aikaisempaan oikeuskäytäntöön viitaten, että jäsenvaltioiden kaupallisten monopolien olemassaoloa ja toimintaa koskevia kansallisia oikeussääntöjä on tutkittava SEUT 37 artiklan perusteella, sillä SEUT 37 artiklaa sovelletaan

erityismääräyksenä monopolien yksinoikeuksien käyttämiseen. Sen sijaan sellaisia kansallisia oikeussääntöjä, joilla ei sinänsä säännellä monopolin toimintaa mutta joilla on vaikutuksia tähän, on tutkittava SEUT 34 artiklan perusteella. Franzén-tapauksessa tällaisista kansallisista oikeussäännöistä, joilla ei sinänsä säännelty alkoholimonopolin toimintaa mutta joilla oli vaikutuksia tähän, oli kyse Ruotsin alkoholilain silloisesta vaatimuksesta siitä, että viinin, vahvan oluen (yli 3,5 til-% alkoholia) ja väkevien alkoholijuomien maahantuonti oli sallittua ainoastaan valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijoille. EU-tuomioistuin katsoi, että kyseinen vaatimus oli SEUT 34 artiklan vastainen, eikä vaatimusta voitu perustella SEUT 36 artiklalla, sillä Ruotsin hallitus ei ollut kyennyt osoittamaan, että kyseinen vaatimus olisi oikeasuhteinen kansanterveyden suojelemiseksi ja että tätä päämäärää ei voitaisi saavuttaa toimenpiteillä, joilla yhteisön sisäistä kauppaa rajoitettaisiin vähemmän kuin kyseisellä vaatimuksella.

Rosengren-tapaus

Tapauksessa C-170/04 Rosengren Ruotsin korkein oikeus esitti EU-tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön siitä, oliko Ruotsin alkoholilaissa tuohon aikaan voimassa ollut yksityishenkilöitä koskenut kielto tuoda maahan alkoholijuomia EU-oikeuden mukainen. Ruotsin alkoholilaki salli tuolloin yksityishenkilöille esimerkiksi matkustajatuonnin, jossa matkustajan tuli itse kuljettaa juomat mukanaan Ruotsiin, mutta laki ei sallinut sitä, että yksityishenkilö tilaa alkoholijuomia ulkomailta kuljetusliikkeen toimittamana Ruotsiin. Ruotsin tuolloisen alkoholilain mukaan alkoholimonopoliyhtiö Systembolagetin oli lähtökohtaisesti tuotava maahan kaikkia alkoholijuomia kuluttajan pyynnöstä ja kustannuksella. EU:n tuomioistuin totesi, että kyseinen säännös yhdessä kiellon, jonka mukaan yksityishenkilöt eivät saa tuoda maahan alkoholijuomia, kanssa luettuna merkitsi, että alkoholilaki ohjasi kuluttajia kääntymään monopolin puoleen. Tämä merkitsi tuomioistuimen mukaan sitä, että kyseisellä kiellolla voi olla vaikutusta monopolin toimintaan. Tuomioistuimen arvioitavana oli siis ensinnäkin kysymys siitä, oliko kyseistä maahantuontia koskevaa kieltoa tutkittava SEUT 37 artiklan perusteella oikeussääntönä, joka koskee monopolin olemassaoloa tai toimintaa. Tuomioistuin viittasi yllä kuvatun Franzén-tapauksen perusteluihin, jonka mukaan sellaisilla kansallisilla oikeussäännöillä, jotka ovat erotettavissa monopolin toiminnasta, mutta joilla on vaikutuksia siihen ja joilla lisäksi on vaikutuksia EU:n sisäiseen kauppaan, on tutkittava SEUT 34 artiklan perusteella. Tuomioistuin totesi, että Ruotsin alkoholilaissa Systembolagetille annettu alkoholijuomien vähittäismyynnin monopoli ei kattanut yksinoikeutta alkoholijuomien maahantuontiin. Näin ollen yksityishenkilöiden maahantuonnin kiellolla ei säännelty sitä, kuinka monopoli hoiti erityistehtävänsä, eikä näin ollen kyseessä ollut monopolin olemassaoloa koskeva säännös. Tuomioistuimen mukaan kyseisellä kiellolla ei myöskään tosiasiallisesti säännelty monopolin toimintaa, sillä kyseinen kielto ei koskenut Ruotsin alueella harjoitettavan alkoholijuomien vähittäismyynnin yksityiskohtia. Tuomioistuin totesi, että kieltoa ei voitu pitää monopolin olemassaoloa tai toimintaa koskevana oikeussääntönä, ja näin ollen kieltoa oli arvioitava SEUT 34 artiklan perusteella.

Tuomioistuin piti yksityishenkilöiden maahantuonnin kieltävää Ruotsin alkoholilain säännöstä SEUT 34 artiklan mukaisena tuonnin määrällisenä rajoituksena. Perusteluissaan tuomioistuin piti merkityksellisenä ensiksikin sitä, että Systembolagetilla oli oikeus hylätä kuluttajan pyyntö siitä, että hänelle toimitettaisiin ja että siis tarvittaessa tuotaisiin maahan juomia, jotka eivät kuuluneet monopolin tarjoamaan valikoimaan. Lisäksi henkilöille aiheutui tiettyjä epäkohtia, joita heille ei olisi aiheutunut, mikäli he itse ryhtyisivät maahantuontiin. Kuluttajan tuli esimerkiksi käydä useamman kerran jossakin monopolin myymälässä tilauslomakkeen täyttämisen ja allekirjoittamisen vuoksi. Lisäksi tilaus hyväksyttiin vain, jos se koski tiettyä maahantuotavien pullojen vähimmäismäärää. Kuluttajalla ei myöskään ollut määräysvaltaa kuljetusehtojen eikä juomien pakkaamistavan osalta eikä hän voinut valita pullotyyppiä, joka

tilataan. Lisäksi kuluttajan tuli maksaa Systembolagetille maksu kuluista sekä voittomarginaali, mitä ostajalle ei lähtökohtaisesti olisi aiheutunut, jos hän olisi tuonut tuotteet suoraan maahan.

Asiassa tuli siten arvioitavaksi, oliko tällainen rajoitus oikeutettu SEUT 36 artiklan mukaisena poikkeuksena tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen ihmisten terveyden ja elämän suojelemiseksi. Tuomioistuimien totesi aiempaan oikeuskäytäntöön viitaten, että jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka tavoitteena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ja jolla pyritään torjumaan alkoholin väärinkäyttöä, on SEUT 36 artiklassa tunnustettujen kansanterveyteen ja yleiseen järjestykseen liittyvien syiden mukainen. Tuomioistuimen mukaan asiassa ei ollut myöskään tullut näytetyksi, että kyseessä olisi ollut mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus. Tuomioistuimen mukaan SEUT 36 artiklan mukaista poikkeusta ei voida kuitenkaan soveltaa, mikäli ihmisten terveyttä ja elämää voidaan suojella yhtä tehokkaasti sellaisilla toimenpiteillä, joilla rajoitetaan vähemmän jäsenvaltioiden välistä kauppaa.

Ruotsin hallitus perusteli maahantuontikieltoa ensinnäkin sillä, että kielto oli tarpeen alkoholin kulutuksen rajoittamiseksi. Tuomioistuimien totesi, että kuluttajilla oli kuitenkin mahdollisuus saada Systembolagetin kautta toimitettuna alkoholia, ja näin ollen yksityishenkilöitä koskenut kielto tuoda maahan alkoholia tarkoitti maahantuotavien juomien osalta kysynnän ohjaamista Systembolageettiin. Ruotsin hallitus totesi, että kysynnän ohjaaminen Systembolageettiin oli tarpeen nuorison suojelemiseksi alkoholin käytön vaaroilta, sillä Systembolagetilla oli velvollisuus tarkistaa tilaajien ikä. Alkoholia pystyi tilaamaan Systembolagetin kautta toimitettuna vain, jos oli vähintään 20-vuotias. Tuomioistuimien totesi, että Ruotsin maahantuontikielto koski kuitenkin iästä riippumatta kaikkia henkilöitä, eikä kyseistä kieltoa voitu pitää oikeasuhteisena tavoitellun päämäärän kannalta, eli nuorison suojelemiseksi alkoholin haitoilta. Tuomioistuimien viittasi aikaisempaan oikeuskäytäntöön mm. Ahokainen ja Leppik sekä Franzén-tapauksissa todeten, että kansallisten viranomaisten tehtävänä on osoittaa, että lainsäädäntö on suhteellisuusperiaatteen mukaista eli että se on tarpeen esitetyn tavoitteen saavuttamiseksi ja että tätä tavoitetta ei voitaisi saavuttaa kielloin tai rajoituksin, jotka eivät ole yhtä laajoja tai joilla yhteisön sisäistä kauppaa rajoitetaan vähemmän. Tuomioistuimien päätyi ratkaisussaan siihen, että maahantuontikieltoa ei voitu edellä mainituista syistä perustella SEUT 36 artiklan nojalla.

Komissio vastaan Ruotsi -tapaus

Muutama kuukausi EU:n tuomioistuimen Rosengren-ratkaisun jälkeen EU-tuomioistuimien vahvisti Ruotsin rikkoneen EU:n perussopimuksen mukaisia jäsenvelvoitteitaan tapauksessa C-186/05 komissio vastaan Ruotsi. Taustalla oli komission nostama kanne Ruotsia vastaan, ja EU:n tuomioistuimen antaman Rosengren-ratkaisun mukaisesti tuomioistuimien katsoi, että Ruotsi ei ollut noudattanut SEUT 34 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se oli kieltänyt yksityishenkilöiltä alkoholijuomien maahantuonnin, joka tapahtui näiden henkilöiden valitsemien itsenäisten välittäjien tai ammattimaisten kuljetusyritysten välillä, eikä tätä kieltoa voitu pitää perusteltuna SEUT 36 artiklan nojalla.

Visnapuu-tapaus

Tapauksessa C-98/14 Visnapuu EU-tuomioistuimien katsoi, että SEUT 34 ja SEUT 36 artiklaa on tulkittava siten, että kun pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen jäsenvaltion säännösten mukaan myyjä, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon, tarvitsee vähittäismyyntiluvan voidakseen tuoda alkoholijuomia vähittäismyyntiin ensin mainitussa jäsenvaltiossa asuville kuluttajille.

tilanteessa, jossa myyjä huolehtii kyseisten juomien kuljetuksesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi, mainitut artikkelit eivät ole esteenä tällaiselle säännöstölle, kunhan tämä säännöstö on sellainen, että sillä voidaan taata tavoitellun päämäärän toteuttaminen eli tässä tapauksessa kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelu, tätä päämäärää ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä vähintään yhtä tehokkaasti eikä kyseinen säännöstö ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus, minkä selvittäminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana. EUT otti kantaa ensinnäkin siihen, voidaanko myyjältä edellyttää vähittäismyyntilupaa ja toisaalta siihen, voidaanko Alkon monopolin alaisten tuotteiden myyntiä kieltää. EUT tarkasteli alkoholijuomien myyntiä eri tavalla niiden alkoholijuomien osalta, joita Suomessa saa myydä vain Alko, ja toisaalta niiden alkoholijuomien osalta, joita koskee kansallinen lupajärjestelmä. EUT katsoi, että Alkon monopolin alaisten tuotteiden osalta sovellettavaksi tulee SEUT 37 artikla. Siten alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin ja siihen kuuluvien alkoholijuomien myynnin kiellon laillisuuden edellytyksenä on, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Muiden kuin monopolin alaisten tuotteiden osalta asiaa tuli EUT:n mukaan arvioida SEUT 34 ja 36 artiklojen perusteella. EUT:n mukaan vähittäismyyntilupaedellytys ei ole EU-oikeuden vastainen, jos kansallinen tuomioistuin varmistuu siitä, että säännöstö täyttää suhteellisuusperiaatteen kolme vaatimusta. Ensiksi, säännöstöllä tulee voida taata tavoitellun päämäärän toteuttaminen eli tässä tapauksessa kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelu. Toiseksi, tätä päämäärää ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä vähintään yhtä tehokkaasti. Kolmanneksi, säännöstö ei ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus. Visnapuu-tapausta ja sen perusteella annettua korkeimman oikeuden ratkaisua käsitellään tarkemmin luvussa 2.1.2 (Suhde EU-oikeuteen).

2.1.2 Alkoholimarkkinoiden kehitys

Alkoholijuomien suurin myyntikanava Suomessa on vähittäismyynti elintarvikeliikkeissä, kioskeissa ja liikenneasemilla noin 52 prosentin osuudella tilastoidusta kulutuksesta. Vuonna 2024 Alkon osuus alkoholin tilastoidusta kulutuksesta oli noin 36 prosenttia ja vähittäismyyntistä noin 41 prosenttia. Vielä 2000-luvun alkuvuosina Alkon osuus vähittäismyyntistä oli yli 50 prosenttia.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiin on tehty viimeisen vuosikymmenen aikana yksinoikeusjärjestelmän näkökulmasta kaksi merkittävää muutosta. Vuonna 2018 Alkon ulkopuolisen vähittäismyyntin prosenttiraja nostettiin 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin ja kesällä 2024 voimaan tullessa lakimuutoksessa prosenttiraja nostettiin 8,0 prosenttiin käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien osalta. Molempien muutosten kohdalla vapautettujen tuotteiden myynti on siirtynyt pääosin Alkon ulkopuoliseen vähittäismyyntiin. Vuonna 2024 Alkon myynti laski edellisvuodesta noin 8,4 prosenttia (100 % alkoholina) samalla kun tilastoitu kulutus yhteensä laski noin 2,6 prosenttia. Samalla kun vapautettujen tuotteiden myynti on laskenut, on muutos saattanut vaikuttaa myös muiden tuotteiden myyntiin Alkossa, sillä tarve Alkossa asioimiselle on vähentynyt. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän selvityksen perusteella viinien ja väkevien alkoholijuomien myynti vaikuttaa vähentyneen kesällä 2024

enemmän kuin alkuvuodesta tai aiempina vuosina. Tämä voisi viitata siihen, että vuoden 2024 uudistus on vähentänyt myös muiden kuin vapautettujen tuotteiden myyntiä Alkossa⁵.

Euroopassa valtio-omisteisia alkoholimonopoleja on Suomen lisäksi Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa.⁶ Maailman terveysjärjestö WHO julkaisi alkuvuodesta 2025 pohjoismaisia alkoholimonopoleja koskevan raportin, jossa tarkastellaan alkoholimonopoliin tehtävää ja asemaa kussakin maassa. Raportissa esitetyn vertailun perusteella pohjoismaisista alkoholimonopoleista Alkolla on pienin osuus maakohtaisessa alkoholin kokonaismyynnissä. Raportin mukaan Alkon osuus maakohtaisessa alkoholin rekisteröidystä myynnistä on 39 prosenttia. Norjassa alkoholimonopoliyhtiön osuus rekisteröidystä myynnistä on 50 prosenttia, Islannissa 68 prosenttia ja Ruotsissa 83 prosenttia. Yhtenä selittävänä tekijänä alkoholimonopoliin kattavuuden vaihtelulle voidaan pitää monopoliin yksinoikeuteen kuuluvien alkoholijuomien vahvuusraja. Ruotsissa Systembolagetilla on yksinoikeus kaikkien yli 3,5 % etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Norjassa Vinmonopoletilla on pienin poikkeuksin⁷ yksinoikeus kaikkien yli 4,7 % vahvuisten alkoholijuomien myyntiin. Islannissa puolestaan kaikki yli 2,25 vahvuiset alkoholijuomat kuuluvat vähittäismyyntimonopolin piiriin, pois lukien tilamyyntipoikkeukset⁸. Suomessa Alkon vähittäismyyntiin yksinoikeuteen kuuluvat tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeuksia⁹ lukuun ottamatta yli 8-prosenttiset käymisteitse valmistetut alkoholijuomat ja yli 5,5-prosenttiset muulla tavoin valmistetut alkoholijuomat. Suomessa alkoholimonopolin yksinoikeuteen kuuluvien alkoholijuomien ala on selvästi pienin.

Alkoholin kokonaiskulutus koostuu tilastoidusta ja tilastoimattomasta kulutuksesta. Tilastoimaton kulutus sisältää matkustajatuonnin ja alkoholin ostamisen ulkomaisista verkkokaupoista. Tilastoimattoman kulutuksen osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta oli vuonna 2024 13 prosenttia (yhteensä 5,3 miljoonaa litraa sataprosenttisena alkoholina). Tästä matkustajatuonnin osuus oli 85 prosenttia ja verkko-ostojen osuus noin 15 prosenttia¹⁰. Verkko-ostojen osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta on vaihdellut viime vuosina noin kahden ja kuuden prosentin välillä, huippuvuoden osuen vuoteen 2021, jolloin verkko-ostojen osuus kokonaiskulutuksesta oli noin kuusi prosenttia. Tällöin alkoholiostot ulkomaisista

⁵ KKV: Viinien myynnin vapauttamisesta päätettäessä on ratkaistava myös väkevien myynnin tulevaisuus, tiedote 18.3.2025. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kkv-viinien-myyntin-vapauttamisesta-paatettaessa-on-ratkaistava-myos-vakevien-myyntin-tulevaisuus/>

⁶ Lisäksi Tanskalle kuuluvalla Färsaarilla on alkoholimonopoli.

⁷ Norjassa pientuottajat voivat myydä valmistamaansa yli 4,7 prosentista siideriä ja hedelmäviiniä omista valmistuspaikkojen yhteydessä sijaitsevista tilamyymälöistään vuositasolla 15.000 litraan asti.

⁸ Islannissa enintään 500 000 litraa alkoholijuomia vuodessa tuottava valmistaja voi myydä tilamyyntiluvalla ulos valmistamiaan enintään 12 prosenttisia alkoholijuomia valmistuspaikalta. Mikäli valmistajan vuosituotanto on alle 100 000 litraa alkoholijuomia vuodessa, tilamyynti on sallittua myös yli 12 prosenttisten alkoholijuomien osalta.

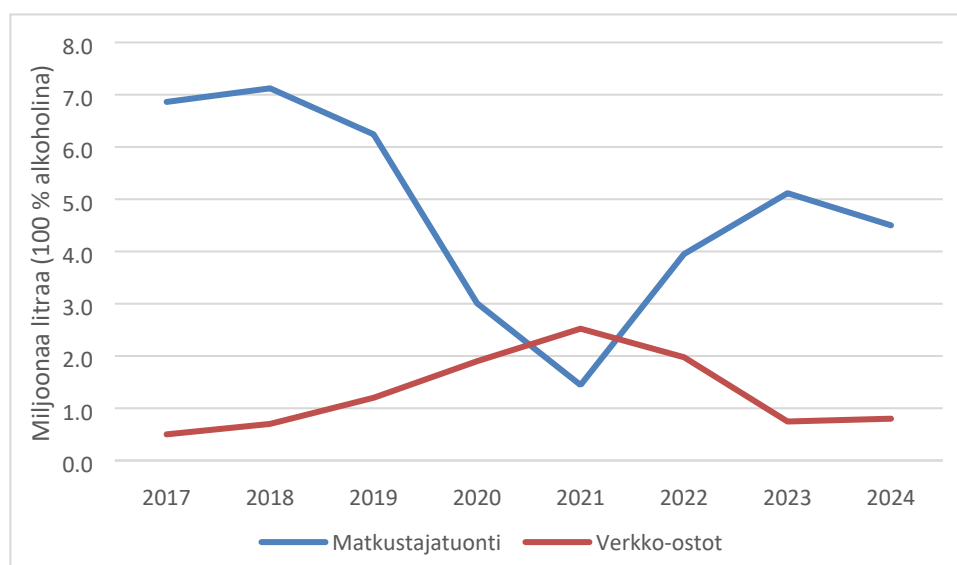
⁹ Suomessa enintään 100 000 litraa vuodessa alkoholijuomia valmistava viinitila voi myydä ulos valmistamaansa enintään 13 prosenttista hedelmä- ja marjaviiniä valmistuspaikalta. Enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia tuottava käsityöläispanimo voi myydä ulos valmistamaansa enintään 12 prosenttista käsityöläisolutta valmistuspaikalta.

¹⁰ Alkoholijuomien kulutus 2024. Tilastoraportti 29/2025, THL 13.5.2025.

<https://www.julkari.fi/handle/10024/151497> Tieto alkoholin tilastoimattomasta kulutuksesta perustuu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, valtiovarainministeriön ja Tullin toimeksiannosta toteutettuun kyselytutkimukseen.

verkkokaupoista ylittivät alkoholin matkustajatuonnin määrän pitkälti koronapandemian aikaisista matkustusrajoituksista johtuen. Verkko-ostojen osalta laskua huippuvuodesta 2021 on ollut noin 70 prosenttia kun taas matkustajatuonti on koronapandemian jälkeen vilkastunut, vaikka vuonna 2024 matkustajatuonti väheni 12,5 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna. Vuonna 2024 ulkomaisista verkkokaupoista ostettu alkoholi muodosti alkoholin kokonaiskulutuksesta noin kaksi prosenttia. Verkko-ostojen supistumista viime vuosina selittää todennäköisesti myös Verohallinnon ja Tullin vuosina 2022–2023 suorittama ulkomaisista verkkokaupoista Suomeen tilattujen alkoholijuomien tehovalvonta. Vuonna 2024 alkoholiostot ulkomaisista verkkokaupoista lisääntyivät kuitenkin 3,4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Kuvio 1. Alkoholin matkustajatuonti ja verkko-ostot vuosina 2017-2024.

Valtaosa alkoholin ulkomaisista verkko-ostoista on ollut sellaista myyntiä, jossa myyjä on järjestänyt alkoholijuomien kuljetuksen. Vuonna 2018 alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin rajoittamista selvittänyt työryhmä arvioi, että kyseisten ostojen osuus olisi jopa 99 prosenttia Suomeen saapuvista alkoholia sisältävistä verkkolähetyksistä¹¹. Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on valmisteverojen alaista toimintaa, jota valmisteverotuslain mukaisina toimivaltaisina viranomaisina verotuksen osalta valvovat Tulli ja Verohallinto. Tulli ja Verohallinto ovat arvioineet verovalvontahavaintojensa perusteella, että vain murto-osasta ulkomaisissa verkkokaupoissa myydyistä ja ostetuista alkoholijuomista maksetaan alkoholivero Suomeen siten kuin lain mukaan kuuluisi. Tulli ja Verohallinto suorittivat vuosina 2022–2023 ulkomaisista verkkokaupoista Suomeen tilattujen alkoholijuomien tehovalvontaa, jonka tarkoituksena oli varmistua siitä, että asianmukaiset verot tulevat maksetuksi tässä yhteydessä Suomeen. Taustalla oli alkoholin nettitilaamisen suosion lisääntyminen koronavuosina, ja havainnot siitä, että ulkomaisista verkkokaupoista tilatuista alkoholijuomista ei makseta valmisteveroja Suomeen. Tullille ja Verohallinnolle myönnettiin lähes kolmen miljoonan euron rahoitus tehovalvontaa varten.

¹¹ <https://stm.fi/-/tyoryhmalta-yksimielinen-esitys-alkoholijuomien-rajat-ylittavan-myyntin-saantelysta>

Marraskuussa 2022 alkaneen ja vuoden 2023 loppuun saakka kestäneen tehovalvonnan aikana Tulli pysäytti yhteensä 5 200 ulkomaisesta verkkokaupasta tehtyä alkoholitilausta, joista ei ollut maksettu valmisteveroja Suomeen. Näitä tilauksia oli tehty yli 150 eri verkkokaupasta, ja ne pitivät sisällään yhteensä yli 410 000 litraa alkoholijuomia. Verohallinto teki valmisteverotuslain mukaisen haltuunottopäätöksen noin 100 000 pysäytetyn litran osalta. Verohallinto määräsi näistä tilauksista joko juomien myyjien tai niiden ostajien maksettavaksi yli miljoona euroa alkoholi- ja juomapakkausveroa veronkorotuksineen. Helmikuuhun 2024 mennessä etämyyjät olivat maksaneet niille määrättyt verot vain yksittäisten tilausten osalta. Tilanteissa, joissa toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut etämyyjä ei maksa verotuspäätöksellä määrättyjä valmisteveroja, veroja voidaan periä muista jäsenvaltioista kansainvälisen perintäyhteistyön avulla.

Tehovalvonnan aikana Verohallinnossa valmistui lisäksi kuusi ulkomaisiin alkoholijuomien verkkokauppoihin kohdistunutta verotarkastusta. Tarkastusten perusteella etämyyjille määrättiin maksettavaksi veronkorotuksineen 9,85 miljoonaa euroa valmisteveroja ja 1,37 miljoonaa euroa arvonnäisäveroa vuosien 2020–2022 verokausilta.

Sellaiset alkoholijuomien tilaukset, joista ei ilmoitettu Verohallinnolle, vähenivät viranomaisten arvion mukaan valvontajakson aikana merkittävästi, noin 60 prosenttia. Toisaalta valvontajakson aikana ei havaittu, että lain mukaiset ilmoitukset verkkokauppatilauksista olisivat lisääntyneet.

2.1.3 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilain mukaan valtion omistamalla alkoholiyhtiöllä, jäljempänä Alko, on nykyisinkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen myötä aiempaa vahvemmat alkoholijuomat tuotiin kuitenkin Alkon myynnistä kauppohen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Lisäksi vuonna 2024 eduskunta hyväksyi lain (305/2024), jonka mukaan käymisteitse valmistettuja enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia voidaan myydä vähittäismyyntissä.

Suomessa alkoholin kokonaiskulutus kolminkertaistui vuodesta 1960 vuoteen 2005, jolloin alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttänyttä asukasta kohti oli 12,1 litraa sataprosenttista alkoholia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä alkoholin kokonaiskulutus laski noin viidenneksellä (kuvio 2). Useat alkoholiveron korotukset ja vuoden 2008 jälkeen pitkään jatkunut talouden laskusuhdanne myötävaikuttivat tähän kehitykseen voimakkaasti. Vuonna 2024 alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttänyttä asukasta kohti oli 8,3 litraa 100-prosenttista alkoholia.¹² Kokonaiskulutus laski 4,4 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna.

Samoin työikäisillä sekä humalajuominen että alkoholin riskikulutus vähenivät viime vuosikymmenellä. Eläkeikäisillä humalajuomisen trendi taas pysyi melko tasaisena, mutta riskijuominen lisääntyi. Alaikäisten suomalaisnuorten laskeva alkoholin käyttö on jatkunut vuosituhaten vaihteesta saakka lähes yhtäjaksoisesti.

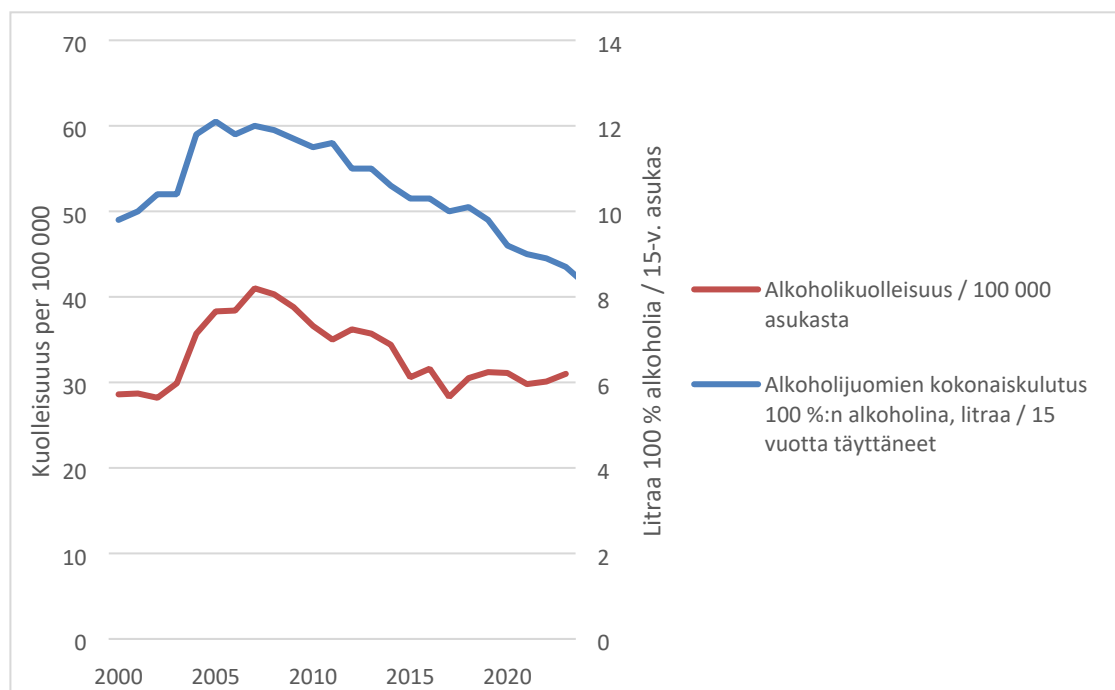
¹² Alkoholijuomien kulutus 2024. Tilastoraportti 29/2025, THL 13.5.2025.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/151497>

Alkoholihaittojen kehitys on pääpiirteissään seurannut kokonaiskulutuksen muutoksia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä kuolleisuus alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen väheni voimakkaasti, jopa voimakkaammin kuin kokonaiskulutus (kuvio 2). Alkoholikuolleisuuden pitkään jatkunut voimakas laskeva trendi taittui vuonna 2018. Vaikka alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan myös vuonna 2018 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen, eivät alkoholikuolemat ole vähentyneet odotusten mukaisesti samassa suhteessa. Tämä voi viitata siihen, että alkoholia paljon käyttävät, joille alkoholinkulutus on voinut jo aiheuttaa esimerkiksi vaurioita maksassa, ovat lisänneet alkoholijuomien kulutusta muita kuluttajia enemmän uudistuksen jälkeen. Toisaalta alkoholihaittojen lisääntyminen vaikuttaa painottuneen eri demografisiin ryhmiin kuin vapautettujen tuotteiden kulutuksen lisääntyminen. Tämä voisi viitata siihen, että alkoholihaittojen laskutrendin taittumisen taustalla on ollut jokin muu syy kuin vuoden 2018 alkoholilain uudistus¹³. Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen lisäksi koronapandemiaan liittyvä alkoholin ongelmien kärjistyminen on voinut lisätä alkoholihaittoja erityisesti vuonna 2020. Vuonna 2021 alkoholikuolleisuus puolestaan laski 4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna, mikä osoittaa, että alkoholikuolleisuudessa on, vuodesta riippuen, vaihtelua. Vuonna 2023 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 727 henkilöä.

Huolimatta tutkimustuloksesta, jonka mukaan vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen jälkeen suurituloiset lisäsivät uusien juomien ostoja enemmän kuin pienituloiset, vuosina 2017–2019 alkoholikuolleisuus kasvoi erityisesti miesten kolmessa alimmassa tuloviidenneksessä (+18–19 %). Alkoholikuolleisuuden eriarvoisuus on siis lisääntynyt vuoden 2017 jälkeen.

Kuvio 2. Alkoholiperäisten tautikuolemien ja alkoholimyrkytyskuolemien määrä väestön 100 000 kohti vuosina 2000–2023* sekä alkoholin kokonaiskulutus vuosina 2000–2024. *Alkoholikuolleisuustilastoja ei ole vielä saatavilla vuodelta 2024 (tilanne 21.5.2025).

¹³ Vuoden 2018 alkoholilakiuudistuksen jälkiarviointi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusraportteja 4/2024, KKV 2024. <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/tutkimusraportit/vuoden-2018-alkoholilakiuudistuksen-jalkiarviointi-tutkimusraportteja-4-2024/>

Nykytilan arviointi

Kotimaan lupajärjestelmä

Kuten edellä on todettu, alkoholilain tavoitteena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholilaki rakentuu lupajärjestelmälle, joka mahdollistaa alkoholijuomien kaupan valvomisen niiden valmistuksesta tukkumyynnin kautta vähittäismyyntiin ja anniskeluun saakka. Nykyinen sääntely on mahdollistanut tehokkaan viranomaisvalvonnan sekä sen, että alkoholia ei myydä alkoholilain 37 §:n vastaisesti. Alkoholin myyminen luvan saaneessa vähittäismyyntipaikassa on varmistanut sen, että alkoholia ei myydä esimerkiksi alaikäisille tai vahvasti päihtyneille. Lisäksi alkoholipitoisten aineiden kulutusta on pyritty vähentämään esimerkiksi myyntiaikoja sääntelemällä.

Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista alkoholijuomien toimitusta kotimaan vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä ostajan osoittamaan paikkaan, vaan vähittäismyyntiä saadaan harjoittaa lain 35 §:n mukaisesti vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa.

Vaikka alkoholijuomien luovutustilanteiden valvonta on helpompaa silloin, kun alkoholijuomaa luovutetaan vain vähittäismyyntipaikassa eikä toimiteta suoraan asiakkaalle, voidaan lupamenettelyllä ja luovutustilanteita koskevalla sääntelyllä vähentää riskejä siitä, että

alkoholijuomia luovutettaisiin luovutuskieltojen vastaisesti. Lisäksi alkoholijuomien toimittamiseen voidaan ulottaa vastaavanlaisia rajoituksia ja toiminnan edellytyksiä kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa on jo tällä hetkellä. Näitä ovat esimerkiksi alkoholijuomien toimitusaikaa koskevat säännökset sekä alkoholijuomien toimittajia koskevat vaatimukset.

Voimassa olevassa alkoholilaissa ei ole erillistä sääntelyä etämyynnistä eikä oikeuskäytäntö ole ollut yhtenäistä sen suhteen, onko etämyynti Suomeen sallittua vai ei. Etämyyntiä koskeva oikeustila on tämän vuoksi ollut epäselvä. Alkoholilakia valvovan lupaviranomaisen Valviran tulkinta on ollut se, että lain 5, 6, 17, 32 ja 35 §:ien perusteella etämyynti edellyttäisi ulkomaiselta toimijaltakin vähittäismyyntilupaa ja Suomessa olevaa vähittäismyyntipaikkaa. Etäostaminen on sen sijaan viranomaisohjeistuksen mukaan nykyisinkin sallittua. Etämyyntiä koskevaa oikeuskäytäntöä ja viranomaisohjeistusta selostetaan tarkemmin seuraavissa luvuissa.

2.1.4 Etämyyntikiellon suhde EU-oikeuteen

2.1.4.1 Visnapuu-tapaus

Euroopan unionin tuomioistuin on arvioinut Suomen lainsäädännön unionin oikeuden suhteessa etämyyntiin tapauksessa C-198/14 Visnapuu.¹⁴ Tapauksessa virolainen yrittäjä piti kesällä 2009 yllä internetsivustoa, jonka kautta suomalaisilla kuluttajilla oli mahdollisuus ostaa alkoholijuomia ja saada tuotteet kotiin kuljetettuna Suomeen. Yrittäjä oli tapauksessa itse kuljettanut tuotteet asiakkaille. Myytyjen alkoholijuomien joukossa oli olutta, siideriä, viiniä ja väkeviä alkoholijuomia. Yhtiöllä ei ollut tuolloin voimassa olleen alkoholilain (1143/1994, jatkossa vanha alkoholilaki) 14 §:ssä tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa. Helsingin käräjäoikeus tuomitsi 29.9.2012 vastaajan alkoholirikoksesta ja törkeästä veropetoksesta vankeusrangaistukseen.

Vastaaja valitti tuomioista, ja Helsingin hovioikeus otti asian käsiteltäväkseen. Helsingin hovioikeus pyysi 16.4.2014 Euroopan unionin tuomioistuimelta (jäljempänä EUT) ennakkoratkaisua siitä, estävätkö Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 34, 36 ja 37 artiklat Suomea asettamasta vähittäismyyntilupavaatimuksen alkoholijuoman maahantuojaalle silloin, kun myyjä huolehtii alkoholijuomien kuljetuksesta ostajalle. EUT antoi 12.11.2015 tuomionsa ennakkoratkaisua koskevassa asiassa. Tuomiossaan EUT oli itse muotoillut ennakkoratkaisukysymykset siten, että ne koskivat tilanteita, joissa myyjä itse kuljettaa tai antaa kuljetuksen kolmannen osapuolen tehtäväksi.¹⁵ EUT siis itse rinnasti

¹⁴ EUT käyttää nimenomaisesti etämyynti-käsitettä tuomion kohdassa 120: Tässä yhteydessä on huomattava erityisesti, että alkoholilain 14 §:n 4 momentissa säädetään velvollisuudesta harjoittaa vähittäismyyntiä lupaviranomaisen hyväksymässä myyntipaikassa. Kuten Suomen hallitus vahvisti istunnossa, tällainen velvollisuus estää alkoholilain 14 §:n 1 tai 2 momenttiin perustuvan luvan saaneita henkilöitä *harjoittamasta alkoholijuomien etämyyntiä siten, että he huolehtivat kyseisten juomien kuljetuksesta tai antavat sen kolmannen tehtäväksi.* (kursivointi tässä)

¹⁵ C-198/14 Visnapuu-tuomio, kohta 77: Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele kysymyksillään 5–8 pääasiallisesti, onko SEUT 34, SEUT 36 ja SEUT 37 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan myyjä, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon, tarvitsee vähittäismyyntiluvan voidakseen tuoda alkoholijuomia vähittäismyyntiin ensin mainitussa jäsenvaltiossa asuville kuluttajille tilanteessa, jossa myyjä huolehtii kyseisten juomien kuljetuksesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi.

tuomiossaan tilanteet, joissa myyjä itse huolehtii alkoholijuomien kuljettamisesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi.

Vanhan alkoholilain 13 §:ssä säädettiin Alkon monopolista ja 14 §:ssä poikkeuksista Alkon monopoliin. Alkon vähittäismyyntiin monopolista oli tuolloin kaksi poikkeusta. Ensinnäkin vähittäismyyntilupa oli mahdollista saada käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiin. Lisäksi alkoholijuoman valmistajan oli mahdollista saada vähittäismyyntilupa sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiin. Viimeksi mainitussa poikkeuksessa oli kyse nykyisinkin voimassa olevasta tilaviinipoikkeuksesta.

Tuomiossa EUT katsoi, että alkoholilain 13 §:n monopolijärjestelmän piiriin kuuluvien alkoholijuomien kauppaa tuli arvioida SEUT 37 artiklan nojalla, kun taas vähittäismyyntijärjestelmän piiriin kuuluvien alkoholijuomien kauppaa tuli arvioida SEUT 34–36 kannalta.¹⁶ EUT:n ratkaisun mukaan SEUT 37 artiklassa edellytetään sitä, että monopolin rakenne ja toiminta järjestetään siten, että jäsenvaltioiden kansalaisten syrjintä tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa suljetaan pois niin, ettei toisista jäsenvaltioista tuotavien tavaroiden kauppaa kohdella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti huonommin kuin kotimaisten tavaroiden kauppaa ja ettei jäsenvaltioiden talouksien välinen kilpailu vääristy. Koska EUT:lle toimitettu asiakirja-aineisto ei sisältänyt riittäviä tietoja Alkon toiminnan arvioimiseksi, EUT jätti ennakkoratkaisua pyytäneen kansallisen tuomioistuimen arvioitavaksi sen, täyttikö Alkon toiminta SEUT 37 artiklan mukaiset edellytykset.¹⁷

Alkon monopoliin kuulumattomien alkoholijuomien osalta EUT totesi, että vaatimus vähittäismyyntiluvasta alkoholijuomien tuomiseen vähittäismyyntiin suomalaisille kuluttajille voi rajoittaa jäsenvaltioiden välistä kauppaa, koska se estää toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneita toimijoita tuomasta vapaasti alkoholijuomia Suomeen vähittäismyyntiin. Toisaalta EUT viittasi oikeuskäytäntöön, jossa on katsottu, että tiettyjä myyntijärjestelyjä rajoittavilla tai ne kieltävillä kansallisilla oikeussäännöillä, joita yhtäältä sovelletaan kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin toimijoihin ja joilla toisaalta on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista maahantuotujen tuotteiden markkinointiin, ei rajoiteta jäsenvaltioiden välistä kauppaa. Kuitenkaan vanhan alkoholilain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntilupavaatimusta ei sovellettu Alkoon, sillä sen ei tarvinnut erikseen hakea vähittäismyyntilupaa.¹⁸ Vanhan alkoholilain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu tilaviinipoikkeusta koskeva vähittäismyyntilupa oli taas mahdollista myöntää vain Suomeen sijoittautuneille alkoholijuomien valmistajille, muttei toisiin jäsenvaltioihin sijoittuneille valmistajille. Näin ollen vähittäismyyntilupavaatimuksia ei sovellettu kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin, joten asiassa ei ollut tarpeen tutkia, oliko vaatimuksella oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista maahantuotujen tuotteiden markkinointiin. EUT päätyi arviossaan siihen, että vähittäismyyntilupajärjestelmä oli SEUT 34 artiklassa tarkoitettu tuonnin määrällistä rajoitusta

¹⁶ C-198/14 Visnapuu, tuomion kohdat 90–93.

¹⁷ C-198/14 Visnapuu, tuomion kohta 95–96.

¹⁸ Tältä osin voimassa oleva alkoholilaki poikkeaa tuolloin voimassa olleesta laista. Voimassa olevan alkoholilain mukaan myös Alkon tulee hakea toimipaikkakohtaista vähittäismyyntilupaa sellaisten alkoholijuomien osalta, jotka eivät kuulu sen yksinoikeuden alaan.

vastaava toimenpide.¹⁹ Asiassa tuli näin ollen arvioitavaksi se, oliko toimenpide perusteltu SEUT 36 artiklan nojalla.

EUT totesi, että SEUT 34 ja SEUT 36 artiklaa on tulkittava siten, että kun pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen jäsenvaltion säännösten mukaan myyjä, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon, tarvitsee vähittäismyyntiluvan voidakseen tuoda alkoholijuomia vähittäismyyntiin ensin mainitussa jäsenvaltiossa asuville kuluttajille tilanteessa, jossa myyjä huolehtii kyseisten juomien kuljetuksesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi, mainitut artiklat eivät ole esteenä tällaiselle säännöstölle, kunhan tämä säännöstö on sellainen, että sillä voidaan taata tavoitellun päämäärän toteuttaminen eli tässä tapauksessa kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojeleminen, tätä päämäärää ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä vähintään yhtä tehokkaasti eikä kyseinen säännöstö ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus, minkä selvittäminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana.²⁰

EUT jätti ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiaksi selvittää se, täyttääkö Suomen alkoholijuomien vähittäismyyntilupajärjestelmä SEUT 36 artiklan poikkeuksen edellä kuvatut edellytykset. Ratkaisun mukaan tuomioistuimen asiana on arvioida kaikkien asian kannalta merkityksellisten tosiseikkojen tai oikeudellisten seikkojen perusteella, onko kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden, joihin Suomen viranomaiset ovat vedonneet, varsinainen tarkoitus sivuutettu ja käytetäänkö niitä siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa tarkoitettulla tavalla. EUT nosti erikseen tilaviinipoikkeuksen osalta esiin sen, että merkityksellisiin tosiseikkoihin ja oikeudellisiin seikkoihin kuuluu muun muassa se, että kotimainen tuotanto, jonka hyväksi tilaviinipoikkeusta sovelletaan, on luonteeltaan rajallista, perinteistä ja käsiteollista.²¹

Hovioikeus ja tämän jälkeen korkein oikeus antoivat ratkaisunsa Visnapuuta koskevassa asiassa EUT:n ennakkoratkaisun perusteella. Hovioikeus päätyi osin eri lopputulemaan kuin korkein oikeus, sillä hovioikeus ja korkein oikeus arvioivat eri tavalla enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiluvallista toimintaa. Korkein oikeus päätyi siihen lopputulokseen, ettei vähittäismyyntilupajärjestelmä, joka edellytti myyjältä kiinteää myyntipaikkaa Suomessa, ollut EU-oikeuden vastainen, vaan kyseinen lupajärjestelmä oli perusteltu SEUT 36 artiklan nojalla. Alkon monopolin alaisten tuotteiden osalta molemmat oikeusasteet katsoivat yhtäläisesti, että Alkolle annettu vähittäismyyntimonopoli täytti SEUT 37 artiklassa asetetut vaatimukset. Lisäksi molemmat oikeusasteet katsoivat, ettei tilaviinejä koskeva vähittäismyyntilupajärjestelmä ollut EU-oikeuden vastainen.

Hovioikeus totesi Alkon monopolin alaisten tuotteiden osalta, ettei asiassa ollut väitettykään, että Alko suosisi kotimaisia toimijoita tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissaan siten, että toisista jäsenvaltioista tuotavien tavaroiden kauppaa kohdeltaisiin oikeudellisesti tai tosiasiallisesti huonommin kuin kotimaisten tavaroiden kauppaa. Jos Alkon vähittäismyyntimonopolin piiriin kuuluvien tuotteiden etämyynti suomalaisille kuluttajille sallittaisiin toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneille toimijoille, tulisi se sallia myös Suomeen sijoittautuneille toimijoille. Käytännössä tämä tarkoittaisi olemassa olevan monopolin poistamista, mitä SEUT 37 artikla ei unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vaadi.

¹⁹ Visnapuu, tuomion kohta 102-108.

²⁰ C-198/14 Visnapuu, tuomion kohta 129.

²¹ C-198/14 Visnapuu, tuomion kohta 128.

Korkein oikeus katsoi vastaavasti, että Alkolle on lainsäädännössä asetettu velvollisuus menetellä syrjimättömästi ja velvollisuuden noudattamista valvotaan ja siitä on säännöllisesti raportoitu komissiolle. Korkein oikeus katsoi, ettei unionin oikeudesta johtunut estettä tuomita vastaajaa rangaistukseen menettelystään siltä osin kuin se on koskenut Alkon vähittäismyyntimonopolin piiriin kuuluneita alkoholijuomia.²²

Tilaviinien osalta sekä hovioikeus että korkein oikeus katsoivat, ettei vähittäismyyntimonopolipoikkeuksella ollut kotimaisen tuotannon suosimistarkoitusta eikä se ollut mielivaltaisen syrjinnän keino tai kaupan peitelty rajoitus. Hovioikeuden perustelujen mukaan merkityksellistä oli se, että tuotteiden myyntioikeus oli rajoitettu valmistajan kiinteään myyntipisteeseen, eikä tilaviinejä saanut kuljettaa asiakkaille kotiin eli niiden myynti oli kielletty kotimaisilta toimijoilta vastaavissa olosuhteissa kuin A oli myynyt alkoholijuomia. Tuotteet valmistettiin marjoista ja hedelmistä. Kotimaiset marja- ja hedelmäviinit eivät tuoteryhmänä kilpailleet perinteisten viinirypäleistä valmistettujen viinien kanssa. Vastaavasti korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että koska tilaviinien tuotantomäärä on pieni, ja niiden myynti tapahtuu suoraan valmistustilalta, tilaviinejä koskevaa lupajärjestelmää ei ole käytetty siihen, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia alkoholijuomia syrjittäisiin ja kotimaista tuotantoa välillisesti suosittaisiin. Lisäksi korkein oikeus otti kantaa käsityöläisoluita koskevaan poikkeukseen, sillä tilaviinejä koskeva lupajärjestelmä oli vuoden 2017 alkoholilaissa laajennettu koskemaan myös käsityöläisoluita. Korkein oikeus totesi erikseen, että sekä tilaviinien että käsityöläisoluiden vähittäismyynti on alueellisesti rajattua ja suhteellisen pienimuotoista. Korkein oikeus katsoi tämän perusteella, ettei vähittäismyyntipoikkeuksen laajennusta ole aiheutta pitää myöskään unionin oikeuden kannalta merkityksellisenä muutoksena. Siten korkein oikeus katsoi, ettei tilaviinejä ja käsityöläisolutta koskeva lupajärjestelmä ollut ristiriidassa SEUT 34 ja 36 artiklan kanssa. Näin ollen unionin oikeudesta ei johtunut estettä tuomita A rangaistukseen käymisteitse valmistettujen enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäneiden alkoholijuomien myymisestä ilman laissa edellytettyä lupaa.²³

Enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntilupajärjestelmän osalta hovioikeuden ja korkeimman oikeuden arviot erosivat toisistaan. Hovioikeus katsoi ratkaisussaan, että vähittäismyyntilupajärjestelmän avulla valvotaan sitä, että vähittäismyyntiluvan haltijat noudattavat alkoholilain säännöksiä, kuten velvollisuutta harjoittaa myyntiä vain tiettyinä aikoina sekä kieltoa luovuttaa alkoholijuomia alaikäisille tai selvästi päihtyneille. Vähittäismyyntilupajärjestelmän tavoitteena oli sinänsä hyväksyttävästi ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia haittoja eli taata kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelua. Näin ollen vähittäismyyntilupajärjestelmää voitiin pitää lähtökohtaisesti SEUT 36 artiklan mukaisena.

Hovioikeus kuitenkin totesi, että velvollisuus kiinteästä myyntipaikasta esti vähittäismyyntiluvan saaneita henkilöitä harjoittamasta etämyyntiä siten, että he huolehtivat kyseisten juomien kuljetuksesta tai antavat sen kolmannen tehtäväksi. Vaikka hovioikeus totesi, että kiinteän myyntipaikan vaatimus edesauttoi tehokkaasti viranomaisvalvontaa, voitaisiin hovioikeuden mukaan lupajärjestelmää muuttamalla myynti ilman kiinteää toimipaikkaa eli käytännössä etämyynti oli mahdollista saattaa tehokkaan viranomaisvalvonnan piiriin. Tämän vuoksi hovioikeus katsoi, että kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelu voitiin saavuttaa myös vähemmän unionin sisäistä kauppaa rajoittavalla lupajärjestelmällä vähintään yhtä

²² KKO 2018:49, kohdat 43–44.

²³ KKO 2018:49, kohdat 70–72.

tehokkaasti. Tämän vuoksi hovioikeus katsoi, ettei vaatimus vähittäismyyntiluvasta enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien osalta ollut EU-oikeuden mukainen.

Korkein oikeus arvioi kiinteän myyntipaikan vaatimusta eri tavalla kuin hovioikeus. Korkein totesi, että alkoholijuomien vähittäismyyntin valvonnassa on kysymys muun muassa sen valvomisesta, että myynnissä noudatetaan säännöksiä, joilla pyritään estämään alkoholin myyntiä lapsille, nuorille tai päihtyneille, samoin kuin alkoholin myyntiaikoja ja -paikkoja koskevia säännöksiä, joilla pyritään yleensäkin rajoittamaan alkoholin saatavuutta ja ylläpitämään yleistä järjestystä.²⁴ Lupajärjestelmän arvioinnin yleisten lähtökohtien osalta korkein oikeus totesi ensinnäkin, että koska järjestelmässä on keskeisesti kysymys kansanterveyden suojeluun liittyvästä asiasta, kansallisella lainsäätäjällä on harkintavaltaa sen suhteen, minkä tasoisesti ja millä tavalla suojelua toteutetaan.²⁵ Korkein oikeus totesi myös, että vaikka etämyynnille voitaisiin asettaa ainakin osittain samankaltaisia ehtoja kuin muullekin vähittäismyyntille, tästä ei vielä seuraa, että näiden ehtojen noudattamisen tehokas valvonta olisi mahdollista. Jos vähittäismyyjää voisi toimittaa alkoholijuomia suoraan kuluttajan valitsemaan paikkaan, luovutuspaikka ja -aika eivät olisi valvojan viranomaisen tiedossa. Sellaista tehokasta valvontaa, josta valvottava ei ole etukäteen tietoinen, ei tällaisessa myyntitavassa olisi mahdollista toteuttaa.²⁶

Korkein oikeus totesi, että unionin oikeus edellyttää, ettei lupavaatimus ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus. Unionin tuomioistuin oli tässä asiassa antamassaan tuomiossa todennut, että se ei voi tiedossaan olevien seikkojen perusteella katsoa, että kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden, joihin Suomen viranomaiset ovat vedonneet, varsinainen tarkoitus olisi sivuutettu ja että niitä käytettäisiin siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa suojellaan välillisesti (tuomion kohta 124). Korkeimman oikeuden mukaan sillä ei ollut tiedossaan olevien seikkojen nojalla aihetta arvioida asiaa toisin.²⁷ Näin ollen korkein oikeus totesi, ettei vähittäismyyntilupajärjestelmä ollut ristiriidassa SEUT 34 ja 36 artiklan kanssa. Siten ei myöskään ollut estettä tuomita vastaajaa rangaistukseen alkoholirikoksesta käymisteitse valmistettujen enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäneiden alkoholijuomien myymisestä ilman alkoholilaisissa edellytettyä lupaa.²⁸

2.1.4.2 Etämyyntikiellon notifiointi Euroopan komissiolle

Vuoden 2017 alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä uuden alkoholilain lakiluonnokseen ehdotettiin alun perin sisällytettäväksi alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin kieltävä erillinen pykälä. Lakiluonnoksen 30 §:n mukaan alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti ja kyseiseen myyntiin liittyvä maahantuonti Suomeen olisi kiellettyä. Etämyyntikielto olisi koskenut kaikkia alkoholijuomia, eli sekä vähittäismyyntin alaan kuuluvia että Alkon monopolin alaan kuuluvia alkoholijuomia. Esitys notifiointiin komissiolle teknisii määräyksiä koskevan direktiivin 2015/1535 mukaisesti joulukuussa 2016, ja komissio antoi lakiluonnoksesta yksityiskohtaisen lausunnon maaliskuussa 2017. Komissio katsoi, että etämyyntikiellolla luotaisiin esteitä EU:n sisäiselle kaupalle, koska sillä kiellettäisiin

²⁴ KKO 2018:49, kohta 55.

²⁵ KKO 2018:49, kohta 56.

²⁶ KKO 2018:49, kohta 59.

²⁷ KKO 2018:49, kohta 64.

²⁸ KKO 2018:49, kohta 65.

alkoholijuomien etämyynti muista jäsenvaltioista Suomeen, ja kyseessä olisi näin ollen SEUT 34 artiklan mukainen määrällinen rajoitus tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle. Komissio katsoi, että rajoitus ei ollut myöskään perusteltavissa SEUT 36 artiklan nojalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastasi komissiolle, että alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti oli jo tuolloin voimassa olleen alkoholilain 8, 13 ja 14 §:n mukaan kielletty, ja että lakiluonnoksen 30 § sisälsi saman etämyyntiä koskevan kiellon kuin EU:n tuomioistuimen Visnapuu-tapauksessa käsittelemät tuolloin voimassa olleen alkoholilain 8, 13 ja 14 §:t. Sosiaali- ja terveysministeriö totesi, että alkoholilain kokonaisuudistuksen lähtökohtana on, että nykyinen alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin kieltä säilyisi Suomen lainsäädännössä joko entisessä muodossaan tai lakiluonnoksessa esitetyssä muodossaan. Hallituksen esitys HE 100/2017 vp uudeksi alkoholilainiksi annettiin eduskunnalle 14.9.2017. Esitys ei sisältänyt alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin määritelmää (luonnoksen 3 §:n 1 momentin 14 kohta) eikä kyseistä etämyyntiä koskevaa kieltä (luonnoksen 30 §), mutta esitykseen ja sittemmin 28.12.2017 vahvistettuun ja 1.3.2018 voimaan tulleeseen uuteen alkoholilakiin otettiin etämyyntiä koskeneet vanhan alkoholilain sisältämät säännökset.

Vuoden 2018 alkoholilain alkoholijuomien maahantuontia koskevan säännöksen perusteluissa (s. 92) todettiin, että alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti, jossa ulkomailla sijaitseva myyjä tarjoaa alkoholijuomia suomalaisten kuluttajien ostettavaksi ja vastaanotettavaksi Suomessa, on vuoden 1994 alkoholilain 8 §:n 1 momentin mukaan kiellettyä. Mainittujen perustelujen mukaan säännös merkitsi sitä, että alkoholijuomia ei saa ulkomailta myydä etämyynnillä suomalaisille kuluttajille ilman asianomaista vähittäismyyntilupaa. Hallituksen esityksessä (s. 92) edelleen todettiin, että selostettu vuoden 1994 alkoholilain 8 §:n 1 momentin säännös on siirretty sellaisenaan lakiehdotukseen. Kyseisen hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunta, talousvaliokunta, lakivaliokunta sekä sosiaali- ja terveysvaliokunta totesivat, ettei etämyynnin kieltä ja rangaistavuus kuitenkaan selvästi ilmene lainsäädännöstä (PeVL 48/2017 vp s. 9, TaVL 51/2017 vp s. 6, LaVL 17/2017 vp s. 10–11 ja StVM 24/2017 vp s. 13).

Korkeimman oikeuden Visnapuu-asiassa antaman ratkaisun KKO:2018:49 jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö notifioi komissiolle heinäkuussa 2018 alkoholilain muuttamista koskeneen lakiluonnoksen, joka sisälsi rajat ylittävän etämyynnin määritelmän sekä kyseistä myyntiä ja siihen liittyvää maahantuontia koskevan kiellon. Etämyyntikielto olisi koskenut kaikkia yli 2,8 prosenttisia alkoholijuomia. Komissio antoi asiassa yksityiskohtaisen lausunnon lokakuussa 2018, jossa se katsoi, että ilmoitetussa luonnoksessa ehdotettu kieltä merkitsisi SEUT 34 artiklan mukaista määrällistä rajoitusta tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle. Komissio ei pitänyt ehdotettua kieltä SEUT 36 artiklan mukaisesti tarpeellisena ja oikeasuhtaisena ja täten oikeutettavissa ihmisten terveyden ja elämän suojelemisella. Komissio katsoi, että lakiluonnoksen tavoite, eli ihmisten terveyden ja elämän suojeleminen voitaisiin saavuttaa muilla, vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä. Sosiaali- ja terveysministeriö tiedotti joulukuussa 2018, että alkoholin etämyynnistä ei anneta hallituksen esitystä.

2.1.4.3 EU Pilot-menettely

Euroopan komissio käynnisti sille tehtyjen Suomea koskeneiden tiettyjen alkoholijuomien myynnin mahdollisiin esteisiin liittyneiden kantelujen perusteella vuonna 2021 ns. Pilot-menettelyn, jossa komissio pyysi Suomen viranomaisia vastaamaan muun muassa siihen, onko toisessa jäsenvaltiossa toimiville vähittäismyyjille, jotka haluaisivat harjoittaa enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien etämyyntiä, saatavilla vähittäismyyntilupia Suomessa. Suomen viranomaiset vastasivat komissiolle, että Suomen alkoholilainsäädännössä ei ole määritelty etämyyntiä eikä sen kieltä. Alkoholilain mukaan

vähittäismyyntilupa vaatii fyysisen myyntipaikan Suomessa, mikä estää etämyynnin. Alkoholilain säännökset eivät estä verkkokauppaa, kunhan myynti tapahtuu lain mukaisesti. Lisäksi korkein oikeus on todennut ratkaisussaan KKO:2018:49, että alkoholilain mukainen vähittäismyyntilupajärjestelmä ei ole ristiriidassa EU-oikeuden kanssa.²⁹ EU Pilot-menettelyssä on kyse mekanismista, jolla käydään epävirallista vuoropuhelua komission ja jäsenvaltion välillä kysymyksistä, jotka liittyvät mahdolliseen EU-lainsäädännön noudattamatta jättämiseen. Pilot-menettelyä voidaan käyttää ennen muodollisen rikkomusmenettelyn käynnistämistä. Komissio ja Suomen viranomaiset ovat jatkaneet kirjeenvaihtoa, ja Pilot-menettely on edelleen kesken.

2.1.5 Etämyyntiä koskeva kansallinen viranomais- ja oikeuskäytäntö

Sosiaali- ja terveysministeriö ja alkoholilain mukainen toimivaltainen lupa- ja valvontaviranomainen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ovat tulkinneet, että voimassa olevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien etämyyjällä tulisi olla alkoholilaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja vähittäismyyntipaikka Suomessa, ja että vaatimus vähittäismyyntiluvasta koskee myös ulkomaille sijoittautuneita alkoholijuomien myyjiä. Tulkinta on perustunut alkoholilain 5, 6, 17, 32 ja 35 §:iin. Lain 5 §:n mukaan alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman lupaa ja 6 §:n mukaan alkoholiyhtiöllä on yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin laissa säädettyin poikkeuksin. Lain 17 §:ssä säädetään vähittäismyyntiluvasta ja sen saamisen edellytyksistä. Kyse on 6 §:ssä tarkoitettusta poikkeuksesta Alkon monopoliiin. Lain 35 §:n mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Lain 32 §:n mukaan kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia käyttävä tarvitsee maahan tuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa tämän lain mukaisen luvan.

Edellä viitattujen säännösten perusteella on katsottu, että etämyynnissä etämyyjällä tulisi 32 §:n mukaisesti olla toimintaansa vähittäismyyntilupa. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien osalta lupaa ei vähittäismyyntissä olisi mahdollista saada, sillä Alkolla on yksinoikeus kyseisten alkoholijuomien myyntiin lukuun ottamatta tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeusta. Toisaalta vähittäismyyntissä myytyjen alkoholijuomien osalta edellytetään hyväksyttyä vähittäismyyntipaikkaa, josta alkoholijuomat luovutetaan kulutukseen. Näin ollen käymisteitse valmistettujen enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomienkaan osalta etämyyjän ei käytännössä olisi mahdollista saada lupaa, mikäli tällä ei olisi hyväksyttyä vähittäismyyntipaikkaa Suomessa.

Etämyynnin, eli tilanteiden, joissa myyjä myy ja itse kuljettaa asiakkaalle tai antaa kuljetuksen kolmannen tehtäväksi, on siis katsottu rinnastuvan kotimaan vähittäismyyntiin. Edellä viitatussa ratkaisussa KKO:2018:49 korkein oikeus katsoi, että ulkomainen myyjä oli syyllistynyt alkoholirikokseen, kun myyjä oli kuljettanut juomat Virossa Suomeen ilman alkoholilain mukaista lupaa. Sen sijaan etäostaminen on viranomaisten ohjeistuksen mukaan ollut sallittua. Etäostamisesta on kyse silloin, kun asiakas ostaa alkoholijuoman ja järjestää sille itse kuljetuksen. Tällöin kyse on yksityishenkilön maahantuonnista, joka ei rinnastu kotimaan

²⁹ <https://stm.fi/-/suomi-on-vastannut-euroopan-komission-ns.-pilot-mekanismissa-esittamiin-kysymyksiin-alkoholijuomien-vahittaismyynnista>

vähittäismyyntiin. Korkein oikeus on syyskuussa 2025 antanut ennakkoratkaisun KKO 2025:71, jossa se katsoi, että ulkomainen myyjä ei ollut alkoholilain vastaisesti tuonut maahan alkoholijuomia eikä myynyt niitä Suomessa. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa asiakas oli voinut valtuuttaa myyjän ehdottaman, myyjästä riippumattoman huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa, joka oli toimittanut alkoholijuomat asiakkaalle Suomeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi 5.11.2018 valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausuntoa muun muassa siitä, onko alkoholin etämyyntiä koskeva oikeustila epäselvä erityisesti rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta sillä tavalla, että alkoholilakia ja/tai rikoslakia tulisi muuttaa. Oikeuskansleri katsoi 30.11.2018 antamassaan lausunnossa OKV/94/20/2018, että alkoholilakia ja/tai rikoslakia ei ole välttämätöntä muuttaa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamien vaatimusten vuoksi. Oikeuskansleri perusteli näkemystään muun muassa sillä, että on tavanomaista, ettei lainsäädäntö anna kaikissa tilanteissa suoraa vastausta erilaisiin tilanteisiin, vaan lakia joudutaan tulkitsemaan viranomaisissa ja tuomioistuimissa. Oikeuskansleri huomautti myös, että alkoholin etämyyntiä koskevan lainsäädännön tulkinnanvaraisuus liittyy siihen, millainen elinkeinotoiminta on rangaistuksen uhalla kiellettyä eikä siihen, onko yksityishenkilö mahdollisesti syyllistynyt rikokseen hankkiessaan alkoholijuomia omaan kulutukseen etämyyntiä harjoittavalta toimijalta. Toisaalta oikeuskansleri totesi lausunnossaan, että etämyyntiä koskevan lainsäädännön täsmentämiselle voidaan esittää varteenotettavia perusteita. Oikeuskanslerin mukaan korkeimman oikeuden Visnapuu-ratkaisu³⁰ koskee vain kyseisessä tapauksessa esillä ollutta tapahtumainkulkua, minkä johdosta ei voida todeta, että etämyyntiä koskevat tilanteet olisivat kyseisessä ratkaisussa tulleet kattavasti käsitellyiksi. Oikeuskansleri on todennut myös ratkaisemissaan alkoholin etämyyntiin liittyvissä kanteluasioissa, että alkoholin etämyyntiä koskeviin alkoholilain ja rikoslain säännöksiin liittyy aitoa tulkinnanvaraisuutta.³¹

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on puolestaan arvioinut Valviran tulkintaa toimivallastaan ja oikeustilasta alkoholijuomien etämyynnissä kesäkuussa 2024 antamassaan kantelupäätöksessä EOAK/911/2023. Kanteluratkaisussa on selostettu Valviran lausuntoa. Valviran lausunnon mukaan Valviran antamassa ohjauksessa on siten pitäydytty siinä tulkinnassa, että alkoholijuomien myynti Suomessa on aina luvanvaraista toimintaa. Vain niin sanotun etäoston kautta toteutettu alkoholijuomien myynti on Valviran tulkinnan mukaan ollut kiistatta alkoholilain mukaista. Valvira totesi lausunnossaan, että kysymys siitä, millainen alkoholijuomien internetin välityksellä tapahtuva myynti voidaan tulkita alkoholijuomien myynniksi Suomessa, on monilta osin vielä avoinna. Valvira on tulkinnut, että vain alkoholijuomien niin sanotun etäoston kautta toteutettu alkoholijuomien myynti ulkomailta Suomeen on alkoholilain mukaista. Näin ollen sellainen alkoholijuomien myynti Suomeen, jossa myyjä osallistuu verojen maksuun ja kuljetuksen järjestämiseen voi olla alkoholilain vastaista. Valviran lausunnon mukaan varmuudella sallittuna alkoholijuomien myyntinä voidaan siis pitää sitä, että tosiasiallinen määräysvalta ja vastuu juomista siirtyy ostajalle Suomen rajojen ulkopuolella. Valvira on tulkinnut tämän tarkoittavan sitä, että ostaja itse tuo juomat Suomeen (järjestää niiden kuljetuksen) ja järjestää verojen maksamisen. Tällöin kyse on niin sanotusta etäostosta. Se missä määrin myyjä voi osallistua kuljetuksen järjestämiseen ja olla etämyyjänä vastuussa verojen maksamisesta, on kysymyksenä vielä ratkaisematta.

³⁰ KKO:2018:49.

³¹ OKV/1605/1/2018, OKV/1954/1/2018 ja OKV/2030/1/2018.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies viittasi jo aiemmin antamaansa ratkaisuun (EOAK/2764/2022), jossa on todettu, että alkoholin etämyyntiä koskeva oikeustila on jäsentymätön. Ratkaisussa kuvataan alkoholilain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 100/2017 vp) käsittelyä eduskunnassa. Lisäksi päätöksessä viitataan Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti 30.11.2018 STM:n pyynnöstä antamaan lausuntoon (OKV/94/20/2018) alkoholin etämyyntiä koskevasta sääntelystä, jossa oikeuskansleri esitti näkemyksensä, että alkoholilakia ja/tai rikoslakia ei ole välttämätöntä muuttaa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamien vaatimusten vuoksi. Apulaisoikeusasiamies kuitenkin nosti esille, että lainsäädännön täsmentämiselle voitiin oikeuskanslerin mukaan esittää varteenotettavia perusteita. Apulaisoikeusasiamies totesi kantelussaan yhtyvän tähän oikeuskanslerin käsitykseen. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyn tulkinnanvaraisuus vaarantaa oikeusvarmuuden toteutumisen tavalla, jota apulaisoikeusasiamiehen mukaan ei voi pitää hyväksyttävänä. Lisäksi apulaisoikeusasiamies katsoi, että alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyn tulkinnanvaraisuus vaikeuttaa lakia soveltavan viranomaisen mahdollisuuksia toimia hyvän hallinnon edellyttämällä tavalla. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan alkoholin etämyyntiä koskeva oikeustilan epäselvyys ei ole korjattavissa lakia soveltavan viranomaisen tulkinnalla, vaan ainoastaan lainsäätäjän toimenpitein.

Apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan, että Valvira on alkoholin etämyyntiä koskevassa ohjauksessaan pitäytynyt sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan rajoissa. Asiaa arvioi edessani apulaisoikeusasiamies päätöksen mukaan muun ohella ottanut huomioon alkoholilain 1 §:n säännöksen, jonka mukaan alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan Valvira on alkoholin etämyyntiä koskevassa ohjeistuksessaan tulkinnut lakia paitsi sen esitöiden myös sen tarkoituksen mukaisesti.

Oikeuskäytäntö ei kuitenkaan ole ollut yhteneväinen sen suhteen, onko etämyynti kielletty alkoholilain perusteella vai ei. Keväällä 2022 syyttäjä tiedotti tehneensä syyttämättäjäättämisspäätökset ns. alkoholin etämyyntiasiassa. Valvira oli 25.9.2020 tehnyt tutkintapyyntö, jossa se oli pyytänyt esitutkintaviranomaisia tutkimaan, olivatko virolaisen ja ranskalaisen yhtiön vastuuhenkilöt ja yhtiöissä määräysvaltaa käyttäneet henkilöt syyllistyneet alkoholijuomia internetin kautta Suomeen myydessään rikokseen.³² Syyttäjän näkemyksen mukaan Tullin toimittaman esitutkinnan perusteella ei ollut kuitenkaan todennäköisiä syitä rikoksesta epäiltyjen syyllisyyden tueksi.

Helsingin hovioikeus puolestaan hylkäsi 7.2.2023 antamassaan ratkaisussa R 20/1078 syytteen törkeästä alkoholirikoksesta. Tapauksessa virolainen yhtiö oli vuosina 2014–2016 myynyt verkkosivustojensa kautta Suomessa asuville yksityishenkilöille muun ohella alkoholijuomia siten, että ostajat olivat tilauksen yhteydessä voineet valtuuttaa sivustolla tarjotun, myyjäyhtiöstä riippumattoman ja itsenäisen yhtiön avustamaan tilattuja tuotteita koskevan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa. Myyjäyhtiö ei ollut ilmoittanut myyntejä Suomen veroviranomaisille arvonlisäveron tai valmisteveron määräämistä varten, eikä yhtiöllä ollut Suomen alkoholilaissa tarkoitettua alkoholin tukku- tai vähittäismyyntilupaa. Vastaaja tuomittiin törkeästä veropetoksesta, mutta törkeän

³² Syyttäjän tiedote 12.4.2022: <https://syyttajalaitos.fi/-/syyttamattajattamispaatokset-ns.-alkoholin-etamyntiasiassa>

alkoholirikoksen osalta hovioikeus katsoi, ettei alkoholijuomien maahantuonti sellaisenaan ollut alkoholilainsäädännön vastaista. Laista ei myöskään hovioikeuden mukaan käynyt rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla ilmi, että alkoholijuomien myynti niin sanottuna etämyyntinä ulkomailta ostajille Suomeen olisi kiellettyä ja rangaistavaa.

KKO:2025:71

Syyttäjä valitti edellä mainitusta hovioikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen törkeän alkoholirikoksen osalta, ja korkein oikeus myönsi asiassa valitusluvan. Korkeimmassa oikeudessa oli ratkaistavana kysymys siitä, oliko Virossa Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta harjoittanut A hovioikeuden tuomiossa selvitettyksi katsotulla menettelyllään syyllistynyt törkeään alkoholirikokseen. Korkein oikeus antoi syyskuussa 2025 asiassa ennakkoratkaisun 2025:71, jossa se hovioikeuden tavoin hylkäsi syytteen törkeästä alkoholirikoksesta. Tapauksessa korkein oikeus ei katsonut A:n tuoneen alkoholijuomia Suomeen tai myyneen niitä Suomessa alkoholilain vastaisesti. Korkein oikeus totesi, että alkoholilaissa ei ole erityissäännöksiä ulkomailta Suomeen suuntautuvasta alkoholijuomien etämyynnistä. Korkeimman oikeuden mukaan alkoholirikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa keskeinen merkitys on alkoholilain säännöksillä, joista mainittu rikos saa täsmällisen sisältönsä. Alkoholilakiin ei ole sisältynyt vastaavia etämyyntiä koskevia säännöksiä kuin verolainsäädäntöön. Korkein oikeus viittasi tekoaikana voimassa olleisiin arvonlisäverolain ja valmisteverotuslain säännöksiin kauko- ja etämyyntiä koskien todeten, että näissä verotuksen alaan kuuluvissa säännöksissä tarkoitettulla kauko- ja etämyynnillä ei voida katsoa olevan sellaista vakiintunutta yleiskielistä ja oikeudellista merkityssisältöä, jota voitaisiin pitää tulkinnan lähtökohtana myös alkoholirikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa. Näin ollen siitä, että myyjä on verolainsäädäntöön sisältyvien kauko- ja etämyyntisäännösten perusteella velvollinen maksamaan ostajille myymistään alkoholijuomista arvonlisä- ja valmisteverot Suomeen, ei voida korkeimman oikeuden mukaan suoraan päätellä, että kyse olisi myös alkoholilaissa tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyynnistä Suomessa. Merkityksellistä on arvioida, kuka alkoholijuomat on tuonut Suomeen ja onko juomat tuotu Suomeen omaa käyttöä varten vai kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen. Korkein oikeus viittasi tässä yhteydessä Visnapuu-tapauksessa antamaansa ratkaisuun KKO 2018:49. Kyseisessä ratkaisussa arvioitavana olleessa tapauksessa oli ollut kyse yhtenäisestä tapahtumasarjasta, johon oli kuulunut sopimuksen tekeminen alkoholijuomien hankinnasta internetin välityksellä, alkoholijuomien kuljettaminen perille ostajan osoitteeseen sekä alkoholijuomien luovutus ostajalle Suomessa, jolloin vasta myyjän tosiasiallinen määräysvalta alkoholijuomiin oli päättynyt. Näiden seikkojen perusteella korkein oikeus katsoi, että myyjän menettelyssä oli kyseisessä tapauksessa ollut kysymys alkoholijuomien luvanvaraisesta vähittäismyynnistä Suomessa. Korkeimman oikeuden mukaan sen sijaan silloin, kun yksityishenkilö tilaa alkoholijuomia ulkomailta Suomeen siten, että myyjän tosiasiallinen määräysvalta alkoholijuomiin lakkaa ulkomailla esimerkiksi sen vuoksi, että ne ostajan toimeksiannosta tuo Suomeen myyjään nähden itsenäinen ja riippumaton ulkopuolinen rahdinkuljettaja, myyjän menettelyssä ei ole kyse alkoholijuomien luvanvaraisesta maahantuonnista Suomeen vaan yksityishenkilön alkoholijuomien maahantuonnista omaa käyttöönsä varten.

Korkein oikeus totesi asiassa olevan riidatonta, että A oli Virossa rekisteröidyn muun ohella alkoholijuomia verkkokaupassa myyvän B Oü:n perustaja ja ainoa omistaja. Hovioikeus oli katsonut asiassa selvitettyksi, että A oli tekoaikana osallistunut aktiivisesti yhtiön verkkokaupan päivittäiseen toimintaan ja tosiasialliseen päätöksentekoon sekä huolehtinut yhtiön toiminnan lainmukaisuuden selvittämisestä. Alkoholijuomien myynti verkkokaupassa oli tekoaikana suunnattu pääosin Suomeen. Ostaja oli voinut verkkokaupassa alkoholijuomien tilauksen

tekemisen yhteydessä valita noutavansa tuotteet itse ja tällöin myös valtuuttaa itse valitsemansa huolinta- tai kuljetusyhtiön noutamaan juomat verkkokaupan varastolta. Vaihtoehtoisesti ostaja oli voinut verkkokaupassa tilauksen tekemisen yhteydessä valtuuttaa huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa. Huolintayhtiöt ja kuljetusliike olivat olleet myyjäyhtiön nähden itsenäisiä ja riippumattomia yhtiöitä, eikä niitä ollut perustettu vain myyjäyhtiön liiketoiminnan tarpeita varten. Kuljetuksesta maksettava hinta oli veloitettu ostajalta samanaikaisesti tilattujen alkoholijuomien kanssa, mutta myyjäyhtiö ei ollut saanut korvausta kuljetuksesta, vaan kuljetusmaksut oli läpilaskutettu huolintayhtiöille.

Korkein oikeus katsoi hovioikeuden tuomiossa selvitetyn katsottujen seikkojen perusteella, että huolintayhtiöiden ja kuljetusliikkeiden toiminta ei ollut muodostanut A:n määräysvallassa olleen alkoholijuomien verkkokaupassa myyneen B Oü:n toiminnan kanssa yhtenäistä tapahtumasarjaa. Huolintayhtiöt ja kuljetusliikkeet ovat olleet B Oü:iin nähden itsenäisiä ja riippumattomia eivätkä ne ole maksaneet yhtiölle ostajilta saamistaan kuljetuksista välityspalkkiota. Korkeimman oikeuden mukaan A:n tosiasiallinen määräysvalta juomiin oli päättynyt yhtiön luovutettua alkoholijuomat huolintayhtiön välityksin kuljetusliikkeelle. Alkoholijuomien myyntitoiminta oli siten kokonaisuudessaan tapahtunut Virossa ja rajoittunut Suomen ulkopuolelle. Korkein oikeus katsoi, että alkoholijuomat eivät ole enää olleet A:n tosiasiallisessa määräysvallassa, kun kuljetusliike oli tuonut ne Suomeen. Korkeimman oikeuden mukaan kyse ei ollut alkoholijuomien vähittäismyynnistä Suomessa.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen.

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että Alkolle ja vähittäismyyntiluvallisille toimijoille mahdollistettaisiin alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikärajavalvonta turvaten. Esityksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle sekä suomalaisten vapauden lisääntymiselle.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti selkiytettäväksi vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. Alkoholilain rajat ylittävän etämyynnin sääntely ulotettaisiin koskemaan myös toisia ETA-maita silloin, kun myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa tuotteet Suomeen. Esityksellä parannettaisiin suomalaisten kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta sekä edistettäisiin tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:n sisämarkkinoilla. Lisäksi esityksellä parannettaisiin kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa sekä helpotettaisiin alkoholilain noudattamista valvovien viranomaisten tulkintaa.

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti myös poistettavaksi suomalaisten toimijoiden toiseen Euroopan talousalueen valtioon suuntautuvan ja siellä olevalle yleisölle kohdistetun alkoholijuomien markkinoinnin rajoitukset EU-oikeuden rajoissa. Näin ollen esityksellä parannettaisiin Suomeen sijoittautuneiden alkoholielinkeinon toimijoiden kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia Euroopan unionin sisämarkkinoilla mahdollistamalla väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi. Markkinointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kotimaan markkinoinnissa, eli väkevän alkoholijuoman verkkomarkkinointi olisi jatkossa sallittua myös Suomessa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Laissa säädettäisiin yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltiosta ja ETA-maista. Etämyynnissä voisi ostaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Etämyynnin lisäksi laissa mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä asiakkaalle.

Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädettäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua.

Lakiin otettaisiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Alkoholijuomien toimitukseen kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä asiakkaalle pitäisi siis hakea erillinen lupa. Näin ollen myös etämyynnissä tapahtuvat luovutustilanteet tulisivat valvonnan piiriin. Viranomaisille säädettäisiin oikeus valvoa toimituksia koeostoilla.

Laissa säädettäisiin, että alkoholijuomien toimitus olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä. Vastaavasti kuin kotimaisesta vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä myytyjen alkoholijuomien osalta, myös etämyynnissä alkoholijuoman toimittajien tulisi luovuttaa alkoholijuomat ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Rajat ylittävässä etämyynnissä ei kuitenkaan edellytettäisi, että kaikilla toimitusketjun toimijoilla tulisi olla toimituslupa, vaan lupa tulee olla sillä taholla, joka viime kädessä luovuttaa alkoholijuomat asiakkaalle Suomessa. Etämyyjä vastaisi siitä, että lähetykseen olisi merkitty sen sisältävän alkoholijuomaa sekä siitä, että lähetyksestä ilmenisi erikseen, jos se sisältäisi väkevää alkoholijuomaa. Vastaava merkintävelvollisuus olisi myös vähittäismyyntiluvanhaltijalla ja alkoholiyhtiöllä. Alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä.

Laissa säädettäisiin lisäksi alkoholijuomien toimitusluvalla edellytyksistä ja lupaehdoista. Alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain kello 9 ja 21 välillä. Alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovuttaminen olisi kuitenkin sallittu vain alkoholiyhtiön vähittäismyyntiaikojen mukaisesti. Alkoholilaissa säädetyt vähittäismyynti- ja anniskelukiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta sekä muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta. Vastaavasti kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa, myöskään toimituksessa alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi eikä silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Lisäksi alkoholilakiin lisättäisiin erikseen sääntelyä alkoholijuomien toimituskielloista. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa terveydenhuollon palveluyksikköön, päihdehuollon

yksiköihin, lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköihin, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä yleiselle leikkikentälle. Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa on voimassa alkoholijuomien nauttimiskielto eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Alkoholijuomien toimitusluvan haltijan olisi huolehdittava sen lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien riittävästä osaamisesta. Toimitusluvan haltijan tulisi huolehtia siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi suoritettuna alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*). Samalla lakiin otettaisiin jo vakiintuneessa käytössä oleva termi anniskelupassi, johon viitataan voimassa olevassa laissa alkoholilain tuntemista osoittavana todistuksena.

Alkoholilain säännöksiä vähittäismyyntiin ja anniskelun henkilökunnan paikalla olosta tarkennettaisiin. Jatkossa vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saisi myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka olisi avoinna asiakkaille. Muutos mahdollistaisi sen, että vähittäismyynti- tai anniskelulupa voitaisiin myöntää sille ajalle, jolla vähittäismyyntipaikassa tosiasiallisesti myytäisiin alkoholia tai anniskelupaikassa tosiasiallisesti anniskeltaisiin tai nautittaisiin alkoholijuomia. Henkilökunnan tulisi näin ollen olla paikalla vain silloin, kun paikassa myytäisiin, anniskeltaisiin tai nautittaisiin alkoholijuomia.

Seuraamusmaksu laajennettaisiin koskemaan myös tilanteita, joissa luvanhaltija rikkoisi alkoholijuoman toimitukseen liittyviä velvollisuuksia tai etämyyjä rikkoisi velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Alkoholilaissa rangaistavaksi säädettyjen alkoholirikkomusten alaa laajennettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimittamisen yhteydessä tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta, mikäli tilanteessa rikottaisiin laissa säädettävää toimituskieltoa kyseisestä pykälästä tarkemmin ilmenevällä tavalla. Alkoholijuomien toimittaja syyllistyisi alkoholirikkomukseen, mikäli hän luovuttaisi tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta alkoholijuomia esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle. Alkoholirikkomusten piiriin kuuluisi jatkossa myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyyntissä, toimituksessa tai anniskelussa tapahtuva 37 §:n 1–2 momentin mukaisten luovutuskieltojen rikkominen.

Voimassa olevaa sääntelyä täsmennettäisiin siten, että alkoholilain luvanvaraisuus koskisi vain yli 2,8 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Lakiin lisättäisiin selvyyden vuoksi uusi pykälä koskien luvan lopettamista.

Alkoholijuomien markkinointia koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Näin ollen esitys mahdollistaa Suomeen sijoittautuneille toimijoille myös toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuvan väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin.

Lakiin tehtäisiin lisäksi eräitä muita vähäisiä tai teknisluonteisia muutoksia esimerkiksi tiedonsaantiin liittyen.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuville ihmisille työtuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia.

Alkoholin verkkokauppa ja toimitus ovat suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa. Koronapandemia kiihdytti alkoholijuomien verkkokauppaa maailmanlaajuisesti ja verkkokauppaan sekä toimitukseen liittyviä rajoituksia höllennettiin useissa maissa koronapandemian aikana, jotta elinkeinotoiminnan toimintaedellytykset paranisivat poikkeusoloissa. Alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus uusina saatavuuskanavina luovat uudenlaisia haasteita alkoholin vähittäismyynnin vastuullisuusperiaatteiden noudattamiselle ja valvonnalle. Alkoholi ei ole tavanomainen kulutushyödyke vaan se aiheuttaa monenlaisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kuluttajille. Koska alkoholin verkkokauppa ja toimitus ovat vielä suhteellisen uusia ilmiöitä, on kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa julkaistu vain rajattu määrä toimitusta (tai kotiinkuljetusta) käsitteleviä artikkeleita. THL on koonnut alkuvuodesta 2024 Tutkimuksesta tiiviisti –julkaisuun olemassa olevaa tutkimus- ja kokemustietoa alkoholijuomien kotiinkuljetustoiminnan (tässä lakiehdotuksessa alkoholijuoman toimitus sisältäisi kotiinkuljetustoiminnan) vaikutuksista³³. Tätä tietopohjaa on voitu hyödyntää myös tämän lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa.

Siitä, vaikuttaako alkoholijuomien toimitus alkoholinkulutuksen kokonaismäärään yksilö- tai yhteiskuntatasolla, ei ole suoraa tutkimustietoa. Verkkokaupassa kuluttajilla voi olla taipumus käyttää alkoholiin enemmän rahaa kerralla kuin myymälässä asioidessa, ja suuremmat alkoholimäärät kotona voivat lisätä kulutusta. Lisäksi tiedetään, että alkoholijuomien hinta vaikuttaa kulutukseen ja alkoholin toimitus voi vähentää alkoholin hankintaan liittyvää vaivaa muun muassa säästetyn ajan muodossa. Alkoholijuomien hankintaan liittyvän vaivan voidaan taas nähdä olevan osa juoman kokonaiskustannuksesta kuluttajalle³⁴. Tilaamisen helppous voisi siis lisätä joidenkin kuluttajien alkoholijuomien kulutusta.

Alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin oikeustila on ollut pitkään epäselvä. Korkein oikeus antoi syyskuussa 2025 ratkaisun, jossa se katsoi, että myyjä ei ollut syyllistynyt alkoholirikokseen, kun se oli harjoittanut Virosta Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta. Asiakas oli voinut tilauksen yhteydessä valtuuttaa myyjän ehdottaman, myyjästä riippumattoman huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä kuljetusliikkeen kanssa. Korkeimman oikeuden ratkaisussa tuodaan esille, että merkityksellistä on se, onko myyjän tosiasiallinen määräysvalta lakannut ennen alkoholijuomien Suomeen tuleamista. Koska ennakkoratkaisu ohjaa oikeuskäytäntöä, sillä tulisi ilman lain muutostakin olemaan vaikutusta viranomaisen tulkintaan. Ratkaisun myötä alkoholin etämyynnin oikeustila selkeytyi huomattavasti. Alkoholijuomien etämyynti Suomeen ei ole laitonta, kun myyjän tosiasiallinen määräysvalta on lakannut ennen alkoholijuomien toimittamista Suomeen. Lakiin lisättäisiinkin nimenomaiset

³³ Mäkelä, P & Warpenius K (2024) Alkoholijuomien kotiinkuljetus – tietopohjaa sääntelystä ja vaikutuksista. Tutkimuksesta tiiviisti 11/2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

³⁴ Stockwell T, Gruenewald PJ. (2004) Controls on the physical availability of alcohol, The essential handbook of treatment and prevention of alcohol problems. West Sussex: John Wiley & Sons, 213–33.

säännökset etämyynnistä ja siitä, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholijuomia etämyyntimenettelyn kautta.

Vaikka lupaviranomaisena toimiva Valvira on ohjeistanut, että etämyynti ei ole voimassa olevan alkoholilain perusteella sallittua, tiedossa on, että etämyyntiä on harjoitettu nykyisinkin. Tämän vuoksi etämyyntiä ei voida pitää täysin uutena myyntikanavana, vaan jossain määrin vakiintuneena osana suomalaista alkoholimarkkinaa. Etämyynnin osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta Suomessa on ollut viime vuosina muutaman prosentin luokkaa. Etämyynnin oikeustilan selkeyttäminen voisi kuitenkin lisätä alkoholin etämyyntiä jossain määrin, sillä osa kuluttajista ei todennäköisesti nykyisin ole epäselvän oikeustilan vuoksi halunnut tai uskaltanut tilata alkoholia ulkomaiselta etämyyjältä. Osaltaan kuluttajien kysyntään vaikuttaisi todennäköisesti se, missä määrin etämyyjät maksaisivat lainmukaiset verot. Jos etämyynnissä ei maksettaisi laissa edellytetyjä veroja, olisi alkoholijuomien ostaminen etämyynnistä edullisempaa kuin kotimaan vähittäismyynnistä ostettaessa. Ulkomaisten verkkokauppojen ja kotimaisen vähittäismyynnin välille tuskin tulee merkittäviä hintaeroja, mikäli etämyynnillä tai etäostolla ostetuista juomista maksetaan verot Suomeen säännösten mukaan sekä huomioidaan vielä kuljetuskustannukset ulkomailta tilattaessa. Alkoholijuomien verollinen hinta olisi siis ulkomaisessa verkkokaupassa todennäköisesti samaa luokkaa kuin kotimaan vähittäismyynnissä.

Tiedossa on, että nykyisin vain murto-osasta etämyynnillä myydyistä alkoholijuomista maksetaan asianmukaisesti verot. Syyskuussa 2024 voimaan tullessa valmisteverolain muutoksessa säädetään kuljetuksen yksilöivästä tunnisteesta kuljetuksissa sekä myös ostajan yhteisvastuullisuudesta verojen maksamisessa, mutta vielä ei ole viitteitä siitä, että tämä olisi olennaisesti parantanut verojen maksamista. Alkoholilain muutos voisi lisätä sellaisten ulkomaisten toimijoiden tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet lainsäädäntöä epäselvänä, eivätkä tämän takia ole myyneet tuotteitaan etämyyntinä Suomeen. Määritelmien yhtenäistäminen valmisteverotuslain kanssa ja tietojensaantimahdollisuudet Verohallinnon ja Lupa- ja valvontaviraston³⁵ sekä Tullin ja Lupa- ja valvontaviraston välillä tukisi osaltaan sitä, että toimijoilla olisi kannuste noudattaa sekä alkoholilain ja valmisteverotuslain säännöksiä. Toisaalta jatkossakin osa toimijoista pyrkisi todennäköisesti kiertämään verovelvollisuuttaan esimerkiksi häivyttämällä omaa osuuttaan kuljetuksen järjestämisessä ja siten esittämällä tilanteen etäostona. Etämyynnin kattava valvonta on haastavaa ja edellyttäisi merkittävästi resursseja, joten veronkiertoon puuttuminen voi olla haastavaa.

Kokonaisuutena alkoholin etämyynnin oikeustilan selkeyttäminen tuskin vaikuttaisi siinä määrin merkittävästi kuluttajien ulkomailta Suomeen tilaaman alkoholin määrään, että sillä olisi merkittäviä vaikutuksia kotimaiseen alkoholin kulutukseen tai kulutuksesta aiheutuviin haittoihin. Tätä arviota tukevat myös viimeaikaiset havainnot Ruotsissa, missä Ruotsin korkein oikeus antoi kesällä 2023 ratkaisun, jossa se katsoi etämyynnin olevan sallittua Ruotsissa tietyin edellytyksin. Tuomiossa viitattiin Rosengren-tuomion ja Komissio v. Ruotsi jälkeen muutettuihin pykäliin ja hallituksen esitykseen, josta tuomioistuimen mukaan käy ilmi, että lainsäätäjän tarkoituksena on ollut tarkoitus sallia etämyynti. Ruotsissa etämyynti ei alustavien tietojen mukaan ole noussut merkittäväksi myyntikanavaksi muutoksen jälkeen. Vaikka etämyynti kasvattaisi suosiotaan Suomessa, voisi etämyynnistä tehdyt hankinnat korvata

³⁵ Lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2026. Valviran ja aluehallintovirastojen tehtävät siirtyvät alkoholilainsäädännön osalta Lupa- ja valvontavirastoon. Ahvenanmaan valtiovirasto valvoisi kuitenkin alkoholijuomien toimitusta alueellaan.

kotimaan vähittäismyyntiä tai matkustajatuontia. Esityksellä olisi kuitenkin vaikutuksia Alkon asemaan, sillä kun etämyynnin oikeustilaa selvennettäisiin siten, että etämyynnistä olisi yksiselitteisesti mahdollista ostaa monopolin alaisia tuotteita, heikentäisi se niitä perusteita, jonka vuoksi monopolista on säädetty. Lisäksi esitys lisäisi kilpailua monopolin alaisille tuotteille, sillä jatkossa Alko kilpailisi rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavien verkkokauppojen kanssa verkossa toimituksella myydyistä alkoholijuomista. Ulkomaiset toimijat voisivat tarjota kuluttajille monopolin alaisia tuotteita kotiin toimitettuna parhaimmillaan vain hieman pidemmällä toimitusajolla kuin Alkon verkkokaupasta.

Jatkossakin valtaosa kulutetusta alkoholista ostettaisiin todennäköisesti asioimalla fyysisissä myyntipisteissä ja toimituksella ostetun alkoholin osuus olisi todennäköisesti suhteellisen pieni. Näin lakiesitys vaikuttaisi todennäköisesti suhteelliseen pieneen osaan alkoholin kokonaiskulutuksesta ja siksi esityksen vaikutus alkoholin kokonaiskulutukseen yhteiskuntatasolla arvioidaan olevan suhteellisen vähäinen. Tähän arvioon sisältyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta. Yksilötasolla alkoholijuomien toimitus ja erityisesti pikatoimitukset voivat vaikuttaa erityisesti alkoholin riski- ja humalakäyttöön ja siten alkoholihaittoihin. Lakiesityksen vaikutuksia alkoholihaittoihin on kuvattu tarkemmin erityisesti kappaleessa ”Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen”.

Esityksellä olisi tavoiteltuja positiivisia taloudellisia vaikutuksia, sillä se edistäisi kuluttajien kulutusmahdollisuuksia sekä alkoholijuomia markkinoilla myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia mahdollistamalla alkoholijuomien toimituksen. Vaikka esitys samalla lisäisi myös yritysten sääntelytaakkaa, olisi esitys kokonaisuudessaan yritystoimintaa edistävä. Samalla esityksellä voisi olla alkoholihaittoja ja niistä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle aiheutuvaa kuormitusta kasvattava vaikutus. Näiden haittojen merkittävyys vaihtelee kuitenkin sen mukaan, tarkastellaanko niitä yksilö-, yhteisö- vai yhteiskuntatasolla. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset alkoholihaittoihin olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Alkoholijuoman toimituksen yhteydestä alkoholihaittoihin ei ole kuitenkaan olemassa suoraa tutkimustietoa, jonka avulla voisi muodostaa tarkkoja arvioita esityksen yhteydestä alkoholihaittoihin.

Esityksessä ehdotetuilla markkinointisäännösten muutoksilla voisi olla positiivisia vaikutuksia alkoholijuomien vientiä harjoittaviin yrityksiin. Alkoholijuomien viennin arvo vuonna 2023 oli 204 miljoonaa euroa. Suurin osa viennin arvosta muodostui väkevästä alkoholijuomista, joiden osuus alkoholijuomien kokonaisviennistä oli noin 70 prosenttia. Väkevien alkoholijuomien viennistä 83 prosenttia kohdistui toisiin ETA-maihin, suurimpina vientimaina Viro, Puola ja Ruotsi.³⁶ Euroopan talousalue on tärkein markkina-alue alkoholijuomien viennin kannalta, ja mahdollistamalla väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi toisiin ETA-maihin esityksellä luotaisiin entistä parempia edellytyksiä Suomeen sijoittautuneiden alkoholiyritysten kasvulle ja kansainvälistymiselle. Esityksellä voisi olla vähäisiä positiivisia vaikutuksia julkiseen talouteen lisääntyneiden verotulojen muodossa, mikäli suomalaiset alkoholivalmistajat kasvaisivat ja menestyisivät kansainvälisillä markkinoilla entistä paremmin.

Koska esityksen taloudellisiin hyötyihin sekä haittoihin liittyy merkittävää epävarmuutta, on hyvin vaikea esittää arvioita esityksen taloudellisten hyötyjen ja esityksestä aiheutuvien haittojen välillä. Esityksellä on lisäksi hyötyjä sekä haittoja, joiden keskinäinen vertailu on hyvin vaikeaa niiden erilaisen laadun vuoksi. Esimerkiksi kuluttajalle esitys yhdistettynä

³⁶ Tullin tilastotietokanta.

alkoholin verkkokauppaan mahdollistaisi helpomman alkoholituotteiden hinnan vertailun ja vähentäisi tarvetta matkustaa erikseen kauppaan alkoholijuoman hankkimiseksi. Yrityksille alkoholijuoman toimittamiseen liittyvästä palvelusta ja alkoholijuoman myynnistä taas kertyisi tuloja. Sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle voisi aiheutua esityksestä kustannuksia, mikäli esitys lisäisi alkoholihaittoja tai alkoholista aiheutuvia järjestyshäiriöitä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita tavoitteita alkoholimarkkinaan liittyen. Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024) tuli voimaan 10 kesäkuuta 2024. Laki sallii aiempaa vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynnin luvanvaraisessa vähittäismyynnissä. Tammikuusta 2024 voimaan tulleet muutokset alkoholijuomaverossa (HE 37/2023) laskevat oluen verotusta ja korottavat yli 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä välituotteiden ja etyylialkoholijuomien alkoholiveroa. Ehdotettu esitys kohdistuu pääosin samoihin ihmisryhmiin ja toimijoihin kuin vuonna 2024 voimaan astunut lakiuudistus, jossa sallittiin entistä väkevimpien alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä. Esityksillä voidaan nähdä olevan yhteisvaikutuksia erityisesti Alkon asemaan. Kun tarkastellaan esityksiä kokonaisuutena, esityksillä on vaikutuksia monopolin alaan, Alkon aseman oikeutukseen ja Alkon myyntiin. Muilta osin esityksillä ei todennäköisesti olisi esitysten itsenäisiä vaikutuksia merkittävästi vahvistavia yhteisvaikutuksia. Vaikka esityksillä olisi vaikutuksia alkoholijuomien myyntikanaviin, olisivat lakiesitysten itsenäiset vaikutukset todennäköisesti melko samankaltaisia, vaikka toista esitystä ei toteutettaisikaan. Lakiesityksessä ehdotettaisiin, että alkoholijuoman toimitus olisi sallittua, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynistä. Entistä vahvempien alkoholijuomien myynnin salliminen luvanvaraisessa vähittäismyynnissä ei siis ole vaikuttanut siihen mitä alkoholijuomia voitaisiin lakiesityksen myötä toimittaa kotimaan vähittäismyynnistä. Toisaalta olisi mahdollista, että kynnys päivittäistavarakaupasta tilaamiseen olisi matalampi, kun sieltä voisi ostaa myös ruokaa ja muita tuotteita. Kun tarkastellaan hallituksen koko alkoholipolitiikkaa hallituskaudella toistaiseksi, voidaan sen nähdä sisältäneen alkoholin kokonaiskulutuksen näkökulmasta sekä alkoholin kulutusta todennäköisesti lisääviä toimia (vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä) että alkoholin kulutusta todennäköisesti kokonaisuutena laskevia veromuutoksia. Yritystoiminnan näkökulmasta esitys jatkaa hallitusohjelman mukaisia tavoitteita reilun ja avoimen kilpailun edistämiseksi.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Kuten edellä on kuvattu, alkoholin toimituksen vaikutuksesta alkoholin kulutukseen ei ole suoraa tutkimusnäyttöä ja yleisesti esityksen vaikutus alkoholin kokonaiskulutukseen arvioidaan olevan vähäinen. Myöskään etämyynnin oikeustilan selkeyttämisellä ei arvioida olevan merkittäviä itsenäisiä vaikutuksia alkoholin kokonaiskulutukseen. Todennäköisesti osa ulkomaille suuntautuvista uusista alkoholijuomien verkko-ostoista korvaisi aiemmin Suomesta ostettuja tai matkustajatuonnin kautta maahan tuotuja alkoholijuomia eikä kokonaiskulutus tämän vuoksi juuri nousisi. Tästä huolimatta esityksellä voi olla vaikutuksia julkiselle taloudelle alkoholin käytöstä aiheutuviin tuloihin sekä kustannuksiin. Alkoholista sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheutuva kuormitus on merkittävä. Terveystalouden palveluiden osalta kuormitus ilmenee esimerkiksi alkoholin aiheuttamina katkaisu- tai vieroitushoitona sekä riippuvuuksien pitkäaikaisen hoitona tai päihtymystilasta johtuvien loukkaantumisten tai

vammojen välittömänä hoitona. Sosiaalihuollossa kuormitus puolestaan ilmenee esimerkiksi sosiaalipäivystyksellisinä interventioina, kuten perheväkivaltatilanteina, lasten kiireellisen huolenpidon tarpeen arviointina tai taloudellisen toimeentulotuen tai asumisen haasteina. Jos lakiesitys lisäisi alkoholin kokonaiskulutusta tai alkoholin kulutusta runsaasti alkoholia käyttävien keskuudessa, voisi esityksellä olla myös alkoholihaittojen hoidosta sosiaali- ja terveydenhuololle aiheutuvaa kuormitusta ja näin myös hoidosta aiheutuvia kustannuksia kasvattava vaikutus. Kokonaisuudessa tämän hallituksen esityksen itsenäiset vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kuormitukseen olisivat luonteeltaan pääosin negatiivisia mutta kuitenkin suhteellisen vähäisiä. Vaikutukset voisivat vaihdella alueittain, sillä Suomi on vahvasti jakautunut alueittain alkoholiongelmien osalta. Vaikka vaikutukset olisivat todennäköisesti suhteellisen vähäisiä, ovat ne sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän näkökulmasta haastavia, sillä palvelujen saatavuus ja resurssit, erityisesti mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta, koetaan jo lähtökohtaisesti varsin niukoiksi ja osin riittämättömiksi. Hyvinvointialueilla päihde- ja riippuvuuspalvelujen tarpeen arvioidaan kasvavan johtuen päihde- ja riippuvuusongelmien kasvusta ja palvelujen saavutettavuuden paranemisesta.³⁷ Lisäksi julkiseen palvelutuotantoon kohdistuu samanaikaisesti merkittäviä säästöpaineita.

Tähän mennessä alkoholin etämyynnin suosio on perustunut Suomea huomattavasti halvempiin hintoihin, mikä on tarkoittanut, että vain pienestä osasta alkoholijuomien ulkomaisesta verkkokaupasta on maksettu nykyisin alkoholiveroa joko myyjien tai ostajien toimesta säännösten mukaisesti. Verkkokaupasta on maksettu alkoholiveroa nykyisin noin miljoona euroa vuosittain, kun esimerkiksi vuonna 2023 verkon kautta ostetun alkoholijuomien määrälle, arviolta noin 0,7 miljoonaa litraa sataprosenttisena alkoholina³⁸, laskettu alkoholiveron määrä olisi arviolta noin 30 miljoonaa euroa. Ulkomaisten verkkokauppaostojen määrä ei kuitenkaan todennäköisesti toteutuisi samansuuruisena, jos kaikista juomista maksettaisiin verot lain mukaisesti Suomeen. Tämä johtuu siitä, että osa juomista jäisi todennäköisesti hankkimatta, ne hankittaisiin verkko-ostamisen sijaan Suomeen verottomana matkustajatuontina tai ne ostettaisiin kotimaisesta vähittäismyynnistä. Esityksellä voisi olla vaikutus alkoholiveron kertymään, jos ulkomaisten verkko-ostojen yhteydessä valmisteverot tulevat esityksen myötä nykyistä useammin asianmukaisesti maksetuiksi Suomeen.

Alkoholilain muutos voisi lisätä sellaisten ulkomaisten toimijoiden tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet lainsäädäntöä epäselvänä, eivätkä tämän takia ole myyneet tuotteitaan etämyyntinä Suomeen. Määritelmien yhtenäistäminen valmisteverotuslain kanssa ja tiedonsaantioikeudet Verohallinnon ja Lupa- ja valvontaviraston sekä Tullin ja Lupa- ja valvontaviraston välillä tukisi osaltaan sitä, että viranomaiset voisivat aiempaa paremmin tehdä yhteistyötä etämyynnin valvonnassa ja toimijoilla olisi kannuste noudattaa sekä alkoholilain ja valmisteverotuslain säännöksiä. Samalla etämyynnin salliminen selkeästi alkoholilaissa tavalla, joka tukee valmisteverojen tehokasta perintää, voisi vaikuttaa etämyynnin houkuttelevuuteen myös negatiivisesti, sillä etämyynnin suosio on perustunut nykyisin Suomea huomattavasti edullisempiin hintoihin maksamatta jätettyjen verojen johdosta. Toisaalta jatkossakin osa toimijoista pyrkisi todennäköisesti kiertämään verovelvollisuuttaan esimerkiksi häivyttämällä omaa osuuttaan kuljetuksen järjestämisessä ja siten esittämällä tilanteen etäostona. Etämyynnin kattava valvonta

³⁷ Päihde- ja riippuvuuspalvelut muutoksessa – tuloksia hyvinvointialuekyselyistä 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 7/2025. THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/150871/URN_ISBN_978-952-408-469-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³⁸ Alkoholijuomien matkustajatuonti ja verkko-ostaminen 2023. Tilastoraportti 10/2024, 1.3.2024. THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/148582>

on haastavaa ja edellyttäisi merkittävästi resursseja, joten verovelvollisuuden kiertoon puuttuminen voisi olla haastavaa. Mikäli esitys ohjaisi alkoholin kulutusta verottomasti hankituista ulkomaisista verkko-ostoista kotimaiseen vähittäismyyntiin, voisi myös tällä olla vähäisiä positiivisia muutoksia alkoholiveron kertymään. Kokonaisuutena esityksen vaikutukset alkoholiveron kertymään olisivat todennäköisesti vähäisiä.

Esityksen välittömät budjettivaikutukset kohdistuisivat 1.1.2026 toimintansa aloittavaan Lupa- ja valvontaviraston määrärahoihin. Esitys lisäisi alkoholilakia valvovien viranomaisten eli 1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontaviraston työtä ja kustannuksia, sillä valvonnan piiriin tulisi kokonaan uusi alkoholijuoman toimituslupa. Esityksen myötä Lupa- ja valvontavirasto voisi periä valvontamaksuja toimitusluvan haltijoilta.

Vaikutukset Alkon asemaan

Etämyynnin oikeustilan selkeyttämisellä voisi olla vaikutuksia Alkon markkinaosuuteen niistä alkoholijuomista, joita suomalaiset kuluttajat kuluttavat. Kun etämyyntiä ei kielletä vähittäismyyntirajan ylittävien juomien osalta, ulkomaiset toimijat voisivat jatkossakin etämyydä Suomeen kaiken vahvuisia alkoholijuomia, kun taas kotimaiset toimijat voisivat myydä enintään 5,5 / 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu (2025:71) selkeytti huomattavasti etämyyntiä koskevaa oikeustilaa syyskuussa 2025. Tapauksessa A oli harjoittanut Virosta Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta. Tilauksen yhteydessä verkkokaupan asiakas oli voinut valita, noutaako hän tilaamansa alkoholijuomat itse, jolloin asiakas oli voinut myös järjestää kolmannen tahon noutamaan tuotteet myyjän varastolta. Vaihtoehtoisesti asiakas oli voinut valtuuttaa myyjän ehdottaman, myyjästä riippumattoman huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä kuljetusliikkeen kanssa. Jos asiakas oli valinnut jälkimmäisen vaihtoehdon, kuljetusliike oli toimittanut alkoholijuomat asiakkaalle Suomeen. Korkein oikeus katsoi ratkaisustaan tarkemmin ilmenevin perustein, että A ei ollut alkoholilain vastaisesti tuonut maahan alkoholijuomia eikä myynyt niitä Suomessa. Syyte törkeästä alkoholirikoksesta hylättiin.

Korkein oikeus katsoi, että alkoholijuomien myyntitoiminta oli kokonaisuudessaan tapahtunut Virossa ja rajoittunut Suomen ulkopuolelle. Korkein oikeus katsoi, ettei A tuonut alkoholijuomia Suomeen tai myyneen niitä Suomessa alkoholilain vastaisesti. Ostaja oli voinut verkkokaupassa alkoholijuomien tilauksen tekemisen yhteydessä valita noutavansa tuotteet itse ja tällöin myös valtuuttaa itse valitseman huolinta- tai kuljetusyhtiön noutamaan juomat verkkokaupan varastolta. Vaihtoehtoisesti ostaja oli voinut verkkokaupassa tilauksen tekemisen yhteydessä valtuuttaa huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa. Kuljetuksesta maksettava hinta oli veloitettu ostajalta samanaikaisesti tilattujen alkoholijuomien kanssa, mutta yhtiö ei ole saanut korvausta kuljetuksesta, vaan kuljetusmaksut on läpilaskutettu huolintayhtiöille.

Korkein oikeus katsoi hovioikeuden tuomiossa selvitetyn katsottujen seikkojen perusteella, että huolintayhtiöiden ja kuljetusliikkeiden toiminta ei ole muodostanut A:n määräysvallassa olleen alkoholijuomia verkkokaupassa myyneen B Oü:n toiminnan kanssa yhtenäistä tapahtumasarjaa. Huolintayhtiöt ja kuljetusliikkeet ovat olleet B Oü:iin nähden itsenäisiä ja riippumattomia eivätkä ne ole maksaneet yhtiölle ostajilta saamistaan kuljetuksista välityspalkkiota. A:n tosiasiallinen määräysvalta juomiin on päättynyt yhtiön luovutettua alkoholijuomat huolintayhtiön välityksin kuljetusliikkeelle.

SEUT 37 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on mukautettava kaupallisia valtion monopoleja niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Lähtökohtaisesti 37 artikla edellyttää ainoastaan sitä, että monopolien toiminta ei saa syrjiä muiden maiden kansalaisia eikä artiklassa suoraan oteta kantaa siihen, millä perusteella itse monopolia voidaan ylläpitää. Toisaalta monopolit ovat aina merkittäviä poikkeuksia EU-oikeuden näkökulmasta, jossa lähtökohtana on tavaroiden vapaa liikkuvuus. Kun Suomi liittyi EU:hun, luovuttiin samalla muista alkoholiin liittyvistä monopoleista paitsi vähittäismyyntimonopolista. Vähittäismyyntimonopolia perusteltiin nimenomaan kansanterveyssyillä. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella voidaan pitää sinänsä selvänä, että jäsenvaltiot voivat pyrkiä alkoholin terveydellisten ja muiden yhteiskunnallisten haittojen torjumiseen rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja myöntämällä yksinoikeuksia. Rajoitusten on kuitenkin oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. Niiden on myös oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttaminen, eivätkä ne saa rajoittavuudeltaan ylittää sitä, mikä on välttämätöntä. Asetettuihin tavoitteisiin tulisi pyrkiä johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla. Mikäli monopolin ala kutistuisi niin paljon, että se ei enää uskottavasti suojaisi kansanterveyttä, voisi olla mahdollista, että monopolin oikeutus haastettaisiin EU-oikeuden vastaisena. Koska alkoholin vähittäismyyntimonopolista on sovittu Suomen liittyessä EU:hun ja koska SEUT 37 artikla kuitenkin sallii monopolien olemassaolon, olisi kynnys monopolin haastamiselle EU-oikeuden näkökulmasta todennäköisesti korkea.

Mitä suositumpaa etämyynnistä tulee, sitä enemmän se heikentää Alkon markkinaosuutta. Alkon myynnin mahdolliseen vähenemiseen ja ulkomailta tilaamisen suosioon vaikuttaa todennäköisesti merkittävästi se, miten kattavasti alkoholijuomista maksetaan veroja. Mikäli ulkomailta hankituista alkoholijuomista maksetaan lain edellyttämät verot, alkoholijuoman hinta ei merkittävästi poikkea Suomesta ostetusta alkoholijuomasta. Tällöin kuluttajilla ei välttämättä ole suurissa määrin kannusteita hankkia alkoholijuomaa ulkomailta. Kun etämyynnin oikeustila on ollut epäselvä ja viranomaisten ohjeistukset eivät välttämättä ole olleet kuluttajille selkeitä vain murto-osasta ulkomailta tilatuista alkoholijuomista on maksettu asianmukaisesti verot. On mahdollista, että jatkossakin ainakin osa etämyyntiä harjoittavista tahoista yrittäisi kiertää veroja, jolloin he voisivat myydä alkoholijuomia edullisesti Suomeen. Osa verkko-ostajista voisi siis päätyä tekemään ostokset hinnaltaan halvemmista, verot kiertävistä lähteistä. Toisaalta esimerkiksi Ruotsissa etämyynti on tietyin edellytyksin ollut sallittua kesästä 2023 lähtien, mutta etämyynti ei alustavien tietojen mukaan ole noussut merkittäväksi myyntikanavaksi.

Ruotsissa korkein oikeus antoi kesällä 2023 ratkaisun (Winefinder, T 4709-22), jossa se katsoi etämyynnin olevan Ruotsissa sallittua. Tuomiossa viitattiin Rosengren-tuomion ja Komissio v. Ruotsi jälkeen muutettuihin pykäliin ja hallituksen esitykseen, josta tuomioistuimen mukaan käy ilmi, että etämyynti on ollut tarkoitus sallia. Tuomiota käsitellään tarkemmin luvussa 5.2. Tuomion antamisen jälkeen Ruotsin alkoholiasioista vastaava ministeri kertoi Ruotsin hallituksen tarkastelevan lainmuutosten tarvetta Systembolagetin vähittäismyyntimonopolin suojelemiseksi.³⁹ Tällä hetkellä Ruotsissa ei ole kuitenkaan vireillä asiaa koskevia lakihankkeita. Alkoholin ulkomaiset verkko-ostot eivät alustavien tietojen mukaan ole lisääntyneet Ruotsissa suurissa määrin. Winefinder-tuomio annettiin heinäkuussa 2023. Vuonna 2023 alkoholin ulkomaisien verkko-ostosten osuus oli 1,9 % kokonaiskulutuksesta, kun vuonna 2022 etämyynnin osuus oli 2,2 % kokonaiskulutuksesta. Pidemmällä aikavälillä mitattuna vuoteen 2019 verrattuna ulkomaisista verkkokaupoista tehdyt alkoholijuomaostokset ovat

³⁹ <https://www.expressen.se/nyheter/regeringen-vill-skydda-monopolet-efter-domen/>

kasvaneet. Vuonna 2019 ulkomaisista verkkokaupoista tehtyjen internet-ostojen osuus kokonaiskulutuksesta oli 1,2 % ja vuonna 2023 1,9 %.⁴⁰ Osaltaan verkko-ostosten osuuteen kokonaismyynneistä on voinut vaikuttaa se, että Ruotsissa on tehty verotuksen tehovalvontaa ja jaettu ankaria rangaistuksia alkoholiveron kierrosta. Kyselytutkimusten perusteella merkittävä osa ruotsalaisista ei myöskään ole tietoisia muuttuneesta oikeustilasta ja siitä, että alkoholijuomien ostaminen ulkomaisista verkkokaupoista on sallittua — toukokuussa 2024 julkaistun kyselytutkimuksen mukaan 39 prosenttia ei tiennyt, että alkoholin myynti verkossa on laillista muille kuin Systembolagetille tai piti sitä laittomana⁴¹.

Etämyynnin oikeustilan selventäminen siten, että etämyynti olisi mahdollista kaikille alkoholijuomille voisi joka tapauksessa aiheuttaa hintapaineita Alkoa kohtaan. Alkolla ei ole yksinoikeusjärjestelmän piirissä olevien tuotteiden osalta suoraa kilpailua Suomen rajojen sisäpuolella. Oikeustilan selkeytymisen myötä etämyynti voi yleistyä, minkä seurauksena hintapaineita voi esiintyä erityisesti monopolin alaisissa tuotteissa eli esimerkiksi viineissä ja väkeissä alkoholijuomissa. Näissä verotus on kuitenkin korkeampaa ja myyntikate jo lähtökohtaisesti pienempi kuin miedoissa alkoholijuomissa. Esimerkiksi Alkossa myydyin 0,7 litran väkevää, 40 prosenttista alkoholijuomaa sisältävän pullon myyntihinnasta verojen osuus on 72 prosenttia ja myyntikate 9 prosenttia. Kaikki alkoholijuomaryhmät huomioiden Alkon myyntikate on keskimäärin 17 prosenttia tuotteen alkoholiverollisesta hinnasta. Mikäli Alko joutuisi alentamaan omaa myyntikatettaan, laskisi se Alkon kannattavuutta.

Osaltaan Alkon asemaan vaikuttaa se, että Alkolla on erilainen asema etämyyjiin nähden, sillä Alkolla on monopoliasemaansa liittyen lakisäateinen velvollisuus kohdella myyjiä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Alkoholilain 25 §:n mukaan alkoholiyhtiön päätökset alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyynnistä ja niiden hinnoittelusta tulee tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajan tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta. Vaatimus Alkon syrjimättömästä toiminnasta koskee myös alkoholijuomien esillepanoa ja muita myyntijärjestelyjä Alkon myymälässä sekä alkoholijuomien muuta esittelyä kuluttajille. Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 16 §:n mukaan Alkon tulee päättää alkoholijuomien hinnoittelusta tuoteryhmittäin siten, että tuoteryhmien myyntiin liittyvät tulot ja keskimääräiset kulut voidaan eritellä. Alko ei siis voi alentaa yksittäisten tuotteiden hintaa, vaan myyntikatteen suuruus koskee koko tuoteryhmää. Kun rajat ylittävän etämyynnin oikeustila selvennettäisiin siten, että monopolin alaisten tuotteiden myynti olisi mahdollista ilman rajoituksia myös muille toimijoille, ei myynti näiden osalta olisi kuitenkaan enää pelkästään yksinoikeuden piirissä vaan vähittäismyynti tapahtuisi kilpailluilla markkinalla. Etämyyjät voivat siis tehokkaammin kilpailla yksittäisten alkoholijuomien hinnoilla.

Suhteessa muihin pohjoismaisiin alkoholimonopoleihin Alkon monopolin alaisten tuotteiden kattavuus on jo tällä hetkellä kaikista pienin. Kesäkuussa 2024 voimaan tullut lakiuudistus vaikuttaa siirtäneen Alkon myyntiä merkittävästi vähittäiskauppoihin ja myös etämyynnin salliminen monopolin alaisille tuotteille voisi jossakin määrin siirtää Alkon myyntiä etämyyntiin. Toisaalta etämyynnin salliminen monopolin alaisille tuotteille heikentää perusteita, jolla monopolia on perusteltu.

⁴⁰ Trolldal B. Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2023. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2024. Rapport 231.

⁴¹ E-handel av alkoholhaltiga drycker 2024. <https://www.svl.se/app/uploads/2024/05/svl-rapport-undersokning-e-handel-verian-maj-2024.pdf>

Lakimuutoksen vaikutusten Alkoon arvioidaan olevan pieniä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen (2025:71) selkeytettyä etämyynnin oikeustilaa. Ilman lakimuutosta Alkolla ei kuitenkaan olisi mahdollisuutta myydä tuotteitaan toimitettavaksi asiakkaille toisin kuin muihin EU- ja ETA-maihin sijoittautuneilla etämyyjillä. Lakimuutos siis parantaa Alkon asemaa tältä osin.

Vaikutukset yrityksiin

Esitys lisäisi yleisesti markkinoiden toimivuutta ja kilpailua, sillä se mahdollistaisi alkoholijuomien toimituksen kaikilta alkoholijuoman toimitusluvan haltijoilta. Alkoholijuoman toimitusluvan voisi hankkia lakiesityksen edellyttämien ehdoin kaikki vähittäismyyntiluvan haltijat, alkoholiyhtiö sekä esimerkiksi kuljetus- ja ruokalahettipalvelut. Myös ulkomaille sijoittautunut yritys voisi hankkia toimitusluvan. Alkoholijuoman toimituksen edellytyksenä olisi, että alkoholijuoma on ostettu kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynistä. Esitys lisäisi siis myös kotimaisten alkoholijuomien laillisesti myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia, sillä ostajakunta voisi laajentua sellaisiinkin kuluttajiin, jotka eivät muuten asioisi paikan päällä myyntipaikassa. Ulkomaille sijoittautuneet alkoholijuomien myyjät saisivat jatkossakin etämyydä kaikkia, myös Alkon yksinoikeuden alaan kuuluvia alkoholijuomia Suomeen, eikä ulkomaisilta etämyyjiltä edellytettäisi jatkossakaan lupaa tai ilmoitusta toiminnastaan. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia Alkon yksinoikeuteen. Näin ollen kotimaiset vähittäismyyjät voisivat sen sijaan myydä toimituksella vain käymisteitse valmistettuja enintään 8,0 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia.

Ulkomaille sijoittautuneet toimijat voisivat jatkossakin etämyydä Suomeen sellaisia alkoholijuomia, joita Suomeen sijoittautunut alkoholijuomien vähittäismyyjä ei saa lain mukaan myydä, ja joiden myyntiin ei ole edes mahdollista saada lupaa. Yrityksille saattaa olla houkuttelevaa sijoittautua toiseen EU-maahan, josta yritys voi myydä ilman lupa- tai ilmoitusvelvollisuutta esimerkiksi yli 8-prosenttisia alkoholijuomia Suomessa asuville kuluttajille.

Lakimuutos voi lisätä erityisesti sellaisten toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sijoittautuneiden alkoholimyyjien tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet alkoholin etämyyntiä koskevaa oikeustilaa epäselvänä, eivätkä tämän takia ole myyneet alkoholijuomia etämyyntinä Suomeen. Lisääntynyt kilpailu saattaisi näkyä paineena laskea alkoholijuomien hintoja, mutta toisaalta tähän mekanismiin liittyy paljon epävarmuustekijöitä. Tasapuolisten kilpailuedellytysten näkökulmasta merkitystä olisi sillä, miten tehokkaasti huolehdittaisiin toisista EU:n jäsenvaltioista tehtyjen verkko-ostosten verojen maksusta.

Päivittäistavarakauppa on suurin alkoholin myyntikanava Suomessa. Vuonna 2024 52 prosenttia alkoholin tilastoidusta kulutuksesta ostettiin Alkon ulkopuolisesta vähittäismyyntistä eli elintarvikeliikkeistä, kioskeista ja liikenneasemilta. Ruoan verkkokauppa on kasvattanut suosiotaan viime vuosina ja sen osuus päivittäistavarakaupan myynnistä oli vuonna 2024 3,0 prosenttia⁴². Nykyisin kuluttajat eivät ole voineet tilata alkoholijuomia verkkokaupasta toimitettuna elintarvikkeiden tilaamisen yhteydessä. Lakiesityksen myötä kuluttaja voisi ostaa

⁴² PTY ry. (26.03.2025). Päivittäistavarakaupan myynti ja markkinaosuudet 2024.
<https://www.pty.fi/blog/2025/03/26/paivittaistavarakaupan-myynti-ja-markkinaosuudet-2024/>

kaikki ostoksensa päivittäistavarakaupasta verkkokaupan välityksellä toimitettuna, mikä voisi edistää päivittäistavarakaupan verkkokaupan kasvua. Kotiinkuljetuspalveluiden kasvava suosio osoittaa, että kuluttajat ovat valmiita maksamaan kotiinkuljetuksesta sen helpottaessa arkea. Todennäköisesti osa päivittäistavarakaupan yrityksistä toimittaisi alkoholijuomia itse, mutta merkittävä osa yrityksistä voisi hyödyntää alkoholijuoman toimituksessa myös ulkopuolisia kuljetusyrityksiä.

Lakiesitys voisi lisätä myös ravintoloiden liiketoimintamahdollisuuksia. Alkoholijuoman toimitusta voisivat hyödyntää erityisesti alkoholin vähittäismyyntiluvalliset ruokaravintolat, jotka nykyisin kuljettavat omana toimintanaan ruoka-annoksia asiakkaille tai jotka ovat tehneet sopimuksen kuljetuksesta toisen yrityksen kanssa. Mikäli ravintola kuljettaisi alkoholin itse asiakkaalle, ravintolalta edellytettäisiin alkoholijuoman toimituslupa. Mikäli alkoholijuoman toimitus tapahtuisi toisen yrityksen kuten ruokalahettipalvelun toimesta, kyseiseltä toiselta yritykseltä edellytettäisiin alkoholijuoman toimituslupa. Alkoholijuoman toimituksen mahdollistaminen ei olisi ravintola-alan näkökulmasta ainoastaan liiketoimintaa edistävä uudistus. Alkoholijuoman myynti toimituksella saattaisi tapahtua osin anniskelumyynnin kustannuksella. Näin ollen esitys saattaisi heikentää etenkin niiden ravintoloiden asemaa, joilla on anniskelulupa mutta ei vähittäismyyntilupaa. Mikäli esityksen johdosta alkoholin kulutus lisääntyisi kotioiloissa, saattaisi se puolestaan vähentää ravintoloiden alkoholin myyntiä.

Alkoholijuomien toimitusluvanhaltijan lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla tulisi olla käytynä alkoholijuoman toimituskoulutus (alkoholijuoman toimituspassi). Alkoholijuoman toimituspassi olisi periaatteiltaan samankaltainen kuin nykyinen anniskelupassi. Alkoholijuoman toimituspassi aiheuttaisi vähäisiä kustannuksia alkoholijuoman toimitusta harjoittaville yrityksille koulutuksen suorien kustannusten sekä muun muassa sijaisjärjestelyjen muodossa. Toimituspassikokeen suorat kustannukset olisivat todennäköisesti joitain kymmeniä euroja kokeen suorittavaa henkilöä kohden. Esimerkiksi anniskelupassitestien hinnat vaihtelevat nykyisin pääasiassa noin 30 ja 60 euron välillä.

Alkoholijuoman toimitusta harjoittaville yrityksille aiheutuisi kustannuksia toimitusluvan hakemisesta erityisesti Lupa- ja valvontaviraston perimän lupamaksun muodossa.⁴³ Viraston suoritteiden maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja alkoholijuoman toimitusluvan hakemisesta perittävän lupamaksun suuruus määritettäisiin myöhemmin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi toimitusluvanhaltijoilta perittäisiin vuosittainen valvontamaksu. Luvan hakemisesta aiheutuvat kustannukset sekä vuosittaiset valvontamaksut voisivat vähentää erityisesti joidenkin pienten toimijoiden halukkuutta luvan hakemiseen. Lakiesityksessä alkoholijuoman toimituksen valvontamaksun suuruus vaihtelisi luvanhaltijan ilmoittamien toimitusten määrän mukaisesti. Valvontamaksun suuruus olisi vähintään 100 euron perusmaksun suuruinen ja kasvaisi 0,1 euroa toimitusta kohden tuhannen toimituksen ylittävältä osalta. Alkoholijuoman toimituslupaa tulisivat hakemaan sellaiset toimijat, joilla toimitettavien alkoholijuomien määrä ja niistä saatavaa tulo olisi riittävän suuri suhteessa luvan hakemisesta aiheutuviin kustannuksiin. Sellaiset nykyisin alkoholia laillisesti myyvät toimijat, jotka eivät itse ryhtyisi esityksen myötä toimittamaan alkoholijuomia, voisivat käyttää juomien toimittamiseen alkoholin toimitusluvan omaavaa kuljetus- tai ruokalahettipalvelua. Nykyisin

⁴³ Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun sekä alkoholimainonnan valvonta kuuluvat nykyisin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle sekä aluehallintovirastoille. Eduskunta hyväksyi 19.6.2025 hallituksen esityksen valtion aluehallinnon uudistuksesta. Näin myös aluehallintovirastojen sekä Valviran alkoholilain mukaiset lupa- ja valvontatehtävät siirtyvät Lupa- ja valvontavirastolle.

jotkin Suomessa toimivat ruokalahettipalvelut käyttävät kuljetuksissa itsenäisiä yrittäjiä, ja olisi mahdollista, että itsenäiset yrittäjät hakisivat itselleen alkoholijuoman toimitusluvan. Itsenäisille yrittäjille luvan hakemisesta aiheutuvat lupa- ja valvontamaksut voisivat kuitenkin olla suuria suhteessa toiminnasta saatavaan tuloon. Tämän vuoksi olisi todennäköisempää, että luvan hakisi alustapalvelu, joka puolestaan hyödyntäisi itsenäisiä yrittäjiä toiminnassaan.

Esityksellä olisi positiivisia vaikutuksia sellaisten yritysten toimintaan, jotka harjoittavat alkoholijuomien vientiä EU:n sisämarkkinoille. Vaikutukset kohdistuisivat erityisesti sellaisiin yrityksiin, jotka vievät väkeviä alkoholijuomia toisiin ETA-maihin. Voimassa olevan lain mukaan väkevien alkoholijuomien markkinointi on pääsääntöisesti kiellettyä. Verkkomarkkinointi on sallittua ainoastaan tietoverkossa esitetyssä vähittäismyynti- tai anniskeluhinnastossa sekä valmistajan tai tukkumyyjän tuoteluettelossa siten, että kaikki saatavilla olevat juomat esitellään kuluttajille yhdenmukaisella tavalla. Alkuperämaaperiaatteen vuoksi Suomeen sijoittautunut alkoholijuomien valmistaja ei voi tällä hetkellä verkossa tai sosiaalisessa mediassa muulla tavoin markkinoida väkevää alkoholijuomaa toiseen Euroopan talousalueen valtioon, vaikka markkinointi kohdistuisi pääasiassa tai yksinomaan kyseiseen valtioon eikä Suomeen. Mahdollisuus laajempaan toisiin ETA-maihin kohdistuvaan markkinointiin voisi parantaa suomalaisten alkoholijuomabrändien tunnettuutta ja parantaa yritysten taloudellista asemaa.

Etämyynnistä Suomeen tulevat alkoholipakkaukset kuten pullot ja tölkit eivät ole osana kansallista, juomateollisuuden ja kaupan ylläpitämää ja rahoittamaa Palpa-kierrätysjärjestelmää. Suomeen tulevat pakkaukset päätyvät kuitenkin usein juomapakkauksien kierrätykseen. Etämyynnin kautta tilattujen juomien pakkausten käsittely voisi aiheuttaa kotimaisille toimijoille lisäkustannuksia, mikäli pantittomia pakkauksia palautetaan palautusautomaatteihin. Jätelaissa (646/2011) säädetään pakkausten tuottajavastuusta, joka koskee myös ulkomaisia etämyyjiä. Etämyyjä on myös velvollinen suorittamaan Suomeen juomapakkauksien palautuksen. Toisaalta myös matkustajatuontina tuotujen alkoholijuomien pakkaukset eivät ole osa Palpa-järjestelmää. Etämyynnin oikeustilan selkeytymisen ei arvioida kasvattavan merkittävästi Suomeen tilatun alkoholin määrää. Alkoholijuomien ostaminen etämyynnistä voisi jossain määrin korvata alkoholin matkustajatuontia.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Alkoholijuomien vähittäismyyntin ja anniskelun sekä alkoholimainonnan valvonta kuuluvat nykyisin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle sekä aluehallintovirastoille. Eduskunta hyväksyi 19.6.2025 hallituksen esityksen valtion aluehallinnon uudistuksesta. Valtion aluehallinnon uudistuksen myötä Valvira ja aluehallintovirastot lakkautetaan ja niiden tehtävät siirretään perustettavalle valtion Lupa- ja valvontavirastolle vuoden 2026 alussa. Näin myös aluehallintovirastojen sekä Valviran alkoholilain mukaiset lupa- ja valvontatehtävät siirtyvät Lupa- ja valvontavirastolle.

Lakiesityksen myötä Lupa- ja valvontavirasto valvoisi myös alkoholijuomien toimituksia. Alkoholijuomien toimitusta harjoittavien tulisi hakea alkoholijuomien toimitukseen oikeuttava lupa Lupa- ja valvontavirastolta. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto valvoisi alkoholijuomien etämyyntiä. Etämyynnin osalta valvonta painottuisi toimitusluvan haltijoihin, sillä nämä huolehtisivat luovutustilanteista myös etämyynnissä. Etämyyjien toimintaa voitaisiin tarvittaessa selvittää, mikäli heräisi epäily, ettei etämyyjä olisi merkinnyt lähetykseen sen sisältävän alkoholijuomaa tai erikseen väkevää alkoholijuomaa. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto ohjaisi ja neuvoisi etämyyjiä ja kotimaisia toimitusluvan haltijoita etämyyntiä

koskevien säännösten soveltamisessa. Etämyyjiin ei kohdistettaisi säännönmukaista valvontaa, mutta heitä voitaisiin valvoa esimerkiksi epäkohtailmoitusten perusteella tai pistokoemaisesti.

Suomessa oli alkuvuodesta 2024 noin 4200 voimassa olevaa alkoholin vähittäismyyntilupaa ja noin 490 Alkon myymälää tai noutopistettä sekä noin 9 900 voimassa olevaa alkoholin anniskelulupaa. Noin 1400:lla alkoholin anniskeluluvan haltijalla oli myös alkoholin vähittäismyyntilupa. Lakiesitys lisäisi alkoholiviranomaisten valvottavien kohteiden määrää ja lisäisi näin alkoholiviranomaisten valvontatyötä. Suurella osalla alkoholijuomien toimituslupan hakijoista ei välttämättä ole entuudestaan alkoholin vähittäismyyntilupaa. Alkoholijuoman toimitus uutena lupaprosessina lisäisi merkittävästi lupahallinnon työtä ainakin lain voimaantullessa, mutta myös säännöllisenä ja vakituksena lupahallinnon muotona.

Lakiesitys lisäisi merkittävästi alkoholiviranomaisten valvottavien kohteiden määrää ja samalla alkoholiviranomaisten valvontatyötä. Kun alkoholiviranomaisilla on ollut aiemmin valvottavana noin 14 500 anniskelu- tai vähittäismyyntipaikkaa, on jatkossa valvontakohteina käytännössä rajaton määrä alkoholijuomien toimituksen luovutuspaikkoja. Alkoholijuomien toimituksen viranomaisvalvonta toteutettaisiin osin koeostojen avulla, mikä on Suomessa täysin uusi viranomaisvalvonnan muoto alkoholin myynnin yhteydessä. Tämä edellyttäisi uusien toimintamallien luomista. Valvonnan tarve kasvaisi väliaikaisesti myös tästä syystä. Uutena tehtävänä Lupa- ja valvontavirasto vastaisi toimituspassikokeeseen liittyvästä oppilaitosten ohjauksesta.

Esityksestä alkoholihallinnolle kohdistuvia vaikutuksia sekä valvontamaksukertymää arvioitaessa on oletettu, että alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoita olisi noin 100-300. Oletukseen kohdistuu merkittävää epävarmuutta, sillä on hyvin vaikea ennakoida, miten käytännössä alkoholijuoman toimitusta harjoittavat toimijat tulisivat toimintansa järjestämään. Nykyisistä alkoholin vähittäismyyntiluvanhaltijoista osa saattaisi järjestää alkoholijuoman toimituksen itse, mutta merkittävä osa käyttäisi alkoholijuoman toimituksessa todennäköisesti ulkopuolista kuljetusyritystä. Tämän vuoksi esityksessä arvioinnissa on oletettu, että alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoita olisi merkittävästi pienempi määrä kuin esimerkiksi alkoholin vähittäismyyntiluvanhaltijoita.

Lupa- ja valvontavirasto vastaisi jatkossa alkoholijuomien toimituslupaa hakevien luvittamisesta, alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoiden valvonnasta ja alkoholijuomien etämyynnin valvonnasta. Uusista tehtävistä aiheutuisi Lupa- ja valvontavirastolle myös lisätyötä. Lain ensimmäisenä soveltamisvuonna Lupa- ja valvontaviraston tehtävät keskittyisivät erityisesti alkoholijuomien toimituslupaa hakevien luvittamiseen sekä erilaisten viraston tehtävien kannalta välttämättömien yhteisten käytäntöjen ja ohjeiden valmisteluun. Alkoholijuomien toimituslupan hakeminen alkaisi viisi kuukautta lain voimaantulon jälkeen ja yritykset voisivat alkaa harjoittamaan alkoholijuomien toimitusta seitsemän kuukautta lain voimaantulon jälkeen.

Luvittamisesta aiheutuva lisätyö rahoitettaisiin Lupa- ja valvontaviraston toimitusluvanhakijoilta perimin lupamaksuin. Koska toimitusluvanhakijoiden määrää on vaikea ennakoida viraston lupamaksutulot ovat epävarmoja. Jos lupamaksun oletettaisiin vastaavan esimerkiksi anniskeluluvan, jossa luvanhakijalla ei ole anniskelupaikkaa lupamaksua (950 euroa), 100-300 luvanhakijaa vastaisi noin 100 000 – 290 000 euron lupamaksutuloa. Luvittamisesta aiheutuva lisätyö Lupa- ja valvontavirastolle olisi vuonna 2026 arviolta kaksi henkilötyövuotta (160 000 euroa). Vuodesta 2027 lähtien luvittamisesta aiheutuva lisätyö pienenisä ja olisi arviolta yhtä henkilötyövuotta vastaava 80 000 euroa. Alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoiden valvonnasta aiheutuva lisätyö Lupa- ja valvontavirastolle olisi vuonna 2026 arviolta kolme henkilötyövuotta (240 000 euroa) ja vuodesta 2027 alkaen neljä

henkilötyövuotta (320 000 euroa). Lain ensimmäisenä soveltamisvuonna valvonnasta aiheutuva lisätyö olisi pienempi kuin vuodesta 2027 alkaen, sillä yritykset voivat harjoittaa alkoholijuomien toimitusta vain osan vuodesta 2026. Myös etämyynnin valvonta aiheuttaisi Lupa- ja valvontavirastolle lisätyötä. Lisätyö olisi vuodesta 2026 lähtien arviolta yksi henkilötyövuosi (80 000 euroa).

Lupa- ja valvontavirasto perisi alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoilta valvontamaksun, jolla katettaisiin virastolle alkoholijuoman toimitusluvan valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Vastaavaa valvontamaksua peritään myös vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijoilta. Esityksessä valvontamaksut määräytyisivät alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan toimitusten perusteella. Kaikilta toimitusluvanhaltijoilta perittäisiin 100 euron perusmaksu. Tuhannen toimituksen ylittävältä osalta valvontamaksun määrä olisi perusmaksun lisäksi 0,1 euroa toimitusta kohden. Esimerkiksi 10 000 toimitusta vuodessa tekevän luvanhaltijan toimitusmaksu olisi 1 000 euroa. Kerättäviin valvontamaksuihin liittyy merkittävää epävarmuutta sekä toimitusluvanhaltijoiden että toimitusluvanhaltijoiden toimitusten määrän arviointiin liittyen. Valvontamaksukertymää arvioitaessa on oletettu, että suuri osuus luvanhaltijoista (noin kolme neljäsosaa) olisi suhteellisin pieniä toimijoita, jotka maksaisivat valvontamaksun perusmaksua. Lisäksi luvanhaltijoista noin neljännes olisi hieman suurempia toimijoita, joiden toimitusmäärä olisi joitain kymmeniä tuhansia toimituksia vuodessa. Näiden lisäksi luvanhaltijoina olisi muutama suuri toimija, joiden vuosittainen toimitusmäärä olisi joitain satoja tuhansia toimituksia. Edellä kuvatuin oletuksin valvontamaksuilla kerättävän tulon arvioidaan olevan vuosittain noin 200 000-350 000 euroa.

Alkoholivalvonnan valvontamaksutuotot tuloutetaan valtion talousarvion momentille 11.10.19. (muut veroluontoiset maksut). Kerätyin valvontamaksutuotoin olisi mahdollista rahoittaa hallituksen esityksestä Lupa- ja valvontavirastolle alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoiden valvonnasta aiheutuva lisätyö. Valvontamaksutulaja ei kertyisi vielä vuonna 2026, sillä valvontamaksut laskutettaisiin vasta jälkikäteen luvanhaltijan ilmoittamiin toteutuneisiin toimituksiin perustuen. Täten valvontamaksuja tuloutettaisiin ensimmäisen kerran valtiolle vuonna 2027.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä esityksestä aiheutuvaa lisätyötä otetaan huomioon 240 000 euroa. Tämä olisi 80 000 euroa vähemmän kuin Lupa- ja valvontavirastolle arvioitu lisätyö esityksen mukaisista valvontatehtävistä. Täten Lupa- ja valvontaviraston tulisi voida toteuttaa osa esityksen mukaisesta valvonnasta viraston olemassa olevista toimintamenoista. Lupa- ja valvontavirastolle esityksestä aiheutuneiden uusien tehtävien rahoitusta ja luvanhaltijoilta perittävien valvontamaksujen tasoa tulisi tarkastella muutoksen voimaantulon jälkeen uudelleen huomioiden toimitusluvanhaltijoiden lopullinen lukumäärä, kerättyjen valvontamaksujen vastaavuus valvonnan edellyttämiin resursseihin ja saadut kokemukset valvontatyön käytännön toteuttamisesta.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä aluehallintovirastoille myönnettiin 160 000 euron lisämääräraha ja Valviralle 80 000 euron lisämääräraha alkoholijuominen toimituksen valvontaan liittyen eduskunnalle annettuun esitykseen laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 173/2024 vp). Hallitus kuitenkin on perunut kyseisen hallituksen esityksen, eikä esityksen mukaisia uusia valvontatehtäviä olisi aluehallintovirastoilla tai Valviralla vuonna 2025. Tämän takia vuoden 2025 talousarvioesityksessä myönnetty lisämääräraha tulisi poistaa aluehallintovirastojen ja Valviran toimintamenoiltaan.

Pysyvän lisäresurssitarpeen lisäksi Valviralle on myönnetty vuoden 2024 kolmannen lisätalousarvioesityksen yhteydessä kertaluontoinen 375 000 euron lisäresurssi alkoholielinkeinorekisterin, sähköisen asioinnin sekä hakemuslomakkeiden muutoksiin.

Alkoholielinkeinorekisterin, sähköisen asioinnin sekä hakemuslomakkeiden muutokset tuli aloittaa nopealla aikataululla, jotta lain voimaantullessa järjestelmän vaatimustenmukaisuus olisi varmistettavissa, kun toiminta käynnistyisi. Kertaluontoinen lisäresurssi toimintamenomomentille 33.02.05 (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot) on rahoitettu valtion budjettirahoituksella. Tietojärjestelmämuutosten aiheuttamat kustannukset kuitenkin jyvitetäisiin lupa- ja valvontamaksuille tulevana vuosina investointienmenon vuosittaisia poistoja vastaavasti.

Esityksellä voisi olla vaikutuksia myös poliisin toimintaan. Alkoholi on yleisin vaikuttava tekijä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien taustalla. Alkoholin käyttö ja erityisesti humalahakuinen juominen lisäävät riskiä sekä syyllistyä väkivaltarikokseen että joutua sen uhriksi. Vuonna 2023 poliisille aiheutui alkoholisisidonnaisia hälytystehtäviä⁴⁴ noin 224 000 kappaletta. Lakiesitys voisi lisätä järjestyshäiriöitä sekä rikoksia ja näin poliisin tehtäviä. Erityisesti poliisin kotihälytystehtävät voisivat lisääntyä, mikäli alkoholiin käyttö kotiooloissa lisääntyy esityksen seurauksena. Toisaalta alkoholisisidonnaiset hälytystehtävät ajoittuvat erityisesti ilta- ja yöaikaan. Koska alkoholijuoman toimitus olisi sallittua ainoastaan kello 9:stä kello 21:een, ei lakiesityksellä todennäköisesti olisi merkittävää vaikutusta yöaikaan tapahtuviin poliisin tehtäviin. Poliisin lisäksi esityksellä voisi olla vaikutuksia sosiaaliviranomaisen toimintaan, koska sosiaalipäivystys tyypillisesti lähtee poliisin mukaan tehtävälle, jos tilanteessa on mukana lapsia tai muita huolenpitoa tarvitsevia henkilöitä.

Esityksen myötä oppilaitokset voisivat järjestää toimituspässikokeita, jonka suorittanut henkilö saisi todistuksen toimituspässistä. Toimituspässi olisi osoitus alkoholijuoman toimittajan pätevytydestä. Oppilaitoksilla olisi oikeus periä kokeesta maksu. Yleisesti kokeen suorittavien henkilöiden määrä riippuisi alkoholien toimituslupaa hakevien yritysten määrästä. Yhtä toimituslupaa hakevaa yritystä kohden kokeen suorittavia alkoholijuomien toimittajia voisi olla yksittäisistä henkilöistä tuhansiin henkilöihin. Kysyntä toimituspässikokeille olisi todennäköisesti suurta välittömästi lain voimaantulon jälkeen.

Esityksen myötä Lupa- ja valvontavirastolla olisi oikeus saada valvontaa varten Tullilta tietoja Tullin tarkastamista alkoholilähetystistä. Tietojensaanti voitaisiin toteuttaa esimerkiksi avoimen rajapinnan tai katseluyhteyden kautta. Lisäksi Lupa- ja valvontavirastolla olisi oikeus saada Verohallinnolta tietoja, jos ne olisivat välttämättömiä valvontaa varten. Vastaavasti Verohallinnolla on voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentin perusteella oikeus saada tietoja yksityisen ja yhteisön taloudellisesta asemasta ja liikesalaisuudesta, jos tiedot ovat Verohallinnolle säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia Tullin tai Verohallinnon resursseihin.

Esityksessä seuraamusmaksujen alaa laajennetaan, millä voisi olla jotakin vaikutuksia seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta vastaavan Oikeusrekisterikeskuksen toimintaan. Seuraamusmaksujen määrän ei kuitenkaan arvioida olevan merkittävästi nykytilaa suurempi, minkä vuoksi esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia Oikeusrekisterikeskuksen resursseihin.

Vaikutukset kotitalouksien ja kuluttajien asemaan

Vaikka suomalaisten säännöllinen alkoholin käyttö on vähentynyt, edelleen vähintään viikoittain alkoholia käyttävien osuus oli vuonna 2023 miehillä 48 prosenttia ja naisilla 22

⁴⁴ Alkoholisisidonnaisiksi tehtäviksi on tässä määritetty pahoinpitelyt, kotihälytykset, häiriökäyttäytyminen ja väkivalta, rattijuopumukset sekä päihtynyt henkilö –tehtävät.

prosenttia. Täysin raittiiden osuus vuonna 2023 oli 12 prosenttia väestöstä⁴⁵. Uudistus hyödyttäisi sitä merkittävää osaa suomalaisista, jotka kuluttavat alkoholia, sillä alkoholijuoman ostaminen ei jatkossa edellyttäisi asioimista alkoholia myyvän toimijan fyysisessä myyntipisteessä. Alkoholia toimituksella tilaavat kuluttajat säästäisivät ostosmatkoihin kuluvaan aikaa ja kustannuksia. Esityksestä hyötyisivät erityisesti sellaiset henkilöt, joilla olisi esimerkiksi liikuntarajoitteita tai muita esteitä tai vaikeuksia kodin ulkopuolella liikkumiseen. Alkoholijuomien tilaamisen kotimaan vähittäismyynnistä voisi yhdistää myös verkon välityksellä tilattavien ruokaostosten yhteyteen. Lisäksi verkkokaupassa kuluttaja voi vertailla helpommin alkoholijuomien hintoja, mikä alentaa alkoholijuoman etsintäkustannuksia. Verkkokauppa mahdollistaa kuluttajalle myös laajemman tuotevalikoiman. Etämyynnin oikeustilan selvittäminen tuo suomalaisen kuluttajan saataville muihin EU:n jäsenvaltioihin ja ETA-maihin sijoittautuneiden alkoholimyymien tarjonnan ja mahdollisuuden saada näitä tuotteita esimerkiksi kotiin toimitettuina. Esityksen myötä kuluttajien ostomahdollisuudet ja valinnanvapaus siis paransivat, kun alkoholijuomia voisi hankkia etämyynnistä ulkomailta.

Toisaalta merkittävä osa suomalaisista ostaisi alkoholijuomansa jatkossakin asioimalla fyysisessä myyntipaikassa. Rajat ylittävistä etämyynnistä ostettujen alkoholijuomien toimituskustannukset Suomeen ovat todennäköisesti korkeampia kuin kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä tilattujen juomien kuljetuskustannukset. Lisäksi ulkomailta tilattuja juomia ei ole mahdollista saada pikatoimituksella kotiovelle, mikä ehkäisee alkoholin heräteostoja ja impulsiivista alkoholinkäyttöä. Edellä esitetyn perusteella voi olla mahdollista, että alkoholijuomien rajat ylittävistä etämyynnistä ei muodostuisi kuluttajien keskuudessa volyymiltaan merkittävää ostokanavaa Suomessa. Kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä tilattujen alkoholijuomien toimitus olisi todennäköisesti kuluttajalle helpointa ja edullisinta tiheästi asutuilla alueilla, joissa toimitus voidaan järjestää edullisesti ja nopeasti. Näillä alueilla etäisyydet lähimpään kauppaan tai Alkoon ovat nykyisinkin pääosin lyhyitä.

4.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholi on myös monien sairauksien taustatekijä. Alkoholin runsaaseen käyttöön liittyy merkittävästi suurentunut vaara sairastua suuontelon, kurkunpään, nielun, ruokatorven ja maksan syöpiin sekä lievästi suurentunut rintasyövän ja paksunsuolen syövän riski. Esimerkiksi rintasyövän riskiä alkoholi lisää jo vähäisellä kulutustasolla ja riski kasvaa samassa suhteessa kuin alkoholin kulutus. Vaikka alkoholijuomien kokonaiskulutus sekä riskikulutus ovat laskeneet tasaisesti viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana, on alkoholin riskikulutus edelleen yleistä Suomessa.

Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että alkoholin verkko-ostoksia sekä toimituksia (tutkimuksissa terminä home delivery, kotiinkuljetus) hyödyntävissä on keskimääräistä enemmän alkoholin riskikäyttäjää⁴⁶. On kuitenkin mahdollista, että alkoholin riskikäyttäjät

⁴⁵ Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023. THL tilastoraportti 59/2023, 30.10.2023.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147677/Tilastoraportti_59_2023_Suomalaisten_alkoholink%C3%A4ytt%C3%B6tavat_2023_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁴⁶ Coomber K. ym. (2023) Characteristics of high- and low-risk drinkers who use online alcohol home delivery in Western Australia. Drug and Alcohol Review, 1-9.

suosivat verkkokauppaostoja muita kuluttajia enemmän sen sijaan, että verkko-ostaminen sinänsä lisäisi tilaajien alkoholinkäyttöä. Lakiesityksellä voi kuitenkin olla negatiivisia vaikutuksia alkoholihaittoihin erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät jo entuudestaan alkoholia paljon.

Monella alkoholiongelmista kärsivällä alkoholijuomien hankinta on edellyttänyt ajokuntoisena olemista, mikä ei alkoholijuomien toimituksen myötä olisi enää välttämätöntä. Mikäli alkoholijuomien toimituksissa lain ehtojen täyttymistä ei kyetä riittävästi varmistamaan, on riski, että alkoholiriippuvuudesta kärsivien alkoholinkulutus lisääntyy, jos alkoholin hankintaa varten ei enää ole tarvetta olla välillä selvänä. Yleisesti ottaen päihtymystilan arviointi on huomattavasti vaikeampaa alkoholijuoman toimituksen yhteydessä, sillä alkoholijuomat luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä.

Alkoholijuomien toimitus voikin johtaa joillain henkilöillä juomistilanteiden pitkittymiseen ja suurien alkoholimäärien juomiseen tilauskerralla⁴⁷. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa edellä mainittu ongelma on yhdistetty erityisesti pikatilausten yhteyteen. Callinan ym. (2023)⁴⁸ ovat painottaneet, että tämä nopea toimitus lisää mahdollisuutta alkoholinkäytön impulsiivisuuteen ja impulsiivisuus on puolestaan keskeinen tekijä alkoholin riskikäytön ja siihen liittyvien haittojen synnyssä. Toisaalta lakiesityksessä alkoholijuomien toimitus olisi rajattu kello 9 ja 21 välille. Tämä ehkäisisi etenkin hyvin myöhään illalla tapahtuvaa alkoholijuomien impulsiivista tilaamista. Erityisesti suomalaisten humalajuominen (viisi tai enemmän nautittua annosta) ajoittuu usein iltaan. Suomalaisten (20-79-vuotiaat) kotiympäristössä tapahtuneista humalakerroista 74 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella⁴⁹.

Alkoholihaitat ilmenevät ikääntyvillä huomattavasti pienemmillä annoksilla kuin nuorilla. Alkoholijuoman toimitus voisi tehdä helpommaksi erityisesti huonokuntoisten ikääntyneiden henkilöiden alkoholiostot ja näin lisätä kyseisten henkilöiden alkoholinkulutusta ja niistä aiheutuvia haittoja. Sekä pitkäaikaisesta alkoholinkäytöstä aiheutuvat alkoholihaitat, että kotitapaturmat voisivat lisääntyä, mikäli esitys lisäisi alkoholin käyttöä ikääntyneiden keskuudessa.

Sekä perinteisten että digitaalisten markkinointitekniikoiden avulla toteutetun alkoholimarkkinoinnin on osoitettu lisäävän alkoholinkäyttöä⁵⁰ ja erityisesti nuorten kohdalla

⁴⁷ Colbert S ym. (2023) Cross-sectional survey of a convenience sample of Australians who use alcohol home delivery services. *Drug Alcohol Rev.* 42, 986–995

⁴⁸ Callinan S. ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.

⁴⁹ Tieto perustuu THL:n tuottaman juomatapatutkimuksen aineistoon vuodelta 2023

⁵⁰ Babor, T. F., Casswell, S., Graham, K., Huckle, T., Livingston, M., Österberg, E., Rehm, J., Room, R., Rossow, I., & Sornpaisarn, B. (2023). *Alcohol: No ordinary commodity: Research and public policy* (3. painos). Oxford University Press.; Smith, L.A., Foxcroft, D.R. (2009). The effect of alcohol advertising, marketing and portrayal on drinking behaviour in young people: systematic review of prospective cohort studies. *BMC Pub Health*, 9(51). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-9-51>; Bryden, A., Roberts, B., McKee, M. and Petticrew, M. (2012) A systematic review of the influence on alcohol use of community level availability and marketing of alcohol, *Health & Place*, 18(2), pp. 349-357. doi:10.1016/j.healthplace.2011.11.003; Jernigan, D.H., Noel, J., Landon, J., Thornton, N., & Lobstein,

on arvioitu, että kyseessä on kausaalinen vaikutus.⁵¹ Tutkimusten perusteella erityisen otollisia kohderyhmiä kohdennetulle markkinoinnille ovat yhtäältä lapset ja nuoret ja toisaalta alkoholia ongelmallisesti käyttävät tai riippuvuudesta kärsivät henkilöt sekä ne, jotka yrittävät pidättäytyä alkoholista tai vähentää kulutustaan. Alkoholiriippuvaiset henkilöt taas raportoivat usein voimakkaammin halun juoda alkoholia, kun he kohtaavat alkoholiin liittyviä yllykkeitä, kuten alkoholimainontaa.⁵² Alkoholijuomien markkinoinnin rajoittaminen on Maailman terveysjärjestö WHO:n suosittelema, laajaan tutkimusnäyttöön perustuva keino alkoholihaittojen vähentämiseksi.⁵³

Väkevien alkoholijuomien markkinoinnin salliminen nykyistä laajemmin lisäisi alkoholimarkkinoinnille altistumista, millä voisi olla vaikutuksia alkoholin kulutukseen ja sen myötä alkoholin aiheuttamiin haittoihin. Markkinoinnissa olisi kuitenkin jatkossakin noudatettava säännöksiä muun muassa siitä, millainen markkinointi sisällöltään olisi kiellettyä. Lisäksi väkevien markkinointi olisi vastaavasti kuin nykyäänkin kiellettyä muissa kanavissa kuten televisiossa, radiossa sekä sanoma- ja aikakauslehdissä.

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Suomessa alkoholijuomien tyypillisin juomistilanne on kotiympäristö (oma tai toisen koti tai muu yksityinen tila)⁵⁴. Esitys voisi lisätä alkoholinkäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa. Suomessa on noin 89 000 alaikäistä lasta (noin 8,7 % kaikista alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla biologisilla vanhemmilla on jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä vakava päihdeongelma. Ainakin 42 000 lasta (4 %) elää perheissä, joissa nämä ongelmat ovat ajankohtaisia. Päihdeongelmiin liittyvistä rekisterimerkinnöistä suuri osa (60 %) liittyy pelkkään alkoholinkäyttöön, loppuissa on kyse huumeiden käytöstä tai sekä alkoholin että huumeiden käytöstä. Kun lasketaan yhteen yhtäältä vain alkoholin käyttöön ja toisaalta alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät ongelmat, rekistereihin päätyvistä vanhempien päihdeongelmista 80–90 prosenttia liittyy tavalla tai toisella alkoholinkäyttöön. Edellä esitetyt luvut kuvaavat vain rekistereihin päätyneitä vakavia päihdeongelmia. Päihdeongelmiin liittyviä rekisterimerkintöjä ovat esimerkiksi jokin alkoholin tai huumeiden ongelmakäyttöön liittyvä pää- tai sivudiagnoosi, päihdehuollon laitoshoido tai päihteet kuolemansyynä. Todellisuudessa

T. (2017) Alcohol marketing and youth consumption: A systematic review of longitudinal studies published since 2008, *Addiction*, 112(S1), pp. 7-20.

⁵¹ Sargent JD, Babor TF (2020). The relationship between exposure to alcohol marketing and underage drinking is causal. *J Stud Alcohol Drugs. (Suppl. 19)*:113–24.

⁵² Babor TF, Robaina K, Noel JK, Ritson EB (2017). Vulnerability to alcohol-related problems: a policy brief with implications for the regulation of alcohol marketing. *Addiction*. 112(Suppl. 1):94–101; Mainz V, Drüke B, Boecker M, Kessel R, Gauggel S, Forkmann T (2012). Influence of cue exposure on inhibitory control and brain activation in patients with alcohol dependence. *Front Hum Neurosci*. 6:92; Townshend J, Duka T (2001). Attentional bias associated with alcohol cues: differences between heavy and occasional social drinkers. *Psychopharmacology*. 157(1):67–74.

⁵³ WHO (2011). *Scaling up action against noncommunicable diseases: how much will it cost?* Geneva: World Health Organization (<https://iris.who.int/handle/10665/44706>).

⁵⁴ Mäkelä P. ym. (2023) Drinking in the home: what does it entail for younger and older Finns? *Drug and Alcohol Review* 42, 1004–1012.

päihdeongelmasta kärsivien vanhempien kanssa elävien lasten lukumäärä on selvästi suurempi.⁵⁵

Lapsuus päihdeongelmaisen vanhemman kanssa on vakava riski lapsen terveydelle ja kehitykselle. Perheissä koetut päihdehaitat ovat yksi niistä riskitekijöistä, joiden on todettu olevan yhteydessä sosiaali- ja terveyshaittojen kasautumiseen ja huono-osaisuuden periytymiseen sukupolvelta toiselle. Päihdeongelmista kärsiville on havaittu usein kasautuvan myös muuta huono-osaisuutta. Heillä on muita harvemmin peruskoulun jälkeistä ammattiin valmistavaa koulutusta, ja he elävät muita useammin toimeentulotuen varassa. Lisäksi heillä on useammin terveys- ja mielenterveysongelmia ja heillä on suurempi riski kuolla ennenaikaisesti.⁵⁶

Alkoholista aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin eivät liity ainoastaan vakavasti päihderiippuvaisten vanhempien lapsiin. Monissa perheissä myös alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvallisuuden tunteelle, erinäisille pelkotiiloille ja heitä koskevan huolenpidon laiminlyönnille. Jos alkoholin käyttö kotiloissa lisääntyy esityksen seurauksena erityisesti sellaisissa perheissä, joissa vanhemmalla on alkoholiongelma tai alkoholin riskikäyttöä, voi myös lasten hyvinvointi heikentyä kyseisissä perheissä.

Alkoholi on merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä.⁵⁷ Mikäli esitys lisäisi alkoholikäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, kasvaisi riski myös lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen. Alkoholin käytön lisääntymisen ja lähisuhdeväkivallan lisääntymisen yhteys vaikuttaa myös lapsiin. Lapset voivat kotona joutua itse väkivallan kohteeksi vanhemman taholta tai he voivat joutua vanhempien välisen tai toisen vanhemman toiseen vanhempaan kohdistaman väkivallan todistajaksi.

Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokemaa alkoholin saatavuuden vaikeutuminen⁵⁸ eli käytännössä tehostunut ikärajavaalvonta. Sekä yksityiset vähittäisliikkeet että Alkot ovat tehostaneet ikärajavaalvontaa 2010-luvulle tultaessa. Nykyisin alkoholin toimituksen sallivista maista saadun kokemuksen perusteella alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy ikärajojen tarkistamiseen ja alkoholin luovuttamiseen alaikäisille. Esimerkiksi Alankomaissa alkuvuodesta 2024 tehdyssä viranomaisvalvonnassa

⁵⁵ Tutkimuksesta tiivistä 23/2024. Miten yleisiä perheidenpäihdeongelmat ovat? THL: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149101/TUTI2024_023_Miten%20yleisi%20pe rneiden%20p%20c%20a4ihdeongelmat%20ovat_s_korjattu%20290524.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁵⁶ Tutkimuksesta tiivistä 23/2024. Miten yleisiä perheiden päihdeongelmat ovat? THL: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149101/TUTI2024_023_Miten%20yleisi%20pe rneiden%20p%20c%20a4ihdeongelmat%20ovat_s_korjattu%20290524.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁵⁷ Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, s.31. Verkossa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁵⁸ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76–84.

selvisi, että 70 % alkoholijuomien myyjistä ei tarkastanut vastaanottajan ikää alkoholijuoman toimituksen yhteydessä ja luovutti alkoholijuoman alaikäiselle koeostajalle.⁵⁹

Nykyisinkin vähittäismyynnissä ja anniskelussa noudatettavat alkoholijuoman luovutuskiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimituksia. Alkoholijuomia ei saisi siten luovuttaa alle 18-vuotiaalle tai väkevien alkoholijuomien osalta alle 20-vuotiaalle. Esityksessä säädettäisiin, että alkoholijuomien toimituksissa vain alkoholijuoman toimittaja saisi luovuttaa alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Alkoholijuoman toimittajana voisi toimia vain henkilö, joka olisi suorittanut hyväksyttävästi alkoholijuoman toimituspässikokeen. Toimituspässikokeen tarkoituksena on varmistaa, että alkoholijuoman toimittaja tietäisi lain vaatimukset ja osaisi toimia tilanteissa, joissa alkoholijuomaa ei voisi luovuttaa. Lisäksi toimitusluvan haltijan tulisi omavalvonnassaan huolehtia siitä, että alkoholijuomien toimittajilla on selkeät toimintatavat luovutustilanteissa. Vastaavasti kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa, myös alkoholijuomien toimituksissa alkoholijuomien toimittaja olisi rikosoikeudellisessa vastuussa, jos hän tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta luovuttaisi alaikäiselle alkoholijuomaa. Lisäksi alkoholijuomien toimituksessa viranomaisen voisi hyödyntää koeostoja, jolla voitaisiin valvoa luovutuskieltojen noudattamista. Näillä keinoilla pyritään huolehtimaan siitä, että alkoholijuomia ei luovuteta alaikäisille. Luovutustilanteiden kontrollointi olisi kuitenkin haastavampaa kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa, koska luovutustilanteet voisivat tapahtua lähes missä vain ja alkoholijuoman toimittaja olisi tilanteessa yksin. Jälkikäteen voisi olla mahdotonta selvittää, mitä luovutustilanteessa on tapahtunut. Mikäli ikärajavalvontaa ei toteutettaisi tehokkaasti, alkoholin toimitus voi lisätä alkoholin saatavuutta erityisesti nuorille.

Australiassa tehdyssä tutkimuksessa pikatilaukset olivat erityisen yleisiä alle 25-vuotiailla. Pikatilaukset voivat näin johtaa juomatilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla nautittujen alkoholiannosten kasvuun erityisesti nuorilla. Toisaalta lakiesitys ei sallisi toimituksia kello 21 jälkeen, mikä ehkäisisi myöhään illalla tapahtuvia pikatilauksia ja juomiskertojen pitkittymistä myöhään ilta- ja yöaikaan. Nuorten (20–34-vuotiaiden) juomiskerroista kotiympäristössä noin 60 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00–21.00 ulkopuolella. Nuorten kotiympäristössä tapahtuneista juomiskerroista, joissa alkoholia juotiin humalaan, 90 % loppui kello 9–21 ulkopuolella.

Väkevien alkoholijuomien markkinoinnin salliminen verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa voisi lisätä lasten ja nuorten altistumista alkoholimarkkinoinnille. Toimijat kehittävät jatkuvasti uusia markkinoinnin keinoja osana myynninedistämistoimiaan, johon internet ja sosiaalinen media tarjoavat uudenlaisia mahdollisuuksia.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö –tutkimuksen mukaan ostosten tekeminen verkosta on suunnilleen yhtä yleistä miesten ja naisten keskuudessa.⁶⁰ Silti lakiesityksen pääasiallisten vaikutuksien voidaan arvioida kohdistuvan eri tavoin naisiin ja

⁵⁹Inspectieresultaten - Pilot leeftijdsgrenscontrole bij aflevering van alcoholhoudende dranken bij online verkoop. Alankomaiden elintarvike- ja kulutustuoteturvallisuusviranomainen, 31.5.2024. [tps://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/05/31/inspectieresultaten-pilot-leeftijdsgrenscontrole-bij-aflevering-van-alcoholhoudende-dranken-bij-online-verkoop](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/05/31/inspectieresultaten-pilot-leeftijdsgrenscontrole-bij-aflevering-van-alcoholhoudende-dranken-bij-online-verkoop)

⁶⁰ Tilastokeskus: Verkkokauppa murroksessa 30.11.2021, https://stat.fi/til/sutivi/2021/sutivi_2021_2021-11-30_tie_001_fi.html

miehiin. Miesten osalta vaikutukset voivat näkyä erityisesti alkoholin kulutuksen ja sitä kautta alkoholihaittojen kasvuna. Esityksen keskeiset riskit alkoholihaittojen kasvusta liittyvät erityisesti juomistilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla juotujen annosten kasvuun, jonka voidaan nähdä olevan yhteydessä erityisesti pikatilauksiin. Kyseisten riskien voidaan arvioida korostuvan erityisesti alkoholia jo entuudestaan paljon käyttävien yksilöiden kohdalla. Koska miehet kärsivät vakavista alkoholiongelmista huomattavasti naisia useammin, esityksellä voidaan arvioida mahdollisesti olevan enemmän vaikutusta miesten terveyteen kuin naisten terveyteen.

Alkoholikuolleisuus on suurempaa miesten kuin naisten keskuudessa. Suomessa alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen menehtyi vuoden 2023 aikana yhteensä 1 727 henkeä. Näistä miehiä oli 1 283 ja naisia 444.⁶¹ Vuonna 2023 toteutetun juomatapatutkimuksen mukaan miehet käyttävät alkoholia naisia useammin. Viikoittain alkoholia käyttävien osuus oli miehillä 48 prosenttia ja naisilla 22 prosenttia. Myös miesten humalahakuinen juominen on naisia huomattavasti yleisempää. Kuukausittain itsensä humalaan juoneita oli miehistä 32 prosenttia ja naisista 10 prosenttia.⁶² Alkoholinkäytön kohtalaisen riskin rajan (miehillä yli 14 ja naisilla yli 7 annosta viikossa) ylitti miehistä 15 ja naisista yhdeksän prosenttia.⁶³

Mikäli kotiinkuljetus lisäisi alkoholihaittoja, näitä lisäongelmia tulisi todennäköisesti kokemaan useampi mies kuin nainen. Alkoholijuomien toimituksen sääntelyllä, luvanvaraisuudella ja viranomaisvalvonnalla voidaan pyrkiä vaikuttamaan riskien realisoitumiseen. Erityisen merkittävänä voidaan pitää sitä, kuinka hyvin alkoholijuomaa toimittaessa noudatetaan esityksen luovuttamiskieltoa päihtyneille henkilöille, jotta alkoholin saatavuus päihtyneille henkilöille ei lisääntyisi esityksen seurauksena.

Alkoholi on lisäksi merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä. Mikäli esitys lisäisi alkoholikäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, myös riskin lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen voidaan arvioida kasvavan. Lähisuhdeväkivalta on Suomessa yleinen ja vakava ilmiö. Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on naisia tai tyttöjä. Tuoreen tilastoraportin mukaan vuonna 2021 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 900 uhria. Täysi-ikäisistä uhreista naisia oli 75 prosenttia ja pari- ja lähisuhdeväkivaltaan syylliseksi epäillyistä 77 prosenttia oli miehiä. Läheskään kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei kuitenkaan ilmoiteta viranomaisille.⁶⁴ Tilastojen mukaan noin kolmasosa naisista on kokenut kumppanin taholta fyysistä väkivaltaa, fyysisen väkivallan uhkaa tai seksuaaliväkivaltaa joskus elämänsä aikana. Miehistä tällaista väkivaltaa kumppanin taholta on kokenut vajaa viidesosa.⁶⁵

Runsas alkoholin käyttö lisää lähisuhdeväkivallan riskiä ja vaikuttaa väkivallan uusiutumiseen, vakavuuteen ja seurauksiin. Tekijän päihtymys lisää riskiä enemmän kuin uhrin päihtymys. Juomisen runsaus on merkittävämpi tekijä kuin juomisen useus. Seuraukset ovat vakavampia

⁶¹ Tilastokeskuksen kuolemansyytilasto, https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_ksyyt/statfin_ksyyt_pxt_11bx.px/, 11.3.2025.

⁶² THL:n tilastoraportti 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 3-4.

⁶³ THL:n tilastoraportti 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 6.

⁶⁴ THL:n tilastoraportti 43/2023, Lähisuhdeväkivalta 2021, 23.8.2024, s. 3.

⁶⁵ Tilastokeskus: Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021, s. 17.

silloin, kun väkivallan tekijä tai sen molemmat osapuolet ovat päihtyneitä.⁶⁶ Lähisuhdeväkivallan tekijä on päihtynyt vajaan puolessa väkivaltatilanteista ja alkoholisidonnaisen lähisuhdeväkivallan seuraukset ovat usein vakavampia kuin ei-alkoholisidonnaisen.⁶⁷

Lähisuhdeväkivalta tapahtuu usein kodeissa tai muilla yksityisillä paikoilla. Koska lakiesityksellä mahdollisesti olisi vaikutusta kotona juomisen lisääntymiseen, voisi se samalla lisätä riskiä myös lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen. Erityisesti pikatoimitusten mahdollistaminen lisäisi tätä riskiä, sillä tällaisia tilauksia voidaan tehdä impulsiivisesti ja mahdollisesti päihtyneenä. Esityksen mukaan alkoholijuomien toimittamisessa noudatettaisiin samoja luovutuskieltoja kuin esimerkiksi vähittäismyyntissäkin on tähän saakka ollut. Siten alkoholijuomia ei saisi luovuttaa selvästi päihtyneelle henkilölle. Riskien toteutumisen kannalta merkityksellistä on se, miten hyvin luovutuskieltoja noudatetaan.

Suomalainen henkirikollisuus on viime vuosikymmeninä keskittynyt yksityisasuntoihin. Katsauskauden rikoksista 68 prosenttia oli tehty niissä. Suomalaiset henkirikokset liittyvät läheisesti alkoholin käyttöön ja alkoholinkäyttötilanteisiin. Henkirikosten pääosa liittyy Suomessa keski-ikäisten työelämän ulkopuolella olevien miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin. Vuosina 2010–2018 58%:ssa aikuisten välisissä henkirikoksissa kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa, 77 %:ssa rikoksissa ainakin yksi osapuolista oli humalassa. Kytös alkoholin käyttöön oli erityisen kiinteä miehillä: henkirikosten aikuisista miesosapuolista oli humalassa rikoshetkellä 72 prosenttia. Rikoksiin syyllyntyneet miehet ja naiset, jotka saatiin välittömästi teon jälkeen kiinni, olivat keskimäärin vajaan kahden promillen ja uhrit selvästi yli kahden promillen humalassa. Syyllisten kohdalla tulokset eivät ole yleistämiskelpoisia, sillä on todennäköistä, että humalatilan syvyys vaikutti kiinnijäämisriskiin. Sen sijaan uhrien osalta humalatilan syvyydellä ei mittaustuloksiin ollut vaikutusta, uhriksi valikoitumiseen sen sijaan todennäköisesti oli. Uhrien humalatilat olivat alkoholisidonnaisissa henkirikoksissa yleensä tekijöiden humalatiloja syvempiä. Vahva humalatila lieenee vaikeuttanut uhriksi joutuneiden toimintakykyä konfliktitilanteissa – niin henkistä kuin fyysistäkin. Humalassa rikoshetkellä olleista miesepäillyistä 67 prosenttia oli pelkästään alkoholihumalassa ja 33 prosenttia alkoholin ja jonkin muun (tai useampien muiden päihteiden) vaikutuksen alaisena. Naisepäillyistä vastaavat osuudet olivat 69 ja 31 prosenttia.⁶⁸

Vaikutukset alkoholijuomien toimittajien työturvallisuuteen

Esityksen mukaan alkoholijuoman toimittaja toimittaisi alkoholijuoman asiakkaalle. Toimittajalla tarkoitettaisiin toimituslupan haltijaa ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa. Toimitustilanteessa toimittaja toimisi todennäköisesti yksin ja luovutustilanteet voisivat tapahtua yksityisissä tiloissa. Alkoholijuomia voitaisiin tilata esimerkiksi ostajan kotiin, jolloin

⁶⁶ THL: Alkoholi lähisuhdeväkivallan riskitekijänä, https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116695/Alkoholi_l%c3%a4hisuhdev%c3%a4kivallan_riskitekij%c3%a4n%c3%a4_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 2014.

⁶⁷ Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Koko perhe kiertessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, s.31. Verkossa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁶⁸ Lehti Martti (2020) Henkirikoskatsaus 2020. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia; 41/2020.

luovutus tapahtuisi kotiovellä. Näissä tilanteissa voi esiintyä alkoholijuomien toimittajaa kohtaan hankalia ja mahdollisia työturvallisuuteen liittyviä uhkia.

Luovutustilanne toimituksessa olisi varsin erilainen kuin myymälässä, jossa paikalla on useasti muita kollegoita, asiakkaita ja mahdollisesti myös vartijoita. Myymälässä on usein myös valvontakamerat ja siellä voi olla käytössä myös painike, mitä painamalla myyjä voi kutsua apua. Koska toimittaja olisi näissä tilanteissa yksin vieraassa paikassa, riskit työturvallisuuden vaarantumiseen voisivat olla suuremmat kuin esimerkiksi vähittäismyynnissä. Alkoholijuoman toimituksessa asiakas saattaisi esimerkiksi suostutella tai painostaa alkoholijuoman toimittajaa luovuttamaan alkoholijuoman asiakkaalle, vaikka tämä olisi esimerkiksi päihtynyt. Vakavimmillaan alkoholijuoman toimittaja voisi kohdata jopa väkivallan uhkaa.

Euroopan unionin oikeuden mukaisuus

Ehdotuksen mukaan alkoholilakia muutettaisiin siten, että alkoholijuomien toimittaminen mahdollistettaisiin kotimaan vähittäismyynnistä, Alkosta ja rajat ylittävistä etämyynistä. Alkoholijuomien toimittamiseen edellytettäisiin lupaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että vähittäismyyntiluvan haltijalla ja Alkolla olisi velvollisuus luovuttaa alkoholijuoma toimitusluvan haltijalle, joka puolestaan huolehtisi alkoholijuoman luovuttamisesta ostajalle. Etämyyjälle ei asetettaisiin suoraan velvollisuutta luovuttaa alkoholijuoma toimitusluvan haltijalle, vaan etämyyjän osalta olisi riittävää, että etämyyjä olisi merkinnyt lähetykseen sen sisältävän alkoholijuomaa. Kansainvälisissä toimitusketjuissa myyjät tekevät tyypillisesti sopimuksen ensimmäisen vaiheen kuljetusliikkeen kanssa, joka puolestaan sopii pakettien edelleen lähettämisestä kuljetusketjun seuraavan tahon kanssa. Tämän vuoksi etämyyjän velvollisuus rajoittuisi siihen, että hän merkitsisi kuljetukseen sen sisältävän alkoholia. Lisäksi etämyyjän tulisi erikseen merkitä kuljetukseen, jos se sisältäisi väkevää alkoholijuomaa. Kun lähetyksestä ilmenisi, että se sisältää alkoholijuomia, tieto välittyisi toimitusketjussa ja Suomessa olevalla toimijalla olisi velvollisuus noudattaa alkoholilain säännöksiä luovutustilanteessa. Vähittäismyyntiluvan haltijalla, Alkolla ja etämyyjällä olisi myös mahdollisuus itse hakea alkoholijuoman toimituslupaa, jolloin ne voisivat itse huolehtia alkoholijuoman luovuttamisesta ostajalle.

Lähtökohtana unionin oikeudessa on tavaroiden vapaa liikkuvuus. Tämän vuoksi eri lupamenettelyssä tulee arvioitavaksi se, onko kyse SEUT 34 artiklan vastaisesta tuonnin määrällisestä rajoituksesta tai vaikutukseltaan vastaavasta toimenpiteestä, ja mikäli näin on, onko rajoitus tai toimenpide kuitenkin sallittu SEUT 36 artiklan nojalla. Koska rajat ylittävä etämyynti on kytketty toimituslupaan, on tarpeen arvioida toimitusluvan unionin oikeuden mukaisuutta.

Alkoholilain tarkoituksena on ehkäistä alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja rajoittamalla alkoholin kulutusta ja valvomalla siihen liittyvää elinkeinotoimintaa. Alkoholilain säännösten valvonta perustuu kattavaan lupajärjestelmään. Käytännössä lupajärjestelmällä varmistetaan, että alkoholielinkeinossa toimivat elinkeinonharjoittajat kykenevät vastaamaan velvoitteistaan, heidät tavoitetaan valvonnalla ja lainvastaiseen toimintaan voidaan tehokkaasti puuttua. Voimassa olevan alkoholilain lähtökohtana on se, että kaikkien Suomessa vähittäismyyntien alkoholijuomien luovutus tapahtuu lupaviranomaisen hyväksymästä toimipaikasta. Vaatimusta vähittäismyyntipaikasta on perusteltu sillä, että vähittäismyyntipaikkoihin voidaan kohdistaa tehokasta valvontaa. EUT ja korkein oikeus ovat katsoneet, että vähittäismyyntipaikkaa edellyttävä lupajärjestelmä on EU-oikeuden mukainen.

Ehdotuksessa muutettaisiin voimassa olevan alkoholilain mukaista peruseriaa siitä, että alkoholijuomat tulisi luovuttaa hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Jatkossa alkoholijuomia voitaisiin toimittaa suoraan ostajalle tämän osoittamaan paikkaan. Alkoholijuomien toimituksessa noudatettaisiin kuitenkin vastaavia aikarajoituksia ja luovutuskieltoja kuin vähittäismyyntissä tällä hetkellä. Siten alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain laissa määritellyinä aikoina ja toisaalta alkoholijuomia ei saisi luovuttaa alle 18-vuotiaalle tai väkeviä alkoholijuomia alle 20-vuotiaalle. Alkoholijuomia ei saisi myöskään luovuttaa, jos henkilö olisi selvästi päihtynyt tai jos olisi perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Alkoholilain tarkoituksen toteuttamiseksi olisi välttämätöntä, että alkoholijuomien toimittaminen olisi valvonnan piirissä ja että sitä koskisi vastaavat säännökset esimerkiksi sallituista alkoholien luovuttamisajoista sekä luovutuskielloista kuin vähittäismyyntissäkin. Jos alkoholien toimittaminen ei olisi valvonnan piirissä, muodostuisi vähittäismyyntilupajärjestelmän rinnalle uusi vähittäismyyntikanava, johon ei kohdistuisi mitään viranomaisvalvontaa. Olisi siis koko alkoholilain lupajärjestelmän kannalta välttämätöntä, että alkoholijuomien toimittamista valvotaan ja että toimintaan voidaan tarvittaessa puuttua.

Alkoholijuomien toimittamisen valvonta olisi kuitenkin haastavampaa kuin vähittäismyyntipaikassa tapahtuva valvonta. Tämän vuoksi alkoholijuomien toimituksessa olisi tiettyjä edellytyksiä, mitä vähittäismyyntipaikasta tapahtuvassa myyntissä ei olisi. Alkoholijuomia voisi toimituksessa luovuttaa vain henkilöt, joilla olisi toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (toimituspassi). Alkoholijuomien luovutustilanteet toimituksessa poikkeavat vähittäismyyntipaikassa tapahtuvista luovutuksista. Alkoholijuomien toimittajat olisivat luovutustilanteessa yksin. Luovutustilanteissa voisi todennäköisemmin esiintyä uhkaavia tilanteita, mikäli alkoholijuomia ei luovutettaisi esimerkiksi päihtymystilan vuoksi tai alkoholijuomien toimittajia voitaisiin suostutella luovuttamaan alkoholijuomia, vaikka vastaanottaja olisi esimerkiksi alaikäinen. Olisikin erittäin tärkeää, että alkoholijuomien toimittajilla olisi riittävä tietämys lainsäädännöstä sekä siitä, miten luovutustilanteissa tulee toimia. Alkoholijuomien toimittajat olisivat myös rikosoikeudellisessa vastuussa, mikäli he alkoholilain vastaisesti luovuttaisivat alkoholijuomia. Näiden syiden vuoksi jokaisen alkoholijuoman toimittajan olisi tullut suorittaa hyväksytysti toimituspassikoe. Kokeen kysymykset liittyisivät alkoholilain säännöksiin ja erityisesti luovutuskieltoihin sekä toimituksessa noudatettaviin menettelytapoihin. Kokeita järjestäisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos, ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu ammattikorkeakoulu tai yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettu yliopisto. Oppilaitoksen tulisi tarjota toimituspassikokeita suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Koska alkoholijuomien luovutustilanteita on hankalampi kontrolloida kuin vähittäismyyntipaikoissa tapahtuvia luovutustilanteita, valvontaviranomaisille annettaisiin toimivalta tehdä koeostoja. Koeostojen mahdollistaminen olisi välttämätöntä tarkoituksenmukaisen ikärajavalvonnan mahdollistamiseksi alkoholijuoman toimituksessa.

Vaatus alkoholijuomien toimitusluvasta voisi rajoittaa jäsenvaltioiden välistä kauppaa, koska se estäisi toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneita toimijoita tuomasta vapaasti alkoholijuomia Suomeen vähittäismyyntiin. Tällöin kyse olisi SEUT 34 artiklan vastaisesta tuonnin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaavasta toimenpiteestä. Kuitenkin EUT:n oikeuskäytännössä on katsottu, että tiettyjä myyntijärjestelyjä rajoittavilla tai ne kieltävillä kansallisilla

oikeussäännöillä, joita yhtäältä sovelletaan kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin toimijoihin ja joilla toisaalta on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista maahantuotujen tuotteiden markkinointiin, ei rajoiteta jäsenvaltioiden välistä kauppaa. Ratkaisussa C-918/14 Visnapuu EUT katsoi enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntilupajärjestelmän osalta, että sitä ei sovellettu kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin toimijoihin, koska Alko ei ollut velvollinen hankkimaan vähittäismyyntilupaa. Näin ollen tapauksessa ei ollut tarpeen tutkia, oliko tällaisella vaatimuksella oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista maahantuotujen tuotteiden markkinointiin, vaan kyse oli SEUT 34 artiklan vastaisesta tuonnin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaavasta toimenpiteestä.

Toimituslupavaatimus koskisi kaikkia Suomen alueella toimivia toimijoita, jotka haluavat toimittaa alkoholijuomia suoraan ostajalle. Vaatimusta sovellettaisiin yhtäläisesti niin kotimaan vähittäismyyntiin, Alkosta kuin rajat ylittävistä etämyyntistä toimitettaviin alkoholijuomiin. Toimituslupan voisi saada kuka tahansa toimija, joka täyttää alkoholilain 13 §:ssä säädetty yleiset luvan edellytykset ja 17 a §:ssä säädetty alkoholijuomien toimituslupaa koskevat erityiset edellytykset. Myös etämyyjä voisi hakea toimituslupaa, jolloin hän voisi huolehtia alkoholijuomien luovuttamisesta suoraan vastaanottajalle. Lain 17 a §:n mukaan toimituslupa myönnettäisiin, jos hakija on laatinut omavalvontasuunnitelman ja selvityksen siitä, miten se varmistuu siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi. Lain 13 §:n edellytykset puolestaan koskevat taloudellisia edellytyksiä. Hakija ei esimerkiksi saa olla konkurssissa ja sen hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden, toimitusjohtajan sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten tulee täyttää taloudelliset edellytykset ja olla oikeustoimikelpoisia.

Koska vaatimus toimitusluvasta koskisi yhtäläisesti sekä kotimaisia tuotteita että muista jäsenvaltiosta ostettuja tuotteita, olisi mahdollista, ettei toimituslupajärjestelmää katsottaisi 34 artiklan vastaiseksi. Olennaista arvioinnissa olisi se, asettaisiko vaatimus tosiasiallisesti kotimaiset ja ulkomaiset toimijat erilaiseen asemaan. Lähtökohtaisesti kotimaiset ja ulkomaiset toimijat olisivat yhtäläisessä asemassa, mikäli he itse haluavat itse hankkia toimituslupan. Toimituslupan saamisessa merkitystä ei ole sillä, onko kyseessä kotimainen vai ulkomainen toimija eikä luvan saamisessa edellytettäisi esimerkiksi kiinteää toimipaikkaa Suomessa. Vaikka toimituslupaa koskee tiettyjä edellytyksiä, olisivat ne tasavertaisesti sekä kotimaisten että ulkomaisten toimijoiden täytettävissä. Esimerkiksi alkoholijuomien toimittajia koskeva toimituspassikoe tulisi järjestää niin suomeksi, ruotsiksi kuin englanniksi. Lisäksi omavalvontasuunnitelma olisi mahdollista laatia englanniksi.

Toisaalta voisi olla mahdollista, että toimituslupan hankkiminen katsottaisiin olevan käytännössä hankalampaa etämyyjälle kuin kotimaan toimijalle. Voisi olla, että esimerkiksi toimituspassikokeen suorittaminen katsottaisiin olevan ulkomaisille toimijoille haastavampaa kuin kotimaan toimijoille. Toimituspassikokeita järjestäisivät Suomessa olevat oppilaitokset. Oppilaitokset määrittäisivät esimerkiksi sen, miten usein ne järjestäisivät kokeita. Tämän vuoksi ulkomaisille toimijoille voisi olla jossakin määrin hankalampaa hankkia toimituspassi. Lisäksi siinä tapauksessa, että etämyyjä järjestää kuljetuksen eikä itse toimita alkoholijuomia, sääntely eroaisi jossakin määrin kotimaan vähittäismyyjien ja Alkon velvollisuuksista. Etämyyjiin kohdistuisi vähemmän velvollisuuksia kuin kotimaan toimijoihin, koska heillä olisi ainoastaan velvollisuus merkitä lähetykseen, että se sisältää alkoholijuomaa ja mahdollisesti väkevää alkoholijuomaa. Toisin kuin kotimaan vähittäismyyjillä tai Alkolla, etämyyjällä ei ole velvollisuutta tehdä erikseen sopimusta toimituslupan haltijan kanssa tai varmistua siitä, että alkoholijuoma luovutettaisiin alkoholijuoman toimittajalle. Kun lähetykseen olisi

asianmukaisesti merkitty sen sisältävän alkoholijuomaa, olisi Suomessa toimivan tahon vastuulla varmistaa, ettei se luovuta alkoholijuomaa, jos sillä ei ole lupaa siihen. Alkoholitoimituksen merkitseminen olisi helposti toteutettavissa esimerkiksi jo nyt logistiikkayritysten käyttämässä sähköisessä tietojärjestelmässä. Monen kansainvälisenkin logistiikkayrityksen sopimusehdoissa edellytetään jo tällä hetkellä alkoholilähetysten merkitsemistä erikseen. Myös vähittäismyyntiluvan haltijan ja alkoholiyhtiön olisi huolehdittava siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, alkoholiyhtiön olisi huolehdittava myös siitä, että tämä merkitään toimitukseen.

Alkoholijuomia kotimaasta toimitettaessa vähittäismyyntiluvan haltijoihin ja Alkoon kohdistuu enemmän velvoitteita, sillä kotimaan toimijoiden vastuulla on varmistua, että alkoholijuoma luovutetaan vähittäismyyntistä tai Alkosta toimitusluvan haltijalle. Etämyyjän osalta vastuu rajoittuu puolestaan siihen, että etämyyjä merkitsee lähetykseen sen sisältävän alkoholijuomaa ja mahdollisesti väkevää alkoholijuomaa. Erityisesti huomioiden sen, että velvoitteet ovat vähäisemmät etämyyjille kuin kotimaan toimijoille, sääntely olisi oikeasuhtainen tavoiteltuun päämäärään nähden. EU:n tuomioistuimen ratkaisussa C-244/06 Dynamic Medien oli kyse Saksan kansallisesta lainsäädännöstä, jossa edellytettiin muun muassa ikärajaa koskevaa pakkausmerkintää kuvatalenteisiin, jotta niitä voitiin myydä postimyyntillä Saksaan. Saadakseen kyseisen pakkausmerkinnän postimyyntillä myytäviin kuvatalenteisiin niiden tuli käydä läpi kansallinen tarkastus- ja luokittelumenettely Saksassa. Merkintävelvollisuus koski Saksaan sijoittautuneiden myyjien lisäksi myös toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneita myyjiä. EUT katsoi Saksan lainsäädännön muodostavan tältä osin SEUT 34 artiklassa tarkoitetun tuonnin määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavan toimenpiteen, sillä kyseinen vaatimus merkitsi EUT:n mukaan tuontituotteiden huonompaa kohtelua tavalla, joka vaikeutti ja teki kalliimmaksi toisista jäsenvaltioista peräisin olevien kuvatalenteiden maahantuonnin. EUT:n mukaan kyseinen lainsäädäntö oli kuitenkin oikeutettavissa SEUT 36 artiklan perusteella alaikäisten suojelemiseksi. Alkoholilakiin ehdotettavan etämyyjän merkintävelvollisuuden tarkoituksena olisi varmistaa, että alkoholilähetysten luovutustilanteissa alkoholijuoman toimittajat tunnistavat lähetysten sisältävän alkoholia, ja voivat näin ollen toteuttaa luovutustilanteiden yhteydessä ikärajavalvontaa, jotta alkoholijuomia ei luovuteta alaikäisille.

Vaikka esimerkiksi toimituspassikoetta koskevan vaatimuksen perusteella katsottaisiin, että toimituslupa asettaisi tosiasiallisesti ulkomaiset toimijat eri asemaan, olisi toimituslupavaatimus perusteltu SEUT 36 artiklan nojalla. Edellä on tuotu ilmi alkoholilain tarkoitus alkoholin haittojen vähentämiseksi sekä tätä tarkoitusta tukeva lupajärjestelmä. Toimitusluvan tarkoituksena on ihmisten terveyden suojeleminen sekä alaikäisten suojeleminen. Ihmisten terveyden ja hengen suojaaminen on Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT) suojelluista oikeushyvästä ja intresseistä tärkein ja jäsenvaltioiden asiana on päättää siitä tasosta, jolla ne aikovat suojella kansanterveyttä, ja siitä tavasta, jolla kyseinen taso on saavutettava. Edellä on jo tuotu ilmi, että mikäli alkoholijuomia voisi toimittaa ilman lupaa, ei toiminta olisi valvonnan piirissä eikä olisi mahdollista kontrolloida sitä, että alkoholilain mukaisia säännöksiä noudatetaan. Alkoholijuomien toimittaminen täysin vapaasti tekisi tyhjäksi muun alkoholilain mukaisen lupajärjestelmän. Näin ollen toimituslupavaatimus olisi unionin oikeuden mukainen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Alkoholijuomien toimitus vähittäismyyntiluvalla

Vaihtoehtona nyt ehdotetulle muutokselle valmistelussa harkittiin sääntelymallia, jossa alkoholijuomien toimitus mahdollistettaisiin vain alkoholilaissa tarkoitetuille vähittäismyyntiluvan haltijoille. Vaihtoehtoina pohdittiin mallia, jossa toimitus sisältyisi automaattisesti vähittäismyyntilupaun, ilman erillistä toimituslupan hakemista. Toisena vaihtoehtona harkittiin mallia, jossa ainoastaan vähittäismyyntiluvan haltijat voisivat hakea lupaa alkoholijuomien toimitukseen. Tällöin lupaa olisi haettu joko luvanmuutoksena jo olemassa olevaan vähittäismyyntilupaun tai samassa yhteydessä kuin haetaan uutta vähittäismyyntilupaa.

Valmistelussa tunnistettiin, että vähittäismyyntiluvan yhteyteen sisällytettävä alkoholijuomien toimitusmahdollisuus muuttaisi vähiten nykyistä alkoholilain lupajärjestelmää. Mallissa alkoholielinkeinonharjoittajien kyky vastata velvoitteistaan varmistettaisiin lupaharkinnassa, ja heidän tietonsa olisivat viranomaisvalvontaa varten rekisterissä. Vastuu toiminnasta ja lain noudattamisesta olisi selvästi luvanhaltijalla, jolla olisi myös konkreettiset keinot ohjata henkilökunnan työskentelyä. Tässä mallissa alkoholielinkeinorekisteriin tarvittavat muutokset ja sen myötä kustannukset olisivat pienimmät. Samoin viranomaisvalvonnan laajuus ja valvottavien määrä ei todennäköisesti kasvaisi merkittävästi, sillä vähittäismyyntiluvallisten toimijoiden määrän ei arvioitu tässä toteuttamisvaihtoehdossa muuttuvan huomattavasti.

Tämä sääntelyvaihtoehtoista ei todennäköisesti olisi edellyttänyt niin laajoja muutoksia alkoholilainsäädäntöön kuin muut arvioitavina olleista sääntelyvaihtoehtoista. Myös alkoholijuomien toimituksen mahdollistavasta muutoksesta johtuvat haitalliset vaikutukset olisivat tässä vaihtoehdossa olleet todennäköisesti kaikkein pienimmät. Toisaalta, tämä sääntelyvaihtoehtoista ei todennäköisesti mahdollistaisi juurikaan uusien toimijoiden pääsyä markkinoille yhtä laajasti kuin valittu vaihtoehto, eikä siten toteuttaisi sääntelyn taustalla olevaa tavoitetta yhtä tehokkaasti.

Alkoholijuomien toimituksen mahdollistamisen taustalla vaikuttaa erityisesti hallituksen tavoite reilun ja avoimen kilpailun edistämisestä. Hallituksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle sekä suomalaisten vapauden lisääntymiselle. Hallitus aikoo myös jatkaa markkinoiden avaamista määrätietoisesti ja vastuullisesti. Hallituksen tavoitteena on lisäksi uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan. Valmistelussa arvioitiin, että vähittäismyyntilupaun sisältyvä lupa alkoholijuomien toimitukseen ei toteuttaisi hallituksen ja nyt ehdotettavan muutoksen tavoitteita markkinoiden avaamisesta ja reilumman ja avoimemman kilpailun edistämisestä yhtä tehokkaasti kuin valittu sääntelyvaihtoehto. Valmistelussa arvioitiin, että vaikka haitalliset vaikutukset tässä vaihtoehdossa olisivat todennäköisesti pienemmät kuin valitussa sääntelyvaihtoehdossa, olisivat toisaalta myös sääntelystä aiheutuvat positiiviset vaikutukset valittua vaihtoehtoa suppeammat. Vähittäismyyntilupaun sisältyvä toimituslupa ei myöskään mahdollistaisi uusien toimijoiden pääsyä markkinoille ja siten nyt valittu sääntelyvaihtoehto edistää elinkeinonharjoittamisen oikeutta tätä vaihtoehtoa paremmin.

Alkoholijuomien toimituslupa vain koti- ja yritysosoitteisiin

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, joka vastaisi muutoin nyt ehdotettua sääntelyä, mutta alkoholijuomia olisi voinut toimittaa vain koti- ja yritysosoitteisiin. Tässä sääntelyvaihtoehdossa alkoholijuomia olisi voinut tilata nyt ehdotettua muutosta vastaavasti toimitettuna, mutta toimitus olisi tullut tilata johonkin tiettyyn kiinteään koti- tai yritysosoitteeseen, eikä juomia olisi siten voinut tilata esimerkiksi julkisille paikoille.

Valmistelussa arvioitiin, että tämä sääntelyvaihtoehto olisi toteuttanut hyvin alkoholilain tarkoitusta ja tavoitetta, mutta se ei olisi vastannut hallituksen hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta yhtä hyvin ja laajasti kuin valittu sääntelyvaihtoehto. Toisaalta sääntelyvaihtoehto olisi mahdollisesti minimoinut nyt ehdotettua muutosta paremmin alkoholijuomien toimitusten seurauksena mahdollisesti lisääntyviä järjestyshäiriöitä, mutta samalla se olisi voinut aiheuttaa epäselviä tilanteita alkoholijuomien toimittajille sen osalta, mihin osoitteisiin alkoholijuomia olisi luvallista toimittaa ja mihin osoitteeseen ei.

Alkoholijuomien toimitus ilmoituksenvaraisena toimintana

Valmistelussa arvioitiin yhtenä vaihtoehtona myös mallia, jossa alkoholijuomien toimitusta harjoittavan tulisi tehdä ilmoitus viranomaiselle ennen toimituksen aloittamista. Etuna tässä mallissa olisi se, että samoin kuin vähittäismyyntiluvanhaltijat, myös alkoholijuomien toimituksen harjoittajat olisivat edelleen viranomaisen rekisterissä. Toisaalta ilmoituksenvaraisen toiminnan osalta alkoholijuomien toimitusta harjoittavan toimijan edellytyksiä tehtävässä toimimisessa ei arvioitaisi, eli toimintaan ei siis sisältyisi ennakollista viranomaisvalvontaa. Tässä sääntelyvaihtoehdossa toiminnanharjoittajien ja siten viranomaisten valvottavien määrä kasvaisi todennäköisesti enemmän, ja toisaalta lainvastaiseen toimintaan puuttuminen olisi haastavampaa kuin valitussa sääntelyvaihtoehdossa. Toisaalta tämä malli mahdollistaisi valittua mallia paremmin elinkeinonharjoittajalle alkoholijuomien toimituksen käynnistämisen ja avaisi siten hallituksen tavoitteiden mukaisesti kilpailua valittua mallia enemmän. Valmistelussa arvioitiin kuitenkin, että ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnan ja lainvastaiseen toimintaan puuttumisen ongelmat sekä mahdolliset alkoholijuomista aiheutuvat haitalliset vaikutukset olisivat tässä vaihtoehdossa huomattavasti suuremmat kuin valitussa mallissa.

Alkoholijuomien toimitus ilman lupa- tai ilmoitusmenettelyä

Yhtenä vaihtoehtona arvioitiin myös mallia, jossa alkoholijuomien toimitus ei edellyttäisi ilmoitusta viranomaiselle eikä erillisen luvan hakemista. Tämä olisi elinkeinonharjoittajien näkökulmasta kaikkein kevyin malli ja mahdollistaisi kaikkien toimijoiden vapaan markkinoille pääsyn.

Tässä sääntelyvaihtoehdossa alkoholijuomien toimitusta harjoittavat toimijat eivät olisi viranomaisen rekisterissä eivätkä lupajärjestelmän piirissä, eikä heiltä tutkittaisi luvan saannin yleisiä edellytyksiä. Toimitusta voisi tällöin tulla harjoittamaan myös toimijoita, jotka eivät voisi saada alkoholilain mukaista lupaa. Toimitusta harjoittavien toimijoiden lukumäärä olisi myös täysin rajoittamaton, eikä välttämättä edes alkoholijuomien vähittäismyyjillä, saati viranomaisilla, olisi tietoa luovutuksen tekijöistä tai heidän toimintansa lainmukaisuudesta. Riskit alkoholihaittojen ja myös harmaan talouden lisääntymiselle olisivat tässä sääntelyvaihtoehdossa suurimmat verrattuna muihin arvioitavana olleisiin sääntelyvaihtoehtoihin.

Valmistelussa todettiin, että sääntelyvaihtoehto, jossa alkoholijuomia voisi kuljettaa asiakkaille vapaasti kuka tahansa, kyseenalaistaisi olemassa olevan alkoholilainsäädännön lupajärjestelmän ja hämärtäisi lisäksi luvanvaraisen toiminnan rajoja. Valmistelussa huomioitiin, että rikoslaissakin alkoholirikoksena sanktioitu palkkiota vastaan välittämisen kielto menettäisi tässä sääntelyvaihtoehdossa käytännössä merkityksensä. Tässä vaihtoehdossa myös alkoholilainsäädännön lupajärjestelmän legitimitetti kyseenalaistuisi, jos alkoholijuomien luovuttaminen anniskelupaikoissa ja vähittäismyyntipaikoissa vaatisi luvan,

mutta sama vaatimus ei koskisi toimitusta, jossa kuitenkin riskit luovuttamiskieltojen rikkomiselle ovat tutkimusten valossa suuremmat kuin anniskelu- tai vähittäismyyntipaikoissa.

Valmistelussa arvioitiin, että tässä sääntelyvaihtoehdossa haitat olisivat hyötyjä suuremmat eikä vaihtoehto olisi myöskään alkoholilain tarkoituksen ja tavoitteen näkökulmasta hyväksyttävä.

Tilaviinien ja käsityöläisöluiden toimittaminen 13/12 % asti

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, jossa enintään 13 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä tilaviinejä ja enintään 12 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisöluita olisi voitu toimittaa niiden valmistuspaikkojen yhteydessä olevista vähittäismyyntipaikoista. Tilaviinin ja käsityöläisölun vähittäismyyntilupajärjestelmässä on kyse rajatusta poikkeuksesta Alkon vähittäismyyntimonopoliin, minkä hyväksyttävyyttä on perusteltu muun muassa sillä, että niiden myynti on alueellisesti rajattua sitomalla myynti valmistuspaikkojen yhteydessä tapahtuvaksi. Poikkeuksen laajentaminen mahdollistamalla näiden juomien toimittaminen koskemaan myös Alkon yksinoikeuden alaan kuuluvia yli 8-prosenttisia alkoholijuomia voisi olla EU:n sisämarkkinasääntöjen kannalta ongelmallista. Valmistelussa päädyttiin siihen, että enintään 13-prosenttisten tilaviinien ja enintään 12-prosenttisten käsityöläisöluiden toimittamismahdollisuus ratkaistaan pientuottajien ulosmyyntioikeuden laajentamista koskevan hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä. Pientuottajien ulosmyyntioikeuden laajentaminen ja ulos myytävien tuotteiden mahdollinen kotiinkuljetusoikeus ovat kytköksissä toisiinsa, minkä vuoksi uudistus on perusteltua käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Tässä yhteydessä on mahdollisuus tarkastella paremmin uudistuksen EU-oikeudellisia reunaehtoja ja vaikutuksia Alkon asemaan.

Etämyynti luvanvaraisena toimintana

Valmistelussa harkittiin myös vaihtoehtoa, jossa etämyyjän tulisi saada lupa toimintansa aloittamiseksi. Etämyyjä ei siis saisi aloittaa toimintaansa ennen kuin se olisi saanut luvan Valviralta. Etämyynnin luvanvaraistaminen mahdollistaisi laajemmat toimivaltuudet valvontaviranomaiselle. Luvanvaraisessa toiminnassa lupa olisi esimerkiksi mahdollista viime kädessä jopa evätä, mikäli toimija ei noudattaisi velvollisuuksiaan. Näin voitaisiin toimia etämyyjän osalta esimerkiksi silloin, jos etämyyjä toistuvasti laiminlöisi velvollisuutensa merkitä lähetykseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Toisaalta valmistelussa tunnistettiin, että etämyynnissä pääasiallinen valvonnan kohde on alkoholijuomien luovutustilanteet ostajalle, eli keskeistä on toimituslupanhaltijoiden valvonta. Tähän nähden lupamenettely nähtiin raskaana vaihtoehtona etämyyjille. Lisäksi haasteena nähtiin se, että kotimaan valvontaviranomaisen toimivaltuudet ulkomaille olisi rajalliset. Tämän vuoksi arvioitiin, että etämyynnin saattaminen lupamenettelyn piiriin ei välttämättä täyttäisi SEUT 36 artiklan mukaista edellytystä rajoitusten oikeasuhtaisuudesta. Alkuperämaaperiaatteen mukaisesti jokainen yritys noudattaa EU:n sisämarkkinoilla sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä.

Etämyynti ilmoituksenvaraisena toimintana

Valmistelussa harkittiin etämyynnin osalta vaihtoehtoa, jossa etämyyjän olisi tullut tehdä kertaluonteinen ilmoitus Valviralle ennen rajat ylittävistä etämyynnistä ostetun alkoholijuoman toimitukseen tai kuljetukseen lähettämistä. Valmistelussa tunnistettiin, että ilmoitusvelvollisuus edesauttaisi valvontaa, kun valvovalla viranomaisella olisi tiedossaan tahot, jotka harjoittaisivat etämyyntiä Suomeen. Ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena olisi siten varmistaa, että toimijat ovat tarvittaessa valvontaviranomaisen tavoitettavissa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa alkoholijuomia ei olisi luovutettu toimituslupan haltijalle.

Valmistelussa päädyttiin siihen, että etämyyjiltä ei edellytetä ilmoituksen tekemistä. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa mahdollisimman laaja tavaroiden vapaa liikkuvuus. Ilmoitusmenettelyn nähtiin lisäävän hallinnollista taakkaa etämyyjille. Olennaisinta valvonnan ja esimerkiksi ikärajojen noudattamisen osalta on se, että asiakkaalle tapahtuvat luovutustilanteet ovat valvonnan piirissä ja että niissä noudatetaan lain säännöksiä. Näin ollen nähtiin tarkoituksenmukaisemmaksi, että valvonta ja sääntely kohdistuu mahdollisimman pitkälle toimituslupan haltijoihin eikä etämyyjiin. Lisäksi haasteena nähtiin se, että kotimaan valvontaviranomaisen toimivaltuudet ulkomaille olisi rajalliset. Tämän vuoksi arvioitiin, että etämyynnin saattaminen lupamenettelyn piiriin ei välttämättä täyttäisi SEUT 36 artiklan mukaista edellytystä rajoitusten oikeasuhtaisuudesta. Alkuperämaaperiaatteen mukaisesti jokainen yritys noudattaa EU:n sisämarkkinoilla sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä.

Etämyynnin salliminen täysin vapaasti

Valmistelussa arvioitiin myös erikseen sellaista etämyyntiä koskevaa sääntelyratkaisua, jossa etämyyntiä ei kytkettäisi toimituslupaan. Tämä vaihtoehto rajoittaisi EU:n sisämarkkinoiden näkökulmasta vähiten tavaroiden vapaata liikkumista, kun taas lupajärjestelmä voisi olla SEUT 34 artiklan vastainen tuonnin määrällinen rajoitus tai vaikutukseltaan vastaava toimenpide.

Toimituslupajärjestelmän tarkoituksena olisi turvata se, että alkoholilain mukaisia luovutuskieitoja ei rikota. Erityisen tärkeää on varmistua siitä, ettei alkoholijuomia luovuteta alaikäisille. Kun alkoholijuomien toimitus olisi luvanvaraista toimintaa, luvanhaltijat olisivat viranomaisen tiedossa, ja näihin voitaisiin kohdistaa valvontaa ja sanktioita. Viranomaisella olisi oikeus koeostoihin, joiden avulla voidaan valvoa sitä, ettei alkoholijuomia luovuteta alaikäisille. Lisäksi alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla käytynä alkoholijuoman toimituskoulutus (toimituspassi). Siten alkoholijuomien toimittajilla olisi riittävät tiedot alkoholijuomien toimituksista koskevista säännöksistä, määräyksistä ja ohjeista sekä tarvittava tietotaito toimia myös mahdollisissa haastavissa alkoholijuomien luovutustilanteissa. Sääntelyllä varmistettaisiin, että alkoholijuomien toimituksiin ja erityisesti juomien luovutustilanteisiin osallistuvilla henkilöillä olisi lain mukaiset edellytykset sekä tietämys hoitaa alkoholijuomien kuljetus ja luovutustilanteet turvallisesti ja laissa edellytetyllä tavalla.

Mikäli etämyynissä alkoholijuomia ei luovutettaisi toimituslupan haltijalle, muodostuisi Suomeen kaksi rinnakkaista sääntelyä alkoholijuomien toimitukseen. Kotimaasta tilatun alkoholijuoman toimittamista koskisi oma erillinen lupajärjestelmänsä, jolla pyrittäisiin varmistamaan alkoholilainsäädännön vaatimusten toteutuminen alkoholijuomien toimituksessa, kun taas ulkomailta etämyydyn alkoholijuoman toimituksiin ei kohdistuisi minkäänlaista valvontaa. Valmistelussa arvioitiin tämän perusteella, että etämyynnin kytkeminen toimituslupaan olisi mahdollista SEUT 36 artiklan perusteella.

SEUT 36 artiklassa on säädetty poikkeusperusteista, joiden nojalla voidaan tehdä rajoittavia toimenpiteitä. Kyseisen artiklan mukaan mitä SEUT 34 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja muun

ohella ihmisten terveyden ja elämän suojelemiseksi. Kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

Etämyynnin kytkeminen toimituslupa-arvioitiin välttämättömäksi, jotta voitaisiin taata alkoholilain 1 §:stä ilmenevän tarkoituksen toteutuminen. Pykälän mukaan lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholijuomien toimituksen lupajärjestelmä menettäisi osin merkityksensä, mikäli ulkomailta etämyyntiä tuotteita koskisivat eri säännökset kuin kotimaasta toimitettavia alkoholijuomia. Se, että toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneet myyjät voisivat myydä ja kuljettaa vapaasti alkoholijuomia Suomessa asuville henkilöille, synnyttäisi nimittäin uuden alkoholijuomien myyntikanavan, johon ei kohdistuisi minkäänlaista viranomaisvalvontaa.

Etämyynnin kieltö yli 8,0/5,5 tilavuusprosenttisille alkoholijuomille

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoista ratkaisua, jossa etämyynti olisi kielletty käymisteitse valmistettujen yli 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen yli 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien osalta. Vaihtoehto kuitenkin hylättiin kahdesta syystä: rajauksesta ei ole sovittu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa, eikä rajausta voida pitää ongelmattomana EU:n perussopimuksen turvaaman tavaroiden vapaan liikkuvuuden kannalta.

Valmistelussa arvioitiin, että etämyynnin rajaaminen vähittäismyyntirajaan turvaisi parhaiten Alkon markkinaosuutta ja kansanterveyttä. Suomessa Alkolla on alkoholipitoisten aineiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi lain 6 §:ssä säädetty poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Jos etämyynti rajattaisiin vähittäismyyntin rajaan saakka, Alkon monopolin alaisille tuotteille ei muodostuisi kilpailevaa myyntikanavaa. Tällöin myöskään monopolin alaisten tuotteiden saatavuus ei kasvaisi. Alkon yksinoikeus kuitenkin rajoittuu vähittäismyyntiin Suomen rajojen sisäpuolella, eikä monopoli rajoita muihin EU- ja ETA-maihin sijoittautuneita toimijoita.

Etämyynnin rajaaminen yleiseen vähittäismyyntirajaan saakka kohtelisi suomalaisia ja ulkomaisia toimijoita yhdenvertaisesti. Alkoholijuomien myynti olisi sallittua samoin perustein siitä riippumatta, onko toimijan kotipaikka Suomessa tai toisessa EU- tai ETA-maassa. Yhdenvertainen kohtelu turvaisi myös markkinoiden toimivuutta. Mikäli ulkomailla toimivilla tahoilla olisi laajempi oikeus myydä alkoholijuomia suomalaisille, voisi tämä luoda kannusteita kotimaisille toimijoille siirtää toimintojaan toiseen jäsenvaltioon. Ulkomaisten ja kotimaisten toimijoiden nykyinen erilainen kohtelu johtuu pääosin Alkon yksinoikeudesta myydä vähittäismyyntirajan ylittäviä juomia Suomen rajojen sisäpuolella.

Valmistelussa arvioitiin, että etämyynnin rajaaminen alkoholijuoman vahvuuden perusteella olisi mahdollisesti EU-oikeuden vastainen. EU-oikeuden asiantuntijoiden professori Juha Raitio ja oikeustieteen tohtori Kukka Kuuselan sekä kilpailuoikeuden asiantuntija professori Petri Kuoppamäen sosiaali- ja terveysministeriölle toimittamien asiantuntijalausuntojen mukaan Visnapuu-tapaus on koskenut tietynlaista tapahtumankulkua eikä siitä voida tehdä johtopäätöstä, että tapaus koskisi tyypillistä etämyyntitilannetta, jossa erillinen kuljetusliike

kuljettaa alkoholijuomat ⁶⁹ Asiantuntijalausunnoissa on katsottu, että etämyynnin rajoittamista monopolin alaisten tuotteiden osalta tulisi arvioida SEUT 34 ja 36 artikloiden perusteella, jolloin rajoittamisen tulisi täyttää 36 artiklan asetetut edellytykset. Rajoitustoimenpiteen perusteltavuudessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota toimenpiteen syrjimättömyyteen, välttämättömyyteen, soveltuvuuteen ja oikeasuhteisuuteen. Vaihtoehto ei takaisi EU:n perussopimukseen perustuvaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta yhtä hyvin, kuin vaihtoehto, johon valmistelussa lopulta päädyttiin. Etämyynnin kieltäminen Alkon monopolin alaisilta tuotteilta rajoittaisi suomalaisten kuluttajien mahdollisuuksia hankkia alkoholia muista EU- ja ETA-maista sekä muihin EU- ja ETA-maihin sijoittautuneiden toimijoiden mahdollisuutta myydä tuotteitaan suomalaisille kuluttajille.

Markkinointisäännökset

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, jossa olisi muutettu markkinointisäännöksiä ainoastaan siltä osin kuin markkinointi suuntautuisi ulkomaille. Laissa olisi siten säädetty erilliset säännökset kotimaahan ja ulkomaille suuntautuvan markkinoinnin osalta. Ulkomaille suuntautuvan markkinoinnin osalta säännöksiä harkittiin muutettavaksi siten, että alkoholijuomien yksinomaan tai pääasiassa toiseen Euroopan talousalueen valtioon suuntautuva ja siellä olevalle yleisölle kohdistettu markkinointi olisi sallittua tietyin EU:n lainsäädännöstä tulevin rajoituksin. Nämä rajoitukset olisivat koskeneet esimerkiksi alaikäisiin kohdistetun markkinoinnin kieltä, jota olisi noudatettava myös markkinoinnin suuntautuessa Euroopan talousalueen maihin. Tässä vaihtoehdossa olisi noudatettu hallitusohjelmakirjausta ehdotettua sääntelyä tarkemmin, sillä hallitusohjelmakirjaus koskee vain ulkomaille suuntautuvan markkinoinnin rajoitusten poistamista.

Valmistelussa hallitusohjelmakirjauksen mukaisessa toteutuksessa tunnistettiin kuitenkin EU-oikeudellisia haasteita. Alkoholin markkinoinnin sääntely ei ole ainoastaan kansallista, vaan siinä tulee ottaa huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö, kuten sähkökauppadiirektiivin ja audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin vaatimukset. Molemmissa direktiiveissä lähtökohtana on alkuperämaaperiaate. Alkuperämaaperiaatteen ajatuksena on se, että toiminnanharjoittaja noudattaa sen maan lainsäädäntöä, johon on sijoittautunut ja jossa harjoittaa toimintaansa. Kun sääntelyssä eriyttäisiin kotimaahan ja toiseen ETA-valtioon kohdistuvan markkinoinnin säännökset, olisi mahdollista, että komissio näkisi ehdotetun sääntelyn ongelmallisena alkuperämaaperiaatteen kannalta. Direktiivin keskeinen ajatus sijoittautumisvaltion lainsäädännön soveltamisesta voisi jäädä toteumatta, jos useammat jäsenvaltiot säätäisivät erillisiä säännöksiä kotimaata ja toisia ETA-maita koskien.

EU-oikeuden lisäksi haasteita tunnistettiin harkitun lakimuutoksen käytännön toteutuksessa. Suuri osa markkinoinnista tapahtuu nykyään erilaisilla sosiaalisen median alustoilla. Vaikka esimerkiksi verkkosivuille pääsyä voi olla mahdollista rajoittaa maantieteellisten alueiden mukaan, sosiaalisessa mediassa tällainen kontrollointi ei aina ole mahdollista. Tämä aiheuttaisi vaikeita tulkinnallisia tilanteita siitä, milloin ja millä kriteereillä markkinoinnin katsotaan suuntautuvan Suomeen ja milloin ulkomaille. Arviointi voisi olla haastavaa esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa suomalainen vaikuttaja tai yritys, jolla olisi sekä suomalaisia että ulkomaalaisia seuraajia, mainostaisi tilillään englanniksi väkevää alkoholijuomaa. Lisäksi mainontaa voisi joka tapauksessa kohdistua myös Suomeen, vaikka seuraajina olisi pääsääntöisesti toisessa ETA-maassa olevia henkilöitä. Sosiaalisen median algoritmit tarjoavat

⁶⁹ Juha Raitio ja Kukka Kuusela sekä Petri Kuoppamäen asiantuntijalausunnat STM:lle alkoholin etämyyntiä koskevista kysymyksistä: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2024>

sisältöjä myös muille kuin tiliä seuraaville, joten esimerkiksi mainosvideon katsojina voisi olla suomalaisia silloinkin, kun varsinaisissa seuraajissa olisi vain toisessa ETA-valtiossa olevia henkilöitä. Tämän vuoksi katsottiin, että on perustellumpaa muuttaa markkinointisäännöksiä yhteneväisesti kotimaahan ja ulkomaille suuntautuvan markkinoinnin osalta.

Hallitusohjelmakirjaus edellyttää, että markkinoinnin rajoituksia poistetaan EU-oikeuden rajoissa. Koska markkinointisäännösten eriyttäminen kotimaahan ja ulkomaille suuntautuvan markkinoinnin osalta voisi olla ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, ja toisaalta, koska käytännössä säännösten soveltaminen voisi olla haastavaa, valmistelussa nähtiin perustellumpana vaihtoehtona muuttaa yleisesti markkinointia koskevia säännöksiä. Tämä tarkoittaisi väkevien alkoholijuomien markkinoinnin sallimista verkossa myös kotimaassa. Väkevien markkinointia avattaisiin kuitenkin ainoastaan siltä osin kuin se olisi tarpeellista kotimaisten toimijoiden viennin edistämistä varten. Tämän vuoksi väkevien markkinointi sallittaisiin verkossa, mutta väkeviä ei saisi mainostaa ollenkaan esimerkiksi televisiossa tai radiossa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus tai kotiinkuljetus ovat suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa, kun asiaa tarkastellaan maailmanlaajuisesti. Koronaepidemia kiihdytti osaltaan alkoholijuomien verkkokauppaa. Eri puolilla maailmaa verkkokauppaan ja toimitukseen liittyviä rajoituksia höllennettiin koronaepidemian aikaan, jotta elinkeinoelämän toimintaedellytykset paranisivat poikkeusoloissa.⁷⁰ Monet näistä nopeasti tehdyistä toimenpidemuutoksista jäivät kuitenkin voimaan pysyvästi. Alkoholijuomien toimitus on sallittua Suomen lähimmissä vertailumaissa, kuten Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Virossa, Latviassa ja Liettuaissa.

Ruotsi

Ruotsissa alkoholijuomien valmistuksesta, maahantuonnista ja maastaviennistä, markkinoinnista sekä tukku- ja vähittäiskaupasta ja anniskelusta säädetään vuonna 2010 uudistetussa alkoholilaissa (Alkohollag 2010:1622). Vuonna 1955 perustetulla alkoholiyhtiöllä (Systembolaget Aktiebolag) on yksinoikeus väkevien alkoholijuomien, viinin ja vahvan oluen (yli 3,5 %) vähittäismyyntiin. Ruotsissa alkoholikauppa on siis lähes kokonaan keskitetty valtion yksinoikeusjärjestelmälle (Systembolaget), ja sama koskee alkoholijuomien verkkokauppaa ja toimitusta. Alkoholipitoisuudeltaan 2,25–3,5-prosenttisen ns. kansanoluen myynti elintarvikeliikkeissä ja anniskelu ravitsemusliikkeissä on sallittua, mutta edellyttää ilmoituksen tekemistä kunnalle. Ruotsissa on keväällä 2025 hyväksytty lakiesitys⁷¹, joka sallisi tietyille alkoholijuomien pientuottajille omien tuotteidensa myynnin valmistuspaikalta tilamyyntiluvalla. Lakimuutos tulee voimaan 1.6.2025.

⁷⁰ Huckle T & ym. (2021) Online alcohol delivery is associated with heavier drinking during the first New Zealand COVID-19 pandemic restrictions. *Drug and Alcohol Review* (July 2021) 40, 826–834.
Callinan S & ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.
Lemp JM & ym. (2023) Here to stay? Policy changes in alcohol home delivery and “to-go” sales during and after COVID-19 in the United States. *Drug Alcohol Rev.* 2023, 1–6.

⁷¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/battre-forutsattningar-for-besoksnaringen-i-fraga_hc0386/

Ruotsin alkoholilaissa ei sen sanamuodon mukaan säädetä varsinaisesti alkoholijuomien etämyynnistä, mutta laissa säädetään, että yksityishenkilö saa tuoda alkoholijuomia toisesta ETA-maasta Ruotsiin. Edellytyksenä yksityishenkilön oikeuteen tuoda alkoholijuomia toisesta ETA-maasta Ruotsiin on, että henkilö on täyttänyt 20 vuotta, hän on itse ostanut ja itse kuljettaa juomat Ruotsiin tai huolehtii itse tällaisesta kuljetuksesta ja juomat on tarkoitettu hänen tai hänen perheensä⁷² henkilökohtaiseen käyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että alkoholia voidaan tilata muista ETA-maista, jos kuluttaja tuo alkoholin itse tai käyttää riippumatonta kuljettajaa. Alkoholijuomien tilaukset Euroopan talousalueen ulkopuolelta eivät ole sallittuja ja ne on tehtävä Systembolagetin kautta.

Ruotsin korkein oikeus katsoi heinäkuussa 2023 alkoholin verkkokauppaa ja etämyyntiä koskevassa ratkaisussaan T 4709-22 Winefinder, että toiseen EU- tai ETA-maahan sijoittautuneen yhtiön harjoittama alkoholijuomien etämyynti kuluttajille Ruotsiin ei ollut Ruotsin alkoholilainsäädännön vastaista toimintaa. Tapauksen tosiseikaston mukaan Tanskaan sijoittautunut ruotsalaisen emoyhtiön Winefinder AB:n tytäryhtiö Winefinder ApS myi verkkokaupassaan muun muassa viiniä ruotsalaisille kuluttajille tarjoten samalla tuotteiden kuljetusta Ruotsiin erillisten kuljetusyritysten toimittamina. Ruotsin alkoholimonopoli Systembolaget nosti molempia Winefinder-yhtiöitä vastaan kanteen Ruotsin patentti- ja markkinaoikeudessa, sillä Systembolagetin mukaan kyseessä oli kielletty vähittäismyyntimonopolin vastainen alkoholijuomien myynti. Tapaus eteni lopulta Ruotsin korkeimpaan oikeuteen asti, ja korkeimman oikeuden mukaan alkoholijuomien etämyynti siten, että kuljetuksen järjestää myyjä, on sallittua eikä loukkaa Systembolagetin vähittäismyyntimonopolia edellyttäen, että kuljetukseen käytetään itsenäistä kuljetusyritystä. Lisäksi edellytyksenä on, että myyjä ei saa olla sijoittautunut Ruotsiin, eikä myyntitoimintaa saa harjoittaa Ruotsissa esimerkiksi kauppaedustajan tai vastaavan välityksellä.

Ruotsin alkoholilainsäädännössä oli ennen vuotta 2008 nimenomainen kielto tuoda maahan alkoholia edes yksityiskäyttöön muutoin kuin matkustajatuonnilla. Lakia muutettiin kuitenkin EU-tuomioistuimen antaman Rosengren-tuomion jälkeen. Ruotsin alkoholilain esitöiden mukaan yksityishenkilöt ovat 1.7.2008 alkaen voineet ostaa tislattuja alkoholijuomia, viinejä ja väkeviä alkoholijuomia toisesta ETA-alueen maasta tai tuoda tavarat Ruotsiin asiamiehen tai muun riippumattoman välittäjän kautta. Perustelujen mukaan suurin osa yksityisiä maahantuonneista tapahtuu internetin välityksellä, ja näiden maahantuontien osuus Ruotsin alkoholin kokonaiskulutuksesta on lain esitöiden mukaan pieni. Esitöissä todetaan, ettei ole viitteitä siitä, että matkustajatuonti olisi laajentunut (arviointi siis vuoden 2009 lakiesityksen perusteluissa) ja että Ruotsin valmisteverolainsäädäntö sekä alkoholijuomien kuljetuskustannukset tekevät juomista kalliita ja tuonnista hankalaa.

Ruotsin alkoholiverolain mukaan alkoholin etämyynnissä valmisteverovelvollinen on väliaikaisesti tai toistaiseksi rekisteröitynyt etämyyjä. Etämyyjän tulee rekisteröitymisen lisäksi antaa vakuus, joka kattaa etämyynnillä Ruotsiin myytävien tuotteiden valmisteveron. Jos veroa ei suoriteta, käytetään vakuus verojen kattamiseen. Rekisteröidylle etämyyjälle syntyy verovelvollisuus silloin, kun vastaanottaja vastaanottaa tuotteet Ruotsissa. Jos etämyyjä ei ole rekisteröitynyt, tuotteiden vastaanottajasta tulee etämyyjän sijaan verovelvollinen ja

⁷² Ruotsin Tullilaitoksen verkkosivujen mukaan perheellä tarkoitetaan laissa lähimpänä henkilöä olevaa ja samassa kodissa asuvaa henkilöä (esim. vaimo tai aviomies). Ruotsin tullin viittaa tässä yhteydessä Skåne ja Blekingen muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen (asianumero B2328-04, 20. huhtikuuta 2006). Koska Ruotsin ylin tuomioistuin ei ole antanut asiassa ratkaisua, kyseistä päätöstä pidetään ennakkopäätöksenä.

vastaanottajan tulee ilmoittaa tuotteista veroviranomaiselle ennen tuotteiden lähettämistä. Vastaanottajan ollessa valmisteverovelvollinen verovelvollisuus syntyy silloin, kun valmisteveronalaiset tuotteet tuodaan Ruotsiin.

Jos toisessa EU:n jäsenvaltiossa verotettuja tuotteita tuodaan Ruotsiin muutoin kuin etämyynnillä tai matkustajatuontina, tuotteiden siirroissa tulee noudattaa verotettujen tuotteiden siirtoa koskevia velvollisuuksia kuten sähköisen yksinkertaistetun asiakirjan käyttöön liittyviä velvoitteita. Jos yksityishenkilö järjestää toisessa EU:n jäsenvaltiossa toimivasta verkkokaupasta hankkimansa alkoholin kuljetuksen täysin itsenäisesti Ruotsiin, tulee ostajan ennen tuotteiden kuljetusta rekisteröityä Ruotsiin väliaikaisesti varmistetuksi vastaanottajaksi sekä antaa vakuus Ruotsiin. Lisäksi ostajan tulee rekisteröityä tuotteiden lähtömaassa väliaikaisesti varmistetuksi lähettäjäksi. Ennen kuljetuksen alkamista tulee ostajan luoda sähköinen yksinkertaistettu asiakirja lähtöjäsenvaltion tietokoneistetussa valvontajärjestelmässä ja vastaanotettuaan tuotteet Ruotsiin tehdä vastaanottoraportti Ruotsin tietokoneistetussa valvontajärjestelmässä.

Norja

Norjan alkoholilaissa (LOV-1989—06-02-27) säädetään alkoholijuomien valmistuksesta, maahantuonnista ja maastaviennistä, myynnistä ja anniskelusta ja niihin liittyvästä lupajärjestelmästä sekä markkinoinnista.

Norjan alkoholilaissa alkoholijuomat jaotellaan kolmeen eri ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat 2,5 - 4,7% vahvuiset alkoholijuomat. Toiseen ryhmään kuuluvat 4,7 - 22% vahvuiset alkoholijuomat. Kolmannen ryhmän alle kuuluvat kaikki vahvat yli 22% vahvuiset alkoholijuomat. Ensimmäisen alkoholiryhmän vähittäismyyntiä varten on haettava myyntilupa. Luvan myöntää se kunta, jossa myyntipiste sijaitsee. Norjassa vahvan alkoholin myynti (ryhmät 2 ja 3) on Norjan valtion omistaman monopoliyrityksen Vinmonopoletin hallinnassa. Vinmonopoletilla on yksinoikeus yli 4,7 prosenttisten alkoholituotteiden vähittäismyyntiin. Norjassa pois lukien siiderit ja hedelmäviinit, joita saa myydä suoraan tuottajatilojen omista myymälöistä vuositasona 15.000 litraan asti. Lisäksi Norjassa alkoholin huutokauppa on mahdollistettu huutokauppayrityksen kautta, mutta tällöinkin myynti tapahtuu Vinmonopoletin mandaatin alla.

Norjan alkoholilaki antaa mahdollisuuden alkoholiryhmään 1 kuuluvien alkoholijuomien verkkomyyntiin (esim. miedot oluet). Tällöin on haettava alkoholimyyntilupaa siitä kunnasta, jossa myyntipiste tai varasto sijaitsee. Lisäksi myyntilupa on haettava erikseen kaikilta niiltä kunnilta, joiden alueelle alkoholia on tarkoitus toimittaa. Alkoholitoimituksien tulee tapahtua kunkin kunnan alkoholin myyntiaikojen sisällä. Vastaanottajan tulee pystyä todistamaan henkilöllisyytensä toimituksen yhteydessä, eikä toimitusta saa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi ruokakaupat voivat toimittaa elintarviketilauksen yhteydessä mietoja alkoholiryhmän 1 tuotteita, mikäli paikallinen kunta on antanut tähän myyntiluvan.

Alkoholiryhmien 2 ja 3 verkkomyynti tapahtuu Vinmonopoletin kautta. Vinmonopoletin verkkosivuilta on mahdollista tilata alkoholijuomia niin, että toimitus tapahtuu joko valittuun Vinmonopoletin myymälään, itse valittuun postipisteeseen tai kotiosoitteeseen. Noudon postipisteestä ja kotiinkuljetuksen tulee tapahtua Vinmonopoletin aukioloaikojen sisällä. Vastaanottajan tulee pystyä todistamaan henkilöllisyytensä toimituksen yhteydessä, eikä toimitusta saa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Norjassa Vinmonopoletin kotiinkuljetuksista vastaa Norjan posti.

Norja ei ole Euroopan unionin jäsenvaltio, mutta Norja kuuluu Islannin ja Liechtensteinin ohella Euroopan talousalueeseen (ETA) Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla. Näin ollen Norja on osa Euroopan unionin sisämarkkinoita, ja ETA-maiden on noudatettava sisämarkkinoita, kuten tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevaa EU:n lainsäädäntöä. ETA-maat eivät kuulu kuitenkaan EU:n tullialueeseen ja veroalueeseen. Vuodesta 2009 lähtien yksityishenkilöt Norjassa ovat voineet tuoda maahan olutta, viiniä, väkeviä alkoholijuomia ja muita alkoholijuomia henkilökohtaiseen käyttöön ilman erillistä Norjan alkoholilaissa tarkoitettua lupaa. Alkoholijuomien maahantuonti on sallittua yli 18-vuotiaille. Väkevien alkoholijuomien tai muiden juomien, joiden alkoholipitoisuus on yli 22 tilavuusprosenttia, maahantuonti on sallittua vain yli 20-vuotiaille. Yli 60 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien maahantuonti on kielletty. Yksityisenä maahantuontina pidetään muun muassa sitä, että yksityishenkilö voi tilata alkoholia ulkomaisesta verkkokaupasta ja saada kuljetusliikkeen kuljettamaan alkoholin puolestaan. Yksityishenkilö voi tehdä sopimuksen ulkomaisen myyjän kanssa koskien sekä alkoholijuomien myyntiä että toimitusta. Näin ollen ulkomainen myyjä voi tarjota alkoholijuomia kotitoimituksella Norjassa, mutta myyjä ei voi kuitenkaan itse suorittaa toimitusta Norjaan, vaan kuljetuksessa on käytettävä myyjästä itsenäistä kuljetusyhtiötä.

Norjan terveysministeriö voi asettaa lisävaatimuksia, joiden on täyttyvä, jotta tuontia voidaan pitää yksityisenä tuontina. Jotta alkoholi katsotaan yksityiseksi maahantuonniksi, sen on oltava yksityiseen käyttöön tarkoitettua, esimerkiksi henkilökohtaiseen tai perheen käyttöön. Jos maahantuonti ei ole yksityistä maahantuontia, maahantuojalla on oltava lupa tai sen tulee olla rekisteröity. Yksityiselle maahantuonnille ei ole asetettu määrällistä rajoitusta, mutta yksityishenkilöllä on todistustaakka siitä, että alkoholia käyttävät yksityishenkilö itse ja hänen läheisensä. Norjan tulli ja terveysvirasto tekevät yhteistyötä pysäyttääkseen kuljetukset, joissa on epäilyksiä siitä, onko kyseessä aito yksityinen tuonti.

Norjan alkoholilaissa säädetään rekisteröintivelvollisuudesta kuljetusyrityksille, jotka haluavat luovuttaa alkoholijuomia kuluttajille yksityisen maahantuonnin yhteydessä. Ilman tällaista rekisteröintiä alkoholijuomien jakelu ei ole sallittua. Rekisteröinnin edellytyksenä on yrityksen täyttämä ilmoituslomake, jossa todetaan, että yritys täyttää säädetyt vaatimukset. Norjan terveysvirasto on rekisteröinnistä vastaava viranomainen. Terveysvirasto voi päättää rekisteröinnin epäämisestä tai peruuttamisesta, jos yritys ei täytä alkoholilain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaisia velvoitteitaan. Sama koskee tapauksia, joissa rikotaan muussa lainsäädännössä tai sen nojalla annettuja säännöksiä, kun säännökset liittyvät alkoholilain tarkoitukseen. Rekisteröinnin epääminen tai peruuttaminen ovat yksittäisiä päätöksiä, joista voi valittaa. Tällaisia päätöksiä voidaan tehdä, jos kuljetusyritys esimerkiksi luovuttaa alkoholijuomia alaikäisille tai yrityksellä ei ole sisäistä valvontajärjestelmää, joka varmistaa työntekijöiden koulutuksen. Yksityisellä maahantuonnilla tilattujen alkoholijuomien toimitus voi tapahtua arkipäivisin klo 8:30-18:00 välisenä aikana sekä lauantaisin kello 10:00-16:00. Alkoholijuomien toimittaminen sunnuntaisin sekä tiettyinä pyhäpäivinä on kielletty. Jos kuljetusyritys rikkoo laissa säädettyjä toimitusaikoja tai esimerkiksi luovuttaa alkoholijuomia alaikäisille, terveysvirasto voi määrätä sille seuraamusmaksun, joka voi olla suuruudeltaan enintään neljä prosenttia yrityksen vuotuisesta liikevaihdosta tai enintään 20 kertaa kansanvakuutuksen perusmäärä, joka oli vuonna 2024 noin 210 000 euroa.

Tanska

Tanskassa alkoholijuomien vähittäismyyntin sääntely on ollut minimaalista. Elintarvikeviranomaisen myöntämään elintarvikekaupan harjoittamislupaan sisältää myös luvan alkoholijuomien myyntiin. Vähittäiskaupan aukioloaikojen sääntelystä luovuttiin vuonna

2012 lukuun ottamatta kymmenkuntaa pyhäpäivää, jolloin aukiolo ei ole sallittu. Alkoholin myynnillä ei ole kellonaikarajoituksia.

Tanskassa alkoholin vähittäismyynti ei siis edellytä erillistä alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa, eikä alkoholin toimittaminenkaan ole Tanskassa luvanvaraista.

Myyjän on verkkokaupassa tapahtuvassa 1,2–16,5 prosenttia alkoholia sisältävien juomien myynnissä vaadittava asiakkaita ilmoittamaan, että he ovat vähintään 16-vuotiaita ennen myynnin toteuttamista. Vastaavasti vaaditaan, että yli 16,5 prosenttisten alkoholien kohdalla asiakas ilmoittaa olevansa vähintään 18-vuotias.

Islanti

Islannin valtion alkoholi- ja tupakkayhtiöllä on monopoli yli 2,25 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyynnissä (Vínbúðin). Alkoholin myynti alle 20-vuotiaille on Islannissa kiellettyä ja alkoholia voidaan kieltäytyä myymästä henkilölle, joka on ilmeisen päihtynyt. Islannissa alkoholimainonta ei ole sallittua. Poikkeuksena Islannin alkoholiyhtiön vähittäismyyntimonopoliin vuonna 2022 toteutetulla lakimuutoksella sallittiin enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia valmistaville pientuottajille valmistamiensa tuotteiden myynti suoraan valmistuspaikalta. Pientuottajilta ostettujen alkoholijuomien kotiinkuljetus ei ole sallittua. Kotiinkuljetus on kuitenkin mahdollista vähittäismyyntimonopolista ostetuille tuotteille, mikäli kuluttaja asuu yli 25 kilometrin päässä monopolimyyrmälästä.

Islannin alkoholilainsäädännössä ei ole säännöksiä alkoholin etämyynnistä. Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen perusteella alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta on kuitenkin katsottu mahdolliseksi. Monet yritykset ovat kuitenkin alkaneet myydä Islannissa alkoholijuomia verkossa tavalla, jossa islantilaiset kuluttajat voivat tilata alkoholijuomia heille suunnatuilta ulkomaisilta verkkosivuilta, mutta alkoholijuomat sijaitsevat jo valmiiksi varastoissa Islannissa. Tämä mahdollistaa kuluttajille tuotteiden noudon jo saman päivän aikana tai saada ne kotiin kuljetettuina pikatoimituksilla. Viranomaiset ovat katsoneet järjestelyn olevan lainvastainen vähittäismyyntimonopolista johtuen, ja Islannin poliisi tutkii kyseisten verkkokauppojen toimintaa.

Viro

Viron itsenäistyminen johti alkoholikaupan yksityistämiseen eikä alkoholia koskevaa sääntelyä aluksi juuri ollut. Alkoholihaittojen ehkäisyyn tähtäävään sääntelyn palattiin vuonna 1995. Alkoholijuomien kioskimyynti kiellettiin kokonaan vuonna 2001. Vuonna 2008 yhtenäistettiin vähittäismyyntiajat kautta maan siten, että myynti on sallittu kello 10-22.

Virossa alkoholin vähittäismyynti ja verkkokauppa eivät edellytä erillistä myyntilupaa. Myyjän tulee kuitenkin ilmoittaa toiminnastansa Maatalous- ja elintarvikelautakunnalle sekä tehdä ilmoitus taloudellisesta toiminnasta toimipaikkarekisteriin. Alkoholijuomien verkkokaupan on oltava sidoksissa johonkin fyysiseen osoitteeseen. Verkkokaupan myyntipisteen ei kuitenkaan tarvitse olla myyntipiste, vaan se voi olla esimerkiksi varasto.

Alkoholin toimitus on sallittua samalla aikarajoituksella kuin sen vähittäismyynti eli kello 10-22. Toimitukseen ei tarvita myöskään erityistä lupaa. Verkkokaupasta tilattaessa ostajan ikä on todennettava ennen alkoholin luovuttamista. Luovutus voi tapahtua kuriirin tai noutolaitteen välityksellä.

Viron alkoholilain edellytykset eivät koske toisiin EU:n jäsenvaltioihin sijoittautuneita etämyyjiä. Viron verolainsäädännön mukaan etämyyjä on valmisteverovelvollinen alkoholin rajat ylittävissä etämyynissä. Jos etämyyjä on asettanut veroedustajan, veroedustaja on vastuussa valmisteveroista. Mikäli etämyyjä ei ole rekisteröitynyt ja antanut vakuutta veroviranomaiselle valmisteveron alaisten tuotteiden lähettämisestä, on tuotteiden vastaanottajan maksettava valmisteverot.

Viron sosiaaliministeriön laatimassa alkoholipoliittisessa suunnitelmassa vuosille 2025–2035 ehdotetaan monia toimia alkoholin kulutuksen vähentämiseksi Virossa, muun muassa alkoholin myyntilupajärjestelmän käyttöönottoa ja vähittäismyyntiaikojen lyhentämistä. Suunnitelma oli lausuntokierroksella loppuvuodesta 2024, ja lopullisen version suunnitelmasta on tarkoitus valmistua huhtikuussa 2025.⁷³

Latvia

Latviassa verkkokauppa on luvanvaraista ja sidoksissa fyysiseen myyntipisteeseen. Latvian parlamentti hyväksyi tammikuussa 2025 alkoholilain muutoksen, jolla rajoitetaan muun muassa alkoholijuomien vähittäismyyntiaikoja. Jatkossa alkoholijuomien vähittäismyynti on sallittua maanantaista lauantaihin klo 10-20 välillä ja sunnuntaisin kello 10-18. Nykyisin alkoholijuomien vähittäismyynti on sallittua maanantaista lauantaihin klo 22 asti ja sunnuntaisin klo 20 saakka. Lisäksi lainmuutoksella kielletään verkkokaupasta ostettujen alkoholijuomien ns. pikatoimitukset. Verkosta tilattuja alkoholijuomia saa jatkossa toimittaa ostajalle aikaisintaan kuusi tuntia tilauksen tekemisen jälkeen. Pikatoimitusten kiellon tarkoituksena on ehkäistä impulsiivisia alkoholiostoja.⁷⁴

Liettua

Liettuassa verkkokauppa on luvanvaraista ja sidoksissa fyysiseen myyntipisteeseen. Liettuan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien tukku - ja vähittäiskaupan huumausaine -, tupakka - ja alkoholivalvontaosasto myöntää luvan muun muassa alkoholijuomien tukkukauppaan ja voi esimerkiksi varoittaa luvan mahdollisesta keskeyttämisestä tai peruuttamisesta tai keskeyttää tai peruuttaa luvan voimassaolon. Kyseinen osasto valvoo myös, miten alkoholijuomien tukkukaupan tai vähittäiskaupan luvanhaltijat noudattavat luvanvaraisen toiminnan ehtoja. Liettuassa kunnan pormestari tai hänen valtuuttamansa kunnanhallinto myöntää alkoholijuomien vähittäismyyntilupia ja luvan täydennyksiä tai muutoksia sekä täsmentää luvan ehtoja. Kunnan pormestari tai hänen valtuuttamansa kunnanhallinto voi myös varoittaa luvan mahdollisesta keskeyttämisestä tai peruuttamisesta.

Lupa myönnetään sellaisille yrityksille, eurooppalaisille oikeushenkilöille ja niiden sivuliikkeille, jotka ovat tehneet lupahakemuksen alkoholituotteiden valmistamiseksi, alkoholijuomien tukku - tai vähittäiskaupan harjoittamiseksi, jos ne täyttävät laissa säädetyt luvan saannin edellytykset.

Liettuassa alkoholia ei saa myydä alle 20-vuotiaille. Ikärajaa nostettiin 18 vuodesta 20 vuoteen vuoden 2018 alussa voimaan tulleella alkoholilain muutoksella. Alkoholin myynti Liettuassa

⁷³ <https://www.sm.ee/uudised/uued-ettepanekud-alkoholitarvitamise-vahendamiseks-korralik-alkoholi-muugilubade-susteem-ja>

⁷⁴ <https://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/34236-alcohol-sales-restrictions-tightened-in-effort-to-reduce-consumption>

on kiellettyä muun muassa vankiloissa, sotilas - ja puoliso-tilaallisessa palveluksessa, poliisissa, terveydenhuollossa, oppilaitoksissa sekä näiden laitosten alueilla ja palvelustaloissa. Alkoholia ei myöskään saa myydä vähittäisliikkeissä, joissa lapsille ja nuorille tarkoitettujen tavaroiden osuus on vähintään 30 prosenttia tavaroiden vähittäismyynnistä, messuilla (lukuun ottamatta luonnollisesti käyneitä alkoholijuomia, joiden etyylialkoholien tilavuuspitoisuus on enintään 7,5 prosenttia), näyttelyissä (lukuun ottamatta luonnollisesti käyneitä alkoholijuomia, joiden etyylialkoholien tilavuuspitoisuus on enintään 13 prosenttia), myyntiautomaateissa ja pääsääntöisesti alkoholia ei saa myydä myöskään ei-kiinteässä vähittäiskaupassa ja julkisessa ruokahuollossa.

Alkoholien myyminen verkossa ja alkoholijuomien toimitus on Liettuassa sallittua. Alkoholijuomien verkkokauppa tai toimitus ei edellytä erillistä lupaa tai lisenssiä, mutta elinkeinonharjoittajan, joka haluaa harjoittaa alkoholijuomien verkkokauppaa ja/tai toimittaa alkoholijuomia, on hankittava lain mukainen vähittäismyyntilupa ja sillä tulee olla myymälä, jossa vähittäiskauppaa harjoitetaan. Alkoholien toimitukseen sovelletaan Liettuassa samoja alkoholijuomien myyntiä koskevia vaatimuksia kuin vähittäismyyntipisteisiin.

Liettuan alkoholilaki ei kiellä yksityishenkilöitä ostamasta alkoholijuomia ulkomailta eikä oikeushenkilöitä harjoittamasta alkoholijuomien etämyyntiä, mutta tätä varten tarvitaan lupa, joka oikeuttaa alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Alkoholijuomien etämyyntiä voi harjoittaa vain luvalla ja fyysisestä myyntipaikasta. Lupa vaaditaan siis kaikilta vähittäismyyntiä harjoittavilta yrityksiltä, myös niiltä, jotka eivät käy alkoholijuomien kauppaa Liettuan alueella, mutta harjoittavat alkoholijuomien tukku- ja/tai vähittäismyynnin rajat ylittävää etäkauppaa. Etämyyntiä harjoittavien toimijoiden on varmistettava kaikkien lainsäädännössä asetettujen vaatimusten täyttyminen. Toimijoiden on noudatettava esimerkiksi alkoholilaisissa säädettyjä vähittäismyyntiaikoja ja ikäraja- ja päihtymyskontrollia — alkoholijuomia saa toimittaa maanantaista lauantaihin klo 10-20 ja sunnuntaisin klo 10-15 välillä ja juomia saa luovuttaa vain yli 20-vuotiaille henkilöille. Päihtyneille henkilöille ei saa luovuttaa alkoholijuomia. Alkoholijuomien etämyyntiä harjoittaville yrityksille voidaan määrätä taloudellisia seuraamuksia esimerkiksi alkoholilaisissa säädettyjen ikärajojen rikkomisesta.

Puola

Puolassa alkoholijuomien myynti on luvanvaraista ja luvanvaraisuus koskee kaikkia enemmän kuin 0,5 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä tuotteita. Puolassa erivahvaisille alkoholituotteille on erilliset lupatyypit; a) lupa alle 4,5% alkoholia sisältäville tuotteille ja oluttuotteille b) lupa 4,5-18% alkoholia sisältäville tuotteille ja c) lupa yli 18% alkoholia sisältäville tuotteille. Luvat ovat maksullisia ja niitä luvan myöntää kaupungin- tai kunnanvaltuusto. Jokainen kunta tai kaupunki myöntää rajallisen määrän alkoholituotteiden myyntilupia per vuosi.

Puolan alkoholilainsäädäntö on peräisin vuodelta 1982, mistä johtuen siinä ei olla voitu ottaa huomioon verkkomyyntiä yhtenä sallituista myyntipaikoista. Puolan viranomaisten ja tuomioistuinten kanta on aiemmin ollut, että verkkokaupan puuttuminen sallittujen myyntipaikkojen listalta merkitsee, että alkoholijuomien myynti verkkokaupoissa on kielletty. Puolan korkeimman hallinto-oikeuden 8.9.2022 antama tuomio muutti edellä esitettyä lähestymistapaa todeten, että verkkokauppa ei ole erillinen alkoholin myyntipaikka, vaan yrittäjän ja potentiaalisten asiakkaiden välinen kommunikaatiomuoto ja työkalu, joka mahdollistaa myynnin myös tietoverkon välityksellä. Korkeimman hallinto-oikeuden tuomion mukaan voimassaolevat määräykset eivät kiellä alkoholin myyntiä internetin kautta, ja selkeän kiellon puuttuminen tarkoittaa siis, että myynti tässä muodossa on laillista. Alkoholien

verkkomyynti Puolassa edellyttää, että myyjällä on voimassa oleva lupa alkoholituotteiden myynnille kiinteissä myyntipisteissä.

Korkeimman hallinto-oikeuden perustelujen mukaan alkoholin myynnin ehtojen oikea määrittäminen verkkokaupan säännöissä on ratkaisevan tärkeää kyseisen myyntimallin turvaamiseksi. Alkoholia myyville verkkokaupoille annetuissa myönteisissä tuomioissa ratkaisevana tekijänä on ollut se, että asiakkailta on ostohetkellä edellytetty sääntöjen hyväksymistä, joissa todetaan, että alkoholijuomien ostosopimuksen tekopaikaksi katsotaan tuotteiden myyntipiste, eikä alkoholin toimituspaikka, ja mikäli asiakas tilaa tuotteet kotiin kuljetettuina, tuotteet katsotaan asiakkaalle luovutetuiksi samalla hetkellä kun myyjä luovuttaa ne asiakkaan valtuuttamalle toimittajalle, esim. lähettile. Toisin sanoen ostaja valtuuttaa esimerkiksi kuljetusyrityksen tai lähetin noutamaan ja toimittamaan tuotteet.

Englanti ja Wales

Englannissa ja Walesissa alkoholijuomien myynti on luvanvaraista. Lupa on kahta eri tyyppiä; tilalupa (premises licence), joka vaaditaan esimerkiksi ravintoloilta ja baareilta, jotka haluavat myydä alkoholia, ja henkilökohtainen lupa (personal licence), joka vaaditaan henkilöiltä, jotka myyvät alkoholia. Lisäksi jokaisessa tilassa jolla on lupa (premises licence) pitää myös olla nimetty vähintään yksi henkilö, jolla on henkilökohtainen lupa. Kyseisen henkilön ei tule olla paikan päällä jatkuvasti, mutta vastaa siitä, että alkoholin myynti tapahtuu lain puitteissa. Hakijan tulee suorittaa lupaan liittyvä koe (Personal Licence Holders Qualification Certificate). Luvan myöntää paikallishallinto (local council).

Englannissa ja Walesissa alkoholin ostamisen alaikäraja on 18 vuotta ja ikäraja koskee sekä mietoja että vahvoja alkoholijuomia. Kuitenkin 16- ja 17-vuotiaat voivat juoda mietoja alkoholijuomia täysi-ikäisen seurassa, mikäli tämä tapahtuu ruokailun yhteydessä ja sille osoitetussa tilassa. Englannissa ja Walesissa kaupat voivat myydä alkoholia 24 tuntia päivässä, paitsi sunnuntaisin jolloin myynti voi alkaa vasta klo. 10:00 jälkeen. Anniskelutiloissa, kuten baareissa voi ostaa alkoholia klo. 23:00 asti. Esimerkiksi baarit ja ravintolat voivat kuitenkin anoa myyntiluvan pidennystä, jota kautta myynti voi jatkua läpi yön. Englannissa ja Walesissa on laitonta myydä tai anniskella alkoholijuomia päihtyneelle henkilölle.

Alkoholijuomien myyminen verkossa on Englannissa ja Walesissa sallittua ja myynti verkossa edellyttää samoja lupia, kuin mitä vaaditaan esimerkiksi baarilta eli tilalupa ja henkilökohtainen lupa myydä alkoholia. Verkkokaupat edellyttävät, että ostajat vakuuttavat olevansa täysi-ikäisiä, mutta tätä ei valvota eikä tämä vaadi tunnistautumista. Alkoholijuomien toimitus edellyttää, että tilalupa sisältyy oikeus myydä alkoholia tilan ulkopuolella. Alkoholituote tulee luovuttaa henkilöllisyystodistusta vastaan, mikäli ostaja vaikuttaa alaikäiseltä. Tuotetta ostaessa pitää myös vakuuttaa olevansa täysi-ikäinen.

Espanja

Alkoholijuomien myynti Espanjassa on luvanvaraista, ja luvat haetaan paikalliselta kunnan tai kaupungin hallinnolta. Alkoholinmyynti on Espanjassa sallittua pääsääntöisesti klo 8–22 itsehallintoalueesta riippuen. Alkoholin juominen ja myynti julkisilla paikoilla on kiellettyä, ellei kyseessä ole yksityisen toimijan (kuten baarin tai ravintolan) terassi.

Alkoholijuomien myynnistä ja kotiinkuljetusta vastaava viranomainen on verovirasto (Agencia Tributaria). Lisäksi elinkeinoharjoittajan tulee olla rekisteröitynyt elintarvikeyritysten yleiseen terveysrekisteriin (Registro General Sanitario de Empresas Alimentarias y Alimentos).

(RGSEAA). Alkoholin verkkomyyntiä valvovat autonomisten alueiden kuluttaja-asioiden osastot (Direcciones generales de Consumo de las CCAA). Lisäksi markkinoinnin ja ikärajatarkastuksen valvonta on hajautettu useammalle viranomaiselle.

Alkoholin myynti verkossa on mahdollista, ja sitä valvotaan samalla tavalla kuin muuta myyntiä. Myös alkoholin toimittaminen on mahdollista Espanjassa. Samat kellonaikarajoitteet, ikärajat ja muut fyysiseen myynnin rajoitukset pätevät myös toimituksiin.

Ranska

Ranskassa jokaisella, joka aikoo avata alkoholijuomia myyvän toimipaikan joko päätoimisesti tai sivutoimisesti, on oltava lupa (Permis d'Exploitation), oli kyse sitten paikan päällä myynnistä (esim. ravintola, yökerho yms.) tai mukaan myynnistä (esim. supermarketit, postimyynti tai Internet-myynti). Luvan saamiseksi on käytävä koulutus, joka kestää 20 tuntia ja on voimassa 10 vuotta. Lupa haetaan kaupungintalolta, josta pyydetään todistus em. koulutuksesta, kun liiketoimintaa ollaan avaamassa tai jos henkilö hakee toimilupaa elinkeinonharjoittamiseen. Ranskassa toimiluvan myöntää kunta (ts. paikallishallinnon tason kompetenssi eli *mairie*), johon alkoholia myyvä toimiliike perustetaan.

Kun alkoholijuomia tarjoillaan aterioiden yhteydessä, ravintolan omistajalla on oltava ravintolalupa (kaikkia alkoholijuomia varten) tai ”pieni ravintolan lupa” (*petite licence de restaurant*) (vain viinejä, siidereitä ja oluita varten). Liikkuvat myyjät (ruoka-autot, catering-autot, pizza-autot jne.) saavat myydä ainoastaan juomia, joiden alkoholipitoisuus on enintään 18%, eli niitä koskee vain ”pieni ravintolan lupa”. Myös tilapäiset luvat (kuten urheilutapahtumiin urheiluseuroille ja -yhdistyksille) ovat mahdollisia Ranskan kansanterveyslainsäädäntöä kunnioittavissa rajoissa.

Alkoholin myynti alaikäisille (alle 18-vuotiaille) ja raskaana oleville naisille on Ranskassa kiellettyä ravintoloissa, kaupoissa ja baareissa. Huoltoasemilla on kiellettyä myydä alkoholijuomia mukaan otettavaksi kello 18.00 ja 08.00 välisenä aikana. Kaikkien take away -toimijoiden (supermarket, päivittäistavarakauppa jne.), jotka haluavat myydä alkoholia kello 22.00 ja 8.00 välisenä aikana, on läpäistävä erityinen koulutus saadakseen luvan myydä alkoholijuomia yöllä.

Ranskassa alkoholin myymistä internetissä koskee sama lainsäädäntö kuin paikan päällä mukaan myytävää alkoholia. Siten ”pienellä luvalla” (*petite licence*) saa myydä ryhmän 1 juomia (alkoholittomia) ja ryhmän 3 (alle 18 % juomat) juomia internetissä. Ryhmän 4 juomien, kuten rommin, myyntiin tarvitaan lupa (*licence*). Sen avulla voi myydä verkkosivustolla sekä alle että yli 18% alkoholijuomia. Myös alkoholijuomien toimitus on Ranskassa mahdollista ja sitä koskee sama lainsäädäntö kuin mukaan myytävää alkoholia. Alkoholijuomien myynti ja luovutus alle 18-vuotiaille on myös toimituksessa kiellettyä, mutta juomien ostaminen verkossa ja juomien toimituksen tilaaminen ei edellytä tunnistautumista.

Ranskassa alkoholijuomien myyntiä valvoo ensisijaisesti poliisi (*police administrative*). Santarmi (*Gendarmerie*) valvoo ensisijaisesti tilapäisiä alkoholilupia (esim. liikkuvat myyjät), mutta myös kunnallinen poliisi osallistuu niiden valvontaan.

Yksityiset kuluttajat voivat tilata alkoholia toisiin Euroopan unionin jäsenvaltioihin sijoittautuneilta myyjiltä. Etämyynnin on tapahduttava Manner-Ranskassa asuvalle

yksityishenkilölle. Valmisteveron alaisten tavaroiden on oltava jo luovutettu kulutukseen siinä jäsenvaltiossa, josta tavarat lähetetään. Ranskan verot on maksettava tavaroiden saapuessa Ranskaan. Tavarat on lähetettävä tai kuljetettava Ranskaan joko suoraan tai välillisesti myyjän toimesta tai hänen puolestaan.

Italia

Italiassa alkoholijuomien myyminen edellyttää lupaa, jonka myöntää Italian tulli- ja monopolivirasto (Agenzia delle Dogane e dei Monopoli). Luvan saannin edellytyksenä on, että hakijaa ei ole tuomittu alkoholin laittomasta valmistuksesta eikä veronkierrosta. Italiassa alkoholijuomien myyminen verkossa ja alkoholijuomien toimitus on mahdollista ko. luvalla.

Kreikka

Kreikassa ei ole erityistä lupaprosessia alkoholin myynnille. Alkoholin myynti tulee mainita yrityksen toimintaa koskevassa kuvauksessa, kun se hakee toimintalupaa. Vaihtoehtoisesti tieto alkoholin myynnistä tulee saattaa viranomaisten tietoon, jos alkoholi lisätään myyntituotteeksi myöhemmin. Kreikassa alkoholia on myynnissä myös supermarketeissa.

Kreikassa ainoa rajoitus alkoholinmyyntiin on se, ettei alkoholia saa myydä alle 18-vuotiaille. Tämän ikärajoituksen noudattaminen on kuitenkin myyjän vastuulla. Viranomaiset voivat tehdä pistokokeita erityisesti baareissa ja yöelämän huvittelupaikoissa koskien myös mahdollisesti alaikäisille tarjottavia alkoholijuomia. Kreikassa alkoholin myynnille verkon kautta tai alkoholijuomien toimitukseen ei ole rajoituksia. Verkkomyynnissä tulee kuitenkin yleensä täytettäväksi henkilötiedot, joista selviää tilaajan ikä.

Kreikassa alkoholijuomien kauppaa valvovat eri viranomaiset; pääasiassa tulli- ja veroviranomaisten valvontayksiköt koskien maahantuodusta alkoholista maksettuja veroja ja tulleja (jos kolmansista maista tuotu). Myös kehitysministeriöllä on omat tarkastajansa, jotka suorittavat tarkastuksia pääasiassa tehtyjen ilmiäntöjen perusteella. Kreikan viranomaisten yksi erityinen syy valvontaan on joissain yöelämän huvittelupaikoissa tarjoiltavat alkoholisekoitukset, jotka voivat olla vaarallisia kuluttajien terveydelle.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausuntokierroksella saatu palaute

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin sähköisessä lausuntopalvelussa 13.6.2025.⁷⁵ Lausuntopalvelussa julkaistiin myös ruotsinkielinen tiivistelmä esitysluonnoksesta. Lisäksi lausuntopyyntö ja ruotsinkielinen tiivistelmä esitysluonnoksesta lähetettiin usealle vastaanottajalle. Vastausaikaa oli 31.7.2025 saakka.

Esitysluonnoksesta saatiin yhteensä 107 lausuntoa. Lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriö, työ- ja

⁷⁵ Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi). Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/1531/2024. Verkossa:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=64797547-0655-45b9-9e0f-cb816cb21fbe>

elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Ahvenanmaan valtionvirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto (aluehallintovirastojen yhteinen lausunto), Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Oikeuskanslerinvirasto, Oikeusrekisterikeskus, Opetushallitus, Poliisihallitus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Tulli, Vanhusasiavaltuutettu, Verohallinto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Helsingin kaupunki, HUS-Yhtymä, Kainuun hyvinvointialue, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Kotkan kaupunki, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Pohjanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue (Siun sote), Salon kaupunki, Satakunnan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, A-Kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Alko Oy, Astra Wines Oy, Audiovisual Producers Finland - APFI ry, Delivery Hero Finland Oy, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry/päihdeasiamiestoiminta, Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Ensi- ja turvakotien liitto ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, International Blue Cross, Irti Huumeista ry, Kaupan liitto ry, Kesko Oyj, Kuluttajaliitto ry, Lastensuojelun Keskusliitto, Lidl Suomi, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Marketing Finland, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Medialiitto ry, Mielenterveyspooli, MIELI Suomen Mielenterveys ry, MTV Oy, Munuais- ja maksaliitto ry, N2 Helsinki Oy, Nordan, Olutliitto ry, Oy Sinebrychoff Ab, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry, Passiofy Oy, Pienpanimoliitto ry, Posti Group Oyj, Päihdelääketieteen yhdistys ry, Päivittäistavarakauppa ry, RadioMedia ry, Raittiuden Ystävät ry, Sanoma Media Finland Oy, Seulo Palvelut Oy, Sininauhaliitto ry, SOK / S-ryhmä, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Starship Technologies Finland Oy, Suomen Alkoholijuomakauppa ry (SAJK), Suomen ASH ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund, Suomen Palautuspakkaus Oy, Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus STTK ry, Suomen Tislaamoliitto ry, Suomen viinikasvattajat ry, Suomen Viiniryttäjät Ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, Suomen Yrittäjät ry, Syöpäjärjestöt, Tapahtumateollisuus ry, Viva Wine Group AB, Wolt Enterprises Oy ja WTD Media Oy ja 10 yksityishenkilöä. Yhden yksityishenkilön lausunnossa tuotiin esille, että lausunnon takana on myös 56 muuta henkilöä, jotka edustivat erilaisia sisällöntuottajia. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ilmoitti, ettei sillä ole lausuttavaa asiasta.

Kaikki lausunnot ovat nähtävillä Hankeikkunassa (hanketunnus STM004:00/2024) osoitteessa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2024>.

Lausuntopalautetta tuli runsaasti niin etämyyntiä, alkoholijuoman toimittamista kuin markkinointia koskevista säännöksistä. Valtaosa lausunnonantajista suhtautui esitykseen varsin kriittisesti, mutta lausuntopalaute oli osin myös jakautunutta. Osa lausunnonantajista ei tuonut lausunnossaan esille varsinaista kantaansa muutosehdotukseen, mutta näissäkin lausunnoissa esitettiin useita korjaus- ja kehitysehdotuksia lakiesitykseen. Osa lausunnonantajista vastusti esitystä kokonaisuudessaan, mutta kannatti kuitenkin joitakin esitettyjä muutoksia. Lisäksi osassa lausunnoissa otettiin kantaa vain tiettyihin teemoihin. Esimerkiksi monet media-alan edustajat lausuvat ainoastaan esityksessä ehdotetusta markkinointisääntelystä.

Lausuntopalaute etämyyntiä koskevasta sääntelystä

Lausunnonantajat pitivät yleisesti hyvänä asiana, että etämyynnin oikeustilaa selvennettäisiin. Kuitenkin etämyyjien ja Suomeen sijoittautuneiden toimijoiden erilainen kohtelu herätti runsaasti kritiikkiä. Niin viranomaiset, kansanterveysjärjestöt kuin elinkeinoelämän edustajat pitivät erittäin ongelmallisena sitä, että ulkomailta toimivat verkkokaupat saisivat myydä suoraan kuluttajille jopa 80-prosenttisia alkoholijuomia, kun taas Suomeen sijoittautuneet

toimijat voisivat myydä ja toimittaa kotiin enintään 5,5/8,0-prosenttisia alkoholijuomia. Elinkeinoelämän edustajista esimerkiksi MaRa totesi lausunnossaan, että kyseessä on räikeä kilpailuvääristymä. SAJK puolestaan totesi, että sen jäsenyritysten pääasiallinen myyntikanava on Alko, ja ne ovat siten suoraan riippuvaisia Alkon toimintamahdollisuuksista, joita lakiesitys oleellisesti kaventaa. Toisaalta eräissä kaupan alan edustajien, kuten Kaupan liiton, lausunnoissa katsottiin, että esitysluonnos on muuttunut edellisen lausuntokierroksen jälkeen positiiviseen suuntaan monella tavalla ja edellytykset tasapuoliselle kilpailulle kuljetusten suhteen tunnistetaan. Näissäkin lausunnoissa nostettiin esille, että edelleen osa suomalaisista toimijoista on muutoin epäedullisemmassa asemassa suhteessa ulkomaisiin (esim. pienpanimot ja tislaamot).

Monet lausunnonantajat olivat sitä mieltä, että etämyyntiä koskeva esitys käytännössä murtaisi Alkon aseman ja pitivät esitystä siksi hallitusohjelmankirjausten vastaisena. Tämä nostettiin esille esimerkiksi Valviran, aluehallintovirastojen, THL:n, kansanterveysjärjestöjen ja Alkon lausunnoissa. Esimerkiksi THL arvioi lausunnossaan esityksen johtavan siihen, että suomalaiset kaupat perustaisivat omia etämyyntipisteitä Tallinnaan, ja yritykset vetoaisivat poliittikkoihin epätarkoituksenmukaisen ja kohtuuttoman tilanteen lopettamiseksi avaamalla viinien ja väkevien alkoholijuomien markkinat myös suomalaisille. Lisäksi Alko katsoi lausunnossaan, että etämyynnin osalta esitykseen tulisi täsmentää, että alkoholin rajat ylittävä etämyynti on vähittäismyyntiä ja poikkeus Alkon monopoliin.

Monissa lausunnoissa todettiin, ettei EU-oikeus ole esteenä etämyynnin rajoittamiselle. Lausunnoissa tuotiin esille, että komissio ei ole edellyttänyt kaikkien alkoholijuomien etämyyntioikeutta eikä tällaista ole edellytystä tule myöskään EU-oikeudesta tai tuomioistuinratkaisuihin. Etämyynnin prosenttiraja ehdotettiin näissä lausunnoissa asetettavaksi vastaavaksi kuin vähittäismyynnissä, eli 5,5/8,0 prosenttiin. Eräissä yksityishenkilöiden lausunnoissa puolestaan katsottiin, että etämyyntiä ei voi EU-oikeuden näkökulmasta rajoittaa mitenkään. Joissakin lausunnoissa tuotiin esille, että esitys on eduskunnan etämyynnistä vuonna 2017 antaman lausuman vastainen.

KKV totesi lausunnossaan, että sellaisen sääntelyratkaisun löytäminen, joka toteuttaisi yhtä aikaa hallitusohjelman tavoitteet siitä, ettei Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa muuteta, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä, ja että Alkolle ja kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille sallitaan alkoholin verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, on käytännössä mahdotonta, etenkin kun sääntelyratkaisun tulisi samalla olla EU-oikeudellisesti mahdollinen. KKV piti siten valittua sääntelyratkaisua ymmärrettävänä, vaikka se onkin KKV:n mukaan tasapuolisen kilpailuasetelman näkökulmasta ongelmallinen.

Kritiikkiä herätti myös se, että etämyynti ei olisi ilmoituksen- tai luvanvaraista. Erityisesti monet elinkeinoelämän edustajista totesivat, että esitys asettaa kotimaiset ja ulkomaiset toimijat eri asemaan, kun etämyyjiltä ei edellytetä lupa- tai ilmoitusmenettelyä. Myös viranomaisten ja kansanterveysjärjestöjen lausunnoissa tuotiin esille lupa- ja ilmoitusvelvollisuuden puuttuminen. Toimijat kritisoivat sitä, että esityksessä lupa- ja ilmoitusvelvollisuuden puuttumista on perusteltu mahdollisimman laajalla tavaroiden liikkuvuudella ja hallinnollisen taakan vähentämisellä. Perustelun nähtiin olevan epäreilu, kun samaan aikaan Suomessa toimivilla tahoilla on oltava lupa toiminnalleen. Toisaalta Valvira piti lausunnossaan järkevänä, että lainsäädännön vaatimukset kohdistuvat Suomessa toimiviin tahoihin, joihin viranomaisella on tosiasiallinen mahdollisuus kohdistaa valvontaa.

Myös oikeusministeriö nosti lausunnossaan esille ulkomaisten ja kotimaisten toimijoiden yhdenvertaisuuden. Oikeusministeriön lausunnon mukaan kotimaisten myyjien erilainen kohtelu näytetään luonnoksessa perusteltavan lähinnä Euroopan unionin oikeuden edellyttämällä tavaroiden vapaan liikkuvuuden toteutumisella. Tällainen perustelu vaikuttaa kuitenkin toimivan heikosti suhteessa siihen, miksi kotimaisilla vähittäismyyjillä ei tulisi olla samoja elinkeinon harjoittamiseen liittyviä oikeuksia kuin muissa EU-maissa toimivilla vähittäismyyjillä. Oikeusministeriön mielestä perusteluja tulisi täydentää esimerkiksi nimenomaisella arviolla siitä, muodostuisiko kaavailtu sääntely kotimaisten elinkeinotoimijoiden kannalta kohtuuttomaksi, ja että ulkomaisten ja kotimaisten toimijoiden erilaisen kohtelun hyväksyttävyyttä tulee arvioida perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkiellon kannalta.

Osa lausunnonantajista otti kantaa myös etäoston sääntelyyn. Esimerkiksi Valvira katsoi lausunnossaan, että on valvonnallisesti haastavaa, että etämyydyille ja etäostetuille alkoholijuomille olisi erilaiset merkitsemisvelvollisuuden ja erilaiset vaatimukset toimituksen suhteen. Jos vain osassa alkoholitoimituksista olisi merkintä alkoholista, eikä sitä muiden kuin etämyydyjen toimitusten osalta edellytettäisi, olisi valvovan viranomaisen vaikea valvoa, onko toiminta alkoholilain mukaista. Alko totesi lausunnossaan, että etäostoa tulisi koskea samat vaatimukset kuin etämyynnin toimituksessa ja että myös etäostoissa tulisi edellyttää pakettin merkitsemistä. Alko ehdotti lausunnossaan myös, kuljetusyrityksille asetetaan velvollisuus tarkistaa veronmaksun tunniste aina ennen toimitusta. Verohallinto kiinnitti lausunnossaan huomiota todennäköisiin tilanteisiin, joissa etämyyjä tulisi häivyttäneeksi etämyynnin tunnusmerkkejä näkyviltä ja joissa tämän vuoksi tulkittaisiin virheellisesti, että kyse ei ole etämyynnistä vaan etäostosta. Koska etäostotilanteet eivät ole toimituslupasääntelyn piirissä, voisi etämyynnin virheellinen tulkitseminen etäostotapahtumaksi aiheuttaa Verohallinnon mukaan sen, että etämyyjä saa tuotteensa toimitettua yksityishenkilöille muutoin kuin toimitusluvan haltijoiden kautta. MaRa ehdotti tarkennusta 37 §:n 5 momentin perusteluihin, jossa säädettäisiin etäostoissa noudatettavista luovutuskieiloista. Perusteluissa tulisi tuoda esille, että kaikissa tilanteissa, joissa paketista on havaittavissa sen sisältävän alkoholia, tulisi paketti luovuttaa henkilökohtaisesti luovutuskieilojen noudattamiseksi.

Etämyynti- ja etäostosääntelyn ulottaminen kolmansiin maihin ja oikeushenkilöihin sai myös lausuntopalautetta osalta viranomaisilta. Valtiovarainministeriö ja Valvira katsoivat, että määritelmien ulottaminen kolmansiin maihin ja ETA-maihin tekee soveltamisesta sekavaa, koska määritelmät koskisivat alkoholilaissa osin eri tilanteita kuin valmisteverotuslaissa. Valtiovarainministeriön lausunnon mukaan jatkovalmistelussa tulisi vielä selvittää ja harkita sellaista sääntelyvaihtoehtoa, jolla saavutettaisiin selkeä verkko-ostamista koskeva kokonaisuus. Lisäksi Valvira ehdotti, että väärinkäsitysten välttämiseksi etämyynnistä ja etäostosta puhuttaisiin vain niiden määritelmän (3 §) mukaisessa tarkoituksessa, kun kyse on yksityishenkilölle toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tapahtuvasta myynnistä.

Alko ja valvontaviranomaiset nostivat lausunnossaan esille, että perusteluihin tai pykälään tulisi yksiselitteisesti kirjata, että etämyytäviä juomia ei voida toimittaa Suomessa sijaitsevista varastoista. Alko totesi lausunnossaan pitävänsä tärkeänä, että tuotteet tosiasiaassa sijaitsevat tilaushetkellä Suomen ulkopuolella ja ettei ns. tullirajan ulkopuolella, mutta Suomessa fyysisesti sijaitsevia myyjän kaupintavarastoja hyväksytä. Lausunnossa nostettiin esille myös, että esityksessä jää epäselväksi, missä ajassa ja miten alkoholijuoma on palautettava etämyyjälle, mikäli luovutus ei ole mahdollinen. Lausunnossa esitettiin säädettäväksi luovuttamattomien tuotteiden palautuksesta vastaavasti kuin 27 §:n 2 momentissa on säädetty Alkon luovutuspaikkojen osalta.

Elinkeinoelämän ja Alkon lausunnoissa otettiin kantaa etämyynnistä toimitettavien alkoholijuomien luovutusajankohtiin. Alko ja osa elinkeinoelämän toimijoista katsoivat, että etämyynnissä tulisi soveltaa vastaavia luovutusaikoja kuin Alkolla, sillä etämyynnissä voidaan luovuttaa myös yli 5,5/8,0 vahvuisia alkoholijuomia. Posti ja Tislaamoliitto puolestaan katsoivat, että luovutusaikojen tulisi olla vastaavat kaikissa alkoholijuomien toimituksissa vähittäismyyntiosapuolesta riippumatta.

Esityksessä ehdotettua etämyyjän merkintävelvollisuutta ehdotettiin tarkennettavaksi eräissä lausunnoissa. Esimerkiksi Tulli ja Valvira kiinnittivät huomiota siihen, ettei esitysluonnoksessa ole tarkkoja säännöksiä siitä, miten lähetykseen merkittäisiin sen sisältävän alkoholijuomaa ja erikseen väkevää alkoholijuomaa. Valvira nosti esiin, voisiko merkinnän tehdä millä tahansa kielellä tai voisiko merkintä olla pelkästään kuvallinen. Valviran mukaan säännöksen täsmentäminen olisi välttämätöntä ottaen huomioon, että kyseisen velvollisuuden rikkominen olisi sanktioitavaa ehdotetulla etämyyjälle määrättävällä seuraamusmaksulla.

Tulli nosti lausunnossaan esille, että sen rooli sääntelykokonaisuudessa jää epäselväksi. Tullin lausunnon mukaan sääntelyssä tulisi tarkentaa, milloin kyse on Tullin valvottavasta maahantuonnista ja milloin valvonta kuuluu Valviralle. Lisäksi Tulli esitti, että sille tulisi säätää samanlaisesta tietojensaantioikeudesta kuin esityksen 63 §:n 3 momentissa säädettäisiin Verohallinnolle. Verohallinto puolestaan katsoi, että tulisi selvittää kyseisen säännöksen lisäarvoa, sillä Verohallinnolla on oikeus saada tietoja Valviralta voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentin perusteella. Verohallinto ja Tulli kiinnittivät lausunnoissaan huomiota viranomaisten välisten tietojenvaihtoa koskevaan sääntelyyn, ja esittivät, että jatkovalmistelussa tulisi tarkemmin selvittää, miten tietoja voitaisiin luovuttaa esimerkiksi rajapintojen kautta. Lisäksi oikeusministeriö edellytti Verohallinnon tiedonsaantioikeutta koskevan säännöksen tietosisällön täsmentämistä ja säännöskohtaisten perusteluiden täydentämistä.

Valtiovarainministeriön, Tullin ja Verohallinnon lausunnoissa otettiin kantaa esityksen vaikutuksista valmisteverokertymään. Verohallinto totesi, että muutokset alkoholilakiin selkeyttävät oikeustilaa Suomessa ja mahdollistavat sinällään aiempaa paremmin rajat ylittävän etämyynnin valvonnan yhteistyössä eri viranomaisten välillä tuottaen tietoa, joka voi olla hyödyllistä myös Verohallinnon suorittamissa verotuksen valvontatoimenpiteissä. Tulli taas totesi, että yleisesti esitys voisi todennäköisesti pienentää alkoholiverokertymää, sillä jo yksinomaan Alkon monopoliaseman murtaminen siirtäisi todennäköisesti verollista kulutusta entistä enemmän verottomaan kulutukseen. Valtiovarainministeriö puolestaan katsoi, että esityksestä ei ilmene, miten ehdotettujen säännösten arvioidaan tukevan valmisteverojen tehokasta perintää.

Lausunnonantajista alkoholijuomien valmistajien edustajat ja Suomen Palautuspakkaus Oy ottivat kantaa etämyynnistä tilattujen juomapakkausten kierrätykseen ja tuottajavastuuseen. Lausunnonantajat totesivat, ettei etämyynnissä tuotavien alkoholijuomapakkausten kierrätyksestä huolehtiminen ja tästä aiheutuvien käsittelykustannusten maksaminen saa jäädä kotimaisten yritysten vastuulle, vaan ulkomaisten myyjien tulisi vastata tästä.

Monissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että viranomaisille tulee varata riittävät resurssit etämyynnin valvontaan.

Lausuntopalaute alkoholijuoman toimittamista koskevasta sääntelystä

Kotiinkuljetusta vastustivat kansanterveysjärjestöt ja suurin osa viranomaisista. Viranomaisista työ- ja elinkeinoministeriö totesi kannattavansa alkoholipolitiikan uudistamiseen liittyviä tavoitteita ja kilpailun lisäämistä. KKV puolestaan totesi, ettei se ole kattavasti arvioinut,

millaisia vaikutuksia esityksellä olisi kuluttajille, yrityksille ja laajemmin yhteiskuntaan, eikä sillä siten ole vahvaa kantaa asiaan. Esitykseen liittyisi KKV:n mukaan sekä mahdollisia hyötyjä että haittoja. Elinkeinoelämän edustajat sen sijaan kannattivat kotiinkuljetuksen sallimista ja alkoholipolitiikan uudistamista hallitusohjelman mukaisesti. Samoin Alko kannatti kotiinkuljetuksen sallimista.

Kotiinkuljetusta vastustavat tahot katsoivat esityksen lisäävän alkoholin saatavuutta ja esityksen todettiin olevan alkoholilain 1 §:ssä määritellyn tarkoituksen vastainen. Useat lausunnonantajat katsoivat, että kotiinkuljetuksen salliminen siirtää alkoholinkulutusta yhä enemmän kotioloihin, joissa se voi myös pidentää ja tihentää juomiskertoja, lisätä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä altistaa lapsia myös muulla tavoin vanhempien alkoholinkäytön ongelmille. Kotiinkuljetuksen arvioitiin lisäävän todennäköisimmin riski- ja ongelmakäyttäjien kulutusta ja sen arvioitiin voivan lisätä haitallisesti myös ikääntyneiden ja liikkumisrajoitteisten henkilöiden alkoholinkäyttöä. Useissa lausunnoissa nostettiin esille erityinen huoli lapsista ja nuorista. Esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliitto totesi lausunnoissaan esityksen vaarantavan lasten oikeuksien toteutumisen. Lausunnoissa muistutettiin, että lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lainsäädäntöelimiä toimita, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Joissakin lausunnoissa myös todettiin, että Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokemaa alkoholin saatavuuden vaikeutuminen eli käytännössä tehostunut ikäraja- ja valvonta. Lausunnonantajat katsoivat, että toteutuessaan ikäraja- ja valvonta heikkenisi ja alkoholijuomia saatettaisiin herkemmin luovuttaa alaikäisille. Erityisesti hyvinvointialueiden ja kansanterveysjärjestöjen lausunnoissa esityksen todettiin lisäävän sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia jo ennestään vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Useat lausunnonantajat katsoivat, että lakiin tulisi ottaa vastaavanlainen vaatimus vahvasta sähköisestä tunnistamisesta kuin aikaisemmassa alkoholijuoman toimittamista (HE 173/2024) koskevassa hallituksen esityksessä oli. Esimerkiksi Valvira, aluehallintovirastot, Alko, Opetushallitus, Wolt ja Foodora esittivät tätä. Vahvaa sähköistä tunnistamista kannattavat tahot katsoivat, että vaatimus vaikeuttaisi alaikäisten ostoyrityksiä ja ehkäisisi alkoholin luovuttamista alaikäisille. Sen sijaan MaRa ja Tislaamoliitto katsoivat lausunnoissaan, ettei vahvaa sähköistä tunnistamista tule vaatia. Lausuntojen mukaan vaatimus olisi pienille toimijoille raskas eikä kotimaisilta toimijoilta tulisi vaatia sellaista, mitä ulkomaisilta toimijoilta ei vaadita. Lausunnoissa katsottiin, ettei vaatimus ole tarpeellinen, sillä vastaanottajan ikä tarkastetaan luovutustilanteissa.

Monet lausunnonantajat ottivat kantaa myös luovutustilanteissa tapahtuviin ikätarkastuksiin. Muun muassa Valvira, aluehallintovirastot, THL, Alko ja PAM kannattivat esityksessä edellytettävää iän todennettavaa tarkastamista. Tämän nähtiin parantavan ikäraja- ja valvonnan mahdollisuuksia ja turvaavan alkoholijuoman toimittajan asemaa. Osa elinkeinoelämän edustajista sen sijaan vastusti todennettavaa tarkastusta. Lausunnoissa katsottiin, että vaatimus todennettavasta tarkastuksesta lisäisi toimijoiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia, minkä lisäksi joissakin lausunnoissa nostettiin esille tietosuojariskit. Yleisesti lausuntopalautteissa katsottiin, että todennettavaa tarkastamista tulisi täsmentää siten, että säännöksestä selviäisi, mitä tietoja tulisi merkitä rekisteriin ja millaiset vaatimukset koskisivat rekisteriä. Poliisihallituksen lausunnoissa katsottiin, että käytännössä tulisi edellyttää, että tunnistamistapahtumasta kirjataan esitetyn tunnistamisasiakirjan myöntäjä, tyyppi ja asiakirjan numero. Alko puolestaan esitti, että myös luovutusaikakohta tulisi merkitä luovutuksen yhteydessä, jotta luovutusaikojen noudattamista voitaisiin valvoa.

Lausunnonantajat kannattivat pääsääntöisesti toimituspassin edellyttämistä alkoholijuomien toimittajilta. Useammassa lausunnoissa otettiin kantaa toimituspassikoulutuksen

järjestämistahoihin. Valvira ja aluehallintoviranomaiset kannattivat sitä, että oikeus toimituspassikokeen järjestämiseen olisi valtioneuvoston toimiluvan tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan nojalla koulutusta antavilla oppilaitoksilla, sillä oppilaitosten järjestäminä toimituspassikokeiden tasalaatuisuus tulisi paremmin huomioitua ja kokeiden järjestämisen käytännön järjestelyihin liittyvä osaaminen tulisi varmistettua. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että esityksessä tulisi perustella, miksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut olisivat tarkoituksenmukainen taho myöntämään toimituspasseja, mutta esimerkiksi yliopistot, vapaan sivistystyön oppilaitokset tai yksityiset koulutusorganisaatiot eivät olisi, ja esitti harkittavaksi vaihtoehtoa, jossa toimituspassin myöntämisoikeus myönnettäisiin hakemuksesta edellytykset täyttävälle toimijoille. OKM myös korosti lausunnossaan, että toimituspassikokeen järjestämisen tulisi olla ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja ammattikorkeakouluille vapaaehtoinen tehtävä.

Kaupan liitto ja PTY katsoivat, että myös muut kuin esityksessä ehdotetut tahot voisivat toimituspassikoulutuksen järjestäjinä. Lisäksi lausunnoissa todettiin, että toimituspassikoulutus tulisi tarjota myös sähköisessä muodossa. Oikeusministeriön lausunnon mukaan puolestaan on olemassa riski, että toimituspassin hankkimiseen tulisi liittymään väärinkäytöksiä ja koulutuksessa ja kokeessa tulisi varmistaa, että ne suorittaa kyseinen henkilö itse. Oikeusministeriö esitti myös, että toimituspassin tehokkuutta väärinkäytösten torjumiseksi arvioitaisiin erillisellä tutkimuksella. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin myös yhtä yhtenäistä passia anniskeluun ja toimittamiseen.

Erityisesti kaupan alan toimijoiden lausunnoissa esitettiin, että esitys tulisi toteuttaa teknologianeutraalisti. Lausuntojen mukaan uudet teknologiset ratkaisut mahdollistaisivat sen, että esimerkiksi robotti voisi luovuttaa alkoholijuoman ja huolehtia samalla ikä- ja päihtymystilakontrollista. Alkon ja Valviran lausunnoissa puolestaan katsottiin, että lakiin tulisi pykälätasolla selkeyttää, että alkoholijuoma tulisi luovuttaa henkilökohtaisesti vastaanottajalle.

Lausunnonantajat kannattivat yleisesti koeostomahdollisuutta. Valvira ja aluehallintovirasto katsoivat kuitenkin lausunnossaan, että esityksen säännökset eivät mahdollista tehokasta koeostovalvontaa. Esityksen mukaan vapaaehtoisia koeostajia voitaisiin käyttää vain, jos viranomaisella olisi aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimitusluvan haltija noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan. Viranomaisella ei kuitenkaan tilausvaiheessa olisi saatavilla tietoa siitä, kuka toimittaisi alkoholijuoman, mikä estäisi valvonnan kohdentamisen. Valvontaviranomaiset ja Poliisihallitus katsoivat myös, että koeostosääntelyä tulisi täsmentää. Elinkeinoelämän edustajat puolestaan toivat esiin huolensa siitä, kenellä olisi todentamisvelvollisuus, jos koeostotilanteissa menisi jotakin pieleen.

Elinkeinoelämän edustajat vastustivat lausunnoissaan toimituslupaan asetettavia lupaehtoja ja rajoituksia ja totesivat, että luvan edellytykset tulisi määritellä lain tasolla. Oikeusministeriö totesi lausunnossaan, että esityksessä olisi perusteltua tarkistaa sääntelyn täsmällisyys ja tarkkarajaisuus. Valvira puolestaan totesi lausunnossaan, että mikäli toimitustoiminnan sisältö ja menettelytavat olisi yksiselitteisesti määritelty laissa, lupaviranomaisella ei tarvitsisi olla laajaa oikeutta määrätä toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia. Mikäli näitä ei säännellä laissa, tulisi lupaehtoja Valviran lausunnon mukaan olla mahdollisuus asettaa lisäksi koskien henkilöstöä ja alkoholijuomien toimitusaikaa.

Lausunnonantajat ottivat kantaa myös toimituskieltopaikkoihin. Viranomaiset pitivät yleisesti toimituskieltopaikkoja kannatettavina, mutta olivat sitä mieltä, että listaan tulisi lisätä lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvät paikat. Valvira ja aluehallintovirastot kannattivat ensisijaisesti sitä, että toimitukset sallittaisiin vain koti- ja yritysosoitteisiin. Sisäministeriön mukaan olisi perusteltua, että alkoholin toimittaminen ja luovuttaminen ei olisi mahdollista yleisillä paikoilla

ja paikoissa, joissa sen nauttiminen tai hallussapito olisi muutoin kiellettyä, ja esitti toimituspaikkakieltoihin lisättäväksi järjestyslain 4 §:n 1 momentissa säädettyt paikat. Elinkeinoelämän edustajat puolestaan katsoivat, että toimituskieltopaikat olisivat käytännössä hankala toteuttaa ja että viranomaisten tulisi ylläpitää ajantasaista listaa kieltopaikoista. Lausunnoissa myös kannatettiin luopumista lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvästä toimituskieltopaikasta, koska rajoitus olisi monitulkintainen.

Valvontaviranomaiset vastustivat ehdotettua noutopistesääntelyä. Lausunnoissa katsottiin, että noutopisteet mahdollistaisivat vähittäismyyntipaikkaa koskevien säännösten kiertämisen, kun vähittäismyyntiluvan haltija voisi harjoittaa vähittäismyyntitoimintaa sellaisissa noutopisteissä, joihin ei olisi ollut mahdollista myöntää vähittäismyyntilupaa. Lausunnoissa katsottiin, että joka tapauksessa noutopisteiden määrä tulisi rajoittaa yhteen noutopisteeseen vähittäismyyntilupaa kohden, minkä lisäksi noutopisteiden osalta tulisi selventää, mitkä vähittäismyyntiä koskevat säännökset koskevat noutopistetoimintaa. Elinkeinoelämän edustajat puolestaan kannattivat noutopisteiden mahdollistamista. Lausunnoissa katsottiin, että alkoholijuomat tulisi voida luovuttaa toimitusluvan haltijalle siellä, mistä se on luvanhaltijoiden kannalta tarkoituksenmukaisinta. Lisäksi lausunnoissa katsottiin, että noutopisteissä tulisi mahdollistaa alkoholijuomien luovuttaminen suoraan asiakkaalle, ja että noutopisteen tulisi olla yritysکوhtainen eikä vähittäismyyntilupaان sidottu.

Useat viranomaiset ja kansanterveysjärjestöt ottivat kantaa seuraamusmaksujen suuruuteen. Valvontaviranomaiset ja kansanterveysjärjestöt katsoivat, että seuraamusmaksujen ylärajaa tulisi korottaa vastaavasti kuin aikaisemmassa hallituksen esityksessä oli ehdotettu eli 20 000 euroon. Lausunnoissa viitattiin myös muuhun lainsäädäntöön, jossa seuraamusmaksun yläraja on asetettu huomattavasti korkeammalle kuin voimassa olevassa alkoholilaissa oleva 1000 euroa. Elinkeinoelämän edustajat sen sijaan kannattivat seuraamusmaksun ylärajan pitämistä nykyisellään. Valvontaviranomaiset esittivät lisäyksiä seuraamusmaksun määrätymisperusteisiin.

Lausunnoissa otettiin kantaa myös toimituksen valvontamaksuihin. Valvira totesi lausunnossaan kannattavansa toimituksen valvontamaksumallia siltä osin, että valvontamaksun suuruuteen vaikuttaisi toimitusluvanhaltijan toiminnan laajuus. Kuitenkin sekä Valvira että aluehallintovirastot pitivät ehdotettua uhkasakkoprosessia byrokraattisena ja työlään. Valvontaviranomaisten lausuntojen mukaan uhkasakkoprosessia toimivampi olisi malli, jossa olisi säädetty valvontamaksuille enimmäiskatto ja jos luvanhaltija ei toimittaisi raportointitietoja määräajassa, lupaviranomainen voisi laskuttaa valvontamaksun enimmäismäärän suuruisena. Osassa elinkeinoelämän lausuntoja katsottiin, että pienet toimijat tulisi vapauttaa valvontamaksuista. Lisäksi Wolt ja Posti ehdottivat maksukaton asettamista valvontamaksuihin.

Useat lausunnonantajat olivat huolissaan alkoholijuomien toimittajien turvallisuudesta luovutustilanteissa. Lausunnoissa nostettiin esille, että luovutustilanteet eivät ole verrattavissa myyntiin kaupan tai ravintolan tiloissa, sillä paikalla ei ole esimerkiksi muita työkavereita tai vartijoita. Esille nostettiin mahdollisuus siitä, että toimittaja kohtaa luovutustilanteessa päihtyneitä tai aggressiivisia asiakkaita, jolloin luovuttamisen estäminen olisi käytännössä haastavaa. PAM totesi, että toimittajien tulisi olla työsuhteisia, jotta toimittajilla olisi työnantajan ja työterveyshuollon koulutus ja tuki.

Valvira piti välttämättömänä valvonnan kannalta, että laissa säädettäisiin aiemman hallituksen esityksen luonnoksen mukaisesti siten, että alkoholijuomien toimituksessa vain toimitusluvanhaltija tai hänen henkilökuntaansa kuuluva voisi luovuttaa alkoholijuomia asiakkaille ja että vastaava edellytys tulisi koskea myös alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja

anniskelua. Lisäksi Valvira nosti esille, että aiemmassa hallituksen esityksen luonnoksessa alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu olisi määritelty alkoholijuomien luovuttamiseksi ja maksun vastaanottamiseksi niistä. Valvira totesi, että esityksessä maksujen vastaanottamisen alkoholijuomista ja juomien luovuttamisen niin anniskelussa, vähittäismyynnissä kuin toimituksessakin voisi tehdä kuka tahansa. Valviran lausunnon mukaan alkoholihaittoja on pyritty vähentämään siten, että alkoholiluvan on voinut saada vain elinkeinonharjoittaja, jolla on vaadittava luotettavuus ja taloudelliset edellytykset. Lupakäsittelyssä viranomaisen varmistaa, että luvanhakijoilla ja niiden vastuuhenkilöillä ei ole esimerkiksi rikostaustaa tai veroja maksamatta. Näin on myös ehkäisty alkoholialan harmaata taloutta. Valvira katsoi lausunnossaan, että mikäli edellä mainittuja muutoksia ei tehtäisi, tarkoittaisi tämä käytännössä sitä, että alkoholilain lupajärjestelmä menettäisi merkityksensä. Lupaviranomainen voi tarkistaa ainoastaan luvanhakijan ja luvanhaltijoiden osalta taloudellisten edellytysten sekä luotettavuuteen liittyvien edellytysten täytymisen. Jatkossa luvanhaltija voisi ulkoistaa maksujen vastaanottamisen ja alkoholijuomien luovuttamisen kenelle vain, jonka taustoja ei olisi varmistettu ja jolla ei olisi edes ilmoitusvelvollisuutta toiminnastaan. Viranomaisella ei siis olisi jatkossa tietoa, ketkä alkoholilain mukaista elinkeinoa todellisuudessa harjoittaisivat. Toimintaa voisi tulla hoitamaan myös toimijoita, jotka eivät voisi saada alkoholilain mukaista lupaa. Valviran lausunnon mukaan tämä kasvattaisi merkittävästi riskiä alkoholista aiheutuvien haittojen lisääntymiseen sekä mahdollistaisi toimijoilta harmaan talouden harjoittamisen alkoholialalla. Myös Poliisihallitus katsoi lausunnossaan, että alkoholin toimittaminen ja etämyynti saattaa mahdollistaa myös järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan. Toiminnan tehokas valvonta edellyttäisi Poliisihallituksen lausunnon mukaan viranomaisilta merkittäviä resursseja. Lisäksi toimiluvan myöntämisen (ja peruuttamisen) ehtoja tulisi tarkastella myös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kautta.

Lausunnoissa otettiin kantaa alkoholijuomien palauttamiseen toimituksen epäonnistuessa. Esityksessä alkoholijuoman toimitusta voitaisiin yrittää uudelleen kaikissa muissa tilanteissa, paitsi jos luovutusta ei voitaisi sen vuoksi, että vastaanottaja olisi alle 18- tai 20-vuotias. Valvontaviranomaisten lausunnoissa katsottiin, että alkoholijuoma tulisi kaikissa tilanteissa palautettavaksi myyjälle toimituksen epäonnistuessa. Lausunnoissa katsottiin, että jos uudelleenvarastointi mahdollistettaisiin, häivyttäisi se edelleen tukkumyynti- ja toimitustoiminnan välistä rajanvetoa sekä heikentäisi valvontaa, sillä toimituslupanhaltijan ei välttämättä tarvitsisi aina tehdä elintarvikelain (297/2021) 10 §:n mukaista ilmoitusta elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten. Näissä tilanteissa alkoholijuomien välivarastointi ei olisi kenenkään viranomaisen valvottavissa.

Osa kaupan alan toimijoista ja Alko kiinnittivät huomiota henkilöllisyystodistuksen määritelmään. Lausunnoissa nostettiin esille, että henkilöllisyystodistuksen määritelmä olisi suppeampi kuin voimassa olevassa laissa ja että esimerkiksi pakolaisen matkustusasiakirjaa ei voitaisi esityksen perusteella jatkossa hyväksyä henkilöllisyystodistukseksi iän todistamiseen liittyvissä tilanteissa. Poliisihallitus totesi, että tyhjentävän luettelon kirjaaminen laintasoisesti ei ole täysin ongelmaton ottaen huomioon, että sekä kansallisesti että EU:ssa on suunnitteilla uuden sukupolven digitaalisia henkilöllisyystodistuksia, jotka luonnoksen mukaan eivät sisältyisi säännöksen sanamuotoon.

Joissakin lausunnoissa esitettiin pikatoimitusten kieltoa, jotta voitaisiin ehkäistä impulsiivisia alkoholijoista. Esimerkiksi aluehallintovirastojen lausunnossa viitattiin esimerkkinä Latviaan, jossa on juuri säädetty kuuden tunnin aikarajasta tilauksen ja toimituksen välissä.

Useammassa alkoholijuomien tuottajien lausunnoissa nostettiin esille, että myös tilaviineille ja käsityöläisoluille tulisi sallia kotiinkuljetus.

Oikeusministeriö edellytti lausunnossaan tarkennuksia 62 §:n 6 momentissa säädettyihin viranomaisen tiedonsaantioikeuksiin sekä täydennyksiä 64 §:ssä esitettyyn sääntelyyn tietojen luovuttamisesta yleisessä tietoverkossa.

Oikeusrekisterikeskus (ORK) kiinnitti huomiota esityksen sakkorekisteritietojen luovuttamista koskevaan 63 §:n 2 momentin sääntelyyn. ORK:n lausunnon mukaan sääntelyä tulisi täsmentää. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus katsoi, että esityksessä tulisi arvioida, aiheutuuko muutoksista ORK:lle lisäresurssitarvetta.

Useissa lausunnoissa otettiin kantaa lain voimaantuloa koskevaan sääntelyyn. Lausunnonantajat katsoivat, että voimaantulon alkoholijuomien toimitusten osalta tulisi olla realistinen. Elinkeinoelämän edustajat katsoivat, että voimaantulon tulisi olla sellainen, mikä mahdollistaa tasapuoliset kilpailuedellytykset. Valvontaviranomaiset taas edellyttivät riittävästi aikaa lain toimeenpanoon, jotta esimerkiksi uudet tietojärjestelmät saadaan tehtyä. Ahvenanmaan maakunnan hallitus totesi lausunnossaan, että esityksessä ehdotetut muutokset edellyttävät muutoksia maakuntalakiin, eikä lainsäädäntöä pystyttäisi päivittämään ajoissa, mikäli voimaantulo olisi jo 1.1.2026.

Lausunnoissa oli runsaasti myös yksityiskohtaisia ja teknisluonteisia ehdotuksia pykäliin.

Lausuntopalaute markkinointisäännöksistä

Elinkeinotoimijat pitivät myönteisenä muutoksena sitä, että väkeviä alkoholijuomia voisi jatkossa markkinoida tietoverkossa. Tämän nähtiin edistävän vientiä ja kilpailukykyä. Väkevien alkoholijuomien markkinoinnin vapauttamista puolestaan vastustivat kansanterveysjärjestöt ja monet viranomaiset. Näissä lausunnoissa katsottiin, että muutos lisäisi alkoholimarkkinoinnille altistumista. Valvira totesi lausunnossaan, että se kannattaa mietojen ja väkevien alkoholijuomien markkinoinnin sääntelyn yhdenmukaistamista ja siten sääntelyn selkeyttämistä valvonnan tehokkaan toteutumisen näkökulmasta. Valvira kuitenkin katsoi, että alkoholijuomien markkinoinnin sääntelyä pitäisi yhdenmukaistaa lisäämällä esitysluonnokseen enemmän uusia markkinoinnin rajoituksia, jotka koskisivat niin mietoja kuin väkeviä alkoholijuomia. Useampi lausunnonantaja, kuten Valvira, aluehallintovirastot, THL ja eräät kansanterveysjärjestöt, esittivät asiakkaan aikaisempaan ostohistoriaan perustuvan kohdennetun markkinoinnin kieltoa. Lausunnoissa tuotiin esille, että markkinoinnin kohdentaminen aikaisemman ostohistorian pohjalta voisi johtaa siihen, että markkinointia kohdistuisi paljon alkoholijuomia ostaville, eli toisin sanoen riskikäyttäjille ja suurkuluttajille. Tämä tulisi lausunnonantajien mukaan huomioida säännöksissä erityisesti nyt, kun kotiinkuljetus sallittaisiin.

Elinkeinoelämän edustajat vastustivat voimakkaasti ehdotettuja uusia markkinointirajoituksia, kun taas monet viranomaiset kannattivat ehdotettuja uusia rajoituksia. Viranomaisista valtiovarainministeriö kuitenkin katsoi lausunnossaan, että ehdotettu markkinointisääntelyn kokonaisuus vaikuttaa luonnoksessa esitettyjen perusteiden valossa epäjohtonmukaiselta ja lisäisi mitä oletettavammin valvonnan resurssitarvetta.

Lausuntoja annettiin erityisesti ehdotetusta vaikuttajamarkkinoinnin kiellosta. Vaikuttajamarkkinoinnin kieltoa kommentoivat myös monet media-alan edustajat ja sisällöntuottajat, jotka eivät muutoin ottaneet kantaa esitykseen. Elinkeinoelämän edustajat vastustivat voimakkaasti vaikuttajamarkkinoinnin kieltoa. Lausunnoissa katsottiin, että vaikuttajamarkkinoinnin kiello vaikuttaisi erittäin laajasti sekä alkoholitoimialaan että yleisesti luovaan alaan. Lausunnoissa nostettiin esille, että vaikuttajamarkkinointi on kustannustehokas tapa markkinoida, minkä vuoksi se on tärkeä myös pienemmille toimijoille. Kiello nähtiin

suhteettoman ankarana, ja lausunnoissa katsottiin, että lapsia ja nuoria voidaan suojella muutoinkin kuin täyskiellolla. Useiden lausunnonantajien mukaan jo nykyinen lainsäädäntö asettaa riittävät reunaehdot markkinoinnille. Lisäksi lausunnoissa nostettiin esille, ettei vaikuttajamarkkinoinnin kieltä koskisi ulkomaille sijoittautuneita toimijoita, minkä vuoksi se asettaisi Suomeen sijoittautuneet toimijat epäedulliseen kilpailuasetelmaan. Edelleen lausunnoissa katsottiin, että mikäli vaikuttajamarkkinoinnin kiellosta säädettäisiin, tulisi laissa määritellä tarkemmin, mitä tarkoitetaan vaikuttajalla tai vaikuttajamarkkinoinnilla.

Pääosa viranomaisista, kuten Ahvenanmaan maakunnan hallitus, työ- ja elinkeinoministeriö, Valvira, aluehallintovirastot, THL, KKV sekä esimerkiksi Kuluttajaliitto ry ja SOSTE kannattivat vaikuttajamarkkinoinnin kieltä. Lausunnoissa nousi esille, että markkinointikanavilla tavoitetaan helposti nuoria, minkä vuoksi kieltä on lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta perusteltu. Lausunnoissa nousi esille, että sosiaalisen median markkinoinnin tunnistettavuus voi olla usein puutteellista ja valvonta on vaikeaa. Esimerkiksi KKV totesi, että sosiaalisen median vaikuttajamarkkinointia on hankala valvoa vaikuttajien määrän ja käytettyjen välineiden takia (esim. Instagramissa julkaistut ”tarinat” katoavat pääsääntöisesti 24 tunnin kuluttua julkaisustaan).

Elinkeinoelämän edustajat vastustivat myös suoratoistopalveluiden markkinointikieltä. Elinkeinoelämän edustajat pitivät ehdotusta syrjivänä, sillä kieltä koskisi AV-direktiivissä tarkoitetun alkuperämaaperiaatteen mukaisesti vain Suomeen sijoittautuneita toimijoita. Myös viranomaisista liikenne- ja viestintäministeriö piti ehdotettua kieltä ongelmallisena mediakentän tasapuolisten kilpailuedellytysten kannalta, ja katsoi, että ehdotetun kiellon vaikutuksen jäisivät oletettavasti vähäiseksi lasten ja nuorten alkoholimarkkinoinnille altistumisen vähentämisen kannalta. Liikenne- ja viestintäministeriö perusteli tätä lasten ja nuorten mediankulutuksen keskittymisellä vahvasti ulkomaisiin suoratoistopalveluihin sekä YouTube ja TikTokin kaltaisiin palveluihin, joissa tapahtuva alkoholimarkkinointi olisi sallittua. Ehdotus sai myös kannatusta. Esimerkiksi Valvira ja Kuluttajaliitto ry toivat esille lausunnossaan, että ehdotus olisi tarpeen erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi. Valviran lausunnon mukaan heille saapuneiden yhteydenottojen perusteella suoratoistopalveluissa huolta on aiheuttanut se, että alaikäiset voivat katsoa täysi-ikäisen käyttäjän käyttäjätunnuksella perheohjelmaa keskenään, mutta mainokset ovat kohdentuneet täysi-ikäisille katsojille ohjelmasta ja kellonajasta riippumatta.

Erityisesti eri mediatahojen edustajat (MTV Oy, Sanoma Media Finland Oy, Medialiitto ry ja RadioMedia ry) vastustivat ehdotusta tv- ja radiomainonnan kiellon pidentämiseksi tunnilla. Lausunnonantajat pitivät ehdotusta epäloogisena, kun samaan aikaan verkkomarkkinointia vapautettaisiin, vaikka nuoret viettävät enemmän aikaa verkossa ja sosiaalisessa mediassa kuin lineaarisen tv:n parissa. Sanoma Media Finland Oy nosti lausunnossaan esille, että klo 22 jälkeiset mainostunnit eivät ole samanarvoisia keskenään, vaan merkittävä osa tv- ja radiokanavilla klo 22 jälkeen tapahtuvasta katselusta ja kuuntelusta tapahtuu välillä 22-23. Sanoma Media Finland Oy:n mukaan ehdotus tarkoittaisi sitä, että alkoholin mainonta näissään kanavissa vähenisi merkittävästi taikka loppuisi kokonaan.

Lausuntopalautetta annettiin myös sellaisista seikoista, joita eivät suoraan liittyneet lausuntokierroksella olleeseen hallituksen esityksen luonnokseen.

6.2 Jatkovalmistelu

Esitystä on muokattu jatkovalmistelussa. Esityksessä olleista markkinoinnin tiukennuksista luovuttiin kokonaan. Markkinoinnin tiukennukset olisivat kohdistuneet Suomeen sijoittautuneisiin toimijoihin, mikä olisi asettanut kotimaiset toimijat epätasa-arvoiseen

asemaan ulkomaisiin toimijoihin nähden. Lisäksi markkinointia koskevaa sääntelyä on tarkennettu siten, että esityksen 50 §:n 2 momentin 3 kohdassa puhutaan painetuista sanoma- ja aikakauslehdistä.

Palautteen perusteella alkoholijuomien toimituksissa ei edellytettäisi todennettavaa iän tarkastamista, vaan luovutustilanteissa sovellettaisiin samanlaista sääntelyä kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa. Esityksen 35 a §:ää on muokattu siten, että toimituksissa ikä tulisi tarkastaa tarvittaessa.

Esityksen 35 a §:ää on tarkennettu selkeyden vuoksi siten, että siinä edellytetään alkoholijuoman toimittajan luovuttavan alkoholijuoman henkilökohtaisesti ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lisäksi momentin sanamuotoa on tarkennettu siten, että sana noudettu on muutettu muotoon vastaanotettu. Näin ollen alkoholijuoman toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävstä etämyynnistä.

Esitykseen on 35 §:ään lisätty myös kotimaan vähittäismyyntiluvanhaltijoille ja alkoholiyhtiölle velvollisuus merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa ja tarvittaessa väkevää alkoholijuomaa.

Alkoholijuomien toimituspassikokeen järjestäjätahoihin on lisätty vapaasta sivistystyöstä annetun laissa tarkoitetut oppilaitokset ja yliopistot.

Esityksen 37 §:ssä ehdotettuihin toimituskieltopaikkoihin on lisätty yleiset leikkikentät. Lisäksi lausuntokierroksen jälkeen toimituskieltopaikkoja on tarkennettu siten, että sosiaalihuollon palveluyksiköiden sijaan toimituskieltopaikkoja olisivat päihdehuollon yksiköt ja lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköt.

Esityksen 2 §:n 4 momenttia on täydennetty siten, että siinä puhutaan etämyynnin lisäksi etäostosta. Lisäksi toisista ETA-maista tapahtuviin hankintoihin viitataan vain termeillä myynti ja osto, eikä etämyynti ja etäosto. Lain 17 b §:ssä viittaussäännöstä on tarkennettu siten, että momentissa puhutaan nimenomaan valmisteverovelvollisuudesta eikä verovelvollisuudesta.

Esityksen 35 §:n 1 momenttia on tarkennettu siten, että alkoholijuomien toimituksessa alkoholijuoma voidaan luovuttaa vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle, eikä tässä luovutustilanteessa vastaanottajan tarvitse olla alkoholijuoman toimittaja. Vastaanottaja voisi olla esimerkiksi toimitusluvan haltijan työntekijä, jolla ei ole toimituspassia. Sen sijaan luovutustilanteissa ostajalle tai vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja voisi luovuttaa alkoholijuoman.

Esityksestä on poistettu tarpeettomana 63 §:n 3 momentti, jossa olisi säädetty Verohallinnon tiedonsaantioikeudesta. Verohallinnolla on oikeus saada valvontaviranomaiselta tietoja voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentin perusteella.

ORK:n lausunnon perusteella esityksessä on tarkennettu esityksen 63 §:n 2 momentin sääntelyä sakkorekisteriä koskevasta tiedonluovutuksesta. Oikeusministeriön lausunnon perusteella on tarkennettu tiedonluovutus- ja saantisääntelyä. Esityksen 62 §:n 6 momenttia valvontaviranomaisen oikeudesta saada tieto alkoholijuoman toimituksen henkilöstä on tarkennettu. Esityksen 64 §:ssä esitettyyn sääntelyyn tietojen luovuttamisesta yleisessä tietoverkossa on tehty tarkennuksia, ja perusteluita on täydennetty. Säännöskohtaisista perusteluista on täydennetty siten, että niistä käy ilmi, miltä osin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 kansallista liikkumavaraa käytetään ja mihin tietosuoja-asetuksen

artiklaan liikkumavaran käyttö perustuu, ja miksi ehdotettu sääntely olisi oikeasuhteista, yleisen edun mukaista ja välttämätöntä.

Esityksen 17 a §:ää lupaehdoista ja rajoituksista on edelleen tarkennettu. Lisäksi esityksestä on poistettu 40 §:ssä ollut uusi muotoilu hyväksyttävästä henkilöllisyystodistuksesta.

Esityksen 57 §:n 1 momenttia on tarkennettu siten, että luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa laissa tarkoitettussa toiminnassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta, eikä toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta. Esityksessä on myös tarkennettu 39 §n 1 momenttia siten, että siinä viitataan luvanhalijan määräämään henkilöön eikä luvanhaltijan edustajaan.

Esityksen liitteen 6 a kohtaa on valvontamaksujen osalta tarkennettu siten, että valvontamaksu peritään kaikilta luvanhaltijoilta, joiden lupa on ollut voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana.

Esityksen voimaantulosäännöksiä on muokattu siten, että toimituslupaa olisi mahdollista hakea neljän kuukauden kuluttua lain voimaantulosta ja toimitustoiminta voisi alkaa kuuden kuukauden kuluttua voimaantulosta.

Oikeusministeriön lausunnon perusteella esityksessä on täydennetty yhdenvertaisuutta koskevaa arviointia sääätämisyjärjestysperusteluissa. Sääätämisyjärjestysperusteluihin on tehty myös muita pieniä täydennyksiä. Oikeusministeriön lausunnon perusteella esityksen perusteluita on täydennetty blankorangaistussääntelyn yleisillä edellytyksillä ja syyksiluettavuuden asteen perustelemisella.

Esityksessä on täydennetty nykytilan kuvausta, vaikutustenarviointeja ja vaihtoehtoisia toteuttamistapoja.

Esityksen kiireellisen aikataulun vuoksi viranomaisten tietojenvaihtoa viranomaisten välillä esimerkiksi rajapintoja käyttäen ei ole selvitetty tarkemmin. Sääntely kuitenkin mahdollistaa tietojenvaihdon, sillä Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus saada tietoja Tullilta ja Verohallinnolta 63 §:n perusteella, Tullilla on oikeus saada tietoja Lupa- ja valvontavirastolta 63 §:n perusteella ja Verohallinnolla on oikeus saada tietoja Lupa- ja valvontavirastolta 64 §:n perusteella. Tietojenvaihtoa mahdollisia rajapintoja hyödyntäen voidaan selvittää lain täytäntöönpanovaiheessa.

Lausuntokierroksen jälkeen esityksessä on myös huomioitu 1.1.2026 voimaan tuleva aluehallintouudistus. Säännökset ja perustelut on päivitetty siten, että Valviran ja aluehallintoviraston sijasta viitataan Lupa- ja valvontavirastoon.

Korkein oikeus antoi 3.9.2025 ratkaisun KKO 2025:71, jossa se katsoi, ettei kyse ole ollut Suomessa tapahtuvasta vähittäismyynnistä, kun myyjä oli luovuttanut alkoholijuomat huolintayhtiön välityksin myyjään nähden itsenäiselle ja riippumattomalle kuljetusliikkeelle Virosta Suomeen kuljetettavaksi. Esityksen perusteluja ja oikeuskäytäntöä koskevaa osiota on tämän perustella täydennetty.

Lainsäädännön arviointineuvostolle lähettämisen jälkeen esitystä on muokattu siten, että etämyyntisääntelyä ei ulotettaisi koskemaan oikeushenkilöiden tekemiä yksityiskäyttöön tarkoitettuja hankintoja eikä kolmansista maista tapahtuvia myyntejä ja ostoja. Siten esityksestä on poistettu 17 c §, joka olisi koskenut oikeushenkilöitä sekä muokattu 2 §:ää, jossa olisi

säädetty rajat ylittävää etämyyntiä ja etäostoa koskevan sääntelyn ulottamisesta kolmansista maista tapahtuviin myynteihin ja ostoihin.

6.3 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Esitys on toimitettu lainsäädännön arviointineuvostolle 28.8.2025. Aikataulusyistä arviointineuvoston lausuntoa ei ole huomioitu esityksessä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentin soveltamisalan piiriin lisättäisiin alkoholijuomien toimitus. Alkoholijuomien toimitukseen sovellettaisiin alkoholilain säännöksiä samoin kuin muihin lain soveltamisalan piiriin kuuluihin asioihin.

Pykälän 2 momentissa muutettaisiin viittaus ajantasaiseen elintarvikelakiin kumotun elintarvikelain asemasta.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa todettaisiin, että mitä tässä laissa säädettäisiin rajat ylittävästä etämyynnistä ja etäostosta, sovellettaisiin myös Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista tapahtuvaan myyntiin ja ostoon. Rajat ylittävä etämyynti määriteltäisiin 3 §:n 1 momentin 19 kohdassa ja etäosto 3 §:n 1 momentin 21 kohdassa. Rajat ylittävän etämyynnin määritelmä olisi yhteneväinen valmisteverotuslain kanssa ja sillä tarkoitettaisiin toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia. Säännöksellä ulotettaisiin etämyyntiä ja etäostoa koskevat säännökset koskemaan myös EU-alueen ulkopuolisista ETA-maista tapahtuvaa myyntiä ja ostoa. Rajat ylittävästä etämyynnistä säädettäisiin 17 b §:ssä ja etäostosta 32 §:ssä.

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 11 kohtaan lisättäisiin alkoholin vähittäismyynnin määritelmään alkoholijuoman luovuttaminen kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Määritelmää olisi tarpeellista täydentää, sillä aikaisemmin alkoholijuoman luovuttaminen toimitukseen ei ole ollut mahdollista. Lisäksi määritelmällä selvennettäisiin sitä, että rajat ylittävä etämyynti ei olisi vähittäismyyntiä. Rajat ylittävä etämyynti määriteltäisiin erikseen pykälän 1 momentin uudessa 21 kohdassa.

Pykälän 1 momentin 16 kohtaan tehtäisiin uuden 17 kohdan lisäämisestä johtuva tekninen muutos. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 17 kohta, jossa määriteltäisiin alkoholijuoman toimituksen käsite. Alkoholijuoman toimitusta olisi kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä myytävän alkoholijuoman kuljettaminen ja luovutus kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Määritelmän mukaisesti ostajan ja vastaanottajan ei tarvitsisi olla sama henkilö, vaan alkoholia voisi tilata lahjaksi toiselle henkilölle. Määritelmä pitää sisällään sen, että alkoholijuoman luovutus kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä voisi tapahtua 17 §:n mukaisesti joko vähittäismyyntipaikasta tai vähittäismyyntiluvassa määritellystä vähittäismyyntipaikan noutopisteistä. Alkoholijuoman toimittaminen tapahtuisi kaupallisessa tarkoituksessa. Näin ollen toimittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi sitä, jos kuluttaja ostaisi alkoholijuomia vähittäismyynnistä ja toimittaisi niitä vastikkeetta tuttavalleen. Tällainen toiminta olisi sallittua kuten tähänkin saakka.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 18 kohta, jossa määriteltäisiin alkoholijuoman toimittajan käsite. Alkoholijuoman toimittajalla tarkoitettaisiin alkoholijuoman toimitusluvan haltijaa tai

toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaisi kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle. Alkoholiuoman toimittaja olisi siis nimenomaisesti se henkilö, joka luovuttaisi alkoholiuoman vastaanottajalle, eli pelkkää alkoholiuoman kuljetusta ilman, että juomaa luovutetaan vastaanottajalle ei pidettäisi alkoholiuoman toimittamisena. Kaikilla tässä tarkoitetuilla alkoholiuoman toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä kuljetuksella tilatun juoman vastaanottajalle, tulisi olla lain 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 19 kohta, jossa määriteltäisiin alkoholiuomien rajat ylittävää etämyyntiä. Määritelmän mukaan rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitettaisiin myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholiuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen. Määritelmä vastaisi sisällöllisesti valmisteverotuslain 6 §:n 10 kohdassa määriteltyä etämyyntiä.

Valmisteverotuslain esitöiden perusteella myyntiä pidetään etämyyntinä ja täten etämyyjä on valmisteverovelvollinen, jos myyjä esimerkiksi ohjaa verkkosivuillaan ostajaa käyttämään tiettyjä kuljetusliikkeitä. Jotta kyseessä olisi valmisteverotuslain 74 §:ssä tarkoitettu etäosto, myyjä eikä kukaan tämän puolesta saa millään tavoin osallistua tuotteiden lähettämiseen, kuljettamiseen tai kuljetuksen järjestämiseen. Valmisteverotuslaki perustuu valmisteveroista annettuun EU-direktiiviin, ja Euroopan unionin tuomioistuimien vahvisti 19.12.2024 antamassaan C-596/23 Pohjanri-tuomiossa Suomen vakiintuneen valmisteverotuskäytännön mukaisesti valmisteverotusdirektiivissä tarkoitetuksi etämyynniksi tilanteen, jossa etämyyjä ohjaa ostajan valintaa ehdottamalla ja helpottamalla tiettyjen kuljetusyritysten käyttämistä, kun ostaja on valitsemassa kyseisten tavaroiden lähettamisestä ja/tai kuljettamisesta vastaavaa yritystä. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa myyjän verkkosivuilla oli tarjottu erillisten kuljetusyritysten palveluita alkoholiuomien tilaamisen yhteydessä. Tuomioistuimen mukaan merkitystä ei ollut annettava sille seikalle, että ostaja oli tehnyt erikseen sopimuksen kuljetusyrityksen kanssa. Helsingin hallinto-oikeus on 17.6.2025 EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisun perusteella antanut tuomionsa samassa asiassa (päättönumero 4008/2025). Hallinto-oikeus katsoi, että yhtiö oli valmisteverodirektiivin 36 artiklan 1 kohdan ja valmisteverotuslain 79 §:n nojalla etämyyjänä verovelvollinen Suomeen myydyistä alkoholiuomista. EU-tuomioistuimen antaman ratkaisun mukaisesti myös alkoholilain mukaisena etämyyntinä pidettäisiin tilannetta, jossa myyjä ohjaa verkkosivuillaan ostajaa käyttämään tiettyjä kuljetusliikkeitä.

Alkoholilain mukaista etämyynnin määritelmää arvioitaisiin vastaavasti kuin valmisteverotuslain määritelmää. Mikäli myyjä siis millään tavoin suoraan tai välillisesti avustaisi ostajaa tuotteiden lähettämisessä, kuljettamisessa tai kuljetuksen järjestämisessä, kyseessä olisi etämyynti. Alkoholin rajat ylittävissä verkkokaupassa on viime aikoina yleistynyt toimintamalli, jossa myyjä ei välttämättä näkyvästi ohjaa ostajaa kuljettajan valinnassa ja ostaja tekee erillisen kuljetussopimuksen niin sanotun kuljetusoperaattorin kanssa. Kuljetusoperaattori koordinoi kuljetusjärjestelyjä ja päättää siitä, minkä yrityksen toimesta ja mitä reittiä tuotteet toimitetaan ostajalle Suomeen. Jos ostajalta kuljetuksen tilaamiseksi tarvittavat toimet ovat hyvin vähäiset, viittaa tämä tyypillisesti siihen, että myyjän ja kuljetusoperaattorin välillä on sellaista yhteistyötä, joka tarkoittaa, että kyse on etämyynnistä. Tilanteelle on siis tyypillistä, että myyjä ja kuljetusoperaattori ovat yhteistyökumppaneita, myyjä sallii verkkokauppaansa mainostamisen ja joissain tapauksissa myös linkityksen verkkokauppaansa kuljetusoperaattorin sivuilla. Tarkkojen tuotetietojen antamisen sijasta on yleensä riittävää, että ostaja antaa kuljetusoperaattorille lähinnä tilausnumeron ja yhteystietonsa. Tällaisissa tilanteissa olisi kyse etämyynnistä. Etämyyntiä olisi myös tilanne,

jossa alkoholijuomien myyjä olisi suoraan tai välillisesti markkinoinut alkoholijuomien kuljettamista Suomeen. Välillistä markkinointia olisi esimerkiksi se, jos kuljetusoperaattorin sivuilla on nähtävillä etämyyjän tietoja.

Määritelmän mukaisesti etämyynnissä alkoholijuomat ostettaisiin toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta. Näin ollen etämyyjän varaston tai muun tilan, josta tämä myy alkoholijuomia, tulee sijaita Suomen ulkopuolella.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 20 kohta, jossa määriteltäisiin alkoholijuomien etämyyjä. Alkoholijuomien etämyyjällä tarkoitettaisiin myyjää, joka myy alkoholijuomaa Suomeen 19 kohdan mukaisella etämyyntimenettelyllä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 21 kohta, jossa määriteltäisiin etäosto. Etäostolla tarkoitettaisiin yksityishenkilön toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta etäviestimen välityksellä hankkimaa alkoholijuomaa valmisteverotuslain 74 §:ssä säädettyllä tavalla. Valmisteverotuslain 74 §:ssä säännellään tilanteesta, jossa yksityishenkilö muuten kuin matkustajatuonnilla tai etämyynnillä hankkii toisesta jäsenvaltiosta käyttöönsä valmisteveron alaisia tuotteita. Valmisteverotuslaissa ei ole määritelty etäostoa, mutta vakiintuneen käytännön mukaisesti sellaisesta valmisteverotuslain 74 §:ssä säädetystä menettelystä, jossa yksityishenkilö hankkii Suomesta käsin toisessa jäsenvaltiossa verotettuja valmisteveron alaisia tuotteita siten, että myyjä ei osallistu kuljetuksen järjestämiseen millään tavoin, käytetään termiä etäosto. Etäostossa ostaja on valmisteverovelvollinen hankkimistaan tuotteista.

Etäoston määritelmä otettaisiin selkeyden vuoksi alkoholilakiin. Etäostosta olisi siis kyse, kun Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö ostaisi toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta alkoholijuomia siten, että myyjä ei osallistuisi kuljetuksen järjestämiseen millään tavoin.

Etäoston olennaiset erot etämyyntimenettelyyn nähden ovat yhtäältä kuljetuksen järjestäminen ja toisaalta verovelvollisuuden kohdentuminen. Etäostossa yksityishenkilön on itse järjestettävä hankkimiansa tuotteiden kuljetus Suomeen, eikä myyjä tai kukaan myyjän puolesta saa millään tavoin osallistua tuotteiden lähettämiseen, kuljettamiseen tai kuljetuksen järjestämiseen. EU-tuomioistuimen antaman C-596/23 Pohjanri -tuomion mukaisesti erillisen kuljetussopimuksen tekeminen ei tarkoita sitä, ettei kyseessä olisi etämyynti. Kyseisessä tuomiossa oli käsillä tilanne, jossa myyjä ohjasi verkkosivuillaan ostajia tiettyjen kuljetusliikkeiden sivuille. Etämyynnistä voi kuitenkin olla kyse myös ilman tällaista ohjausta. Asian arvioinnissa oleellista on, osallistuuko myyjä suoraan tai välillisesti tuotteiden lähettämiseen tai kuljettamiseen. Koska etämyyjällä on aktiivinen rooli alkoholijuoman kuljetuksen järjestämisessä, voidaan tämän katsoa olevan osallinen alkoholijuoman Suomessa markkinoille saattamiseen. Etäostossa myyjän rooli rajautuu ainoastaan tuotteen myyntiin eikä tällä ole roolia kuljetuksen järjestämisessä.

Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos poistamalla valmisteverotuslain säädösnumero, sillä säädösnumero olisi mainittu jo pykälän 1 momentin 21 kohdassa.

4 §. Hyvän tavan vastaisten toimien kielto. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, ettei alkoholijuomien toimituksessa saa toimia hyvän tavan vastaisesti. Vastaavanlainen kielto on säädetty alkoholin valmistuksen, maahantuonnin, myynnin ja markkinoinnin osalta, ja olisi tarkoituksenmukaista lisätä vastaavanlainen kielto myös toimituksen osalta.

5 §. Luvanvarainen toiminta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että alkoholijuomia ei saisi toimittaa ilman lupaa. Alkoholijuomien toimitukseen myyntipaikasta tai etämyynnistä

kuljetusta tarjoavan yrityksen tai vastaavan välityksellä tarvittaisiin jatkossa erillinen tämän esityksen 17 a § mukainen toimituslupa.

6 §. Poikkeukset luvanvaraisuudesta. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin mahdollisuus enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien toimitukseen ilman alkoholijuomien toimituslupaa. Lisäksi kohdassa mainittaisiin selvyyden vuoksi, että kyseisten alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on sallittua. Enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on voimassa olevan lainsäädännön mukaan mahdollista ilman lupaa ja sääntelyn yhdenmukaisuuden näkökulmasta olisi perusteltua, että myös niiden toimitus olisi mahdollista ilman toimituslupaa.

Pykälän 1 momentin 7 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos uuden 8 kohdan lisäämisen vuoksi. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 8 kohta, jonka mukaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on sallittu niin kuin 17 b §:ssä säädetään.

7 §. Lupaviranomaiset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännökset toimitusluvan myöntävästä lupaviranomaisesta. Toimitusluvan myöntäisi hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos hakijan vähittäismyyntipaikka tai toimitusluvan hakijan toimipaikka sijaitisi Ahvenanmaan maakunnassa, luvan myöntäisi kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin alkoholilaissa tarkoitetun ilmoituksen ja hyväksymishakemuksen käsittelevästä lupaviranomaisesta. Lupaviranomainen määräytyisi pykälän 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

11 §. Muutosten ilmoittaminen. Teknisistä syistä pykälä muutettaisiin kokonaan. Nykyinen, voimassa olevan lain 1 momentti kumottaisiin tarpeettomana, sillä siinä mainitut tiedot saadaan Patentti- ja rekisterihallitukselta suoraan eikä erillistä ilmoitusta oikeushenkilöiltä tarvita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain 2 momenttia vastaavalla tavalla, että luvanhaltijan tulisi hakea luvan muuttamista ennen oleellisten muutosten toteuttamista. Muutosta ei saisi toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen olisi hyväksynyt luvan muuttamisen. Momentti vastaisi voimassa olevan lain sanamuotoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijoille velvollisuus ilmoittaa lupaviranomaiselle, jos toimintaa supistettaisiin tai se lopetettaisiin muutoin kuin tilapäisesti. Velvollisuus ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai supistamisesta koskisi vain pysyväisluonteisia muutoksia. Esimerkiksi kausiravintoloiden olisi edelleen halutessaan mahdollisuus pitää lupansa voimassa ympäri vuoden eikä toiminnan kausittaisesta keskeytyksestä tarvitsisi ilmoittaa lupaviranomaiselle. Samoin anniskelun jatkoaika olisi mahdollista pitää voimassa, vaikka sitä ei jatkuvasti käytettäisikään.

Lisäys olisi tarpeellinen, sillä nykyisellään viranomaisen rekistereihin jää roikkumaan turhaan jo lopettaneiden toimijoiden rekisteritietoja. Muutos auttaisi viranomaisia pitämään rekisteritietonsa ajan tasalla. Ilmoitus tulisi tehdä kuukauden kuluttua toiminnan lopettamisesta tai supistamisesta. Kuukausi olisi kohtuullinen aika luvanhaltijalle ilmoittaa muutoksesta. Muutoksella varmistettaisiin rekisteritietojen ajantasaisuus ja oikeellisuus.

Pykälän uuden 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa säädetty velvollisuudet luvan muutoksen hakemisesta tai ilmoittamisesta, koskisivat myös muita alkoholilaissa tarkoitettuihin ilmoituksiin ja hyväksymisiin liittyviä muutoksia.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, jonka mukaan 1-3 momentissa tarkoitettuun lupahakemukseen, ilmoitukseen ja hyväksyntää koskevaan hakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä muista merkityksellisistä seikoista, jotka eivät jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

Pykälään lisättäisiin uusi *5 momentti*, jossa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista. Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 13 §:ssä säädetään jo muutosilmoituksen sisällöstä, mutta voimassa olevasta laista on puuttunut tätä koskeva asetuksenantovaltuus.

12 §. *Luvan myöntämisen yleiset edellytykset.* Pykälään lisättäisiin alkoholijuomien toimituslupa muiden alkoholilain mukaisten lupien lisäksi. Pykälässä säädettäisiin, että myös alkoholijuomien toimitusluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että alkoholilaissa säädetty luvan myöntämisen yleiset edellytykset täyttyisivät toimitusluvan hakijan kohdalla. Jos luvan edellytykset hakijan kohdalla täyttyisivät, myönnettäisiin hakijalle ehdotetun 17 a §:n mukainen alkoholijuomien toimituslupa.

17 §. *Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin 1 kohdasta muutettaisiin viittaus maankäyttö- ja rakennuslaista rakentamislakiin, sillä maankäyttö- ja rakennuslain nimike on muuttunut alueidenkäyttölainsäädäntöön 1.1.2025 alkaen. Rakentamista koskevat säännökset on eriytetty rakentamislakiin (751/2023), joka on tullut voimaan 1.1.2025. Muutoksen myötä myös rakennuksen määritelmä on muuttunut suppeammaksi uudessa rakentamislainsäädäntössä. Tästä syystä jatkossa alkoholilaissa viitattaisiin rakennuksen sijasta rakentamislain mukaiseen rakennuskohteeseen, jotta määritelmä kattaisi jatkossakin tilanteet, joissa alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka eli esimerkiksi kauppa korvattaisiin remontin ajaksi tontille tuotavalla konttimyymälällä. Rakennuskohteella tarkoitetaan rakentamislain 2 §:n 4 kohdan mukaan rakennusta tai rakennelmaa, jolla voi olla vaikutusta ympäröivään alueiden käyttöön ja jonka toteuttamisessa on otettava huomioon olennaisia teknisiä vaatimuksia, sekä erityistä toimintaa varten rakennettavaa aluetta, josta aiheutuu vaikutuksia sitä ympäröivien alueiden käytölle. Liikuteltava myymäläkontti täyttäisi uuden rakentamislain mukaisen rakennuskohteen määritelmän. Muutoksen tarkoituksena on sallia nykyisen käytännön jatkuminen, jossa vähittäismyyntilupa voidaan myöntää myymäläkonttiin. Muutoin lain edellytykset vähittäismyyntiluvan myöntämiselle pysyvät samoina, eli jatkossakin vähittäismyyntilupa voidaan myöntää vain sisätiloihin. Sama päivitys tehtäisiin pykälän 2 momenttiin.

Pykälään lisättäisiin uusi *5 momentti*, jonka mukaan vähittäismyyntiluvassa voitaisiin määritellä noutopisteitä, joista alkoholijuomia voitaisiin luovuttaa toimitukseen. Noutopisteiden olisi sijaittava rakentamislainsäädäntöä tarkoitettussa rakennuskohteessa. Noutopisteeksi voitaisiin määritellä esimerkiksi varistorakennus, jonka lastauslaiturilta alkoholijuomia voitaisiin luovuttaa toimitukseen. Voimassa olevan lain mukaan vähittäismyyntilupa koskee ainoastaan vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Muutos mahdollistaisi sen, että vähittäismyyntiä voisi liiketoiminnassaan järjestää luovutuksen toimitusluvan haltijalle siellä, missä se olisi toiminnan järjestämisen kannalta tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta. Luovutus voisi tapahtua esimerkiksi varastolta, kunhan kyseinen varasto olisi määritelty noutopisteeksi luvan haltijan vähittäismyyntiluvassa. Tällä menettelyllä voitaisiin turvata se, että luovutuspaikat olisivat lupaviranomaisten tiedossa ja siten valvonnan piirissä.

17 a §. *Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Alkoholilakiin lisättäisiin pykälä, jossa määriteltäisiin alkoholijuomien toimituslupan myöntämisen erityiset edellytykset. Mikäli hakija täyttäisi alkoholilain 12 ja 13 §:ssä säädetty luvan myöntämisen yleiset edellytykset sekä 17 a §:ssä säädetty alkoholijuomien toimituslupan myöntämisen erityiset edellytykset, hänelle myönnettäisiin pykälän mukainen alkoholijuomien toimituslupa.

Pykälän *1 momentissa* määriteltäisiin alkoholijuomien toimituslupan myöntämisen edellytykset. Toimituslupa koskisi kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävstä etämyynnistä myydyn alkoholijuoman kuljetusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle tämän haluamaan paikkaan sekä alkoholijuoman luovutusta vastaanottajalle huomioiden lain 37 §:ssä säädetty toimituskiellot. Momentissa olevien 1 ja 2 kohtien lisäksi luvan saannin edellytyksenä olisi se, että hakija pystyisi varmistamaan alkoholilain mukaisten velvollisuuksien täytymisen. Luvanhakijan tulisi vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan tavoin täyttää 13 §:n mukaiset luvansaannin yleiset edellytykset. Kriteerit tälle olisivat samat kuin nykyisessä lainsäädännössä ja sen perusteluissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti hakijalla tulisi olla laadittuna 56 §:ssä tarkoitettu omavalvontasuunnitelma. Lisäksi pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteella luvan saannin edellytyksenä olisi se, että luvanhakija toimittaisi selvityksen siitä, miten hakija varmistuu, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi. Kaikilla tässä tarkoitetuilla alkoholijuoman toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävstä etämyynnistä kuljetuksella tilatun juoman vastaanottajalle, tulisi olla lain 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi. Luvanhaltijalla olisi kaikissa tilanteissa velvollisuus varmistua siitä, että alkoholijuomia toimittavilla henkilöillä on toimituspassi. Koska alkoholijuomien toimittajat voisivat vaihtua eikä vielä luvan hakemisen vaiheessa välttämättä olisi tietoa siitä, ketkä kaikki toimisivat alkoholijuomien toimittajina, luvanhakijalta ei luvan hakemisen yhteydessä edellytettäisi yksityiskohtaista listausta siitä, ketkä alkoholijuomien toimittajista olisivat suorittaneet toimituspassin. Hakijan tulisi kuitenkin jo luvan hakemisen vaiheessa selvittää, miten hakija huolehtii siitä, että alkoholijuomien toimittajilla olisi toimituspassi suoritettuna.

Sääntelyllä pyritäisiin varmistamaan, että luvanhakijan lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi kaikilla suoritettuna toimituspassi ja siten heillä olisi riittävät tiedot alkoholijuomien toimituksista koskevista säännöksistä, määräyksistä ja ohjeista sekä tarvittava tietotaito toimia myös mahdollisissa haastavissa alkoholijuomien luovutustilanteissa. Sääntelyllä varmistettaisiin, että alkoholijuomien toimituksiin ja erityisesti juomien luovutustilanteisiin osallistuvilla henkilöillä olisi lain mukaiset edellytykset sekä tietämys hoitaa alkoholijuomien kuljetus ja luovutustilanteet turvallisesti ja laissa edellytetyllä tavalla.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin lupaviranomaiselle oikeus määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia. Ehtoja ja rajoituksia voitaisiin asettaa, jos se olisi välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimituslupan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa. Lupaehdot ja rajoitukset voisivat koskea luovutuksessa käytettävää ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seurantaa, omavalvontaa tai valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja.

Lähtökohtana on, että toimituslupan haltija ja hänen edustamansa alkoholijuoman toimittaja noudattavat laissa säädettyjä velvollisuuksiaan kaikissa tilanteissa. Toimitustoimintaan liittyy kuitenkin erityisiä riskejä, joita ei ole anniskelu- ja vähittäismyyntitoiminnassa. Toimituksissa tapahtuvat luovutustilanteet poikkeavat anniskelu- ja vähittäismyyntitoiminnassa tapahtuvista luovutustilanteista, sillä toimituksissa luovutukset voivat tapahtua missä vain, ja

alkoholijuoman toimittaja on tilanteessa yksin. Luovutustilanteiden valvonta on myös hankalasti toteutettavissa, sillä valvontaviranomainen ei voi tietää, missä alkoholijuomia luovutetaan ja mitä luovutustilanteissa tapahtuu. Toisaalta luovutustilanteiden valvonta voi olla vaikeaa myös luvanhaltijalle silloin, kun hän ei itse toimita alkoholijuomia, vaan käyttää alkoholijuomien toimittajia. Toimitustoiminnassa korostuukin toimitusluvanhaltijan riittävä omavalvonta, jotta toimitusluvan haltija voi myös itse varmistua siitä, että luovutustilanteissa alkoholijuomien toimittajat noudattavat luovutuskieltoja. Lähtökohtaisesti toimitusluvan haltijalla onkin oikeus ja velvollisuus estää haittojen syntyminen omavalvonnalla ja itse päättämillään toimenpiteillä.

Toimitustoiminnassa olisi kuitenkin mahdollista, että viranomaisille esimerkiksi tehtäisiin epäkohtailmoituksia luovutustilanteista. Mikäli luvanhaltija ei esimerkiksi omavalvonnassaan olisi pitänyt mitään kirjaa luovutustilanteista, voisi jälkikäteen olla mahdotonta todentaa, mitä luovutustilanteissa on tapahtunut. Esimerkiksi tällaisissa tilanteissa viranomaiselle voisi olla aihetta olettaa, että luovutuskieltoja ei ole noudatettu. Valvonnan kannalta olisi välttämätöntä, että viranomaisella olisi mahdollista saada tietoja luvanhaltijalta luovutustilanteissa. Mikäli luvanhaltija ei omavalvonnallaan pystyisi tai haluaisi puuttua toimintaan, lupaviranomaisella olisi oikeus asettaa lupaehtoja, jotka koskisivat ikäraja- ja päihtymistilanteiden seurantaan, omavalvontaa ja valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja. Lupaehtojen tarkoituksena olisi varmistaa toiminnan lainmukaisuus silloin, kun lupaviranomainen ei muutoin voisi varmistua toiminnan lainmukaisuudesta. Lupaehtojen voimaantuloa voitaisiin esimerkiksi edellyttää, että luvanhaltija pitäisi kirjaa toimituksista, joissa on kieltäydytty luovuttamasta alkoholijuomia tai esimerkiksi omavalvonnassaan huolehtisi siitä, että alkoholijuomien toimittamisessa on laadittu menettelysäännöt luovutustilanteisiin liittyviin ongelmatapauksiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 2 momentissa tarkoitettujen ehtojen ja rajoitusten olisi mitoitettava siten, että ne eivät estäisi eivätkä kohtuuttomasti vaikeutta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetettaisiin luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saataisiin määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen olisi luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet olisivat muuttuneet siten, etteivät ehdot ja rajoitukset enää olisi välttämättömiä. Sääntely olisi vastaava, mitä anniskeluluvan ehdoista säädetään 22 §:n 4 momentissa.

17 b §. *Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti.* Alkoholilakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin alkoholijuomien rajat ylittävistä etämyynneistä. Pykälän 1 momentin mukaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti Suomeen olisi sallittua. Rajat ylittävä etämyynti olisi määritelty 3 §:n 1 momentin 19 kohdassa. Määritelmän mukaisesti rajat ylittävä etämyyntiin olisi kyse tilanteista, joissa ostajana on yksityishenkilö. Sääntely vastaisi valmisteverotuslain sääntelyä. Rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia saa luovuttaa ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja. Etämyynti vastaisi siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Mikäli toimitus sisältäisi väkevää alkoholijuomaa, etämyynnin olisi huolehdittava myös siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän väkevää alkoholijuomaa.

Merkintävelvollisuus olisi perusteltu, jotta alkoholijuomia Suomessa toimittavat toimijat voisivat tunnistaa paketin sisältävän alkoholia. Koska rajat ylittävissä etämyynneissä etämyynti suoraan tai välillisesti osallistuu kuljetuksen järjestämiseen, myyjällä on tosiasiallinen mahdollisuus merkitä pakettiin sen sisältävän alkoholijuomaa. Kuten EU-tuomioistuimissa on tapauksessa C-244/06 *Dynamic Medien* katsonut, kansallisessa lainsäädännössä voidaan

edellyttää ulkomailla sijaitsevilta myyjiltä pakettien merkitsemistä, mikäli SEUT 36 artiklan oikeuttamisperusteet täyttyvät.

Samoin kuin kotimaan vähittäismyynnistä toimitettujen alkoholijuomien osalta, myös etämyynissä alkoholijuoma luovutettaisiin alkoholijuoman toimittajalle, joka vastaisi alkoholijuoman luovuttamisesta ostajalle. Muut kuin alkoholijuoman toimittajat eivät siis saisi toimittaa alkoholijuomia etämyynissä. Etämyyjän vastuulla olisi varmistaa se, että toimituksesta ilmenisi sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältäisi väkevää alkoholijuomaa, etämyyjän olisi huolehdittava myös tämän merkitsemisestä toimitukseen.

Kansainvälisissä kuljetusketjuissa on käytössä sähköisiä järjestelmiä, jonne voidaan merkitä kuljetukseen liittyviä tietoja, ja etämyyjä voisi esimerkiksi hyödyntää tällaista järjestelmää. Monilla kansainvälisillä toimitusliikkeillä on jo käytössään sopimusehtoja, jonka mukaan esimerkiksi alkoholijuomista tulee ilmoittaa sähköisessä järjestelmässä.

Etämyynissä toimitusketju asiakkaalle alkaa ulkomailta ja toimijoiden määrä toimitusketjussa voi vaihdella lähtöpaikasta ja kuljetusreiteistä riippuen. Toimitusketju voi alkaa erillisestä yrityksestä, joka noutaa paketin myyjältä ja huolehtii esimerkiksi kuljetuksen alkuvaiheen lähtömaassa. Lisäksi toimitusketjuun voi kuulua eri kansainvälisiä kuljetusyrityksiä, jotka vastaavat paketin kuljettamisesta maasta toiseen. Suomessa paketti voidaan viedä erilliseen jakelukeskukseen ennen kuin se luovutetaan paikalliselle kuljetusyritykselle. Toimitusluvan tarkoituksena on varmistaa, että alkoholijuomien luovutustilanteet olisivat valvonnan piirissä vastaavasti kuin kotimaastakin toimitetun alkoholijuoman osalta. Olennaista olisi siten nimenomaisesti alkoholijuoman asiakkaalle luovuttavan toimijan valvonta. Sen sijaan koko kansainvälisen toimitusketjun valvonta ei olisi tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi toimitusketjussa voisi olla myös muita tahoja kuin toimitusluvan haltijoita, mutta alkoholijuoman toimittajan tulisi aina vastata jakeluketjun viimeisestä vaiheesta eli itse luovutustilanteesta asiakkaalle.

Kansainvälisissä kuljetusketjuissa myyjällä ei välttämättä ole rahtia lähettäessä tietoa siitä, mikä taho kohdemaassa vastaa paketin toimittamisesta ostajalle. Myyjä voi tehdä sopimuksen paketin toimittamisesta esimerkiksi kansainvälisen kuljetusyrityksen kanssa, jolla on puolestaan omat sopimuksensa paketin eteenpäin luovuttamisesta. Tämän vuoksi etämyyjältä ei edellytettäisi sitä, että myyjän tulisi suoraan sopia paketin luovuttamisesta toimitusluvan haltijalle, vaan etämyyjän velvollisuutena olisi välittää tieto siitä, että paketissa on alkoholijuomia. Näin Suomessa toimivat toimijat voivat varmistua siitä, että he eivät luovuta alkoholijuomalähetyksiä, jos heillä ei ole toimituslupaa. Toisaalta alkoholijuoman toimittajat saavat tiedon siitä, että paketti sisältää alkoholijuomaa, jolloin he noudattavat alkoholilain säännöksiä pakettia luovuttaessaan.

Mikäli etämyyjä kuljettaisi itse alkoholijuoman Suomeen ja luovuttaisi sen ostajalle, tulee etämyyjällä itsellään olla toimituslupa. Käytännössä suurin osa etämyyjistä käyttäisi todennäköisesti myyjästä erillisiä kuljetusyrityksiä.

Lain 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan alkoholijuomalla tarkoitetaan juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Siten etämyynissä voitaisiin siis myydä ja toimittaa kaikkia enintään 80 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Sen sijaan etämyynissä ei voitaisi myydä ja toimittaa väkiviinaa. Lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan väkiviinalla tarkoitetaan etyylialkoholia ja etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Väkiviina ei ole siten laissa tarkoitettu alkoholijuoma. Lain 5 §:n 2 momentin mukaan väkiviinan myynti ja maahantuonti edellyttää lupaa. Väkiviinan maahantuontia koskeva

ennakkolupajärjestelmä on todettu EU-oikeuden mukaiseksi EU:n tuomioistuimen ratkaisussa C-434/04 Ahokainen ja Leppik.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin informatiivinen viittaussäännös valmisteverotuslakiin. Momentin mukaan etämyyjän valmisteverovelvollisuudesta säädettäisiin valmisteverotuslaissa.

26 §. Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin Alkon mahdollisuus käyttää toiminnassaan noutopisteitä. Momentin mukaan Lupa- ja valvontaviraston päätöksessä voitaisiin määritellä rakentamislaisissa tarkoitetussa rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia saa luovuttaa toimitukseen. Kyseessä olisi vastaava sääntely kuin 17 §:ssä säädetään vähittäismyyntiluvallisten toimijoiden osalta. Muutos mahdollistaisi sen, että Alko voisi liiketoiminnassaan järjestää luovutuksen toimitusluvan haltijalle siellä, missä se olisi toiminnan järjestämisen kannalta tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta. Luovutus voisi tapahtua esimerkiksi varastolta, kunhan kyseinen varasto olisi määritelty noutopisteeksi aluehallintoviraston päätöksessä. Tällä menettelyllä voitaisiin turvata se, että luovutuspaikat olisivat lupaviranomaisten tiedossa ja siten valvonnan piirissä.

28 §. Alkoholijuomien muu myynti. Pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana. Voimassa olevassa pykälässä säädetään, että alkoholiyhtiölle saadaan myöntää tukkumyyntilupa. Lisäksi pykälässä säädetään, että alkoholiyhtiö saa toimittaa alkoholijuomia luvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille lähettämällä ne ostajalle. Alkoholiyhtiöllä olisi jatkossa samanlainen oikeus luovuttaa alkoholijuomia toimitettavaksi kuin kaikilla vähittäismyyntiluvanhaltijoillakin. Lisäksi alkoholiyhtiölle voidaan joka tapauksessa myöntää kaikkia muitakin alkoholilain mukaisia lupia, mikäli lain edellytykset täyttyvät. Näin ollen erillistä säännöstä alkoholiyhtiön luvista ei tarvittaisi jatkossa.

32 §. Alkoholijuomien maahantuonti. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan etäosto ja muu valmisteverotuslain 74 §:ssä tarkoitettu yksityishenkilön hankinta olisi sallittua. Alkoholijuoman rajat ylittävistä etämyynnistä säädettäisiin 17 b §:ssä.

Etäosto on ollut sallittua tähänkin saakka, mutta lakiin otettaisiin selkeyden vuoksi sitä koskeva maininta. Etäosto määriteltäisiin lain 3 §:n 1 momentin 21 kohdassa. Määritelmän mukaisesti yksityishenkilöt voisivat Suomesta käsin tilata ja hankkia toisesta jäsenvaltiosta kaikkia alkoholijuomia silloin, jos ostaja järjestäisi tuotteiden kuljetuksen Suomeen toisen yksityishenkilön tai kuljetusliikkeen välityksellä ilman, että myyjä tai kukaan tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettäisi tai kuljettaisi tuotteita. Kun ostaja olisi ostanut alkoholijuoman toisesta jäsenvaltiosta ja tämän jälkeen itsenäisesti ilman myyjän vaikutusta järjestänyt kuljetuksen, ulkomainen myyjä ei vastaisi paketin merkitsemisestä.

Valmisteverotuslain 74 §:ssä tarkoitettu muusta yksityishenkilön hankinnasta on puolestaan kyse silloin, kun henkilö ostaa alkoholijuoman paikan päällä toisessa jäsenvaltiossa ja järjestää tuotteelle kuljetuksen Suomeen siten, että joku muu kuin henkilö itse kuljettaa tuotteet. Esimerkiksi yksityishenkilön hankinnasta on kyse silloin, jos henkilö matkustaa toiseen jäsenvaltioon, ostaa siellä alkoholijuoman ja sopii myyjän kanssa tuotteen toimituksesta Suomeen. Alkoholijuomien maahantuonnin ikärajoista säädetään 33 §:ssä.

Momenttiin lisättäisiin viittaus alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevaan 17 b §:ään. Lakiin otettaisiin yksiselitteiset säännökset etämyynnistä. Etämyynti olisi sallittua sekä silloin, kun myyjä itse kuljettaa alkoholijuomat että silloin, kun joku myyjän puolesta kuljettaa juomat. Rajat ylittävä etämyynti määriteltäisiin lain 3 §:n 1 momentin 19 kohdassa.

5 luku. Luvun otsikko muutettaisiin muodosta *Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu* muotoon *Alkoholijuomien vähittäismyynti, toimitus ja anniskelu*, jotta luvun otsikko sisältäisi jatkossa myös lukuun ehdotettavan uuden sääntelyn ja kuvaisi siten luvun sisältöä tarkemmin.

35 §. *Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka.* Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että säännös koskisi yli 2,8 prosenttia sisältäviä alkoholijuomia. Pykälässä ei ole ollut aiemmin mainintaa siitä, että vaatimus alkoholijuomien myynnistä hyväksytyssä myyntipaikassa koskee yli 2,8 prosenttisia juomia. Prosenttirajan puuttuminen on aiheuttanut ristiriitaisia tulkintoja. Enintään 2,8 prosenttisten alkoholijuomien myymiseen ei lain 6 §:n mukaan tarvita lupaa. Kuitenkin nykyistä säännöstä on tulkittu siten, että vähittäismyyntiluvan haltijat saavat luovuttaa 1,2–2,8 prosenttisia juomia vain hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa, kun taas ilman vähittäismyyntilupaa näitä juomia on saanut myydä missä vain.

Lisäksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vähittäismyyntiä saisi harjoittaa luovuttamalla alkoholijuomia asiakkaalle tai alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Nykyisin laissa mahdollistetaan alkoholijuoman luovuttaminen vain asiakkaalle. Koska alkoholijuomien toimituslupa koskee vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävstä etämyyntistä myydyin alkoholijuoman kuljetusta, olisi tarpeellista lisätä pykälään mahdollisuus luovuttaa alkoholijuomia alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle. Sääntely mahdollistaisi sen, että kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä toimitettavaksi tilatun alkoholijuoman mahdollisen kuljetusketjun alku- ja välivaiheessa voisi olla kuljettajia, joilla ei tarvitsisi olla toimituspassia. Kyseessä voisi olla esimerkiksi toimitusluvallisen kuljetusyhtiön työntekijä, joka käy noutamassa alkoholijuomaa sisältävän lähetyksen kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä, mutta ei vastaisi toimituksen loppujakelusta vastaanottajalle. Lisäksi momentissa säädettäisiin vähittäismyyjän velvollisuudesta pystyä tarvittaessa jälkikäteen todentaa alkoholijuoman toimittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lapanumero. Vaatimus lisäisi alkoholijuomien toimitustoiminnan läpinäkyvyyttä sekä edistäisi sen valvontaa. Mikäli esimerkiksi lupaviranomaisella olisi myöhemmin tarve saada alkoholijuoman toimittajan tiedot, ne olisivat saatavissa vähittäismyyjältä tai alkoholiyhtiöltä.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin sama täsmennys yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia koskien kuin 1 momentissa. Lisäksi momentissa täsmennettäisiin alkoholijuoman nauttimiskieltoa vähittäismyyntipaikassa siten, että nauttimiskielto olisi voimassa, ellei laissa toisin säädetä. Tämä täsmennys koskee niitä tilanteita, joissa vähittäismyyntipaikalla on myös anniskelulupa. Ehdotetulla lisäyksellä täsmennettäisiin nykytilannetta.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vähittäismyyntiluvanhaltijan ja alkoholiyhtiön velvollisuudesta huolehtia siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Alkoholiyhtiön olisi lisäksi huolehdittava siitä, että toimituksen sisältäessä väkevää alkoholijuomaa myös tämä merkitään toimitukseen. Merkintävelvollisuuden tarkoituksena olisi varmistua siitä, että alkoholijuoman toimittaja tietäisi luovutettavien tuotteiden sisältävän alkoholijuomia. Tämä olisi välttämätöntä 37 §:ssä säädettyjen luovutuskieltojen noudattamisen varmistamiseksi.

35 a §. *Alkoholijuomien toimitus.* Ehdotettavassa uudessa pykälässä säädettäisiin keskeisistä säännöistä, jotka koskisivat kaikkia alkoholijuoman toimitusluvan haltijoita. Pykälän 1 momentin mukaan alkoholijuoman toimitus olisi mahdollista kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävstä etämyyntistä. Momentissa säädettäisiin lisäksi selkeyden vuoksi siitä, että alkoholijuoman toimittajan tulee luovuttaa alkoholijuoma ostajalle tai muulle

vastaanottajalle henkilökohtaisesti. Näin ollen alkoholijuomien toimittaminen esimerkiksi robottikuljetuksin ei olisi mahdollista. Alkoholijuoman toimittaja saa vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja vastaanotettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynneistä.

Prosenttirajan asettaminen yleiseen luvanvaraisen vähittäismyynnin vahvuusrajaan kotimaan vähittäismyynnistä toimitettavien alkoholijuomien osalta merkitsisi sitä, että alkoholijuomien toimittaminen tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntipaikasta olisi mahdollista enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville käymisteitse valmistetuille alkoholijuomille ja enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville muulla tavoin valmistetuille alkoholijuomille. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisoluita ja tilaviinejä voitaisiin toimittaa vain Alkosta. Vaikka 17 §:n 2 momentin mukaisesti tilaviinin vähittäismyyntilupa mahdollistaa enintään 13 tilavuusprosenttia ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien tilaviinien ja käsityöläisoluiden myynnin valmistuspaikan yhteydessä, yli 8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä tilaviinejä ja käsityöläisoluita ei voitaisi toimittaa ostajalle suoraan valmistuspaikalta. Tämä olisi perusteltua, koska tilaviinien ja käsityöläisoluiden vähittäismyyntiluvassa on kyse rajatusta poikkeuksesta Alkon monopoliin. Poikkeuksen hyväksyttävyyttä Alkon monopolin ja EU-oikeuden kannalta on perusteltu sillä, että kyse on pienimuotoisesta, valmistuspaikkaan sidotusta poikkeuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan toimitusluvan haltijan tulisi jälkikäteen voida todentaa, miltä vähittäismyyntiluvan haltijalta tai etämyyjältä taikka mistä alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikasta alkoholijuomia on otettu vastaan luovutettavaksi. Valvonnan kannalta olisi välttämätöntä, että toimitusluvan haltijat pystyisivät todentamaan, miltä tahoilta ovat vastaanottaneet alkoholijuomia. Erityisen tärkeä tämä velvollisuus on etämyyjien osalta, sillä valvontaviranomaisella ei ole tiedossaan niitä tahoja, jotka harjoittavat etämyyntiä Suomeen. Koska etämyyjillä ei ole ilmoitusvelvollisuutta toiminnastaan, tietoa ei välttämättä saataisi muutoin kuin toimitusluvan haltijalta. Etämyyjään voisi olla tarpeellista saada yhteys esimerkiksi, jos kävisi ilmi, ettei lähetukseen olisi merkitty asianmukaisesti sen sisältävän väkevää alkoholijuomaa. Jälkikäteinen kontrolli on tärkeää myös kotimaan toimijoiden osalta, mikäli heräisi epäilyjä, että alkoholijuomat olisi saatu muualta kuin vähittäismyyntiluvan haltijalta tai alkoholiyhtiöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jos alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa 37 §:ssä säädetyn toimituskiellon vuoksi, alkoholijuoma olisi palautettava myyjälle tai toimitettava asiakkaalle myöhemmin 42 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana. Pääsäännöstä poiketen alkoholijuoma tulisi kuitenkin aina palauttaa myyjälle, jos alkoholijuomaa ei voitaisi luovuttaa 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa säädetyn toimituskiellon vuoksi.

Lain 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään luovutuskiellosta alle 18-vuotiaalle. Pykälän 2 momentissa säädetään väkevän alkoholijuoman luovutuskiellosta alle 20-vuotiaalle. Jos alkoholijuoman vastaanottaja ei täyttäisi vaadittua ikärajaa, alkoholijuoma palautettaisiin aina myyjälle eikä sitä olisi mahdollista toimittaa uudelleen toisena ajankohtana. Näin toimittaisiin myös silloin, kun alkoholijuoma olisi tilattu etämyynnissä. Jos sen sijaan alkoholijuomaa ei voitaisi luovuttaa muusta kuin edellä mainitusta syystä, toimitusluvan haltija voisi joko

palauttaa alkoholijuoman myyjälle tai toimittaa alkoholijuoman asiakkaalle myöhemmin sallittuna toimitusaikana. Tällaisissa tilanteissa olisi siis asiakkaan ja myyjän välinen asia sopia, miten tilanteissa toimittaisiin. Näin toimittaisiin esimerkiksi silloin, jos vastaanottajaa ei esimerkiksi tavoitettaisi sovittuna toimitusajankohtana tai jos vastaanottaja ei pystyisi luovutustilanteessa esittämään henkilöllisyystodistustaan. Lisäksi olisi myyjän ja asiakkaan välinen asia sopia, mikä olisi luovutuspaikka, jos alkoholijuomia luovutettaisiin uudelleen. Luovutus voisi tapahtua esimerkiksi luvanhaltijan toimituspisteestä, josta asiakas voisi käydä noutamassa tuotteet.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että toimitusluvanhaltija ei saisi kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyisi 37 §:n nojalla luovuttamasta alkoholijuomaa. Esimerkiksi erilaisissa lähettipalveluissa kuljettajan ansiot voivat perustua hänen toimittamiensa tilausten määrään. Ehdotettavalla säännöksellä varmistettaisiin se, ettei työntekijällä tai toimeksiantosuhteessa olevalla olisi taloudellista motivaatiota luovuttaa alkoholijuomaa, vaikka alkoholin ostaja olisi esimerkiksi päihtynyt tai ei kykenisi todistamaan ikäänsä.

37 §. *Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot sekä luovutuskiellot muussa elinkeinotoiminnassa.* Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän otsikkoa muutettaisiin muodosta *Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot* muotoon *Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot sekä luovutuskiellot muussa elinkeinotoiminnassa*, jotta pykälän otsikko vastaisi paremmin myös pykälään ehdotettavaa uutta sääntelyä. Pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen lisättäisiin, että momentissa säädettyjä kieltoja sovellettaisiin myös alkoholijuomien toimitukseen. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa eikä luovuttaa alaikäiselle, liian päihtyneelle, häiritsevästi käyttäytyvälle tai mikäli epäiltäisiin alkoholijuoman päätyvän luovutettavaksi tai välitettäväksi lainvastaisesti.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin 1 momentin tavoin siten, että momenttiin lisättäisiin viittaus myös alkoholijuomien toimitukseen. Siten väkevää alkoholijuomaa ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä tai alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle. Luovutuskieltojen noudattaminen toimituksessa merkitsisi sitä, että alkoholijuoman toimittajalla tulisi olla tieto siitä, sisältyykö luovutettaviin alkoholijuomiin väkeviä alkoholijuomia. Alkoholiyhtiön velvollisuudesta huolehtia siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän väkevää alkoholijuomaa säädettäisiin 35 §:n 3 momentissa. Etämyyjän vastaavasta merkintävelvollisuudesta säädettäisiin puolestaan 17 b §:n 1 momentissa.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti alkoholijuoman toimituskieltopaikoista. Lähtökohtaisesti luovutuspaikka toimituksessa olisi vapaasti ostajan ja myyjän välillä sovittavissa. Pääsäännöstä poiketen alkoholijuomia ei saisi toimittaa 4 momentissa tarkoitettuihin paikkoihin. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa terveydenhuollon palveluyksikköön eli esimerkiksi sairaalaan tai terveyskeskukseen, päihdehuollon yksiköihin tai lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköihin. Lastensuojelulain 57 §:n mukaisia lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. Kuljetuskielto näihin olisi tarpeellinen lain 4 §:n mukaisen hyvän tavan vastaisen toiminnan kiellon vuoksi eikä tällaisiin yksiköihin olisi tarpeellista saada tilattua alkoholijuomia ottaen huomioon näiden yksiköiden luonteen. Alkoholijuomia ei myöskään saisi toimittaa varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan tai yleiselle leikkikentälle. Yleisellä leikkikentällä tarkoitettaisiin kunnan ylläpitämiä leikkikenttiä. Ottaen huomioon, ettei alaikäinen saa nauttia alkoholijuomia olisi perusteltua kieltää alkoholijuomien toimitus edellä mainittuihin paikkoihin. Alkoholijuomien toimitus olisi

kielletty myös alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa ei saa nauttia alkoholia sekä tilaan tai paikkaan, joka olisi hyväksytty anniskelualueeksi.

Alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettu alkoholijuomien nauttimiskielto koskee, ellei laissa toisin säädetä, ravitsemisliikettä ja muuta paikkaa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita sekä kokoontumislaissa tarkoitettua yleisötilaisuutta. Edellä mainittu tarkoittaa, että ensinnäkin ravitsemisliikkeessä ja muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita, ei saa nauttia alkoholijuomia ilman anniskelulupaa. Anniskelulupa koskee anniskelupaikan anniskelualueella, ja anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Myöskään kokoontumislaissa tarkoitettua yleisötilaisuudessa ei saa nauttia alkoholijuomia ilman anniskelulupaa. Yleisötilaisuudella tarkoitetaan kokoontumislain (530/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina.

Järjestyslain (612/2003) 4 §:n 1 momentin mukaan päihdyttävän aineen nauttiminen julkisella paikalla ei ole sallittua. Poikkeuksena nauttimiskieltoon on sen 2 momentin mukaisesti puistot ja siihen verrattavat julkiset paikat. Vaikka alkoholijuomia saisi toimittaa julkisiin paikkoihin, niitä ei saisi nauttia niissä, ellei järjestyslaissa olisi sallittu tätä. Samoin alkoholilain 85 §:n mukaan alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä, ravitsemisliikkeessä eikä muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita eikä kokoontumislaissa tarkoitettua yleisötilaisuudessa. Lisäksi poliisi saa, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla. Alkoholijuomien toimituskielto myös tällaisiin tiloihin tai alueille olisi perusteltua, sillä niissä ei muutoinkaan saisi nauttia omia alkoholijuomia.

Pykälään lisättäisiin uusi *5 momentti*, jonka mukaan mitä luovutuskielloista säädetään 1 ja 2 momentissa, sovellettaisiin myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyynnissä, toimituksessa ja anniskelussa. Säännös tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi etäostotilanteissa juomat luovuttava taho olisi velvollinen noudattamaan samoja luovutuskielloja kuin esimerkiksi vähittäismyynnissä ja toimituksessa. Vaikka maahantuonnin ikärajoista on säädetty 33 §:ssä, on ikärajavalvonta kuitenkin tosiasiallisesti osoittautunut haasteelliseksi. Sääntelyllä turvattaisiin se, että jatkossa kaikki luovutustilanteet olisivat sääntelyn piirissä. Koska myyjä ei ole velvoitettu merkitsemään pakettia etäostotilanteissa, ei kuljettaja välttämättä näissä tapauksissa tiedä paketin sisältävän alkoholia. Mikäli kuitenkin kuljettaja havaitsi esimerkiksi pakkauksen perusteella sen sisältävän alkoholia, olisi paketin luovuttavan tahon varmistuttava esimerkiksi vastaanottajan iästä. Tämä tarkoittaa sitä, että etäostotilanteessa kuljetusyrityksen ja kuljettajan olisi luovutuskieltojen noudattamisen varmistamiseksi huolehdittava siitä, että lähetyksen luovutetaan vastaanottajalle henkilökohtaisesti, jos lähetyksen tiedettäisiin tai ennen sen luovuttamista havaittaisiin sisältävän alkoholia esimerkiksi pakkauksen, lähetyslistan, Verohallinnon antaman kuljetuksen yksilöivän tunnisteen, tulliasiakirjojen tai muiden asiakirjojen perusteella.

38 §. *Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta.* Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän *otsikko*a muutettaisiin muodosta *Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta* muotoon *Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta*, jotta pykälän otsikko vastaisi paremmin myös pykälään lisättäväksi ehdotettavaa uutta sääntelyä.

Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että vähittäismyynti- ja anniskelupaikkojen lisäksi myös alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulisi olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon

toteuttamiseksi. Toimituksissa alkoholijuoman toimittajat toimisivat todennäköisesti useimmiten yksin. Toimitusluvan haltija vastaa kuitenkin alkoholijuomien toimittajien toimituksista, joten luvanhaltijan tulee toiminnassaan varmistua esimerkiksi siitä, että toimitusaikatauluissa voidaan huomioida luovutustilanteissa vaadittava aika. Momentissa säädetyt henkilökuntaa koskevat säännökset eivät alkoholijuomien toimituksenkaan osalta kuuluisi luvan myöntämisen edellytyksiin, mutta luvanhaltija vastaisi lain velvoitteiden toteuttamisesta osana 56 §:ssä tarkoitettua omavalvontasuunnitelmaa.

Pykälän 2 *momenttia* muutettaisiin siten, että jatkossa vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, jos paikassa saisi myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka olisi avoinna asiakkaille. Voimassa olevan säännöksen mukaan henkilökuntaa tulee olla paikalla aina, kun paikka on avoinna asiakkaille siitä riippumatta, myykö luvanhaltija alkoholia kyseisellä hetkellä paikassa vai ei. Uuden säännöksen perusteella lupa voitaisiin myöntää sille ajalle, kun henkilökunta on paikalla ja alkoholia myydään tai nautitaan. Esimerkiksi itsepalvelukaupoissa henkilökuntaa saattaa olla paikalla muutaman tunnin päivässä, ja lupa voitaisiin hakea tälle aikavälille.

Pykälän 2 momentissa sekä myös jäljempänä pykälässä korvattaisiin voimassa olevassa laissa oleva termi ”vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö” luvanhaltijan määräämällä luvanhaltijan edustajalla. Muutoksella yksinkertaistettaisiin ja selkeytettäisiin pykälän sanamuotoa. Selvyyden vuoksi valvontaviranomaiset ovat katsoneet, että alkoholilain termeistä vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö olisi tarkoituksenmukaista korvata termillä luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 *momentti*, ja samalla voimassa olevan lain 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että 3 §:n 1 momentin 18 kohdassa tarkoitetuilla alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituspassi.

Jäljempänä 57 §:ssä säädettäisiin erikseen siitä, että alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla suoritettuna alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava toimituspassi.

Pykälän 4 *momentti* vastaisi pääosin voimassa olevan lain 3 momenttia. Momenttia täydennettäisiin siten, että henkilö, joka ei olisi täyttänyt 18 vuotta, ei saisi kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaalle. Lisäyksen tarkoituksena olisi turvata ikärajavalvonnan toteutuminen kaikissa tilanteissa. Alkoholilain 37 §:ssä säädetään, ettei alkoholijuomaa saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä anniskelussa alle 18-vuotiaalle. Alkoholijuoman toimittajan iästä olisi perusteltua säätää vastaavalla tavalla, sillä toimitettava juoma haettaisiin pääsääntöisesti sellaisesta vähittäismyyntipaikasta, jossa alkoholijuomia ei saisi lain mukaan luovuttaa alle 18-vuotiaalle.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin vastaavasti kuin voimassa olevan lain 4 momentissa, että alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saisi olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. Momenttia muutettaisiin kuitenkin siten, että myöskään alkoholijuomia toimittava sekä toimituksen valvontaan osallistuva henkilö ei saisi olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §. Yleinen valvonta. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos. Momentissa käytetty termi luvanhaltijan edustaja muutettaisiin luvanhaltijan määräämäksi henkilöksi. Muutos tehtäisiin 38 §:ään tehtävän muutoksen vuoksi, jossa ehdotetaan käytettäväksi termiä luvanhaltijan edustaja.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että alkoholijuoman toimitusluvan haltijan ja alkoholijuomien toimittajan tulisi valvoa 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvollisuuksien noudattamista. Toimituksen valvontaa koskisivat samat yleiset valvontaan liittyvät säännökset ja velvoitteet kuin vähittäismyyntiä ja anniskelua.

40 §. Iän todistaminen. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin, että alkoholijuoman toimituksen vastaanottajalla olisi vaadittaessa velvollisuus todistaa ikänsä 1 momentissa tarkoitetulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittajalle. Vastaavasti siis kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa, myös toimituksissa tulisi tarvittaessa tarkastaa ikä. Iän todistaminen olisi tarpeen erityisesti tilanteissa, joissa alkoholijuoman vastaanottaja on nuori. Tämä olisi perusteltua, jotta voitaisiin varmistua siitä, ettei juoman vastaanottaja olisi alaikäinen.

42 a §. Toimitusaika. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin alkoholijuomien toimitusajasta. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, että alkoholijuomien toimituksessa alkoholijuoman luovuttaminen vastaanottajalle olisi sallittua samana aikana kuin sen vähittäismyynti eli kello 9 ja 21 välillä. Alkoholijuomien luovutuksen tulisi tapahtua tämän sallitun ajan sisällä, vaikka alkoholijuomien kuljetus voisi tapahtua muuna aikana.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin alkoholiyhtiöltä hankittujen juomien toimitusaikaa. Näiden osalta alkoholijuoman luovutuksessa vastaanottajalle noudatettaisiin, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholiyhtiön vähittäismyyntiajoista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, mitä alkoholijuomille tapahtuisi, jos alkoholijuomaa ei voitaisi luovuttaa 1 tai 2 momentissa määritellyn ajan sisällä. Alkoholijuomien toimittajan tulisi tällöin palauttaa alkoholijuomat takaisin myyjälle tai toimittaa ne asiakkaalle myöhemmin 1 tai 2 momentissa määriteltynä toimitusaikana, ellei luovuttamatta jättäminen olisi johtunut 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetusta syystä. Mikäli alkoholijuomia ei voitaisi luovuttaa 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa säädetyn ikärajan koskevan luovutuskieillon vuoksi, alkoholijuoma tulisi aina palauttaa suoraan myyjälle. Jos toimitus sen sijaan olisi epäonnistunut muusta syystä, voisi alkoholijuoman toimittaja yrittää toimitusta asiakkaalle myöhemmin. Alkoholijuomien toimittaminen uudestaan olisi mahdollista vasta seuraavana mahdollisena sallittuna ajankohtana, jonka kuljetuksen tilaaja ja toimittaja sopivat keskenään. Kuten muutoinkin alkoholijuomien toimituksissa, myös alkoholijuomia uudelleen toimitettaessa alkoholijuomien toimituspaikka olisi vapaasti sovittavissa ostajan ja myyjän välillä, pois lukien 37 §:n 4 momentissa säädetty toimituskieltopaikat. Jos alkoholijuoman toimittaja ei suoraan palauttaisi juomia takaisin myyjälle, tulisi toiminnassa huomioida kuitenkin elintarvikelain (297/2021) säännökset.

45 §. Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa. Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetyn asetuksenantovaltuuden sanamuotoa muutettaisiin siten, että jatkossa alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Alkoholilain nojalla annettu valtioneuvoston asetus alkoholilain täytäntöönpanosta ei kuitenkaan sisällä tarkempia säännöksiä alkoholijuomien määrän rajoittamisesta.

Lisäksi asetuksenantovaltuus erotettaisiin omaksi momentikseen, eli pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti.

46 §. Alkoholijuomien hankkiminen. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin koskemaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Täsmennyksellä selkeytettäisiin nykytilaa.

50 §. Markkinoinnin sääntely. Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Väkevää alkoholijuomaa saisi jatkossa mainostaa verkossa. Näin ollen myös toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuva alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi mahdollista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alkoholijuoman kielletyistä markkinointikanavista. Alkoholijuomaa ei saisi markkinoida eikä sitä saisi liittää muun tuotteen tai palvelun markkinointiin televisio- ja radiotoiminnassa kello 7-22 välillä, elokuvateatterissa tapahtuvan kuvaohjelman julkisen esittämisen yhteydessä, jos elokuvan ikäraja on alle 18 vuotta, eikä järjestyslain (612/2003) 1 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mietoa alkoholijuomaa koskevista poikkeuksista 1 momentissa tarkoitettuun yleisellä paikalla toteutettavan tai yleisölle kohdistetun markkinoinnin kieltoon. Voimassa olevan lain mukaisesti yleisissä tilaisuuksissa ja niihin pysyvästi käytettävissä paikoissa mietoa alkoholijuomaa saisi markkinoida. Lisäksi mietoa alkoholijuomaa saisi mainostaa nykyiseen tapaan ulkomaanliikenteen aluksilla sekä vähittäismyynti- tai anniskelupaikoissa. Mietoa alkoholijuomaa saisi mainostaa myös alkoholijuomien valmistuspaikassa, sillä alkoholijuomien valmistuspaikkaa ei pidetä järjestyslaissa tarkoitettuna yleisenä paikkana. Kuten vähittäismyynti- ja anniskelupaikkojen osalta, miedon alkoholijuoman sallittu markkinointi koskee valmistuspaikan sisätiloja.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin väkeviä alkoholijuomia koskevasta poikkeuksesta 1 momentin mukaiseen pääsääntöön kielletyistä markkinointikanavista. Ehdotetun 3 momentin mukaan väkevän alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin olisi kiellettyä kokonaan televisio- ja radiotoiminnassa, elokuvateatterissa tapahtuvan kuvaohjelman julkisen esittämisen yhteydessä sekä painetuissa sanoma- ja aikakauslehdissä. Väkevän alkoholijuoman markkinointi olisi lisäksi kiellettyä yleisellä paikalla muutoin kuin väkevän alkoholijuoman vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa. Ottaen huomioon, että väkevien alkoholijuomien pääsääntöisestä markkinointikiellosta luovuttaisiin pykälän uudistamisen yhteydessä ja että alkoholijuoman valmistuspaikka ei ole järjestyslaissa tarkoitettu yleinen paikka, olisi väkevien alkoholijuomien markkinointi väkevien valmistuspaikoissa sallittua ilman eri säännöstä. Väkeviin alkoholijuomiin liittyy mietoja alkoholijuomia enemmän terveysriskejä, vaikka tutkimusnäytön perusteella nämä erot eivät ole huomattavia tai täysin kiistattomia. Väkevien alkoholijuomien markkinointia olisi kuitenkin perusteltua säännellä tiukemmin kuin mietojen alkoholijuomien markkinointia. Väkevän alkoholijuoman verkkomarkkinointi olisi sallittua. Näin ollen esimerkiksi väkevien alkoholijuomien valmistaja voisi markkinoida omia tuotteitaan verkkosivuillaan tai sosiaalisen median tileillään 4 momentissa säädetyin rajoituksin. Markkinointi voisi kohdistua verkossa niin Suomeen ja suomalaisiin kuluttajiin kuin myös toisiin ETA-maihin ja siellä olevalle yleisölle.

Pykälän 4 momentissa lueteltaisiin alkoholijuomien kielletyt markkinointisisällöt. Ehdotettu pykälä vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan pykälän 2 momenttia.

Pykälän 5 momenttia tarkennettaisiin siten, että ehdotetut markkinointisäännökset tulisivat sovellettaviksi ulkomailta harjoitettuun alkoholijuomien markkinointiin, jos markkinointi on

tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa ja kun toiminnanharjoittaja on sijoittautunut toiseen Euroopan talousalueen valtioon Suomen lainsäädännön kiertämiseksi. Vaikka kyseessä olisi ulkomaisen verkkokaupan suomenkieliset nettisivut, joissa markkinoidaan alkoholijuomia ja niiden etämyyntiä suomalaisille kuluttajille, niin kyseessä ei välttämättä olisi momentin tarkoittamalla tavalla erityisesti Suomessa vastaanotettavaksi tarkoitettu markkinointi, sillä verkkokauppaa ei yleensä kohdisteta vain johonkin tiettyyn maahan, vaan ovat yleisesti eri maalaisille kuluttajille suunnattuja. Ehdotettu säännös vastaisi EU-oikeuden vakiintunutta oikeuskäytäntöä, että jäsenvaltio säilyttää oikeuden toteuttaa toimenpiteitä sellaista palvelujen tarjoajaa vastaan, joka on asettautunut toiseen jäsenvaltioon, mutta jonka toiminta kohdistuu joko kokonaisuudessaan tai suurimmaksi osaksi ensiksi mainitun jäsenvaltion alueelle, jos valinta toiseen jäsenvaltioon asettautumisesta on tehty sellaisen lainsäädännön kiertämiseksi, jota olisi sovellettu palvelujen tarjoajaan, mikäli se olisi asettautunut ensiksi mainitun jäsenvaltion alueelle.

51 §. Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan olisi kiellettyä myös alkoholijuoman toimituksessa. Alkoholijuoman hinta yksittäin myytynä ja toimitettuna ei saisi olla korkeampi kuin yksittäisen juoman hinta olisi monipakkauksessa tai yhdessä myytynä ja toimitettuna. Sääntely vastaisi sitä, mitä säädetään alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun hinnoittelusta.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin, että alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka laskettaisiin alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen myös toimituksessa olisi kiellettyä. Ehdotetun säännöksen mukaan alkoholijuomien myyntiä ei saisi edistää myöskään toimituksen kanta-asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että alkoholijuomien ostaminen ja toimittaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän niitä tai muita kulutushyödykkeitä ostaisi. Tällaisen hyvityksen tarjoamisen lisäksi myös sen maksaminen olisi kielletty. Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei siten saisi maksaa ostohyvityksiä edes niistä alkoholijuomien ostoista ja kuljetuksista, jotka ovat tapahtuneet ulkomailla – esimerkiksi Virossa. Sääntely vastaisi sitä, mitä säädetään alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun hinnoittelusta.

55 §. Denaturoimattoman alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti ja myynti. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että denaturoimattomiin alkoholivalmistisiin sovellettaisiin myös alkoholijuomien toimittamista ja rajat etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Tämä mahdollistaisi sen, että esimerkiksi yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä liköörikarkkeja voitaisiin toimittaa kotimaan vähittäismyynnistä ja rajat ylittävistä etämyynnistä.

57 §. Henkilökunnan osaaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja, jonka osalta toimitusluvanhaltijan tulisi huolehtia siitä, että alkoholijuoman toimittaja tuntee tässä laissa säädetyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Momenttia muutettaisiin myös siten, että luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön olisi pidettävä kirjaa laissa tarkoitettussa toiminnassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle. Nykyisessä säännöksessä viitataan toimipaikassa työskenteleviin henkilöihin, minkä vuoksi säännöstä olisi tarpeen muuttaa, sillä alkoholijuomien toimitustoimintaa harjoittavat henkilöt eivät välttämättä työskentelisi ollenkaan toimipaikassa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta anniskelupassista. Nykyisessä säännöksessä viitataan anniskelupassiin alkoholilain tuntemista osoittavana todistuksena. Esityksen mukaisesti

kuitenkin säädettäisiin uudesta alkoholijuomien toimituspassista, joten tarkoituksenmukaista on selvyyden vuoksi lisätä momenttiin anniskelupassi nimenomaisesti. Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen nimitys on jo vakiintuneesti ollut anniskelupassi ja sääntelyn selkeyden vuoksi olisi hyvä käyttää myös pykälissä vastaavaa nimitystä. Vastaavasti elintarvikelaissa (297/2021) on nimenomainen maininta hygieniapassista.

Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti* toimituspassista. Toimitusluvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*). Kaikilla tässä tarkoitetuilla alkoholijuoman toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynneistä kuljetuksella tilatun juoman vastaanottajalle, tulisi olla lain 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Olisi tärkeä varmistaa, että alkoholijuomien toimitusluvanhaltija tai toimitukseen osallistuva ymmärtäisi alkoholilain mukaiset ikärajatarkastukseen liittyvät velvollisuutensa ja osaisi toimia mahdollisissa haastavissakin tilanteissa lain mukaisesti. Pykälän 1 momentissa säädetty velvollisuus huolehtia siitä, että henkilökunta ja toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee laissa säädettyt ja oma valvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa sekä pitää kirjaa henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta, koskee myös toimitusluvanhaltijoita. Toimituspassia koskeva sääntely osaltaan turvaisi tätä tavoitetta. Toimitustilanteissa kuljettaja toimisi todennäköisesti yksin ja luovutustilanteet voisivat tapahtua yksityisissä tiloissa. Tilanne toimituksessa on varsin erilainen kuin myymälässä, jossa paikalla on muita kollegoita ja mahdollisesti myös vartijoita. Näissä tilanteissa voi esiintyä alkoholijuomien toimittajaa kohtaan hankalia ja mahdollisia työturvallisuuteen liittyviä uhkia. Juomien luovutuksesta on paljon hankalampi kieltäytyä asiakkaan kotiovelle esimerkiksi iän puuttumisen tai päihtymystilan takia. Tämän vuoksi kaikilla alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla toimituspassi.

58 §. *Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen.* Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että alkoholilain tuntemista osoittava todistus nimettäisiin anniskelupassiksi. Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen nimitys on jo vakiintuneesti ollut anniskelupassi ja sääntelyn selkeyden vuoksi olisi hyvä käyttää myös pykälissä vastaavaa nimitystä. Myös elintarvikelaissa (297/2021) säädetään elintarvikehygieenistä osaamista osoittavasta todistuksesta, joka on laissa nimetty vastaavasti hygieniapassiksi.

Lisäksi pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että luvanhaltijan edustajan pätevyys voitaisiin todistaa todistuksella anniskelupassista tai todistuksella tutkinnosta, joka olisi sisältänyt vastaavat tiedot kuin anniskelupassikoe. Anniskelupassi myönnettäisiin henkilölle, joka olisi suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen. Voimassa olevan lain mukaan todistus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain ja sen valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan kokeen tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät. Momentista poistettaisiin tarpeettomana maininta vastaavista tiedoista sisältävästä koulutuksesta, sillä alkoholilain valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (158/2018) 7 §:ssä ei ole sen otsikosta huolimatta säädetty, että mikään koulutus vastaisi anniskelupassikokeetta. Lisäksi tutkinnon suorittajille ei momentin sananmuodosta huolimatta ole käytännössä myönnetty Valviran mallipohjan mukaista todistusta. Tämän vuoksi sääntelyä olisi tarpeen tarkentaa siten, että luvanhaltijan edustajan pätevyyden voisi osoittaa anniskelupassikokeen hyväksytystä suorittamisesta annettavan todistuksen lisäksi myös tutkintotodistuksella, josta ilmenee, että

tutkintoon on sisällynyt sosiaali- ja terveysministeriön alkoholilain valvonnasta annetun asetuksen (158/2018) 6 §:n 1 momentissa lueteltujen aihealueiden osaamista.

Voimassa olevan lain mukaan todistuksen myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Säännöstä tarkennettaisiin siten, että anniskelupassin myöntäisi ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu ammattikorkeakoulu, joka järjestää ravintola-alan koulutusta, taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) tarkoittama koulutuksen järjestäjä, joka järjestää ravintola-alan koulutusta. Pykälän sanamuotoa selkeytettäisiin myös siten, että todistus anniskelupassista myönnettäisiin henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen. Ehdotettavilla säännöksillä ei muutettaisi nykytilaa.

Pykälään lisättäisiin uusi *2 momentti*, jossa säädettäisiin anniskelupassia vastaavasti toimitusta koskevan sääntelyn tuntemista osoittavasta todistuksesta, toimituspassistä. Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voitaisiin todistaa todistuksella toimituspassistä. Toimituspassin voisi myöntää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos, ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu ammattikorkeakoulu tai yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettu yliopisto. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset. Todistus myönnettäisiin anniskelupassia vastaavasti henkilölle, joka olisi suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen. Anniskelupassia koskevasta sääntelystä poiketen alkoholijuomien toimituspassin voisi myöntää muukin toimija kuin ravintola-alan koulutusta järjestävä ammattikorkeakoululaissa tarkoitettu ammattikorkeakoulu tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, joka järjestää ravintola-alan koulutusta. Tämä olisi tarkoituksenmukaista, sillä alkoholijuomien toimitus- ja luovutustoiminta ei olisi sidottu ravintolapalveluja tarjoaviin yrityksiin, vaan alkoholijuomien toimitusta voisivat tarjota myös muut toimijat, joilla olisi alkoholilaissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituslupa. Toimijoiden, jotka tarjoaisivat toimituspassikokeita, tulisi mahdollistaa kokeen suorittaminen suomen, ruotsin ja englannin kielellä.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti siirtyisi uudeksi *3 momentiksi*. Kyseisestä momentista muutettaisiin viittaus ajantasaiseen elintarvikelakiin kumotun elintarvikelain asemasta sekä viittaus muutettaisiin koskemaan voimassa olevassa elintarvikelaissa kyseistä asiaa sääntelevään 19 pykälää. Samalla muutettaisiin elintarvikelaissa tarkoitettun osaamistodistuksen nimitys hygieniapassiksi ja alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen nimitys muotoon anniskelupassi. Ammattikorkeakoululaissa tarkoitettulla ammattikorkeakoululla ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulla koulutuksen järjestäjällä olisi oikeus periä anniskelupassikokeesta maksu, joka vastaisi enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Toimituspassin myöntävällä toimijalla olisi oikeus periä maksu toimituspassikokeen järjestämisestä ja toimituspassin myöntämisestä. Maksun perimisen mahdollistaminen olisi tarkoituksenmukaista, jotta toimijat tosiasiallisesti järjestäisivät näitä kokeita, joiden järjestäminen ei kuulu niiden perustehtäviin. Toimijat voisivat hinnoitella kokeen liiketaloudellisin perustein.

Voimassa olevan pykälän asetuksenantovaltuutta koskeva 3 momentti siirtyisi uudeksi *4 momentiksi*. Asetuksenantovaltuutta muutettaisiin siten, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset myös 2 momentissa tarkoitettun toimituspassia koskevan kokeen sisällöstä ja arvioinnista.

60 §. Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus. Voimassa olevan alkoholilain pykälässä määritellään alkoholilakia valvovat viranomaiset ja niiden toimivalta. Pykälään lisättäisiin alkoholijuomien toimituksen ja rajat ylittävän etämyynnin valvontavastuut. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin, että Lupa- ja valvontavirasto valvoisi alkoholijuomien toimitusta ja rajat ylittävää etämyyntiä koko maassa. Etämyynnissä ei olisi kyse luvan- tai ilmoituksenvaraisesta toiminnasta, vaan etämyyntiä voisi harjoittaa ulkomailta kuka tahansa. Etämyynnissäkin alkoholijuoman toimittajan olisi kuitenkin luovutettava juomat ostajalle. Etämyynnin osalta valvonta painottuisi näin ollen toimitusluvan haltijoiden toimintaan, koska olennaisinta olisi sen varmistaminen, että 37 §:ssä määriteltyjä luovutuskieltoja noudatettaisiin. Lupa- ja valvontavirastolla olisi kuitenkin toimivalta tarvittaessa valvoa sitä, että etämyyjät noudattavat alkoholilain mukaisia velvoitteitaan merkitä toimituksen sisältävän alkoholijuomaa. Mikäli toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, tulisi myös tästä merkitä tieto toimitukseen. Lupa- ja valvontaviraston valvonta perustuisi pääasiassa mahdollisiin epäkohtailmoituksiin. Jos siis epäkohtailmoituksen perusteella heräisi epäily siitä, että etämyyntiä harjoittava taho ei olisi huolehtinut velvollisuudestaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa, olisi Lupa- ja valvontavirastolla toimivalta selvittää, onko etämyyjä toiminut velvoitteidensa mukaisesti.

Lupa- ja valvontavirastolla on 63 §:n perusteella oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Tullilta tiedot, jotka ovat välttämättömiä valvottaessa alkoholilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. EU:n sisäisessä liikenteessä Tulli tilastoi ne alkoholilähetykset, jotka se on tarkastanut. EU-alueen ulkopuolisista ETA-maista tulleet alkoholilähetykset tullataan aina. Lupa- ja valvontavirastolla olisi siten mahdollista saada tiedot tullatuista tai tarkastetuista alkoholilähetyksistä. Vaikka etämyynnissä ei suoritettaisi säännönmukaista valvontaa, vaan se perustuisi pääasiallisesti epäkohtailmoituksiin, mahdollistaisi tiedonsaantioikeus sen, että Lupa- ja valvontavirastolla olisi toimivalta tehdä esimerkiksi pistokoemaisesti valvontaa alkoholilähetysten osalta. Lupa- ja valvontavirastolla olisi siten oikeus valvoa, onko Tullin tarkastamien alkoholilähetysten osalta ollut kyse etämyynnistä, ja onko alkoholilähetyksen asianmukaisesti merkitty. Teknisistä rajapinnoista säädetään tiedonhallintalain 22 §:ssä ja katseluyhteyden avaamisesta tiedonhallintalain 23 §:ssä. Lupa- ja valvontaviraston oikeudesta määrätä seuraamusmaksu etämyyjälle tämän velvollisuuksiensa rikkomisesta säädettäisiin 71 §:n uudessa 5 momentissa.

Pykälän *2 momentin* 4 kohta muutettaisiin sisällöllisesti kokonaan siten, että Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisi myös anniskelupassi- ja toimituspässikokeeseen liittyvä oppilaitosten ja muiden toimijoiden ohjaus. Lain 57 §:n 2 momentin perusteella Lupa- ja valvontavirasto hyväksyy anniskelupässikokeita koskevan todistusmallin. Käytännössä tämän lisäksi virasto on ohjeistanut anniskelupässikokeita järjestäviä oppilaitoksia. Oppilaitosten ohjausta anniskelupässikokeisiin liittyen ei ole kuitenkaan määritelty kenenkään viranomaisen tehtäväksi, joten tästä tulisi sisällyttää tarvittavat toimivaltuussäännökset lakiin samalla kun lakiin lisätään toimituspässikoetta koskeva säännös. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat myös muut tässä laissa säädetty tehtävät.

Pykälän *4 momenttiin* lisättäisiin, että Ahvenanmaan valtionvirasto valvoisi alkoholijuomien toimitusta Ahvenanmaan maakunnassa.

62 §. Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus. Pykälän *4 momentti* muutettaisiin kokonaan. Uudessa 4 momentissa säädettäisiin viranomaisen oikeudesta tehdä alkoholijuomien koeostoja, jos se olisi tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa.

Keskeinen osa alkoholijuomien vähittäismyyntin viranomaisvalvonnasta perustuu nykyisin ennalta ilmoittamattomiin tarkastuskäynteihin, joiden yhteydessä seurataan muun muassa, miten vähittäismyyntiluvanhaltijat täyttävät iän tarkistamista koskevan velvollisuutensa. Tällainen konkreettisten luovutustapahtumien valvonta ei olisi alkoholijuoman toimituksessa käytännössä mahdollista, koska viranomaisella ei olisi tietoa, milloin ja missä luovutukset tapahtuvat. Lisäksi suurin osa luovutuksista tapahtuisi todennäköisesti kotirauhan piirissä, jossa tarkastusten tekemiseen on lainsäädännössä asetettu erittäin korkea kynnyks. Ikärajavalvonnan turvaamiseksi alkoholivalvontaviranomaisille säädettäisiin oikeus tehdä tai teettää koeostoja sen selvittämiseksi, noudatetaanko alkoholijuomien toimituksissa alkoholilaissa säädettyjä luovutuskieltoja. Suomessa esimerkiksi kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013, jäljempänä kuittilaki) mukaan valvonnassa oikeus tehdä koeostoja on Verohallinnolla ja poliisilla sekä myös aluehallintovirastoilla alkoholijuomien anniskelupaikoissa. Samoin kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) perusteella kuluttaja-asiamiehellä on toimivalta tehdä koeostoja tietyissä tilanteissa sekä myös oikeus käyttää valehenkilöllisyyttä, jos se on välttämätöntä koeoston paljastumisen estämiseksi. Selkeyden vuoksi pykälässä säädettäisiin erikseen siitä, että toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta tieto toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimestä sekä lupanumerosta. Riittävää olisi siis toimitusluvan haltijan nimeäminen, sillä vähittäismyyntiluvanhaltijalla ei välttämättä olisi tietoa siitä, kuka toimitusluvan haltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja olisi suorittanut toimituksen.

Voimassa olevan pykälän 4 momentti siirtyisi pykälän 5 *momentiksi*. Sisällöllisesti momenttiin ei kuitenkaan tehtäisi muutoksia.

Pykälään lisättäisiin uusi 6 *momentti*. Momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi valvontaa varten oikeus saada toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot. Toimitusluvan haltija vastaa alkoholijuoman toimittajan ohella siitä, että alkoholijuomien luovutustilanteissa noudatetaan muun muassa lain 37 §:ssä säädettyjä luovutuskieltoja. Toimitusluvan haltijan tulee siis voida jälkikäteen selvittää, kuka on toiminut alkoholijuoman toimittajana, ja pyydettyessä toimittaa alkoholijuoman toimituksen suorittaneen henkilön nimi ja yhteystiedot valvontaviranomaiselle.

Edellä 4 momentissa tarkoitettussa toimivaltaisen viranomaisen oikeudessa saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta tieto toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimestä sekä lupanumerosta sekä 6 momentissa tarkoitettussa valvontaviranomaisen oikeudessa saada toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen henkilön nimi ja yhteystiedot on kyse henkilötietojen käsittelystä ja niihin sovelletaan tietosuoja-asetusta. Mainituissa momenteissa säädettävä oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi – tarkoituksena on varmistaa viranomaisen laissa säädetyn valvontatehtävän hoitaminen, eli että alkoholilain mukaisilla valvontaviranomaisilla olisi keinoja valvoa sitä, että alkoholijuomien toimitustoiminnassa noudatetaan alkoholilain säännöksiä ja tarvittaessa puuttua havaittuihin epäkohtiin. Ehdotetusta muutoksesta säädettäisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä ja käsittelyn perustana olisi viranomaisen laissa säädetty valvontatehtävä, jotta valvontaviranomaisen mahdollisuus puuttua lainvastaiseen toimintaan olisi varmistettu lain tasolla. Ehdotettu sääntely olisi oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden, eli viranomaisen valvontatehtävän suorittamista varten. Sääntely olisi myös yleisen edun mukaista ja välttämätöntä, sillä alkoholijuomien toimittaminen olisi luvanvaraista toimintaa, ja tarkoituksena olisi varmistaa, että valvontaviranomaisilla olisi mahdollisuus valvoa ja tarvittaessa puuttua toimintaan.

63 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos, sillä Työttömyysvakuutusrahasto on nykyisin Työllisyysrahasto, joten nimi muutettaisiin vastaamaan nykytilaa. Säännöksen perusteella valvontaviranomaisilla olisi oikeus saada samat tiedot kuin voimassa olevassa laissa, muun muassa rikosrekisteriote Oikeusrekisterikeskukselta.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin valvontaviranomaisten oikeudesta saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettua sakkorekisteristä 47 §:n 1–3 kohdan tiedot. Näitä tietoja olisivat lailla 416/2025 muutetun 1.1.2026 voimaan tulevan 47 §:n mukaan tiedot 1) seuraamuksen kohteena olevan luonnollisen henkilön nimestä, henkilön yksilöintiin tarvittavasta tunnuksesta ja muusta välttämättömästä yksilöintitiedosta taikka oikeushenkilön nimestä ja yritys- ja yhteisötunnuksesta sekä tarvittavista luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön yhteystiedoista; 2) seuraamuksen määräämisestä ja sisällöstä sekä muusta seuraamuksen yksilöinnistä ja 3) seuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuudesta, täytäntöönpanon alkamisesta ja päättymisestä sekä suoritetuista täytäntöönpanotoimista. Tiedonsaantioikeus rajoittuisi yksilöityihin tietoihin, jotka olisivat tarpeen luvanhakijan tai -haltijan yleisten luvan edellytysten selvittämistä varten tai seuraamusmaksutilanteissa kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Nykyään ongelmana on ollut, että valvontaviranomaiset eivät ole saaneet tietoja suoraan sakkorekisteristä, sillä tietojen luovuttamisesta ei ole säädetty erikseen lailla. Muutoksella nopeutettaisiin ja sujuvoitettaisiin luvan myöntämisprosessia sekä parannettaisiin tiedonsaantioikeutta seuraamuksia määrättäessä. Säännöksen perusteella yksilöidyt sakkorekisterin tiedot olisi mahdollista luovuttaa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 22 §:n mukaisesti teknisen rajapinnan välityksellä.

Sakkorekisterin tietojen käsittelyssä on kyse henkilötietojen käsittelystä ja siihen sovelletaan tietosuoja-asetusta. Pykälässä säädetty oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi – eli luvanhakijan tai -haltijan luvan edellytysten tarkastamiseksi sekä kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Ehdotetusta muutoksesta säädettäisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä ja käsittelyn perustana olisi nimenomaisesti luvanhakijan tai -haltijan luvanedellytysten arvioiminen sekä kaksoisrangaistavuuden poissulkeminen.

64 §. Tietojen antaminen. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin vastaamaan paremmin tarvetta julkaista tietoja alkoholielinkeinorekisteristä tietoverkossa. Säännöksestä poistettaisiin edellytys tietojen hakemisesta yksittäisinä hakuina. Säännöksessä lueltaisiin vain sellaiset tietoryhmät, joihin mahdollisesti voisi sisältyä henkilötietoja. Sellaisten tietojen julkaisemista, jotka eivät sisällä henkilötietoja, ei rajoiteta julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa, eikä näitä siten olisi tarpeen mainita säännöksessä.

Lisäksi pykälän 2 momenttia täsmennettäisiin siten, että siinä säädettäisiin tietojen julkaisemisen tapahtuvan tietoverkossa ja että tietojen julkaisemiseen oikeutettu taho olisi 1.1.2026 voimaan tulevan Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (530/2025) mukaisesti Lupa- ja valvontavirasto.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan perusteella henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan perusteella henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kansallisen tietosuojalain (1050/2018) 4 §:n 1 mom. 2 kohdassa täsmennetään, että

henkilötietoja saa käsitellä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti, jos käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Tietojen julkaiseminen täyttäisi yleistä etua koskevan vaatimuksen, sillä se edistäisi hallinnon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä mahdollistaisi alkoholialaa koskevan tiedon hyödyntämisen helposti esimerkiksi tutkimuksessa ja journalistisessa tarkoituksessa. Julkaistavien tietojen perusteella kuka tahansa saisi listan kaikista toimijoista, joille on myönnetty lupa alkoholijuomien myyntiin. Muun muassa tukkumyyjien olisi helppo varmistaa, että alkoholijuomia myytäisiin vain luvanhaltijoille. Tietojen julkaiseminen edistäisi myös harmaan talouden torjuntaa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artikla mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisesta säättämisen kansallisessa lainsäädännössä.

Oikeus julkaista tiettyjä alkoholielinkeinorekisteriin tallennettuja tietoja tietoverkossa merkitsisi samalla poikkeamista yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetystä käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta siltä osin kuin kyse ei ole 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesta arkistointitarkoituksesta tai tieteellisestä tai historiallisesta tutkimustarkoituksesta tai tilastollisesta tarkoituksesta. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta voidaan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaan poiketa sillä edellytyksellä, että sääntely muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa mainittuja tavoitteita ovat muun muassa rikosten ennalta estäminen, tutkinta ja paljastaminen sekä julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, erityisesti taloudellinen tai rahoituksellinen etu, verotus ja kansanterveys sekä valvonta-, tarkastus- tai sääntelytehtävä.

Alkoholilain tarkoituksena on alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen, jotta voidaan ehkäistä alkoholin aiheuttamia haittoja. Laissa määritettyjä keinoja tarkoituksen toteuttamiseksi ovat alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan rajoittaminen ja valvonta. Ottaen huomioon alkoholilain kansanterveyden suojeluun perustuva tarkoitus sekä tarkoituksen toteuttamiseksi määritetyt keinot voidaan käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista pitää välttämättömänä ja oikeasuhteisena toimenpiteenä.

71 §. Seuraamusmaksu. Pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen tarkennettaisiin, että lupaviranomainen voisi määrätä myös ilmoitusvelvollisen maksamaan seuraamusmaksun. Voimassa olevan pykälän 1 momentin johdantokappaleessa ei ole erikseen mainittu, että seuraamusmaksu voidaan määrätä myös ilmoitusvelvolliselle, vaikka esimerkiksi 1 momentin 5 kohdan perusteella maksu voidaan määrätä myös ilmoituksenvaraisen toiminnan harjoittajalle.

Pykälän 1 momentin 7 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos uuden 8 kohdan lisäämisen johdosta. Uudessa 8 kohdassa säädettäisiin alkoholijuomien toimituksen seuraamusmaksun määräytymisperusteista. Toimitusluvanhaltija voisi saada seuraamusmaksun, mikäli tämä rikkoisi laissa säädettyjä velvollisuuksiansa, lupaehtojansa tai luvanhaltijan lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien osaamiseen liittyviä säännöksiä.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin etämyyjälle määrättävästä seuraamusmaksusta. Lupa- ja valvontavirasto voisi määrätä etämyyjän maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos etämyyjä rikkoisi 17 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, velvollisuus koskisi 17 b §:n 1 momentin mukaisesti myös sen merkitsemistä. Kyseessä olisi samanlainen seuraamusmaksu, mitä kotimaan vähittäismyyntiluvan haltijalle voitaisiin määrätä. Vähittäismyyntiluvan haltijalle voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, mikäli tämä rikkoisi alkoholijuoman luovutuksessa toimitukseen lain 5 luvussa säädettyjä velvollisuuksia.

Etämyyjällä olisi velvollisuus huolehtia siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Alkoholijuoman toimituksen merkitsemisen tarkoituksena on sen varmistaminen, että alkoholijuomien luovutustilanteissa alkoholijuoman toimittaja tunnistaa lähetyksen sisältävän alkoholia. Näin ollen alkoholijuoman toimittaja pystyy huolehtimaan etämyynnistä tilattujen alkoholijuomien luovutustilanteissa siitä, että alkoholilain säännöksiä muun muassa luovutuskieilloista noudatetaan. Alkoholijuoman toimittajilla on velvollisuus toiminnassaan varmistaa, ettei alkoholijuomia luovuteta lain vastaisesti esimerkiksi alaikäisille. Lisäksi toimitusluvan haltijoilla on velvollisuus huolehtia siitä, että kaikilla heidän lukuunsa toimivilla alkoholijuoman toimittajilla on suoritettuna toimituspassi. Toimituspassi myönnetään henkilöille, jotka ovat läpäisseet alkoholilain tuntemusta osoittavan toimituspassikokeen. Alkoholijuomien toimitusluvan haltijat ovat valvonnan piirissä ja heidän toimintaansa voidaan puuttua, mikäli siinä ei olisi noudatettu esimerkiksi luovutuskieltoja alaikäisille. Mikäli etämyyjä ei merkitsisi toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa, olisi riskinä se, että lähetyksiä ei välttämättä tunnistettaisi alkoholitoimituksiksi. Ikärajavalvonnan ja muiden alkoholilain mukaisten velvoitteiden noudattamisen varmistamiseksi olisi perusteltua, että etämyyjälle olisi mahdollista määrätä seuraamusmaksu, jos etämyyjä laiminlöisi velvollisuutensa merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Pykälään lisättäisiin uusi *6 momentti*, jonka mukaan etämyyjälle määrättävään seuraamusmaksuun sovellettaisiin, mitä 2–4 momentissa säädetään. Siten seuraamusmaksun määräämisessä sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin kotimaan toimijoille määrättävien seuraamusmaksujen osalta. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaisesti seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Seuraamusmaksu voidaan määrätä säädettyä pienempänä, jos siihen on mainitut seikat huomioon ottaen tai menettelyyn liittyvien lieventävien seikkojen vuoksi muuten perusteltua aihetta. Seuraamusmaksua ei määrätä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen on menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Lisäksi 2 momentin mukaan luvanhaltijalle voidaan antaa huomautus, jos seuraamusmaksua ei määrätä. Huomautusta koskevaa säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi etämyyjään, koska etämyyjä ei olisi luvanhaltija. Käytännössä etämyyjä voitaisiin tällaisissa tilanteissa ohjeistaa toimimaan lainmukaisesti.

Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaisesti seuraamusmaksua ei saa määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, samasta teosta ei saa tuomita samalle henkilölle tuomioistuimessa rangaistusta. Etämyyjälle ei siis voitaisi määrätä seuraamusmaksua, jos tätä epäiltäisiin menettelynsä osalta alkoholirikoksesta. Alkoholirikoksista säädetään rikoslain 50 a luvun 1 §:ssä. Lain 17 b §:n 1 momentissa säädettäisiin etämyyjän velvollisuudesta merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa. Etämyyjä voisi syyllistyä rikokseen, mikäli tämä ei huolehtisi lähetyksen merkitsemisestä lain edellyttämällä tavalla. Alkoholirikos on kuitenkin rangaistava vain tahallisenä tekona. Tämän vuoksi laissa olisi mahdollisuus myös seuraamusmaksun määräämiseen silloin, kun etämyyjä ei olisi merkinnyt toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Voimassa olevan pykälän 4 momentin mukaisesti seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli kuusi kuukautta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Seuraamusmaksu vanhene viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksun määräämispäivästä.

72 §. Luvan peruuttaminen. Pykälän rakennetta selkeytettäisiin siten, että määräaikaisesta ja pysyvästä peruuttamisesta säädettäisiin erillisissä momenteissa. Pykälä rakentuisi jatkossakin seuraamusten asteittaiselle koventumiselle, jolloin luvan määräaikainen tai pysyvä peruuttaminen edellyttäisi pääsääntöisesti aiemmin määrättyä seuraamusta.

Pykälän *1 momentin* 1 kohdan mukaan luvan määräaikainen peruuttaminen voisi tulla kyseeseen silloin, jos toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaisi 71 §:n 1 momentin 1–6 tai 8 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä olisi pidettävä olennaisena. Jatkossa myös 71 §:n 1 momentin 8 kohdassa säädettyjen velvollisuuksien rikkominen tai laiminlyönti voisi johtaa luvan määräaikaiseen peruuttamiseen pykälän 1 momentin 1 kohdan edellytysten täytyessä. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa luvan määräajaksi ilman aiemmin määrättyä seuraamusta silloin, jos toiminnanharjoittaja rikkoisi tai laiminlöisi laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan. Jatkossakin pykälän *2 momentin* mukaan määrääjän pituudesta määrättäessä otettaisiin huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet.

Pykälän *3 momentin* 1 kohdan mukaan luvan pysyvä peruuttaminen voisi tulla kyseeseen silloin, jos toiminnanharjoittaja seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaisi velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä tahallisesti ja se on ollut myös kokonaisuutena arvostellen törkeää. Pykälän 3 momentin 2 kohta vastaisi sisällöltään voimassa olevaa sääntelyä ja tulisi jatkossakin sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa luvan tai hyväksymisen pysyvästi, jos luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät olisi voimassa eikä tilannetta olisi korjattu asetetussa määräajassa.

72 a §. Luvan voimassaolon päättyminen. Lakiin lisättäisiin selvyyden vuoksi uusi pykälä koskien luvan ja toiminnan lopettamista. Uudella jaottelulla korostettaisiin sitä, että toiminnan lopettamisessa ei ole kyse luvan peruuttamisesta, eikä toiminnan lopettamisesta aiheudu uuden luvan myöntämisen estävää 13 §:n 4 momentin 3 kohdan mukaista karenssia.

Pykälän *1 momentin* mukaan lupaviranomaisen olisi merkittävä rekisteriin tämän lain mukainen lupa tai hyväksyminen päättyneeksi, jos toiminnanharjoittaja olisi lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti. Säännöstä sovellettaisiin lähtökohtaisesti vain silloin, kun toiminnanharjoittaja itse ilmoittaisi toimintansa lopettamisesta. Säännös kuitenkin mahdollistaisi voimassa olevasta laista poiketen myös viranomaisaloitteisen rekisterimerkinnän luvan tai hyväksymisen päättymisestä silloin, kun toiminnanharjoittaja olisi laiminlyönyt 11 §:ään lisättyä velvollisuutta ilmoittaa toiminnan lopettamisesta. Säännös olisi tarpeellinen esimerkiksi tilanteessa, jossa luvanhakija olisi hakemassa anniskelulupaa sellaiseen paikkaan, jossa toisella toimijalla olisi voimassa oleva anniskelulupa, mutta tämä toinen toimija olisi lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti kyseisessä paikassa. Viranomaisaloitteinen luvan merkitseminen päättyneeksi edellyttäisi selvitystä, jonka mukaan toiminnanharjoittaja olisi lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti esimerkiksi siten, että toiminnanharjoittajalla ei enää olisi käyttöoikeutta toimipaikan tiloihin taikka toiminta olisi merkitty lopetetuksi muun viranomaisen elinkeinotoimintaa koskevaan rekisteriin. Jatkossa tällaisessa tilanteessa lupaviranomainen voisi luvanhaltijalle tehdyn kuulemisen jälkeen merkitä luvan päättyneeksi rekisteriin ja myöntää uudelle luvanhakijalle anniskeluluvan kyseiseen anniskelupaikkaan.

Voimassa olevassa laissa ei ole nykyisin säännöksiä siitä, miten toimitaan hyväksynnän haltijan tai määräaikaisen luvan haltijan mennessä konkurssiin taikka luvan tai hyväksynnän haltijana

toimivan yksityisen elinkeinonharjoittajan kuollessa. Lakiin sisältyy ainoastaan säännös, jonka mukaan luvanhaltijan konkurssipesällä on oikeus jatkaa lupaa edellyttävää toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta. Pykälän 2 momentissa laajennettaisiin vastaava oikeus koskemaan myös luvanhaltijan kuolinpesää sekä hyväksynnän haltijan konkurssipesää tai kuolinpesää. Lisäksi säännöksessä täsmennettäisiin, kuinka pitkään toimintaa olisi mahdollista enintään jatkaa, jos lupa tai hyväksyntä olisi ollut voimassa määräaikaisena. Säännökseen lisättäisiin myös edellytys, jonka mukaan toiminnan jatkamisesta olisi ilmoitettava lupaviranomaiselle viipymättä konkurssiin asettamisen tai kuoleman jälkeen. Pääsääntöisesti voitaisiin edellyttää, että ilmoitus tulisi tehdä kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta tai kuolemasta.

74 §. Lupa- ja valvontaviraston perimät maksut. Pykälän 2 momentin 6 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos uuden 7 kohdan lisäämisen johdosta. Uuden 7 kohdan mukaan Lupa- ja valvontavirasto perisi tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun alkoholijuoman toimituksen valvonnasta. Toimituksen valvontamaksu perittäisiin toimitusluvan haltijalta. Vastaavaa valvontamaksua peritään vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijalta.

75 §. Ahvenanmaan valtionviraston perimät maksut. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin, että Ahvenanmaan valtionvirasto perii suorittamastaan valvonnasta toimitusluvan valvontamaksun.

84 §. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen. Pykälään tehtäisiin täsmennys kielletyn välittämisen osalta. Pykälän mukaan alkoholijuomaa ei saisi välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan, ellei laissa toisin säädettäisi. Alkoholijuomien välittäminen ja luovuttaminen palkkiota vastaan ei olisi kiellettyä, mikäli kyseessä on alkoholilain mukainen toimitusluvanhaltijan harjoittama toimitus. Pykälän tarkoittama kielto ei koskisi tätä luvanvaraista toimintaa.

85 §. Kielto nauttia alkoholijuomia. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin koskemaan yli 2,8 prosenttisia alkoholijuomia. Täsmennyksellä selkeytettäisiin nykytilannetta.

90 §. Rangaistussäännökset. Pykälän 5 momentin 1 kohta muutettaisiin siinä viitatus 37 §:ään ehdotettavien muutosten johdosta. Samalla alkoholirikkomuksena rangaistavien tekojen alaa täsmennettäisiin. Alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoisi 37 §:n 1–3 momentissa säädettyä vähittäismyynti-, toimitus- tai anniskelukiellon taikka 37 §:n 5 momentissa säädettyä muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa luovutuskieltoa. Näin ollen, mikäli alkoholijuomien toimittaja tai etäostotilanteissa juomat luovuttava taho luovuttaisi alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle, olisi tämä rangaistava teko ehdotettavassa 90 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Voimassa olevassa pykälässä alkoholijuoman myyminen tai muu luovuttaminen vähittäismyyntissä ja anniskelussa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle on jo kriminalisoitu, joten kriminalisoinnin ulottaminen myös toimitustoiminnassa sekä muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovuttamiseen olisi perusteltua. Syyksiluettavuuden astetta ei muutettaisi voimassa olevaan lakiin nähden.

Pykälän 5 momentin 2 kohta muutettaisiin siinä viitatus 38 §:ään ehdotettavien muutosten johdosta. Voimassa olevan lain 38 §:ssä tarkoitettu vastaava hoitaja tai muu tehtävään nimetty henkilö muutettaisiin ehdotettavan 38 §:n mukaisesti luvanhaltijan edustajaksi. Näin ollen alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka 90 §:n 5 momentin 2 kohdan mukaan tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna luvanhaltijan edustajana rikkoisi 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Edellä pykälän 5 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen alkoholilaissa sakkorangaistuksella sanktioitujen alkoholirikkomusten lisäksi rikoslain (39/1889) 50 a luvussa säädetään alkoholirikoksista. Voimassa olevan rikoslain 50 a luvun 1 pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, on tuomittava alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Kyseinen rikoslain säännös voisi tulla sovellettavaksi alkoholijuomien toimituksiin sekä muuhun elinkeinotoimintaan liittyvissä luovutustilanteissa. Lisäksi rikoslain säännös voisi tulla sovellettavaksi, jos alkoholijuoman toimituksissa vähittäismyyntiluvan haltija ei huolehtisi alkoholijuoman luovutuksesta toimitusluvan haltijalle.

Liite. Liitteeseen lisättäisiin uusi *6 a kohta*, joka koskisi alkoholijuomien toimituksen valvontamaksua ja sen määräytymistä. Liitteen 6 a-kohdan mukaan toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta perittäisiin vuotuinen valvontamaksu. Valvontamaksukausi olisi kalenterivuosi. Maksu perittäisiin kaikilta luvanhaltijoilta, joiden lupa on ollut voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana. Näin ollen maksu perittäisiin, vaikka lupa ei olisi voimassa enää laskutushetkellä. Maksu muodostuisi kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta siten, että luvanhaltijakohtainen perusmaksu olisi 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyisi valvontamaksukauden aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien perusteella. Yhdellä toimituksella tarkoitetaan yhteen tilaukseen perustuvaa toimitusta. Toimitukseksi lasketaan myös sellainen toimitus, jossa alkoholijuomia ei ole voitu luovuttaa esimerkiksi 37 §:ssä säädetyn toimituskiellon vuoksi. Merkitystä ei olisi sillä, kuinka monta alkoholijuomaa toimituksen yhteydessä on kerralla luovutettu, vaan valvontamaksu määräytyisi tehtyjen toimitusten määrän perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu olisi perusmaksun lisäksi 0,10 euroa toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Edellä mainituin perustein määrätty valvontamaksu pyöristettäisiin alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Luvanhaltija olisi velvollinen ilmoittamaan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten kokonaismäärän vuosittain. Mikäli luvanhaltija ei tekisi ilmoitusta määräajassa, lupaviranomaisella olisi oikeus velvoittaa luvanhaltija 70 §:ssä säädetyn uhkasakon uhalla ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärä. Lupaviranomaisen olisi kuitenkin esitettävä luvanhaltijalle muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen uhkasakon asettamista. 80 §:n mukaiset oikeussuojakeinot koskisivat myös toimituksen valvontamaksua, eli valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta, ja oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Alkoholilain 80 §:n 4 momentin mukaisesti valvontamaksu on oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta huolimatta suoritettava säädettyä ajassa.

Liitteen 7 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös toimituksen valvontamaksujen perimisestä. Maksut laskutettaisiin jälkikäteen viimeistään 30.4. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on edellinen kalenterivuosi.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun lain 11 pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, joka koskisi valtioneuvostolle osoitettua asetuksenantovaltuutta tarkempien säännösten antamiseksi 11 §:ssä tarkoitettujen toiminnan muutosten johdosta tehtävän hakemuksen tai ilmoituksen sisällöstä. Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 13 §:ssä säädetään jo luvan muuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä, mutta voimassa olevasta laista on puuttunut tätä

koskeva asetuksenantovaltuus. Nyt ehdotettavan lain sisältämien muutosten johdosta valtioneuvoston asetukseen tehtäisiin tarvittavat muutokset muutosasetuksella. Lisäksi alkoholilain nojalla annettuun sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen alkoholilain valvonnasta (158/2018) valmistellaan tarvittavia muutoksia muutosasetuksella. Kyseisten muutosasetusten on tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa lakiehdotuksen kanssa.

Voimassa olevan lain 45 §:n 3 momentissa tarkoitettuna asetuksenantovaltuuden sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kyseisessä pykälässä tarkoitettu alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuus erotettaisiin samalla omaksi 4 momentiksi. Voimassa olevan lain sanamuodon perusteella alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, mutta voimassa olevassa valtioneuvoston asetuksessa ei ole säännöksiä koskien alkoholijuomien määrän rajoittamista. Valmisteilla olevassa valtioneuvoston muutosasetuksessa ei myöskään säädetäisi alkoholijuomien määrän rajoittamisesta, mutta lakiin tehtävällä asetuksenantovaltuutta koskevalla muutoksella mahdollistettaisiin tarkempien säännösten antaminen valtioneuvoston asetuksella tarvittaessa.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1.1.2026. Lain 2 §:n 1, 2 ja 3 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 17 –21 kohta sekä 4 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1, 7 ja 8 kohta, 7 ja 12 §, 17 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 2 ja 5 momentti sekä 17 a §, 26 §:n 1 momentti ja 84 § tulisivat kuitenkin voimaan neljän kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta ja 17 b ja, 32 §:n 2 momentti, 35, 35 a, 37 ja 38 §, 39 §:n 3 momentti, 40 §:n 2 momentti, 42 a §, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §:n 2 momentti, 57 §, 62 §:n 4 ja 6 momentti, 71 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta sekä 5 ja 6 momentti, 74 §:n 2 momentin 7 kohta ja 3 momentti, 75 §:n 2 ja 3 momentti, 90 §:n 5 momentti sekä liitteen 6 a ja 7 kohta kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta. Alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti kumoutuisi kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Voimaantulosäännökset porrastettaisiin siten, että alkoholijuomien toimituspassikoulutuksia voitaisiin alkaa järjestämään heti lain voimaantullessa. Alkoholijuomien toimituslupia voisi hakea neljän kuukauden kuluessa lain voimaantulosta ja itse toimitustoiminnan voisi aloittaa kuuden kuukauden päästä lain voimaantulosta. Voimaantulon porrastamisilla pyritäisiin siihen, että viranomaisilla olisi aikaa tietojärjestelmien kehittämiseen ennen lupien hakemista. Lisäksi tasapuoliset kilpailuedellytykset turvattaisiin sillä, että toimituslupien käsittelyyn ja myöntämiseen olisi aikaa ennen kuin toiminnan saisi aloittaa. Näin mikään yksittäinen toimija ei saisi kilpailuetua siitä, että tämän hakemus käsiteltäisiin nopeammin kuin muiden toimijoiden.

10 Toimeenpano ja seuranta

Uudistuksen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveysvaikutuksia seurataan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Lupa- ja valvontaviraston ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Virastojen lisäresursointitarvetta ja valvontamaksujen tasoa on tarpeen tarkastella muutoksen voimaan tulon jälkeen huomioiden toimitusluvanhaltijoiden lopullinen lukumäärä ja saadut kokemukset valvontatyön käytännön toteuttamisesta.

11 Suhde valtion talousarvioon

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksen mukaisesti uusiin tehtäviin esitetään lisämäärärahoja Lupa- ja

valvontavirastolle. Esityksellä olisi näin vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintamenomomentille (28.40.04).

12 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

12.1 Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi alkoholijuomien toimituksesta kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä suoraan ostajalle tai muulle vastaanottajalle ostajan ja myyjän sopimaan paikkaan. Esityksen mukaisesti alkoholijuoman toimittaminen edellyttäisi alkoholijuoman toimitusluvan, jonka tarkoituksena on varmistaa alkoholijuomien toimitusten lainmukaisuus sekä varmistaa myös toimitusten tehokas viranomaisvalvonta. Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Ehdotettavalla sääntelyllä tavoitellaan siten myös nykyistä sääntelyä vapaampaa alkoholielinkeinonharjoittamisen oikeutta kuitenkin siten, että myös alkoholilain tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuminen turvataisiin edelleen asianmukaisesti. Lisäksi laissa säädettäisiin yksiselitteisesti, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ulkomaisilta toimijoilta.

Ehdotettavat muutokset kytkeytyvät perustuslain 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, edistettävä väestön terveyttä. Velvoite väestön terveyden edistämiseen viittaa säännöksen perustelujen mukaan yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan. Ehdotettavalla sääntelyllä on liityntä myös perustuslain 19 §:n 3 momentin jälkimmäisessä virkkeessä mainittuun julkisen vallan velvollisuuteen tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Lisäksi esitystä on tarpeen tarkastella suhteessa perustuslain 6 §:ssä säädettyyn yhdenvertaisuuteen, perustuslain 8 §:ssä säädettyyn rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen, perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän – erityisesti henkilötietojen – suojaan sekä perustuslain 18 §:n 1 momentissa säädettyyn oikeuteen työhön ja elinkeinonvapauteen. Ehdotettavia muutoksia tulee tarkastella myös suhteessa perustuslain 22 §:ssä säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

12.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Perustuslakivaliokunnan mukaan yleisen tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa

yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta katsoo myös, että sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös yleisen tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Lakiehdotuksessa säädettäisiin alkoholijuoman toimituksen vastaanottajan velvollisuudesta todistamaan vaadittaessa ikänsä alkoholijuoman toimittavalle henkilölle. Tämä ei poikkea siitä, miten alkoholin vähittäismyynnissä tai anniskelussakin toimitaan ja ehdotus noudattaa tältä osin alkoholilain systematiikkaa. Sääntelyllä pyritään osaltaan varmistamaan tehokas alkoholijuomien ikäraja- ja siten myös suojaamaan lapsia ja nuoria alkoholin haitallisilta vaikutuksilta. Sääntely on siten oikeasuhtaista, välttämätöntä ja myös tehokasta sen taustalla vaikuttavan tavoitteen turvaamiseksi.

Lakiehdotuksen mukaan lain 63 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan viranomaisella olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 46 §:ssä tarkoitettuja sakkorekisteristä 47 §:n 1–3 kohdan tiedot. Sääntely liittyy perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan, jonka lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista siihen.⁷⁶ Yksityiselämän suojan kannalta merkityksellisenä on pidetty muun muassa viranomaisen oikeudesta saada henkilötietoja samoin kuin henkilön velvollisuudesta antaa itseään koskevia tietoja viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että sellaisessa tietojensaantioikeudessa, joka menee tietoja koskevien salassapitosäännösten edelle, on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tietoihin liittyvällä salassapitovelvollisuudella suojataan. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan.⁷⁷ Arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitettut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu,

⁷⁶ Kts. HE 309/1993 vp, s. 52/II, PeVL 36/2002 vp, s. 5/II, PeVL 9/2004 vp, s. 5/II.

⁷⁷ Kts. PeVL 62/2010 vp, s. 3–4, PeVL 42/2010 vp, s. 3.

sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä erottelua puoltavat seikat saavat erityisen painoarvon säädettäessä viranomaisen oikeudesta saada tai luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä sähköisessä toimintaympäristössä.⁷⁸ Toisaalta perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut myös, että toiminnan rekisteröiminen ilman ennakkollista varmistumista siitä, että toiminta täyttäisi sille laissa säädetyt edellytykset, ei ole täysin ongelmaton.⁷⁹

Perustuslakivaliokunnan mukaan lähtökohtaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Nyt ehdotetussa muutoksessa valvontaviranomaisen oikeus saada tietoja sakkorekisteristä rajoittuisi yksilöityihin tietoihin, jotka olisivat tarpeen joko alkoholilaisissa säädettyjen luvansaannin arvioimiseksi taikka arvioitaessa sitä, ettei rekisteröidylle aseteta seuraamusmaksua tilanteessa, jossa hänelle olisi jo samasta teosta aiheutunut sakkorangaistus. Sääntelyllä suojattaisiin näin ollen yhtäältä yhteiskunnallisia intressejä siten, ettei alkoholilaisissa tarkoitettua luvanvaraista toimintaa voisi harjoittaa sellainen toimija, joka ei täyttäisi laissa säädettyjä vaatimuksia ja toisaalta sääntelyllä suojattaisiin myös rekisteröityä itseään siten, ettei häneen kohdistuisi samasta teosta kaksinkertaista rangaistusta. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti sakkorekisterin tietoja ei saa luovuttaa enää sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamisesta tai antamisesta. Valvontaviranomainen ei näin ollen voisi saada tietoja sellaisista sakkorangaistuksista, joiden määräytymisestä olisi kulunut enemmän kuin kolme vuotta. Alkoholielinkeinorekisteriin rekisteröitävistä tiedoista säädetään alkoholilain 66 §:ssä. Valvontaviranomainen ei säilyttäisi sakkorekisterin tietoja pidempään, kuin tietojen säilyttäminen olisi tehtävän mukaan tarpeen.

Tiedonsaantioikeus olisi tarkkarajaisesti rajoitettu vain niihin tietoihin, jotka olisivat valvontaviranomaiselle tarpeen luvanhakijan tai -haltijan yleisten luvan edellytysten selvittämistä varten tai seuraamusmaksutilanteissa kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Voimassa olevan alkoholilain 13 §:n mukaan luvan saannin yleisenä edellytyksenä on, että hakija tunnetaan luotettavaksi ja hän on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva, ja että mahdollisesti hakijana tai luvanhaltijana olevan oikeushenkilön hallintoelimiin kuuluvat henkilöt ja toimitusjohtaja sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet täyttävät myös tämän edellytyksen.

Luvan edellytysten arvioiminen on viranomaisen lakisääteinen tehtävä ja niiden selvittämiseksi viranomaisella tulee olla mahdollisuus saada tietoja myös sakkorekisteristä. Luvan edellytysten arvioiminen liittyy suurelta osin siihen, että viranomainen voi varmistaa ennakkollisesti ja myös toiminnan aikaisen valvonnan avulla toiminnan asianmukaisuuden sekä lainmukaisuuden ja suojata näin myös sääntelyn taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia intressejä, kuten lupahallinnon ja valvonnan toimin ehkäistä alkoholista käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut,

⁷⁸ Kts. PeVL 12/2019 vp, s. 4 ja PeVL 73/2018 vp, s. 8-10.

⁷⁹ Kts. PeVL 26/2017 vp, s. 67.

että myös salassapitosäännöksillä suojataan yksityiselämän suojaa.⁸⁰ Sääntelyä on näin ollen pidettävä välttämättömänä, oikeasuhtaisena sekä tehokkaana sen taustalla vaikuttavan tavoitteen saavuttamiseksi. Edellä mainitun perusteella esitystä ei voida pitää yksityisyydensuojan tai henkilötietojen perustuslainsuojan kannalta ongelmallisena.

Lakiehdotuksessa muutettaisiin voimassa olevan lain mukaista oikeutta julkaista alkoholielinkeinorekisterin sisältämiä tietoja siten, että säännöksestä poistettaisiin edellytys tietojen hakemisesta yksittäisinä hakuina. Ehdotetun 64 §:n 2 momentin perusteella julkaistavien tietojen sisältö poikkeaisi olennaisesti terveydenhuollon ammattihenkilöiden tietoja sisältävästä julkisesta tietopalvelusta, josta säädettyä perustuslakivaliokunta oli edellyttänyt tietojen hakemisen rajaamista yksittäisiin hakuihin, jotta lakiehdotus voitiin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 32/2008 vp). Julkaistavissa tiedoissa olisi kyse luvan-, hyväksynnän- tai ilmoituksenvaraista elinkeinotoimintaa harjoittavien elinkeinotoimintaa koskevista tiedoista, joista osa on saatavilla myös muista julkisista lähteistä, kuten kaupparekisteriotteelta. Suurin osa alkoholilain mukaista toimintaa harjoittavista on oikeushenkilöitä, joita koskevien tietojen julkaisemisessa ei ole kyse henkilötiedoista. Henkilötietojen määritelmän laajuudesta johtuen julkaistavat tiedot voisivat sisältää henkilötietoja silloin, kun kyse olisi yksityisestä elinkeinonharjoittajasta. Tällöinkin kyseessä olisivat säännöksessä luetellut elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvät tiedot, joita voisivat olla luvan- ja hyväksynnänhaltijan sekä ilmoituksen tekijän nimi, lupa-, hyväksyntä- ja ilmoitusnumero, Y-tunnus sekä toimipaikan nimi ja osoitetiedot. Tiedot eivät siten sisältäisi salassa pidettäviä tietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja eli arkaluonteisia tietoja. Julkaistaviin henkilötietoihin sovellettaisiin yleisessä tietosuojasetuksessa säädettyjä rekisteröityjen oikeuksia.

Lakiehdotuksen 64 §:n 2 mom. mahdollistaisi tietojen julkaisemisen tietoverkossa, mutta ei velvoittaisi siihen. Mikäli Lupa- ja valvontavirasto julkaisisi alkoholielinkeinorekisterin tietoja tietoverkossa, olisi välttämätöntä, että tiedot julkaistaisiin siten, ettei niiden käyttäminen edellyttäisi yksittäisten hakujen suorittamista yksityisten elinkeinonharjoittajien osalta. Muutoin tietoja ei olisi käytännössä mahdollista käyttää ehdotetun 64 §:n 2 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa tarkemmin avatuissa tarkoituksissa, jotka hyödyttäisivät sekä alkoholilain mukaista toimintaa harjoittavia, viranomaisia, mediaa että yksittäisiä kansalaisia.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt henkilötietojen julkistamista julkisena tietopalveluna mahdollisena, jos sille on oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet (PeVL 2/2017 vp, s. 7, PeVL 65/2014 vp, s. 4/II—5/I, PeVL 32/2008 vp s. 2/I—3/II). Ottaen huomioon sääntelyn tavoitteet ja tarkoitus sekä julkaistavien tietojen sisältö, voidaan pitää välttämättömänä ja oikeasuhteisena, ettei tietojen hakua rajoitettaisi yksittäisiin hakuihin yksityisten elinkeinonharjoittajien osalta. Näin ollen voimassa olevan lain 64 §:n 2 momentin muuttaminen ehdotetulla tavalla ei olisi esteenä lain käsittelemiselle tavallisessa lain säätämisyjärjestyksessä.

Laissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta saada valvontaa varten toimituslupan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot. Lisäksi valvontaviranomaisella olisi oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimituslupanhaltijan nimi sekä lupanumero. Voimassa olevan lain 62 §:n perusteella valvontaviranomaisilla saavat tarkastaa tämän lain valvontaa varten lupanhaltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia. Oikeudesta

⁸⁰ Kts. esim. PeVL 39/2009 vp, s. 3, PeVL 40/2005 vp, s. 2.

saada alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot säädettäisiin selkeyden vuoksi erikseen. Valvonnan turvaamista varten säädettäisiin erikseen myös viranomaisen oikeudesta saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero. Viranomaisen tietojensaantioikeus liittyisi valvonnan kannalta tarpeellisiin tietoihin, ja tietosisällöt olisi ehdotettujen tietojensaantioikeuksien osalta määritelty laissa tyhjentävästi (esim. PeVL 12/2019 vp, s. 4 ja PeVL 73/2018 vp, s. 8-10).

12.3 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapaus sisältyy myös EU:n perusoikeuskirjaan, jonka 16 artiklan mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Perusoikeuskirjan 15 artiklassa on turvattu oikeus harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

Perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaan siinä tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. EU:n oikeuden soveltamisalalla oleva kansallinen laki ei saa olla ristiriidassa EU:n perusoikeuskirjan määräysten kanssa. Lainvalmistelussa on näin ollen otettava EU:n perusoikeudet huomioon siltä osin kuin asian, josta valmistellaan kansallista lainsäädäntöä, voidaan katsoa kuuluvan EU:n oikeuden soveltamisalan piiriin. Esimerkiksi tapauksessa C198/14 Visnapuu EU:n tuomioistuin tutki ja sovelsi nimenomaan alkoholilaisissa säädettyjen lupajärjestelmää ja Alkon yksinoikeutta koskevia säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta se on pitänyt alkoholiin liittyvän elinkeinonharjoittamisen eri muotojen luvanvaraistamista hyväksyttävänä muun muassa alkoholin käyttöön liittyvien terveyshaittojen pienentämiseksi ja sen käytöstä aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Sama koskee myös yksinoikeutta koskevaa sääntelyä (ks. PeVL 48/2017 vp). Alkoholijuomien toimituslupa olisi uusi lupamuoto ja muodostaisi sinänsä poikkeuksen pääsääntönä olevaan elinkeinonvapauteen.

Lakiehdotus tosiasiallisesti kuitenkin laajentaisi elinkeinovapautta purkamalla alkoholielinkeino toiminnan rajoituksia, sillä lakiehdotuksen mukaan jatkossa olisi mahdollista toimittaa alkoholijuomia myös kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä ja rajat ylittävistä etämyynnistä ostajalle. Voimassa olevan lain mukaan tällainen ei ole mahdollista. Ehdotettava sääntely siis laajentaisi osin elinkeinonharjoittamisen oikeutta ja toisaalta myös oikeutta työhön, sillä se mahdollistaisi uudenlaisen alkoholielinkeino toiminnan aloittamisen – joka kuitenkin edellyttäisi alkoholijuomien toimituslupaa toiminnan asianmukaisuuden ja tehokkaan viranomaisvalvonnan varmistamiseksi. Perustuslakivaliokunta on alkoholilain muutosta koskevassa lausunnossaan PeVL 10/2024 vp katsonut, että tuolloin käsiteltävänä olleen lakiehdotuksen arvioinnin kannalta keskeistä oli, ettei kyse ollut uudesta rajoituksesta elinkeinonharjoittamiseen, vaan siitä, että osa sillä hetkellä alkoholiyhtiön yksinoikeuteen kuuluneista tuotteista siirrettiin vähittäismyyntiin luvanvaraisuuden piiriin. Näin ollen kyseisellä ehdotuksella tosiasiallisesti vähennettiin alkoholielinkeinoon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussääntelyä.

Alkoholijuomien toimitustoiminnan harjoittaminen olisi vähittäismyyntiä ja anniskelua vastaavalla tavalla luvanvaraista. Kyse on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaisesta

erityislaatuista taloudellista toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi ja sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Lupa tarvittaisiin alkoholijuomien kuljettamiseen ja luovuttamiseen vähittäismyyjältä ostajalle. Etämyyntitilanteissa lupa tulisi olla toimitusketjun viimeisellä toimijalla, joka luovuttaa alkoholijuomat ostajalle Suomessa. Lupa tulisi myöntää, jos hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen ja sen valvontaan tarvittavat edellytykset täyttyisivät. Hakijaan liittyvät vaatimukset liittyisivät erityisesti luotettavuuteen ja taloudellisiin edellytyksiin, jotka vaikuttavat osaltaan hakijan kykyyn noudattaa alkoholilain säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset, kuten täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt, että viranomaisen toimivallan liittyy toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 58/2024 vp s. 2, PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Lupaehdot ja rajoituksia voitaisiin lakiehdotuksen 17 a §:n 3 momentin perusteella asettaa toimituslupa-ainoastaan, jos se olisi välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella olisi aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimituslupan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudattaisi laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa. Lupaehdot ja rajoitukset voisivat koskea luovutuksessa käytettävää ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seuranta- ja valvontaa ja valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja. Lupaehdot ja rajoitusten asettaminen olisi siten poikkeuksellista ja sidottu tilanteisiin, joissa ei muutoin valvonnan keinoin voitaisi varmistaa toiminnan lainmukaisuudesta. Lupaehdot ja rajoitusten asettamisen mahdollistaminen olisi välttämätöntä, koska toimitustoiminnan luonteen vuoksi viranomaiselle ei välttämättä muutoin olisi mahdollisuuksia puuttua toimintaan. Lupaehdot ja rajoitukset koskisivat nimenomaisesti luovutustilanteita, joissa olisi riski alkoholijuoman luovuttamisesta alaikäiselle. Tarkoituksena on varmistaa alkoholilaissa säädettyjen luovutuskieltojen noudattaminen.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (ks. esim. PeVL 13/2014 vp).

Luvan peruuttamista koskeva alkoholilain 72 § ulotettaisiin koskemaan myös toimitustoimintaa. Esityksen 72 §:n mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa toimituslupan määräajaksi, jos toiminnanharjoittaja lupaviranomaisen huomautuksesta tai seuraamusmaksusta huolimatta jatkaa 71 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettely on pidettävä olennaisena. Pysyvästi lupa voitaisiin peruuttaa, jos velvollisuuksien rikkominen on jatkunut seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen ja lain rikkominen olisi tahallista ja myös kokonaisuutena arvostellen törkeää. Lupa voitaisiin peruuttaa ilman huomautusta tai seuraamusmaksua vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Lupa tai hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös, jos luvan saamisen edellytykset eivät olisi enää voimassa eikä tilannetta olisi korjattu asetetussa määräajassa. Ehdotetussa säännöksessä on pidetty lähtökohtana perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämiä vaatimuksia.

Alkoholilain säännösten valvonta perustuu kattavaan lupajärjestelmään. Käytännössä lupajärjestelmällä varmistetaan, että alkoholielinkeinossa toimivat elinkeinonharjoittajat kykenevät vastaamaan velvoitteistaan, heidät tavoitetaan valvonnalla ja lain vastaiseen toimintaan voidaan tehokkaasti puuttua. Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa, jotta alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittoja voitaisiin ehkäistä. Ehdotettava sääntely toteuttaa siten myös alkoholilain tarkoitusta oikeasuhtaisella ja tehokkaalla tavalla.

Nyt ehdotettava sääntely mahdollistaa uudenlaisen tavan harjoittaa alkoholielinkeinoa ja voi siten myös lisätä työpaikkoja alkoholielinkeinoon. Toisin sanoen, suhteessa voimassa olevaan alkoholilainsäädäntöön ehdotettu muutos pääosin vähentäisi alkoholielinkeinoon liittyviä rajoituksia, sillä jatkossa alkoholijuomien toimittaminen kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä vastaanottajalle olisi mahdollista, eikä alkoholijuomaa olisi enää välttämätöntä noutaa vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä. Tämä turvaisi osaltaan elinkeinonvapautta ja oikeutta työhön oikeasuhtaisella ja alkoholilain tarkoitusta ja tavoitetta toteuttavalla tavalla.

Esityksellä olisi merkitystä myös omaisuuden suojan ja sopimusvapauden kannalta, sillä alkoholipoliittiset rajoitukset vaikuttavat jossain määrin omaisuuden suojaan ja sopimusvapauteen. Sopimusvapautta ei ole erikseen turvattu perustuslaissa, mutta omaisuuden suoja koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin kautta myös sopimusvapaus saa perustuslain tasoista suojaa. Lisäksi elinkeinonvapaus on merkityksellinen perusoikeus sopimusvapauden kannalta. Kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä ja rajat ylittävistä etämyynneistä tapahtuvan toimitusmyynnin kytkeminen toimitusluvan haltijan kautta tapahtuvaksi rajoittaisi jossain määrin sopimusvapautta. Ehdotetun sääntelyn taustalla on kuitenkin kansanterveyteen liittyvät painavat perusteet, minkä vuoksi ehdotettavaa sääntelyä voidaan pitää hyväksyttävänä omaisuuden suojaan ja sopimusvapauteen kohdistuvana rajoituksena.

12.4 Yhdenvertaisuus

Lakiehdotuksella on merkitystä myös perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan paitsi perinteinen vaatimus oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatus tosiasiallisesta tasa-arvosta. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43).

Lähtökohtaisesti perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempi mitä etäisempi tämä yhteys on (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3). Nyt ehdotettu muutos koskee lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä ja niiden asemaa. Muutoksella voi olla välillisiä vaikutuksia niiden luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan, joiden elinkeinotoiminta perustuu alkoholijuomien vähittäismyyntiin.

Esityksellä edistettäisiin kuitenkin EU:n keskeisen perusvapauden, tavaroiden vapaan liikkuvuuden toteutumista. Alkoholijuomien monopoli on itsessään poikkeus EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteesta eikä monopoli oikeuta maahantuonnin rajoittamista. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava korostetusti huomioon se, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3). Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijoista suurin osa on oikeushenkilöitä, vaikka vähittäismyyntilupa voidaan myöntää myös luonnolliselle henkilölle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yhdenvertaisuusnäkökulmalla on suhteellisen vähäinen merkitys sellaisessa sääntelyssä, joka kohdistuu suurelta osin oikeushenkilöihin (PeVL 37/2010 vp, s. 3).

Esityksessä ehdotettavan rajat ylittävää etämyyntiä koskevan sääntelyn perusteella ulkomaiset toimijat voisivat etämyydä Suomeen kaikkia alkoholijuomia, mukaan lukien Alkon yksinoikeuteen kuuluvia alkoholijuomia. Rajat ylittävä etämyynti olisi sallittua ilman erillistä myyntilupaa tai ilmoitusta. Etämyynti kuitenkin kytkettäisiin Suomessa tapahtuvan toimitustoiminnan osalta toimituslupa- siten, että alkoholijuoman toimittaja vastaisi alkoholijuomien luovuttamisesta vastaanottajalle. Kotimaan luvanvaraisessa vähittäismyyntissä olisi sen sijaan mahdollista myydä toimituksella käymisteitse valmistettuja enintään 8-prosentin vahvuisia alkoholijuomia ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5-prosentin vahvuisia alkoholijuomia. Kotimaan vähittäismyyntissä raja olisi asetettu 5,5/8,0 prosenttiin, koska alkoholilaisissa Alkolle on myönnetty yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädetyin poikkeuksin.

Lakiesityksessä etämyynnille ja vähittäismyyntille on eri määritelmät, ja etämyyntissä myyjä on myyntihetkellä sijoittautunut toiseen valtioon. Etämyyntissä ostos tehdään verkossa, ja ostajan omistusoikeus alkoholijuomiin voi siirtyä ostajalle silloin, kun alkoholijuomat ovat vielä toisessa valtiossa. Etämyyntissä olisi myös mahdollista, että myyjän tosiasiallinen määräysvalta juomiin olisi päättynyt ennen kuin alkoholijuomat olisivat tulleet Suomeen. Siten erilainen kohtelu perustuisi siihen, että rajat ylittävässä etämyyntissä ei olisi kyse samasta asiasta kuin kotimaan vähittäismyyntissä. Yhdenvertaisuusarvioinnissa olennaista on tosiasialliset olosuhteet. Arvioitavaksi tulee siten se, poikkeavatko etämyynnin ja kotimaan vähittäismyyntin tosiasialliset olosuhteet siinä määrin toisistaan, että niille asetettuja erilaisia vaatimuksia voidaan pitää perusteltuina.

Esityksessä rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitettaisiin myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen. Etämyyntissä myyjä ei ainoastaan myy alkoholijuomaa verkkokaupassa, vaan myös toimittaa suoraan tai välillisesti juoman ostajalle. Siten myyjä voi joko itse toimittaa tuotteen Suomeen ostajalle tai joku muu voi toimittaa sen myyjän puolesta.

Korkein oikeus on ratkaisussa KKO 2018:49 arvioinut sitä, tapahtuiko alkoholijuoman myynti Suomessa ja oliko kyse alkoholijuomien vähittäismyyntistä Suomessa, kun Viroon sijoittautunut myyjä myi verkon välityksellä alkoholijuomaa Suomessa olevalle ostajalle ja tämän jälkeen toimitti alkoholijuomat Suomeen ostajalle. Korkein oikeus katsoi, ettei yhtiön kotipaikalla tai myyjän olinpaikalla kaupantekohetkellä ollut merkitystä arvioitaessa sitä, onko alkoholijuomien myynnin katsottava tapahtuneen Suomessa. Lisäksi korkein oikeus katsoi, ettei mainittua kysymystä arvioitaessa ollut ratkaisevaa merkitystä myöskään sillä, oliko

omistusoikeus myytyihin alkoholijuomiin siirtynyt jo kaupantekohetkellä juomien ollessa vielä Virossa vai vasta sen jälkeen, kun ne oli kuljetettu Suomeen. Korkein oikeus totesi, että jos omistusoikeuden siirtymiselle annettaisiin tässä suhteessa ratkaiseva merkitys, alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevaa sääntelyä voitaisiin kiertää sopimusehtojen avulla. Korkein oikeus totesi, että jos ostaja on valinnut kotiinkuljetuksen, alkoholijuomat ovat olleet myyjän tosiasiallisessa määräysvallassa siihen asti, kun ne on luovutettu ostajalle Suomessa. Kysymys on ollut yhtenäisestä tapahtumasarjasta, johon on kuulunut sopimuksen tekeminen internetin välityksellä, juomien kuljettaminen perille ostajan osoitteeseen sekä juomien luovutus ostajalle. Sopimus on täytetty kaikilta osin vasta, kun myyjä on luovuttanut juomat ostajalle Suomessa. Korkein oikeus katsoi näiden seikkojen perusteella, että myyjän menettelyssä oli ollut kysymys alkoholijuomien vähittäismyyntistä Suomessa.

Sen sijaan korkein oikeus arvioi ratkaisussa KKO 2025:71, ettei kyse ole ollut Suomessa tapahtuvasta vähittäismyyntistä, kun myyjä oli luovuttanut alkoholijuomat huolintayhtiön välityksin myyjään nähden itsenäiselle ja riippumattomalle kuljetusliikkeelle Virossa Suomeen kuljetettavaksi. Ratkaisussa etämyyjä oli Virossa rekisteröidyn muun ohella alkoholijuomia verkkokaupassa myyvän yhtiön perustaja ja ainoa omistaja. Myyjä oli tekoaikana osallistunut aktiivisesti yhtiön verkkokaupan päivittäiseen toimintaan ja tosiasialliseen päätöksentekoon sekä huolehtinut yhtiön toiminnan lainmukaisuuden selvittämisestä. Alkoholijuomien myynti verkkokaupassa oli tekoaikana suunnattu pääosin Suomeen. Ostaja oli voinut verkkokaupassa alkoholijuomien tilauksen tekemisen yhteydessä valita noutavansa tuotteet itse ja tällöin myös valtuuttaa itse valitsemansa huolinta- tai kuljetusyhtiön noutamaan juomat verkkokaupan varastolta. Vaihtoehtoisesti ostaja oli voinut verkkokaupassa tilauksen tekemisen yhteydessä valtuuttaa huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa. Huolintayhtiöt ja kuljetusliike olivat olleet yhtiöön nähden itsenäisiä ja riippumattomia yhtiöitä, eikä niitä ollut perustettu vain yhtiön liiketoiminnan tarpeita varten. Kuljetuksesta maksettava hinta oli veloitettu ostajalta samanaikaisesti tilattujen alkoholijuomien kanssa, mutta yhtiö ei ollut saanut korvausta kuljetuksesta, vaan kuljetusmaksut on läpilaskutettu huolintayhtiöille. Korkein oikeus katsoi edellä katsottujen seikkojen perusteella, että huolintayhtiöiden ja kuljetusliikkeiden toiminta ei ollut muodostanut A:n määräysvallassa olleen alkoholijuomia verkkokaupassa myyneen B Oü:n toiminnan kanssa yhtenäistä tapahtumasarjaa eikä kyse ollut Suomessa tapahtuvasta vähittäismyyntistä.

Lakiesityksessä myynnin ei katsottaisi olevan vähittäismyyntiä Suomessa, kun ulkomaille sijoittautunut myyjä myy ja itse kuljettaa tai antaa kuljetuksen kolmannen tehtäväksi. Perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin arvioinut, poikkeavatko tosiasialliset olosuhteet toisistaan siinä määrin, että suomalaisia toimijoita ei asetettaisi tosiasiallisesti ulkomaille sijoittautuneita toimijoita epätasa-arvoisempaan asemaan. Koska perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin käsitellyt vastaavan kaltaista esitystä, hallitus pitää tarpeellisena, että asiassa hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

12.5 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 § sisältää rikosoikeudellisen legaliteettivaatimuksen tärkeimmät ainesosat. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan näitä ovat ainakin vaatimus rikoksina rangaistavien tekojen määrittelemisestä laissa, taannehtivan rikoslain kielto, rikoslain analogisen soveltamisen kielto, vaatimus rikoksesta seuraavien rangaistusten määrittelemisestä laissa, tekohekellä säädettyä ankaramman rangaistuksen käytön kielto ja vaatimus rikosoikeudellisten normien laintasoisuudesta (ks. HE 309/1993 vp). Säännös edellyttää myös, että kunkin rikoksen tunnusmerkistö on soveltajan kannalta riittävällä täsmällisyydellä ilmaistava laissa. Lakiehdotuksessa ehdotetaan alkoholirikkomusta koskevan lain 90 §:n 5 momentin 1 kohtaa muutettavaksi siten, että alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös

alkoholijuoman toimittaja, jos hän tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoisi 37 §:n 1–3 momentissa säädettyä toimituskieltoa. Näin ollen, mikäli alkoholijuomien toimittaja luovuttaisi alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle, olisi tämä rangaistava teko ehdotettavassa 90 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Voimassa olevassa pykälässä alkoholijuoman myyminen tai muu luovuttaminen vähittäismyynnissä ja anniskelussa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle on jo kriminalisoitu, joten kriminalisoinnin ulottaminen myös toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovuttamiseen olisi perusteltua ja oikeasuhtaista.

Lisäksi 90 §:n 5 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 37 §:n 5 momenttiin, jossa säädettäisiin muussa elinkeinotoiminnassa sovellettavista luovutuskielloista. Näin ollen jatkossa alkoholirikkomuksen tunnusmerkistö voisi täyttyä tilanteissa, joissa kuljetusliikkeen kuljettaja olisi etäostomenettelyssä luovuttanut alaikäiselle paketin, jonka kuljettaja tietäisi sisältävän alkoholia.

Alkoholilain 90 § on aiemmin säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Voimassa olevan pykälän mukaiset luovutuskiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta ja muuta elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa luovutusta. Rangaistussäännöksen sanamuodon perusteella olisi edelleen ennakoitavissa, minkälainen alkoholilain vastainen toiminta tai laiminlyönti olisi kyseisen säännöksen nojalla rangaistavaa. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että niin sanotun blankorangaistussääntelyn suhteen tavoitteena tulee olla, että niiden edellyttämät valtuutusketjut ovat täsmällisiä, rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ovat kirjoitetut rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävästä normistosta käy ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus sekä kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi säädetystä teosta (esim. PeVL 63/2022 vp, s. 6 ja PeVL 10/2016 vp, s. 8-9).

Toimitustoiminnassa tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pykälässä tarkkarajaisesti määriteltyjen velvollisuuksien rikkomisesta on perusteltua säätää anniskelua ja vähittäismyyntiä vastaavasti rikkomuksesta aiheutuvista seuraamuksista. Toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovutustilanteeseen voi sisältyä anniskelussa ja vähittäismyynnissä tapahtuviin luovutustilanteisiin verrattuna enemmän laiminlyönnin riskejä, sillä alkoholijuoman toimittaminen voi tapahtua juoman vastaanottajan kotiovella tai muussa paikassa tai tilassa, jossa ei olisi välttämättä ulkopuolisia tai toimittajan lisäksi muuta henkilökuntaa paikalla. Toimituskieltojen taustalla vaikuttaa muun muassa tarve suojella lapsia ja nuoria alkoholista aiheutuvilta haitoilta, vähentää alkoholin aiheuttamasta humalatilasta mahdollisesti aiheutuvia yksilö- ja yhteiskuntatason haittoja sekä suojella myös sekä alkoholin käyttäjää että muita ihmisiä alkoholin aiheuttaman humalatilan mahdollisilta haittavaikutuksilta – kuten tapaturmilta ja häiriökäyttäytymiseltä. Luovutuskiellon noudattamisen turvaamiseksi ja sääntelyn tehokkuuden varmistamiseksi on välttämätöntä säätää myös luovutuskiellon noudattamatta jättämiseen liittyvistä seuraamuksista. Koska alkoholijuomia voidaan esimerkiksi etäostotilanteissa luovuttaa muutoinkin kuin toimitustoiminnassa, on perusteltua, että näissä sovelletaan samoja luovutuskielloja.

Alkoholirikoksista säädetään rikoslain 50 a luvussa (39/1889), eikä rikoslain säännöksiä ehdoteta muutettaviksi. Rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin mukaan alkoholirikoksesta tuomitaan se, joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti 1) valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa, 3) myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, 4) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa, 5) pitää hallussaan tai kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa tai 6) pitää hallussaan tai kuljettaa laittomasti valmistettua tai maahantuotua alkoholijuomaa.

Alkoholirikoksesta on säädetty rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Edellä 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava. Alkoholirikoksen törkeästä tekemuodosta säädetään rikoslain 50 a luvun 2 §:ssä ja lievästä tekemuodosta lain 50 a luvun 3 §:ssä.

Perustuslakivaliokunta katsoi alkoholilain kokonaisuudistuksen yhteydessä antamassaan lausunnossaan vuonna 2017, että etämyynnin rangaistavuudesta tulee säätää perustuslain 8 §:n laillisuusperiaatteen täyttävällä rangaistussäännöksellä. Tuolloin perustuslakivaliokunta arvioi sitä, oliko etämyynti kielletty laissa riittävän täsmällisesti. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotetun alkoholilain ja rikoslain muodostama kokonaisuus ei kieltänyt perustuslain 8 §:n edellyttämällä tavalla lakiehdotuksen perusteluissa esitetyn mukaisesti etämyyntiä yksityiseen käyttöön. Perustuslakivaliokunnan mukaan rangaistavuus on rikoslaissa kytketty alkoholin lainvastaiseen maahantuontiin, ei sitä vastoin "etämyyntiin".⁸¹ Toisaalta korkein oikeus totesi ennakkopäätöksessään vuonna 2018 ns. Visnapuu-tapauksessa⁸², että perustuslakivaliokunta arvioi vuoden 2017 alkoholilain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen HE 100/2017 vp johdosta antamassaan lausunnossa rangaistussääntelyn asianmukaisuutta laillisuusperiaatteen kannalta vain siltä osin kuin oli kysymys siitä, oliko alkoholijuomien rajat ylittävä niin sanottu etämyynti rangaistavaa alkoholijuomien maahantuontia. Korkeimman oikeuden mukaan perustuslakivaliokunnan lausunnolle ei ollut aihetta antaa merkitystä arvioitaessa sitä, oliko myös rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyä alkoholijuoman lainvastaista myymistä tai muuta luovuttamista koskevaa rangaistussäännöstä pidettävä etämyyntitilanteissa ongelmallisena laillisuusperiaatteen kannalta.⁸³ Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että kyseisessä tapauksessa käsillä olleen tosiseikaston mukaisen menettelyn rangaistavuus kävi ilmi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan ja alkoholilain säännösten muodostamasta kokonaisuudesta.⁸⁴ Oikeuskansleri on lausunnossa STM:lle vuonna 2018 (Dnro OKV/94/20/2018, s.3) todennut seuraavasti: "Korkein oikeus on – siitä huolimatta, että PeV on viitannut em. säännösten muodostamaan kokonaisuuteen – katsonut, että PeV on käsitellyt etämyyntiä nimenomaisesti vain maahantuontia koskevien säännösten perusteella (rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 kohta)."

Kun rajat ylittävän etämyynnin edellytyksiä koskevat säännökset otettaisiin esitetyn ehdotuksen mukaisesti alkoholilakiin, etämyyntiä koskevien säännösten rikkominen voisi täyttää alkoholirikoksen tunnusmerkistön. Rangaistavuus edellyttää Suomen perustuslain 8 §:n mukaisen laillisuusperiaatteen täyttävää selkeää ja tarkkarajaista tunnusmerkistöä. Alkoholijuoman etämyyjän velvollisuuksista olisi säädetty selkeästi ja tarkkarajaisesti. Ehdotetun 17 b §:n 1 momentin mukaan rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia saa luovuttaa alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja. Mikäli etämyyjä itse kuljettaisi alkoholijuomat suoraan asiakkaalle ilman toimituslupaa, voisi menettely täyttää alkoholirikoksen tunnusmerkistön. Lisäksi jos etämyyjä ei huolehtisi 17 b §:n 1 momentissa säädetystä velvollisuudestaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa, voisi tämä menettely tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. Etämyyjän merkintävelvollisuus koskisi 17 b §:n 1 momentin mukaisesti myös väkevän alkoholijuoman merkitsemistä, mikäli lähetys sisältää väkevää alkoholijuomaa.

⁸¹ PeVL 48/2017, s. 9.

⁸² KKO:2018:49.

⁸³ KKO:2018:49, kohta 17.

⁸⁴ KKO:2018:49, kohta 22.

Rikoslain alkoholirikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää tahallisuutta. Tunnusmerkistön täyttymisen näkökulmasta ratkaisevaa on, onko myyjä toiminut tahallisesti. Elinkeinonharjoittajalla on selonottovelvollisuus liiketoimintansa lainmukaisuuden varmistamisesta⁸⁵. Etämyyjällä on siis aina velvollisuus selvittää kohdemaan lainsäädäntö, jonne hän on toimittamassa alkoholijuomia. Tahallisuutta arvioidaan rikosprosessissa ja viime kädessä tuomioistuimien tekee harkinnan siitä, katsotaanko etämyyjän toiminta tahalliseksi vai ei.

Rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä säädetään puolestaan alkoholijuoman markkinointirikoksesta. Sen mukaan joka alkoholilain 50 §:n vastaisesti markkinoi väkevää alkoholijuomaa, kohdistaa alaikäisiin miedon alkoholijuoman markkinointia taikka liittyy sen alaikäisiin kohdistuvaan muun tuotteen tai palvelun markkinointiin taikka edellä tarkoitetussa miedon alkoholijuoman markkinoinnissa kuvaa alaikäisiä, on tuomittava alkoholijuoman markkinointirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Lisäksi alkoholilain 90 §:n 4 momentin mukaan joka tahallaan markkinoi mietoa alkoholijuomaa 50 tai 51 §:n vastaisesti, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, alkoholirikkomuksesta sakkoon.

Alkoholilain 90 §:n 5 momentin mukaisesta alkoholirikkomuksesta voitaisiin rikoslain alkoholirikoksesta, alkoholijuoman markkinointirikoksesta ja 90 §:n 4 momentin mukaisesta alkoholirikkomuksesta poiketen tuomita myös törkeän huolimattomuuden nojalla. Alkoholirikkomuksiin sisältyy myös toissijaisuuslauseke, jonka mukaan alkoholirikkomuksesta tuomitaan sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Tämä turvaa sen, ettei henkilöä tuomittaisi saman teon johdosta sekä alkoholirikoksesta että alkoholirikkomuksesta.

12.6 Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19.3 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on lisäksi tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 19 §:n 3 momentin säännös julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan.⁸⁶

Myös EU:n perusoikeuskirjan 35 artiklan mukaan jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja lääkinnällistä hoitoa kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisin edellytyksin.

Kuten lakiehdotuksen vaikutusarvioinnissa on tuotu esille, voi esityksellä olla vähäinen alkoholihaittoja ja niistä aiheutuvia kustannuksia kasvattava vaikutus. Esitys voi joltain osin lisätä alkoholijuomien saatavuutta, kun jatkossa alkoholijuomia voisi tilata esimerkiksi suoraan kotiin. Alkoholit ei ole tavanomainen kulutushyödyke vaan se aiheuttaa monenlaisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kuluttajille. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Tutkimuskirjallisuuden perusteella on havaittavissa, että

⁸⁵ Ks. esim. KKO:2017:98, kohta 57.

⁸⁶ ks. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp. s. 71).

alkoholin verkko-ostoksia sekä toimituksia hyödyntävät keskimääräistä enemmän juuri alkoholin riskikäyttäjät. Lakiesityksellä voi siis olla negatiivisia vaikutuksia alkoholiin liittyviin sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät jo entuudestaan alkoholia paljon.

Vaikka asiasta on vielä vähän tutkimustietoa, edellä kuvattu kehityskulku on mahdollinen muun muassa siksi, että esimerkiksi ajokuntoisena oleminen ei enää alkoholijuomien toimitusten myötä olisi välttämätöntä, toimituksessa ostajan päihtymistilan seuranta on myös vaikeampaa, sillä alkoholijuomia luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä. Alkoholijuomien toimitus voi myös johtaa juomistilanteiden pitkittymiseen ja suurien alkoholimäärien juomiseen tilauskerralla. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa⁸⁷ edellä mainittu ongelma on yhdistetty erityisesti pikatilausten yhteyteen. Suomalaisten (20-79-vuotiaat) kotiympäristössä tapahtuneista humalakerroista 74 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella.⁸⁸

Nyt ehdotettavaan alkoholilain muutokseen sisältyy toimitusaikarajaus, jolla voitaisiin ehkäistä erityisesti illalla tapahtuvaa alkoholijuomien impulsiivista tilaamista ja osin myös alkoholijuomien pikatilauksia. Tällä tavoin on pyritty varmistamaan, ettei alkoholijuomien toimitusaika mahdollista alkoholijuomien hankkimista vähittäismyyntiaikojen ulkopuolella ja siten sääntelyllä on pyritty minimoimaan ehdotettavasta muutoksesta mahdollisesti aiheutuvia haitallisia sosiaali- ja terveysvaikutuksia.

Lakiesityksen sosiaaliset ja terveydelliset riskit liittyvät erityisesti juomistilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla juotujen annosten kasvuun. Kyseisten riskien voidaan arvioida korostuvan erityisesti alkoholia jo entuudestaan paljon käyttävien yksilöiden kohdalla. Riskien realisoitumiseen vaikuttaa olennaisesti kuinka hyvin alkoholijuomaa toimittaessa noudatetaan esityksen luovuttamiskieltoa päihtyneille henkilöille. Sääntelyllä on kuitenkin pyritty varmistamaan, että myöskään alkoholijuomien toimitusten yhteydessä ei alkoholijuomia voida luovuttaa alkoholilaissa säädettyjen luovutuskieltojen vastaisesti. Tämä tarkoittaa, että alkoholia ei saisi myöskään toimituksissa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Toimituskiellon rikkomisesta voisi seurata alkoholijuoman luovuttaneelle alkoholijuoman toimittajalle rikosoikeudellinen seuraamus sekä toimitusluvanhaltijalle myös hallinnollisia seuraamuksia, mikä osaltaan vahvistaa sääntelyn vaikuttavuutta ja tehokkuutta ja toteuttaa perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä.

Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti kytkettäisiin toimituslupaan siten, että vain alkoholijuoman toimittaja voisi luovuttaa alkoholijuomat ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Näin ollen ulkomaisista verkkokaupoista tilatut alkoholijuomat tuotaisiin alkoholilain sääntelyn piiriin Suomessa tapahtuvan toimitustoiminnan osalta. Ehdotetulla sääntelyratkaisulla toteutettaisiin osaltaan perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä, kun ulkomailta etämyyntiteitse tilattujen alkoholijuomien luovutustilanteissa asiakkaille alkoholijuoman toimittaja olisi velvollinen tarkastamaan toimituksen vastaanottajan iän ja päihtymystilan. Tuomalla nämä luovutustilanteet alkoholilain sääntelyn piiriin pyrittäisiin varmistamaan siitä, että esimerkiksi alaikäisille tai vahvasti päihtyneille henkilöille ei luovutettaisi alkoholijuomia.

⁸⁷ Callinan S. ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.

⁸⁸ Tieto perustuu THL:n tuottaman juomatapatutkimuksen aineistoon vuodelta 2023

Edellä esitetyin perustein esitys voi yhtäältä lisätä väestön terveyteen liittyviä haitallisia vaikutuksia, mutta toisaalta esityksellä mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä sääntelyä laajemmin, mikä turvaisi elinkeinovapautta. Esityksen mukainen alkoholijuomien toimittamisen salliva sääntelymalli perustuisi lupajärjestelmään, jossa toimivaltaiset viranomaiset pystyisivät valvomaan toimintaa ja tällä pyrittäisiin osaltaan edistämään väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti mahdollistaen samalla elinkeinovapaus nykyistä laajemmin.

12.7 Lasten ja nuorten asema

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) 3 artiklan mukaan muun muassa lainsäädäntötoiminnassa on otettava huomioon lapsen etu niissä asioissa, jotka koskevat lapsia. EU:n perusoikeuskirjan 24 artiklassa säädetyn mukaisesti lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Saman artiklan mukaisesti kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Suomessa on 89 000 alaikäistä lasta (8,7 prosenttia kaikista alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla biologisilla vanhemmilla on tai on ollut jossain vaiheessa ennen lapsen täysikäisyyttä vakava päihdeongelma. Tällä hetkellä 42 000 lapsen biologisella vanhemmalla on vakava päihdeongelma. Vanhempien päihdeongelmista kärsineiden lasten mielenterveysongelmien riski 13–17-vuotiaana on noin puolitoistakertainen ja haitallisen päihteen käytön riski kaksinkertainen verrattuna lapsiin, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Alkoholista aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin eivät kuitenkaan liity ainoastaan vakavasti päihderippuvaisten vanhempien tilanteeseen. Monissa perheissä alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa alkoholin riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvallisuuden tunteelle, erinäisille pelkotiloille ja heitä koskevien huolenpidon laiminlyönnille arjessa. Lasten ja nuorten turvallisuuden tunteen heikentyminen voi vaarantaa monin tavoin lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä myös myöhemmällä iällä, kuten heikentää heidän koulumenestystään ja sosiaalisia suhteitaan. Lapsiperheissä, joissa toisella tai molemmalla vanhemmalla on alkoholiongelma tai alkoholin riskikäyttöä, voi lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu nyt ehdotetun muutoksen johdosta entisestään heikentyä.

Kuten tämän lakiehdotuksen vaikutusten arvioinnissa tuodaan esille, Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokemaa alkoholin saatavuuden vaikeutuminen⁸⁹ eli käytännössä tehostunut ikärajavaltontaa. Sekä yksityiset vähittäisliikkeet että Alkot ovat tehostaneet ikärajavaltontaa 2010-luvulle tultaessa. Alkoholijuomien toimitusta (kirjallisuudessa terminä alkoholijuomien kotiinkuljetus) käsittelevän tutkimuskirjallisuuden mukaan alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy ikärajojen tarkistamiseen. Esityksen mukaan alkoholijuoman toimituksen vastaanottajalla olisi vaadittaessa velvollisuus todistaa ikänsä alkoholijuoman toimittavalle henkilölle. Iän todistaminen olisi tarpeen erityisesti tilanteissa, joissa alkoholijuoman vastaanottaja on nuori. Esityksen mukaan alkoholijuomia ei saisi luovuttaa toimituksessa alle 18-vuotiaalle tai esimerkiksi silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Lisäksi väkevää alkoholijuomaa

⁸⁹ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76–84.

ei saisi luovuttaa toimituksessa alle 20-vuotiaalle. Mikäli ikärajavalvontaa ei toteuteta tehokkaasti, alkoholin toimitus voi kuitenkin lisätä alkoholin saatavuutta erityisesti nuorille.

Australiassa tehdyssä tutkimuksessa pikatilaukset olivat erityisen yleisiä alle 25-vuotiailla. Pikatilaukset voivat näin johtaa juomatilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla nautittujen alkoholiannosten kasvuun erityisesti nuorilla. Toisaalta lakiesitys ei sallisi toimituksia kello 21 jälkeen, mikä ehkäisisi myöhään illalla tapahtuvia pikatilauksia ja juomiskertojen pitkittymistä myöhään ilta- ja yöaikaan. Nuorten (20-34 -vuotiaiden) juomiskerroista kotiympäristössä noin 60 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella. Nuorten kotiympäristössä tapahtuneista juomiskerroista, joissa alkoholia juotiin humalaan, 90 % loppui kello 9-21 ulkopuolella.

Nyt ehdotetusta muutoksesta voi aiheutua joitakin haitallisia vaikutuksia sekä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin yleisesti että lasten ja nuorten hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun. Ehdotetussa muutoksessa on kuitenkin pyritty turvaamaan ikärajavalvontaa, jotta lapsin ja nuoriin kohdistuvat alkoholinkäytöstä johtuvat haitat eivät tämän esityksen johdosta lisääntyisi mainittavasti. Toisaalta alkoholijuomien toimittaminen lasten vanhemmille voi lisätä jo erityisen haavoittuvassa asemassa olevien riskikäyttäjien lasten kokemaa turvattomuutta kotioiloissa ja vaarantaa samalla lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin. Alkoholijuomien toimitukseen liittyvillä kellonaikarajoituksilla voidaan kuitenkin osin vaikuttaa siihen, ettei päihdeongelmaisten lasten vanhemmilla ole kuitenkaan mahdollisuutta tilata alkoholijuomia kuljetuksella sellaiseen aikaan, jolloin alkoholin vähittäismyyntikään ei olisi lain mukaan sallittua. Tällä pyritään osaltaan turvaamaan myös lasten asemaa ja rajoittamaan alkoholin saatavuutta. Lakiehdotus toisaalta myös mahdollistaisi alkoholielinkeinonharjoittamisen nykyistä sääntelyä laajemmin ja mahdollisesti lakiehdotuksen johdosta voisi myös syntyä uusia työpaikkoja alalle.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan⁹⁰ todennut, että hallituksen tulee huolehtia siitä, ettei toteutettavat muutokset vaikuta kohtuuttomasti perheiden mahdollisuuksiin turvata lapsen hyvinvointi. Nyt ehdotettu muutos voisi joltain osin lisätä alkoholijuomien saatavuutta siten, että alkoholijuomia voisi tilata esimerkiksi suoraan kotiosoitteeseen, eikä alkoholijuomaa olisi näin ollen välttämätöntä enää itse noutaa vähittäismyyntipaikasta taikka alkoholiyhtiöstä. Toisaalta, esitys ei mahdollistaisi alkoholijuomien toimittamista ajankohtina, jolloin myöskään alkoholijuomien ostaminen vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä ei olisi sallittua. Tämä rajaisi osaltaan heräteostosten ja kotiin tilaamisen mahdollisuuden niihin kellonaikoihin, jolloin juoma olisi muutoinkin hankittavissa noutamalla se vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Samoin alkoholijuomien toimituksessa pätsivät samat alkoholijuomien toimituskiellot kuin vähittäismyyntissäänkin. Näin ollen alkoholijuoman toimittaja ei saisi luovuttaa juomaa alkoholijuomien myyntiaikojen ulkopuolella, eikä juomaa saisi myöskään luovuttaa esimerkiksi selvästi päihtyneelle henkilölle. Edellä kuvatuin perustein nyt ehdotettua muutosta ei voida pitää olennaisena heikennyksenä lasten ja nuorten tai lapsiperheiden asemaan, Nyt ehdotetun muutoksen ja aiemmin tehdyn alkoholilain muutoksen (Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta, L 305/2024) yhteisvaikutuksia lapsiperheiden asemaan ei myöskään edellä ja hallituksen esityksessä HE 7/2024 vp kuvatuin perustein voida arvioida muodostuvan kohtuuttomiksi.

⁹⁰ Ks. esim. PeVL 11/2015 vp, jossa perustuslakivaliokunta käsitteli taloudellisten tukien leikkaamisten perustuslainmukaisuutta.

Lakiehdotukseen liittyvien mahdollisten haitallisten terveysvaikutusten osalta hallitus on toteuttamassa useita muita terveyden edistämistä ja lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia toimia. Hallitus aikoo esimerkiksi toteuttaa sosiaali- ja terveystalveissa uudistuksia, joilla hyvinvointialueet pystyvät tehokkaammin varautumaan tulevaisuuden haasteisiin. Palveluiden rakennetta aiotaan uudistaa toimimaan portaittain ja tavoitteena on painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä. Oikea-aikainen hoitoon ja palveluihin pääsy aiotaan hallituksen toimin pyrkiä varmistamaan ja palveluihin syntyneitä jonoja purkamaan.

Hallitus on lisäksi sitoutunut edistämään muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta. Edellä mainituissa palveluissa kiinnitetään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Hallitusohjelman mukaisesti myös päihdetyötä kehitetään muun muassa huomioimalla ja turvaamalla asiakkaiden tarpeita vastaavat erilaiset vaihtoehdot päihdehoitomalleihin. Näillä ja muilla hallitusohjelman sosiaali- ja terveydenhuoltoa, lasten ja nuorten palveluja ja erityisesti päihde- ja mielenterveystyön uudistuksilla edistetään terveyttä ja turvataan lasten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä tilanteessa, jossa samalla mahdollistetaan alkoholielinkeinon uudenlainen harjoittaminen alkoholilain tarkoitus ja tavoite turvaten.

12.8 Julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Perusoikeudet sitovat ja velvoittavat ensi sijassa julkista valtaa. Perusoikeussäätelyn lähtökohtana on perinteisesti ollut yksilön vapauspiirin suojaaminen valtiovallan taholta tulevilta puuttumisilta. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää usein julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä esimerkiksi perusoikeuksien suojaamiseksi ulkopuolisilta loukkauksilta tai tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiselle. Turvaamiskeinoihin kuuluu toisaalta myös perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön aikaansaaminen.

Nyt ehdotetulla alkoholilain muutoksella voi olla haitallisia vaikutuksia ihmisten terveyteen, lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä toisaalta mahdollisten lisääntyneiden alkoholista aiheutuvien sairauksien myötä myös sosiaali- ja terveystalvejen kuormitukseen ja siten myös sosiaali- ja terveystalvejen riittävyteen. Toisaalta lakiehdotuksella mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen uudella tavalla ja siten laajennettaisiin osin elinkeinonharjoittamisen oikeudesta nauttiminen nykyistä sääntelyä paremmin.

Hallitus on sitoutunut toimiin, joilla parannetaan sosiaali- ja terveystalvejen saatavuutta, mielenterveystalvejen saatavuutta ja lasten ja nuorten lyhytpsykoterapiapalvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut myös parantamaan mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta ja kiinnittämään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Näillä toimilla yhdessä nyt ehdotetun muutoksen kanssa voidaan edistää sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, lasten ja nuorten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä sekä samalla mahdollistaa alkoholielinkeinonharjoittaminen nykyistä vähäisemmin rajoituksin.

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Nyt ehdotettu muutos ei ole vastoin alkoholilain tavoitetta ja tarkoitusta. Alkoholilain tavoitteena olisi edelleen alkoholihaittojen

vähentäminen ja myös alkoholijuomien toimitukseen edellytettäisiin lupaa – samoin kuin alkoholin vähittäismyyntiin ja anniskeluun. Alkoholijuomia saisi ostaa kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä vain laissa säädettyjen myyntiaikojen sisällä. Lisäksi alkoholijuomien tilaaminen kotiinkuljetuksella olisi mahdollista ulkomaisista verkkokaupoista. Joissain tapauksissa alkoholijuomien saatavuus voisi joka tapauksessa parantua; esimerkiksi tilanteissa, joissa alkoholijuoman tilaajalla olisi pitkä matka kauppaan tai alkoholiyhtiöön, eikä hän omistaisi autoa, voisi alkoholijuomien toimitusmahdollisuus tosiasiallisesti parantaa hänen kohdallaan alkoholijuomien saatavuutta. Esitys siis mahdollistaisi alkoholijuomien uudenlaisen hankkimisen kotimaan sisällä, kun alkoholijuomia ei tarvitsisi enää hakea ainoastaan vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä vaan sen voisi tilata verkon välityksellä toimitettavaksi ostajan haluamaan sijaintiin. Ehdotetulla muutoksella ei olisi merkittäviä vaikutuksia alkoholin vähittäismyynti- ja anniskelulupajärjestelmään ja ehdotetulla muutoksella pyritäisiin osaltaan myös parantamaan ja tehostamaan alkoholilain valvontasääntelyä. Edellä kuvatuin perustein ehdotettu muutos on alkoholilain tavoitteen ja tarkoituksen näkökulmasta hyväksyttävä. Edellä esitetyn mukaisesti lakiesitystä voidaan pitää myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena.

12.9 Valvontaviranomaisen koeostot

Lakiehdotuksen mukaan toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus tehdä koeostoja, jos se olisi tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa. Täysi-ikäisten vapaaehtoisten käyttäminen koeostoihin voidaan nähdä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen vallan siirtämisenä muulle kuin viranomaiselle. Toisaalta koeoston suorittava vapaaehtoinen suorittaisi ainoastaan alkoholijuoman oston ja vastaanottamisen, eikä osallistuisi viranomaisen suorittamaan valvontaan tai valvontaan liittyvän ratkaisun tekemiseen muulla tavoin. Julkisen hallintotehtävän antamisesta viranomaiskoneiston ulkopuolelle voidaan säätää tai päättää vain perustuslaissa tarkoitettujen edellytysten vallitessa. Tehtävän antamisen on oltava tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Nyt ehdotettu muutos on välttämätön tarkoituksenmukaisen ikärajavalvonnan mahdollistamiseksi ehdotetussa alkoholijuoman toimituksessa. Valvovan viranomaisen on käytännössä hyvin haastavaa valvoa ikärajojen noudattamista kuljetustoiminnassa, ellei viranomaisella olisi mahdollisuutta hyödyntää työssä myös vapaaehtoisia täysi-ikäisiä, mutta mahdollisesti nuorelta vaikuttavia henkilöitä. Mikäli valvonta olisi tehotonta, olisi suuri riski sille, ettei ikärajatarkastuksia noudatettaisi ja alkoholijuomia voisi päätyä myös alaikäisten haltuun. Tällöin viranomaisella olisi hyvin vähän mahdollisuuksia saada tietoa lainvastaisesta toiminnasta tai puuttua siihen, jolloin toiminta voisi jatkua pitkäänkin, ennen kuin viranomainen saisi siitä tiedon. Viranomaisen oman henkilökunnan käyttäminen koeostoihin olisi mahdollista, mutta eri toimijoilla on mahdollista hyvin pienellä vaivalla saada selville, että ostaja on valvovan viranomaisen virkahenkilö, mikä vaikeuttaisi valvonnan asianmukaista suorittamista. Valvonnan tehokkuus on hyvin tärkeää varmistaa, jotta voidaan suojella lapsia ja nuoria alkoholin aiheuttamilta haitoilta ja varmistaa alkoholilaissa tarkoitettujen ikärajojen ja muiden luovutuskieltojen noudattaminen – ja toisaalta puuttua tehokkaasti mahdolliseen lainvastaiseen toimintaan siten, että sitä ei enää jatkossa kyseisen toimijan kohdalla tapahtuisi.

Koeostojen suorittaminen vapaaehtoisen täysi-ikäisen henkilön toimesta ei vaarantaisi perusoikeuksien, oikeusturvan tai hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden vaatimuksia. Toimivaltainen viranomainen tai sen lukuun toimiva vapaaehtoinen ei voisi koeostoja

tehdessään millään tavalla yllyttää elinkeinonharjoittajaa lainvastaiseen tekoon. Eli jos alkoholin toimittaja kieltäytyisi luovuttamasta tuotetta vapaaehtoiselle, joka ei todistaisi ikäänsä tai vaikuttaisi olevan päihtynyt, ei koeostaja saisi yllyttää juoman toimittajaa luovuttamaan sitä hänelle kieltäytymisen jälkeen. Vapaaehtoinen ei myöskään osallistuisi muulla tavoin valvontaan tai valvontapäätöksen tekemiseen, jolloin viranomainen itse suorittaisi harkinnan mahdollisista toimenpiteiden tarpeesta koeoston seurauksena ja tekisi mahdolliset ratkaisut valvonta-asiassa. Toimijan oikeusturvana olisi edelleen laissa säädetty oikeusturvakeinot, eli toimijalla olisi mahdollisuus alkoholilain 81 §:ssä säädetyn mukaisesti hakea päätökseen muutosta valittamalla siitä hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Vapaaehtoisten hyödyntäminen koeostoissa on tarpeellista valvonnan tehokkaan turvaamisen vuoksi ja erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi. Koeostojen suorittaminen vapaaehtoisen täysi-ikäisen avulla turvaisi yhtäältä perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä, sillä koeostojen avulla viranomaisella olisi mahdollista puuttua lainvastaiseen toimintaan, josta voisi aiheutua vahinkoa lapsille ja nuorille tai myös täysi-ikäisille päihtyneille henkilöille. Toisaalta koeostoilla pyrittäisiin turvaamaan lasten oikeutta hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun, sillä alkoholijuomien luovuttaminen alaikäiselle voisi vaarantaa vakavasti kyseisen lapsen tai nuoren hyvinvointia ja yksilöllistä kasvua.

Edellä mainituilla perusteilla viranomaisen mahdollisuus käyttää koeostoissa vapaaehtoisia täysi-ikäisiä henkilöitä on oikeasuhtainen, välttämätön ja tehokas keino turvata sen taustalla vaikuttavan tavoitteen – eli lasten ja nuorten sekä toisaalta myös päihtyneen henkilön suojelun – toteutumista.

12.10 Valvontamaksu

Vakiintuneen määritelmän mukaan vero on rahasuoritus, joka ei ole korvaus tai vastike julkisen vallan maksuvelvolliselle antamista eduista tai palveluista ja jolle on ominaista valtion menojen rahoittaminen (ks. HE 1/1998 vp). Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Esityksessä ehdotetaan, että Lupa- ja valvontavirasto perisi vuotuisen valvontamaksun myös alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoilta. Kuten vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijoilta perittävät valvontamaksut, myös ehdotettu valvontamaksu olisi luonteeltaan vero. Verovelvollisuuden perusteena olisi alkoholijuomien toimituslupa. Oikeusturvasta säädetään muutoksenhakua koskevassa 80 §:ssä.

Esityksen mukaan Lupa- ja valvontavirasto perisi myös alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoilta vuotuisen valvontamaksun, joka perustuisi luvan voimassaoloon ja jolla olisi tarkoitus yleisesti kattaa alkoholilain noudattamisen valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna valvontamaksu olisi vero, josta on edellä selostetusti säädetävä lailla. Esityksen mukaan alkoholilaissa säädetäisiin velvollisuudesta valvontamaksun suorittamiseen, valvontamaksun suuruuden perusteista ja valvontamaksuvelvollisen oikeusturvasta.

12.11 Seuraamusmaksu

Esityksen 71 §:n 1 momentin uuden 8 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi määrätä luvanhaltijan maksamaan seuraamusmaksun, jos alkoholijuomien toimituksessa olisi rikottu 5

luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että seuraamusmaksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu, vaan se on luonnehdittavissa lainvastaisesta teosta määrättäväksi sanktioluonteiseksi hallinnolliseksi seuraamukseksi. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista. Vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa.⁹¹

Alkoholilaissa säädetään täsmällisesti ja selkeästi seuraamusmaksua koskevan maksuvelvollisuuden perusteista, maksun suuruuden perusteista, luvanhaltijan oikeusturvasta samoin kuin maksun täytäntöönpanon perusteista.

Lain 71 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jossa säädettäisiin erikseen etämyyjälle määrättävästä seuraamusmaksusta. Vaikka rajat ylittävä etämyynti ei olisi luvan- tai ilmoituksenvaraista toimintaa, olisi ehdotettavan 71 §:n 5 momentin perusteella seuraamusmaksun määrittäminen mahdollista toiminnanharjoittajalle, joka ei noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan. Etämyyjälle määrättävään seuraamusmaksuun sovellettaisiin samoja laissa säädettyjä maksun suuruuden perusteita, oikeusturvaa ja maksun täytäntöönpanon perusteita kuin luvanhaltijoille ja ilmoituksenvaraisen toiminnan harjoittajille määrättävän seuraamusmaksun osalta säädetään.

Esityksessä tarkoitettu seuraamusmaksu olisi sanktioluonteinen hallinnollinen seuraamus, ja se voitaisiin määrätä teosta, josta saattaisi seurata myös rikosoikeudellinen rangaistus. Kaksinkertaisen rangaistuksen kieltävä *ne bis in idem* -sääntö on otettu huomioon siten, että seuraamusmaksua ei saisi määrätä luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa taikka jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu olisi määrätty luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, samasta teosta ei saisi tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

12.12 Asetuksenantovaltuus

Nyt ehdotettavalla muutoksella 11 §:ään lisättäisiin uutena asetuksenantovaltuus, joka mahdollistaisi tarkempien säännösten antamisen valtioneuvoston asetuksella luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

Perustuslain 80 §:n mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin

⁹¹ Ks. esim. PeVL 2/2017 vp, s. 4-5 ja PeVL 43/2013 vp, s.3.

säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Nyt ehdotettu muutos on välttämätön, koska valtioneuvoston asetuksella on jo voimassa olevan lain nojalla annettu kyseisiä tarkennuksia luvan muuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä, vaikka tällaista asetuksenantovaltuutta laissa ei aiemmin ole ollut. Voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentissa säädetään asetuksenantovaltuus lupahakemuksen sisällöstä, mutta muutoslupahakemuksen tai muun muutosilmoituksen sisältöjen osalta vastaavaa asetuksenantovaltuutta ei siis ole aiemmin ollut, vaikka asetuksella näitä tarkennuksia on annettu. Lakia on siis tarkoituksenmukaista tältä osin korjata ja asetuksenantovaltuuden tarkkarajaisuuden vuoksi on myös tarpeen, että asetuksenantovaltuus sisältää mahdollisuuden antaa tarkempia säännöksiä myös hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

Ehdotettu asetuksenantovaltuus olisi tällöin perustuslain 80 §:ssä säädetyn mukaisesti annettu lain nojalla. Ehdotettu asetuksenantovaltuus olisi myös tarkkarajainen siten, että alkoholilaissa säädettäisiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat lain alaan ja asetuksella annettaisiin vain näitä oikeuksia ja velvollisuuksia tarkentavia säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon (PeVL 58/2024 vp) aikaisemmasta alkoholijuoman toimittamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 173/2024 vp) toden, että hallituksen esitys on säätämisyjärjestysperustelut mukaan lukien valmisteltu huolellisesti. Perustuslakivaliokunta totesi kuitenkin lausunnossaan, että hallituksen esityksen tuolloisen lakiehdotuksen 17 a §:n 2 momentin säännös lupaviranomaisen toimivallasta määrätä alkoholijuomien toimituslupa-ehdoista ja rajoituksia oli liian avoin. Viranomaisen toimivallan liittää toimituslupa-ehdoista tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta katsoi aikaisemmasta alkoholijuoman toimittamista koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 58/2024 vp), että ehdotetun 17 a §:n 2 momentin avoimuudella on erityistä merkitystä lakiehdotuksen mukaisen valvonnan täsmällisen määrittelyn ja 71 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisen seuraamusmaksun määrittelytyksiin kohdistuvan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen kannalta. Perustuslakivaliokunta katsoi, että sääntelyä on syytä täsmentää. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella lupaehtoja ja rajoituksia koskevaa sääntelyä on täsmennetty ehdotettavassa esityksessä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Alkoholijuoman toimittamista koskeva sääntely on pysynyt pitkälti samansisältöisenä edelliseen hallituksen esitykseen verrattuna. Sen sijaan kokonaan uutena sääntelynä esityksessä olisi etämyynnin ja etäoston sääntely sekä markkinoinnin sääntely. Koska ehdotettuun etämyyntiä koskevaan sääntelyyn sisältyy kuitenkin perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta merkityksellistä punnintaa Suomessa sijaitsevien toimijoiden ja ulkomailla sijaitsevien toimijoiden välillä, hallitus pitää tarpeellisenä, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 16 kohta ja 4 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 ja 7 kohta, 7, 11 ja 12 §, 17 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 26 §:n 1 momentti, 5 luvun otsikko, 35, 37 ja 38 §, 39 §:n 2 momentti, 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 1 momentti, 50 §, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §:n 2 momentti, 57 ja 58 §, 60 §:n 1 momentti ja 2 momentin 4 kohta sekä 4 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 §:n 1 momentin johdantokappale, 64 §:n 2 momentti, 71 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7 kohta, 72 §, 74 §:n 2 momentin johdantokappale ja 6 kohta, 75 §:n 2 momentti, 84 §, 85 §:n 1 momentin johdantokappale, 90 §:n 5 momentti sekä liitteen 7 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 7 §, 26 §:n 1 momentti, 60 §:n 1 momentti ja 2 momentin 4 kohta sekä 4 momentti, 74 §:n 2 momentin johdantokappale ja 6 kohta ja 75 §:n 2 momentti laissa 743/2025, 12 § laissa 605/2023, 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 305/2024 ja 57 § osaksi laissa 743/2025, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti, 3 §:n 1 momenttiin uusi 17—21 kohta, 6 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta, 17 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 17 a ja 17 b §, 32 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 35 a §, 39 §:ään uusi 3 momentti, 40 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 42 a §, 45 §:ään uusi 4 momentti, 60 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 743/2025, uusi 5 kohta, 62 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, 63 §:ään uusi 2 momentti, 64 §:ään uusi 3 momentti, 71 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta ja mainittuun pykälään uusi 5 ja 6 momentti, lakiin uusi 72 a §, 74 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 743/2025, uusi 7 kohta sekä liitteeseen uusi 6 a kohta seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin sekä alkoholijuomien toimitukseen.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (297/2021) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

Mitä tässä laissa säädetään rajat ylittävästä etämyynnistä ja etäostosta, sovelletaan myös Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista tapahtuvaan myyntiin ja ostoon.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa siten, että alkoholijuoma luovutetaan kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle;

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta tai sen myyjästä;

17) *alkoholijuoman toimituksella* kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai 19 kohdassa tarkoitetusta rajat ylittävästä etämyynnistä myytävän alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle;

18) *alkoholijuoman toimittajalla* alkoholijuoman toimitusluvan haltijaa ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle;

19) *alkoholijuoman rajat ylittävällä etämyynnillä* myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen;

20) *alkoholijuoman etämyyjällä* myyjää, joka myy alkoholijuomaa Suomeen alkoholijuoman rajat ylittävänä etämyyntinä;

21) *etäostolla* ostoa, jossa yksityishenkilö hankkii alkoholijuomia toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta etäviestimen välityksellä valmisteverotuslain (182/2010) 74 §:ssä säädetyllä tavalla.

Mitä säädetään valmistuksesta, koskee myös väkiviinan ja valmisteverotuslain mukaisesti verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyä ja astiointia.

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kielto

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ja alkoholijuomien toimituksessa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti.

5 §

Luvanvarainen toiminta

Alkoholijuomia ei saa valmistaa, myydä eikä toimittaa ilman lupaa.

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus, myynti ja toimittaminen sekä rajat ylittävä etämyynti on sallittu;

7) väkiviinan maahantuonti ja hallussapito on sallittu, jos sitä kuljetetaan varastoimatta Suomen alueen kautta toiseen maahan ja kauttakuljetuksesta on ennen maahantuloa tehty ilmoitus Tullille;

8) yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on sallittu siten kuin 17 b §:ssä säädetään.

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos vähittäismyyntiluvan hakijan vähittäismyyntipaikka tai toimitusluvan hakijan toimipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, luvan myöntää kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto.

Muun luvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto.

Tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset ja hyväksymishakemukset käsittelevä lupaviranomainen määräytyy 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos luvanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että sille myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, sen tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

Jos luvanhaltija supistaa toimintaansa tai lopettaa sen muutoin kuin tilapäisesti, luvanhaltijan on ilmoitettava asiasta lupaviranomaiselle kuukauden kuluessa toiminnan supistamisesta tai lopettamisesta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvan muutoksen hakemisesta tai ilmoittamisesta, koskee myös tässä laissa tarkoitettuihin ilmoituksiin ja hyväksymisiin liittyviä muutoksia.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettuun lupahakemukseen, ilmoitukseen ja hyväksyntään koskevaan hakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä muista merkityksellisistä seikoista, jotka eivät jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelulupa on myönnettävä elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa, ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita rakentamislain (751/2023) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa rakennuskohteessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen rakentamislain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa rakennuskohteessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä rakentamislain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia saa luovuttaa toimitukseen.

17 a §

Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuoman toimituslupa koskee kotimaan vähittäismyyntistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä myydyin alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lupa myönnetään, jos hakija on laatinut:

1) 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman; ja
2) selvityksen siitä, miten se varmistuu siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Lupaviranomainen saa määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia, jos se on välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimitusluvan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa. Lupaehdot ja rajoitukset voivat koskea luovutuksessa käytettävää ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seurantaa, omavalvontaa tai valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ehdot ja rajoitukset on mitoitettava siten, että ne eivät estä eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetetaan luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saadaan määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen on luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet ovat muuttuneet siten, etteivät ehdot ja rajoitukset ole enää välttämättömiä.

17 b §

Alkoholijuoman rajat ylittävä etämyynti

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti Suomeen on sallittua. Rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia saa luovuttaa alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja. Alkoholijuoman etämyyjän on huolehdittava siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, alkoholijuoman etämyyjän on huolehdittava myös siitä, että tämä merkitään toimitukseen.

Alkoholijuoman etämyyjän valmisteverovelvollisuudesta säädetään valmisteverotuslaissa.

26 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

Alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos myyntipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, myyntipaikan hyväksyy kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto. Päätöksessä voidaan määritellä rakentamislain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia saa luovuttaa toimitukseen. Myyntipaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen sijainnista aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle.

32 §

Alkoholijuomien maahantuonti

Etäosto ja muu valmisteverotuslain 74 §:ssä tarkoitettu yksityishenkilön hankinta ovat sallittuja. Alkoholijuoman rajat ylittävistä etämyynneistä säädetään 17 b §:ssä.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti, toimitus ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Vähittäismyyjän tulee voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimitusluvan haltijan nimi ja lupanumero. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä, ellei laissa toisin säädetä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

Vähittäismyyntiluvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on huolehdittava siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, alkoholiyhtiön on huolehdittava siitä, että myös tämä merkitään toimitukseen.

35 a §

Alkoholijuomien toimitus

Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä. Alkoholijuoman toimittajan tulee luovuttaa alkoholijuoma ostajalle tai muulle vastaanottajalle henkilökohtaisesti. Alkoholijuoman toimittaja saa vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän käymisteitse valmistetun alkoholijuoman ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän muulla tavoin valmistetun alkoholijuoman toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä.

Alkoholijuoman toimitusluvan haltijan tulee voida jälkikäteen todentaa, miltä vähittäismyyntiluvan haltijalta tai etämyyjältä taikka mistä alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikasta alkoholijuomia on otettu vastaan luovutettaviksi.

Jos alkoholijuomaa ei saa luovuttaa 37 §:ssä säädetyn toimituskiellon vuoksi, alkoholijuoma on palautettava myyjälle tai toimitettava asiakkaalle myöhemmin 42 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana. Jos alkoholijuomaa ei saa luovuttaa 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa säädetyn toimituskiellon vuoksi, se on kuitenkin palautettava myyjälle.

Toimitusluvanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy 37 §:n nojalla luovuttamasta alkoholijuomaa.

37 §

Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot sekä luovutuskiellot muussa elinkeinotoiminnassa

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä, toimituksessa eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Alkoholijuomaa ei saa toimittaa:

- 1) terveydenhuollon palveluyksiköihin;
- 2) päihdehuollon yksiköihin;
- 3) lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköihin;
- 4) varhaiskasvatuksen järjestämispaikkoihin;
- 5) esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkoihin;
- 6) yleisille leikkikentille.

Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa ei saa nauttia alkoholia, eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään alkoholijuoman luovutuksesta, sovelletaan myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyynnissä, toimituksessa ja anniskelussa.

38 §

Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa sekä alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, jos paikassa saa myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka on avoinna asiakkaille.

Alkoholijuomien toimittajilla tulee olla 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituspassi.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia luvanhaltijan edustajana eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. Henkilö, joka on täyttänyt 16 vuotta, saa kuitenkin luvanhaltijan edustajan välittömän valvonnan alaisena myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitettussa vähittäismyyntipaikassa ja anniskella alkoholijuomia. Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaalle.

Alkoholijuomia myyvä tai toimittava ja alkoholijuomien vähittäismyynnin, toimituksen tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Luvanhaltija ja hänen määräämänsä henkilö saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen määräämänsä henkilö saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

Alkoholijuoman toimitusluvan haltijan ja alkoholijuomien toimittajan tulee valvoa 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvollisuuksien noudattamista.

40 §

Iän todistaminen

Alkoholijuoman toimituksen vastaanottaja on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä 1 momentissa tarkoitettulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittajalle.

42 a §

Toimitusaika

Alkoholijuomia saa toimittaa vastaanottajalle vain kello 9:stä kello 21:een.

Alkoholilyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovutukseen vastaanottajalle sovelletaan kuitenkin, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholilyhtiön vähittäismyyntiajoista.

Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, alkoholijuoma on palautettava myyjälle taikka toimitettava asiakkaalle myöhemmin 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, jollei luovuttamatta jättäminen ole johtunut 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua syystä.

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin tai anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

50 §

Markkinoinnin sääntely

Alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kiellettyä, jos:

1) se toteutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) tarkoitettussa televisio- tai radiotoiminnassa kello 7:n ja 22:n välisenä aikana tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä;

2) se toteutetaan tai kohdistetaan yleisölle järjestyslain (612/2003) 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla.

Mitä edellä 1 momentin 2 kohdassa säädetään yleisellä paikalla toteutetusta tai yleisölle kohdistetusta alkoholijuoman markkinoinnin kiellosta, ei koske miedon alkoholijuoman markkinointia:

1) kokoontumislain (530/1999) 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua yleisötilaisuudessa ja siihen pysyvästi käytettävässä paikassa;

2) kansainvälisessä liikenteessä käytettävässä aluksessa;

3) vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa;

4) vähittäismyynti- ja anniskelupaikan ulkopuolella juoman saatavuuden ja hinnan ilmoittamisen osalta.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, väkevän alkoholijuoman markkinointi on kielletty:

1) televisio- ja radiotoiminnassa;

2) elokuvateatterissa tapahtuvan kuvaohjelman julkisen esittämisen yhteydessä;

3) painetuissa sanoma- ja aikakauslehdissä;

4) järjestyslain 1 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla muutoin kuin väkevän alkoholijuoman vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos:

1) se kohdistuu alaikäisiin tai muihin henkilöihin, joille alkoholijuomaa ei 37 §:n mukaan saa myydä, tai siinä kuvataan tällaisia henkilöitä;

2) se on hyvän tavan vastaista, siinä käytetään kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä taikka annetaan muutoin alkoholista, sen käytöstä, vaikutuksista tai muista ominaisuuksista totuuden vastaista tai harhaanjohtavaa tietoa;

3) siinä yhdistetään alkoholin käyttö ajoneuvolla ajamiseen;

4) siinä korostetaan alkoholijuoman alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena;

5) siinä kuvataan alkoholin runsas käyttö myönteisesti taikka raittius tai alkoholin kohtuukäyttö kielteisesti;

6) siinä luodaan kuva, että alkoholin käyttö lisää suorituskykyä taikka edistää sosiaalista tai seksuaalista menestystä;

7) siinä luodaan kuva, että alkoholilla on lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia tai että se piristää, rauhoittaa tai on keino ristiriitojen ratkaisemiseksi;

8) siinä käytetään kuluttajan osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun;

9) sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä.

Edellä 1, 3 ja 4 momenttia ei sovelleta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa (460/2003) tarkoitettuun julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, jota muu kuin Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja harjoittaa ulkomailla ja joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi yksinomaan muualla kuin Suomessa tai samansisältöisenä vastaanottajan maasta riippumatta. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin, jos ulkomailta harjoitettu alkoholijuomien markkinointi on tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa ja toiminnanharjoittaja on sijoittautunut toiseen Euroopan talousalueella sijaitsevaan valtioon Suomen lainsäädännön kiertämiseksi.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyyntissä, toimituksessa ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyyntissä, toimituksessa ja anniskelussa on kielletty.

55 §

Denaturoimattoman alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti ja myynti

Sellaiseen kiinteää ainetta olevaan tai kiinteää ainetta sisältävään alkoholivalmisteeseen, joka on tarkoitettu nautittavaksi sellaisenaan tai joka voidaan saada juotavaksi erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä, sovelletaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta, anniskelua, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä, jos valmisteen kokonaisalkoholipitoisuus on enemmän kuin 2,8 painoprosenttia. Valmisteen

alkoholipitoisuutena tilavuusprosentteina pidetään tällöin sen alkoholipitoisuutta painoprosentteina.

57 §

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaansa huolehdittava siitä, että sen henkilökunta ja toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee tässä laissa säädetyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa tässä laissa tarkoitetussa toiminnassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen 38 §:ssä tarkoitetulla edustajalla on alkoholilain tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*anniskelupassi*).

Alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla on tämän lain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*).

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Anniskeluluvanhaltijan edustajan pätevyys voidaan todistaa anniskelupassilla tai todistuksella tutkinnosta, joka on sisältänyt vastaavat tiedot kuin anniskelupassikoe. Anniskelupassin myöntää ammattikorkeakoululaissa tarkoitettu ammattikorkeakoulu, joka järjestää ravintola-alan koulutusta, taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, joka järjestää ravintola-alan koulutusta. Anniskelupassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen.

Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voidaan todistaa toimituspassilla. Toimituspassin voi myöntää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos, ammattikorkeakoululaissa tarkoitettu ammattikorkeakoulu tai yliopistolaissa tarkoitettu yliopisto. Toimituspassin myöntävän toimijan tulee tarjota toimituspassikokeita suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Toimituspassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulla ammattikorkeakoululla ja koulutuksen järjestäjällä on oikeus periä anniskelupassikokeesta maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Anniskelupassi voidaan yhdistää elintarvikelain 19 §:ssä tarkoitetun hygieniapassin kanssa. Edellä 2 momentissa tarkoitetulla toimituspassin myöntävällä toimijalla on oikeus periä toimituspassikokeen järjestämisestä ja toimituspassin myöntämisestä maksu.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen kokeiden sisällöstä ja arvioinnista, 1 momentissa tarkoitettua koetta vastaavista tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

60 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta, anniskelua, markkinointia ja rajat ylittävää etämyyntiä koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

4) anniskelupassi- ja toimituspassikokeeseen liittyvä oppilaitosten ja muiden toimijoiden ohjaus;

5) tässä laissa säädettyt muut tehtävät.

Ahvenanmaan maakunnassa alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta ja markkinointia valvoo Ahvenanmaan valtionvirasto.

62 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa. Vapaaehtoisia voidaan käyttää sellaisten alkoholijuomien koeostoissa, joita heillä on lain nojalla oikeus ostaa. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero.

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Valvontaviranomaisella on valvontaa varten oikeus saada toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittaneen toimittajan nimi ja yhteystiedot.

63 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tiedot, jotka ovat välttämättömiä:

Valvontaviranomaisilla on lisäksi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä mainitun lain 47 §:n 1–3 kohdassa tarkoitetut tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain 13 §:ssä tai 72 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun luvan edellytysten selvittämistä varten tai 71 §:n 3 momentissa säädetyn kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi.

64 §

Tietojen antaminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, Lupa- ja valvontavirasto voi julkaista tietoverkossa luvan- ja hyväksynnänhaltijan sekä ilmoituksen tekijän nimen, lupa-, hyväksyntä- ja ilmoitusnumeron, yritys- ja yhteisötunnuksen sekä toimipaikan nimen ja osoitetiedot.

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan tai ilmoitusvelvollisen maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 5 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehoituksista huolimatta noudatettu;

8) alkoholijuomien toimituksessa on rikottu 5 luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

Lupa- ja valvontavirasto voi määrätä etämyyjän maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos tämä rikkoo 17 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Etämyyjälle määrättävään seuraamusmaksuun sovelletaan, mitä 2–4 momentissa säädetään.

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan määräajaksi, jos:

1) toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentin 1–6 tai 8 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena; tai

2) toiminnanharjoittaja rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan.

Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet.

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen pysyvästi, jos:

1) toiminnanharjoittaja seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä tahallisesti ja menettely on ollut myös kokonaisuutena arvostellen törkeää;

2) toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää; tai

3) luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa.

72 a §

Luvan voimassaolon päätyminen

Lupaviranomaisen on merkittävä rekisteriin tämän lain mukainen lupa tai hyväksyminen päättäneeksi, jos toiminnanharjoittaja on lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti.

Toistaiseksi voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Määräaikaisena voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään määräaikaisuuden loppuun saakka, kuitenkin enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Toiminnan jatkamisesta on ilmoitettava lupaviranomaiselle viipymättä konkurssiin asettamisen tai kuoleman jälkeen.

74 §

Lupa- ja valvontaviraston perimät maksut

Lupa- ja valvontavirasto perii tämän lain noudattamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

6) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyyntin valvonnasta (*vähittäismyyntin valvontamaksu*);

7) 17 a §:ssä tarkoitetun toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen valvonnasta (*toimituksen valvontamaksu*).

75 §

Ahvenanmaan valtionviraston perimät maksut

Ahvenanmaan valtionvirasto perii suorittamastaan valvonnasta vähittäismyyntin valvontamaksun ja toimitusluvan valvontamaksun.

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan, ellei laissa toisin säädetä. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

90 §

Rangaistussäännökset

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta
1) rikkoo 37 §:n 1–3 momentissa säädetyn vähittäismyynti-, toimitus- tai anniskelukiellon
tai 37 §:n 5 momentissa säädetyn muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvan luovutuskiellon
tai

2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna luvanhaltijan
edustajana rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja anniskelupaikan
järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 2 §:n 1, 2 ja 3 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 17 –21 kohta sekä 4 momentti,
4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1, 7 ja 8 kohta, 7 ja 12 §, 17 §:n 1
momentin 1 kohta sekä 2 ja 5 momentti sekä 17 a §, 26 §:n 1 momentti ja 84 § tulevat kuitenkin
voimaan neljän kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta ja 17 b §, 32 §:n 2 momentti, 35,
35 a, 37 ja 38 §, 39 §:n 3 momentti, 40 §:n 2 momentti, 42 a §, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §:n 2
momentti, 57 §, 62 §:n 4 ja 6 momentti, 71 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta sekä 5 ja 6 momentti,
74 §:n 2 momentin 7 kohta ja 3 momentti, 75 §:n 2 ja 3 momentti, 90 §:n 5 momentti sekä
liitteen 6 a ja 7 kohta kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti kumoutuu kuuden kuukauden kuluttua tämän
lain voimaantulosta.

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

6 a. Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksu

Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksukausi on kalenterivuosi. Maksu peritään
kaikilta luvanhaltijoilta, joiden lupa on ollut voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden
aikana. Maksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta
lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy valvontamaksukauden
aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien
perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu on perusmaksun lisäksi 0,10 euroa
toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Maksu pyöristetään alaspäin
lähimpään kymmeneen euroon.

Luvanhaltija on velvollinen ilmoittamaan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten
kokonaismäärän vuosittain 31.1. mennessä. Mikäli luvanhaltija ei tee ilmoitusta määräajassa,
lupaviranomaisella on oikeus velvoittaa luvanhaltija 70 §:ssä säädetyn uhkasakon uhalla
ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärä. Lupaviranomaisen on esitettävä luvanhaltijalle
muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen
uhkasakon asettamista.

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1–3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.–31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevasta ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

Edellä 6 a kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.4. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on edellinen kalenterivuosi.

Helsingissä 25.9.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 16 kohta ja 4 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 ja 7 kohta, 7, 11 ja 12 §, 17 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 26 §:n 1 momentti, 5 luvun otsikko, 35, 37 ja 38 §, 39 §:n 2 momentti, 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 1 momentti, 50 §, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §:n 2 momentti, 57 ja 58 §, 60 §:n 1 momentti ja 2 momentin 4 kohta sekä 4 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 §:n 1 momentin johdantokappale, 64 §:n 2 momentti, 71 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7 kohta, 72 §, 74 §:n 2 momentin johdantokappale ja 6 kohta, 75 §:n 2 momentti, 84 §, 85 §:n 1 momentin johdantokappale, 90 §:n 5 momentti sekä liitteen 7 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 7 § laissa, 26 §:n 1 momentti, 60 §:n 1 momentti ja 2 momentin 4 kohta sekä 4 momentti, 74 §:n 2 momentin johdantokappale ja 6 kohta ja 75 §:n 2 momentti laissa 743/2025, 12 § laissa 605/2023, 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 305/2024 ja 57 § osaksi laissa 743/2025, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti, 3 §:n 1 momenttiin uusi 17—21 kohta, 6 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta, 17 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 17 a, 17 b, 35 a, 42 a ja 72 a §, 32 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 35 a §, 39 §:ään uusi 3 momentti, 40 §:ään uusi 2 momentti, 45 §:ään uusi 4 momentti, 60 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 743/2025, uusi 5 kohta, 62 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, 63 §:ään uusi 2 momentti, 64 §:ään uusi 3 momentti, 71 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta ja mainittuun pykälään uusi 5 ja 6 momentti, lakiin uusi 72 a §, 74 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 743/2025, uusi 7 kohta, sekä liitteeseen uusi 6 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (23/2006) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin *sekä alkoholijuomien toimitukseen*.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (297/2021) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

Mitä tässä laissa säädetään rajat ylittävistä etämyynnistä ja etäostosta, sovelletaan Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista tapahtuvaan myyntiin ja ostoon.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta tai sen myyjästä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa *siten, että alkoholijuoma luovutetaan kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle;*

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta tai sen myyjästä;

17) *alkoholijuoman toimituksella kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai 19 kohdassa tarkoitetusta rajat ylittävästä etämyynnistä myytävän alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle;*

18) *alkoholijuoman toimittajalla* alkoholijuoman toimitusluvan haltijaa ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä

etämyynnistä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle;

19) alkoholijuoman rajat ylittävällä etämyynnillä myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen;

20) alkoholijuoman etämyyjällä myyjää, joka myy alkoholijuomaa Suomeen alkoholijuoman rajat ylittävänä etämyyntinä;

21) etäostolla ostoa, jossa yksityishenkilö hankkii alkoholijuomia toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta etäviestimen välityksellä valmisteverotuslain (182/2010) 74 §:ssä säädetyllä tavalla.

Mitä säädetään valmistuksesta, koskee myös väkiviinan ja valmisteverotuslain (182/2010) mukaisesti verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyä ja astiointia.

Mitä säädetään valmistuksesta, koskee myös väkiviinan ja valmisteverotuslain mukaisesti verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyä ja astiointia.

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kielto

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynnissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti.

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kielto

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynnissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ja alkoholijuomien toimituksessa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti.

5 §

Luvanvarainen toiminta

Alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman lupaa.

5 §

Luvanvarainen toiminta

Alkoholijuomia ei saa valmistaa, myydä eikä toimittaa ilman lupaa.

6 §

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on sallittu;

7) väkiviinan maahantuonti ja hallussapito on sallittu, jos sitä kuljetetaan varastoimatta Suomen alueen kautta toiseen maahan ja kauttakuljetuksesta on ennen maahantuloa tehty ilmoitus Tullille.

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus, myynti ja toimittaminen sekä rajat ylittävä etämyynti on sallittu;

7) väkiviinan maahantuonti ja hallussapito on sallittu, jos sitä kuljetetaan varastoimatta Suomen alueen kautta toiseen maahan ja kauttakuljetuksesta on ennen maahantuloa tehty ilmoitus Tullille;

8) yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on sallittu siten kuin 17 b §:ssä säädetään.

7 § (vahvistettu laki)

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto, jos hakijan vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee Suomessa tai hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa. Jos hakijan vähittäismyyntipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, luvan myöntää kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto.

Muun luvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto.

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos vähittäismyyntiluvan hakijan vähittäismyyntipaikka tai toimitusluvan hakijan toimipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, luvan myöntää kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto.

Muun luvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto.

Tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset ja hyväksymishakemukset käsittelevä lupaviranomainen määräytyy 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos lupa on myönnetty oikeushenkilölle ja oikeushenkilön omistukseen, sopimukseen tai muuhun järjestelyyn perustuva määräysvalta

11 §

Muutosten ilmoittaminen

siirtyy, lupanhaltijan on ilmoitettava siitä lupaviranomaiselle kahden viikon kuluessa määräysvallan siirtymisestä.

Jos lupanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, lupanhaltijan tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

Jos lupanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että sille myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, *sen* tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

Jos lupanhaltija supistaa toimintaansa tai lopettaa sen muutoin kuin tilapäisesti, lupanhaltijan on ilmoitettava asiasta lupaviranomaiselle kuukauden kuluessa toiminnan supistamisesta tai lopettamisesta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvan muutoksen hakemisesta tai ilmoittamisesta, koskee myös tässä laissa tarkoitettuihin ilmoituksiin ja hyväksymisiin liittyviä muutoksia.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettuun lupahakemukseen, ilmoitukseen ja hyväksyntää koskevaan hakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä muista merkityksellisistä seikoista, jotka eivät jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti- ja anniskelulupa on myönnettävä elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti-, *toimitus-* ja anniskelulupa on myönnettävä elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitetussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitetussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa, ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita *rakentamislain (751/2023) 2 §:n 4 kohdassa* tarkoitetussa *rakennuskohteessa* muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen *rakentamislain* tarkoitetussa *rakennuskohteessa* sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä rakentamislain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetussa rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia voidaan saa luovuttaa toimitukseen.

17 a §

Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuoman toimituslupa koskee kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävstä etämyynnistä myydyin alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lupa myönnetään, jos hakija on laatinut:

1) 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman; ja

2) selvityksen siitä, miten se varmistuu siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Lupaviranomainen saa määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia, jos se on välttämätöntä valvonnan turvaamiseksi tilanteissa, joissa viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimituslupan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa tai luovutuksessa. Lupaehdot ja rajoitukset voivat koskea luovutuksessa käytettävää ikärajavaalvonnan ja päihtymistilan seurantaa, omavalvontaa tai valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut ehdot ja rajoitukset on mitoitettava siten, että ne eivät estä eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetetaan luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saadaan määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen on luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet ovat muuttuneet siten, etteivät ehdot ja rajoitukset ole enää välttämättömiä.

17 b §

Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä

etämyynti Suomeen on sallittua. Rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia saa luovuttaa alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja. Alkoholijuoman etämyyjän on huolehdittava siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, alkoholijuoman etämyyjän on huolehdittava myös siitä, että tämä merkitään toimitukseen.

Alkoholijuoman etämyyjän valmisteverovelvollisuudesta säädetään valmisteverotuslaissa.

26 § (vahvistettu laki)

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

Alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos myyntipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, myyntipaikan hyväksyy kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto. Myyntipaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen sijainnista aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle.

26 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

Alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto. Jos myyntipaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, myyntipaikan hyväksyy kuitenkin Ahvenanmaan valtionvirasto. Päätöksessä voidaan määritellä rakentamislain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettussa rakennuskohteessa sijaitsevia noutopisteitä, joista alkoholijuomia saa luovuttaa toimitukseen. Myyntipaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen sijainnista aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle.

28 §

Alkoholijuomien muu myynti

Alkoholiyhtiölle saadaan myöntää alkoholijuomien tukkumyyntilupa. Alkoholiyhtiö saa toimittaa alkoholijuomia luvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille lähettämällä ne ostajalle.

28 §

Alkoholijuomien muu myynti

(kumotaan)

32 §

Alkoholijuomien maahantuonti

32 §

Alkoholijuomien maahantuonti

Etäosto ja muu valmisteverotuslain 74 §:ssä tarkoitettu yksityishenkilön hankinta ovat sallittuja. Alkoholijuoman rajat ylittävistä etämyynnistä säädetään 17 b §:ssä.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti, toimitus ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Vähittäismyyntiä tulee voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimitusluvan haltijan nimi ja lupanumero. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä, ellei laissa toisin säädetä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

Vähittäismyyntiluvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on huolehdittava siitä, että toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomaa. Jos toimitus sisältää väkevää alkoholijuomaa, alkoholiyhtiön on huolehdittava siitä, että myös tämä merkitään toimitukseen.

35 a §

Alkoholijuomien toimitus

Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä. Alkoholijuoman toimittajan tulee luovuttaa alkoholijuoma ostajalle tai muulle vastaanottajalle henkilökohtaisesti. Alkoholijuoman toimittaja saa vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän käymisteitse valmistetun alkoholijuoman ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän muulla tavoin valmistetun alkoholijuoman toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja vastaanotettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävistä etämyynnistä.

Alkoholijuoman toimitusluvan haltijan tulee voida jälkikäteen todentaa, miltä vähittäismyyntiluvan haltijalta tai etämyyjältä taikka mistä alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikasta alkoholijuomia on otettu vastaan luovutettaviksi.

Jos alkoholijuomaa ei saa luovuttaa 37 §:ssä säädetyn toimituskiellon vuoksi, alkoholijuoma on palautettava myyjälle tai toimitettava asiakkaalle myöhemmin 42 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana. Jos alkoholijuomaa ei saa luovuttaa 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa säädetyn toimituskiellon vuoksi, se on kuitenkin palautettava myyjälle.

Toimitusluvanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy 37 §:n nojalla luovuttamasta alkoholijuomaa.

37 §

Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdasta poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

37 §

Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot sekä luovutuskielet muussa elinkeinotoiminnassa

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä, toimituksessa eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Alkoholijuomaa ei saa toimittaa:

- 1) terveydenhuollon palveluyksiköihin;
- 2) päihdehuollon yksiköihin;
- 3) lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettuihin lastensuojelulaitoksen asuinyksiköihin;
- 4) varhaiskasvatuksen järjestämispaikkoihin;
- 5) esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkoihin;
- 6) yleisille leikkikentille.

Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa ei saa nauttia alkoholia, eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään alkoholijuoman luovutuksesta, sovelletaan myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyynnissä, toimituksessa ja anniskelussa.

38 §

Vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan edustajana tämän määräämä vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö, jos paikka on avoinna asiakkaille.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitetussa vähittäismyyntipaikassa vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa myös anniskella alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena.

Alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyyntin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen

38 §

Vähittäismyyntin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa sekä alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, jos paikassa saa myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka on avoinna asiakkaille.

Alkoholijuomien toimittajilla tulee olla 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituspassi.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia luvanhaltijan edustajana eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. Henkilö, joka on täyttänyt 16 vuotta, saa kuitenkin luvanhaltijan edustajan välittömän valvonnan alaisena myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitetussa vähittäismyyntipaikassa ja anniskella alkoholijuomia. Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaille.

Alkoholijuomia myyvä tai toimittava ja alkoholijuomien vähittäismyyntin, toimituksen tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Luvanhaltija ja hänen määräämänsä henkilö saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen

Voimassa oleva laki

edustajansa saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

40 §

Iän todistaminen

Ehdotus

määräämänsä henkilö saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

Alkoholijuoman toimitushuvan haltijan ja alkoholijuomien toimittajan tulee valvoa 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvollisuuksien noudattamista.

40 §

Iän todistaminen

Alkoholijuoman toimituksen vastaanottaja on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä 1 momentissa tarkoitetulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittajalle.

42 a §

Toimitusaika

Alkoholijuomia saa toimittaa vastaanottajalle vain kello 9:stä kello 21:een.

Alkoholilyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovutukseen vastaanottajalle sovelletaan kuitenkin, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholilyhtiön vähittäismyyntiajoista.

Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, alkoholijuoma on palautettava myyjälle taikka toimitettava asiakkaalle myöhemmin 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, jollei luovuttamatta jättäminen ole johtunut 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetusta syystä.

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti. Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin ja anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin tai anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

50 §

Markkinoinnin sääntely

Väkevän alkoholijuoman markkinointi on kielletty.

Miedon alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos:

1) se kohdistuu alaikäisiin tai muihin henkilöihin, joille alkoholijuomaa ei 37 §:n mukaan saa myydä, tai siinä kuvataan tällaisia henkilöitä;

2) siinä yhdistetään alkoholin käyttö ajoneuvolla ajamiseen;

3) siinä korostetaan alkoholijuoman alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena;

50 §

Markkinoinnin sääntely

Alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kiellettyä, jos:

1) se toteutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) tarkoitettussa televisio- tai radiotoiminnassa kello 7 ja 22:n välisenä aikana tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä;

2) se toteutetaan tai kohdistetaan yleisölle järjestyslain (612/2003) 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla.

Mitä edellä 1 momentin 2 kohdassa säädetään yleisellä paikalla toteutetusta tai

4) siinä kuvataan alkoholin runsasta käyttöä myönteisesti taikka raittius tai alkoholin kohtuukäyttö kielteisesti;

5) siinä luodaan kuva, että alkoholin käyttö lisää suorituskykyä taikka edistää sosiaalista tai seksuaalista menestystä;

6) siinä luodaan kuva, että alkoholilla on lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia tai että se piristää, rauhoittaa tai on keino ristiriitojen ratkaisemiseksi;

7) se on hyvän tavan vastaista, siinä käytetään kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä taikka annetaan muutoin alkoholista, sen käytöstä, vaikutuksista tai muista ominaisuuksista totuuden vastaista tai harhaanjohtavaa tietoa;

8) se toteutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) mukaisessa televisio- ja radiotoiminnassa kello 7–22 tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä;

9) se toteutetaan tai kohdistetaan yleisölle järjestyslaissa (612/2003) tarkoitetulla yleisellä paikalla;

10) siinä käytetään kuluttajan osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun;

11) sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen väkevää alkoholijuomaa saa markkinoida 2 momentissa säädetyin rajoituksin:

1) väkevien alkoholijuomien valmistus-, vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa;

2) painetussa tai tietoverkossa esitetyssä vähittäismyynti- tai anniskeluhinnastossa sekä valmistajan tai tukkumyyjän tuoteluettelossa siten, että kaikki saatavilla olevat juomat esitellään kuluttajille yhdenmukaisella tavalla; sekä

3) muutoinkin alkoholijuomien myyntiin osallistuville, ei kuitenkaan kuluttajille avoinna olevassa tietoverkossa.

yleisölle kohdistetusta alkoholijuoman markkinoinnin kiellosta, ei koske miedon alkoholijuoman markkinointia

1) kokoontumislain (530/1999) 2§:n 3 momentissa tarkoitetussa yleisötilaisuudessa ja siihen pysyvästi käytettävässä paikassa;

2) kansainvälisessä liikenteessä käytettävässä aluksessa;

3) vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa;

4) vähittäismyynti- ja anniskelupaikan ulkopuolella juoman saatavuuden ja hinnan ilmoittamisen osalta.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, väkevän alkoholijuoman markkinointi on kielletty:

1) televisio- ja radiotoiminnassa;

2) elokuvateatterissa tapahtuvan kuvaohjelman julkisen esittämisen yhteydessä;

3) painetuissa sanoma- ja aikakauslehdissä;

4) järjestyslain 1 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla muutoin kuin väkevän alkoholijuoman vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos:

1) se kohdistuu alaikäisiin tai muihin henkilöihin, joille alkoholijuomaa ei 37 §:n mukaan saa myydä, tai siinä kuvataan tällaisia henkilöitä;

2) se on hyvän tavan vastaista, siinä käytetään kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä taikka annetaan muutoin alkoholista, sen käytöstä, vaikutuksista tai muista ominaisuuksista totuuden vastaista tai harhaanjohtavaa tietoa;

3) siinä yhdistetään alkoholin käyttö ajoneuvolla ajamiseen;

4) siinä korostetaan alkoholijuoman alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena;

5) siinä kuvataan alkoholin runsas käyttö myönteisesti taikka raittius tai alkoholin kohtuukäyttö kielteisesti;

6) siinä luodaan kuva, että alkoholin käyttö lisää suorituskykyä taikka edistää sosiaalista tai seksuaalista menestystä;

Edellä 2 momentin 9 kohdassa säädetty kielto ei koske miedon alkoholijuoman markkinointia muutoin 2 momentissa säädettyin rajoituksin:

- 1) kokoontumislaissa (530/1999) tarkoitetussa yleisötilaisuudessa ja siihen pysyvästi käytettävässä paikassa;
- 2) kansainvälisessä liikenteessä käytettävässä aluksessa;
- 3) vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa;
- 4) vähittäismyynti- ja anniskelupaikan ulkopuolella juoman saatavuuden ja hinnan ilmoittamisen osalta.

Edellä 1 ja 2 momenttia ei sovelleta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa (460/2003) tarkoitettuun julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, jota muu kuin Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja harjoittaa ulkomailla ja joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi yksinomaan muualla kuin Suomessa tai samansisältöisenä vastaanottajan maasta riippumatta. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin ulkomailta harjoitettuun Suomessa markkinoilla olevien alkoholijuomien markkinointiin, joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa.

7) siinä luodaan kuva, että alkoholilla on lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia tai että se piristää, rauhoittaa tai on keino ristiriitojen ratkaisemiseksi;

8) siinä käytetään kuluttajan osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun;

9) sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä.

Edellä 1, 3 ja 4 momenttia ei sovelleta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa (460/2003) tarkoitettuun julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, jota muu kuin Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja harjoittaa ulkomailla ja joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi yksinomaan muualla kuin Suomessa tai samansisältöisenä vastaanottajan maasta riippumatta. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin, jos ulkomailta harjoitettu alkoholijuomien markkinointi on tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa ja toiminnanharjoittaja on sijoittautunut toiseen Euroopan talousalueella sijaitsevaan valtioon Suomen lainsäädännön kiertämiseksi.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä, *toimituksessa* ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä, *toimituksessa* ja anniskelussa on kielletty.

55 §

Denaturoimattoman alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti ja myynti

Sellaiseen kiinteää ainetta olevaan tai kiinteää ainetta sisältävään alkoholivalmisteseen, joka on tarkoitettu nautittavaksi sellaisenaan tai joka voidaan saada juotavaksi erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä, sovelletaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koskevia säännöksiä, jos valmisteen kokonaisalkoholipitoisuus on enemmän kuin 2,8 painoprosenttia. Valmisteen alkoholipitoisuutena tilavuusprosentteina pidetään tällöin sen alkoholipitoisuutta painoprosentteina.

55 §

Denaturoimattoman alkoholivalmisteen valmistus, maahantuonti ja myynti

Sellaiseen kiinteää ainetta olevaan tai kiinteää ainetta sisältävään alkoholivalmisteseen, joka on tarkoitettu nautittavaksi sellaisenaan tai joka voidaan saada juotavaksi erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä, sovelletaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä, *toimitusta*, anniskelua, *rajat ylittävää etämyyntiä ja* markkinointia koskevia säännöksiä, jos valmisteen kokonaisalkoholipitoisuus on enemmän kuin 2,8 painoprosenttia. Valmisteen alkoholipitoisuutena tilavuusprosentteina pidetään tällöin sen alkoholipitoisuutta painoprosentteina.

57 § (vahvistettu laki)

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaa huolehdittava siitä, että henkilökunta tuntee tässä laissa säädettyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että 38 §:ssä tarkoitettulla vastaavalla hoitajalla tai muulla tehtävään nimetyllä henkilöllä on alkoholilain tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus.

57 §

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaansa huolehdittava siitä, että sen henkilökunta *ja toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja* tuntee tässä laissa säädettyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen 38 §:ssä tarkoitettulla *edustajalla* on alkoholilain tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*anniskelupassi*).

Alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla on tämän lain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Lupa- ja valvontaviraston

hyväksymän mallin mukainen todistus (toimituspassi).

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Todistus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain ja sen valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan kokeen tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät.

Oppilaitoksella on oikeus periä kokeesta maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Alkoholilain tuntemista osoittava todistus voidaan yhdistää elintarvikelain 27 §:ssä tarkoitettun osaamistodistuksen kanssa.

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Anniskeluluvanhaltijan edustajan pätevyys voidaan todistaa anniskelupassilla tai todistuksella tutkinnosta, joka on sisältänyt vastaavat tiedot kuin anniskelupassikoe. Anniskelupassin myöntää ammattikorkeakoululaissa tarkoitettu ammattikorkeakoulu, joka järjestää ravintola-alan koulutusta, taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, joka järjestää ravintola-alan koulutusta. Anniskelupassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen.

Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voidaan todistaa toimituspassilla. Toimituspassin voi myöntää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos, ammattikorkeakoululaissa tarkoitettu ammattikorkeakoulu tai yliopistolaissa tarkoitettu yliopisto. Toimituspassin myöntävän toimijan tulee tarjota toimituspassikokeita suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Toimituspassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla ammattikorkeakoululla ja koulutuksen järjestäjällä on oikeus periä anniskelupassikokeesta maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Anniskelupassi voidaan yhdistää elintarvikelain 19 §:ssä tarkoitettun hygieniapassin kanssa. Edellä 2 momentissa tarkoitettulla toimituspassin myöntävällä toimijalla on oikeus periä

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetun kokeen sisällöstä ja arvioinnista sekä sitä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

toimituspassikokeen järjestämisestä ja toimituspassin myöntämisestä maksu.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen kokeiden sisällöstä ja arvioinnista, 1 momentissa tarkoitettua koetta vastaavista tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

60 § (vahvistettu laki)

60 §

Valvonta

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä, *toimitusta*, anniskelua, markkinointia *ja rajat ylittävää etämyyntiä* koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

4) tässä laissa säädetty muut kuin 1–3 kohdassa tarkoitetut tehtävät.

4) *anniskelupassi- ja toimituspassikokeeseen liittyvä oppilaitosten ja muiden toimijoiden ohjaus;*
5) tässä laissa säädetty muut tehtävät.

Ahvenanmaan maakunnassa alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja markkinointia valvoo Ahvenanmaan valtionvirasto.

Ahvenanmaan maakunnassa alkoholijuomien vähittäismyyntiä, *toimitusta* ja markkinointia valvoo Ahvenanmaan valtionvirasto.

62 §

62 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa. Vapaaehtoisia

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

voidaan käyttää sellaisten alkoholijuomien koeostoissa, joita heillä on lain nojalla oikeus ostaa. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero.

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Valvontaviranomaisella on valvontaa varten oikeus saada toimitusluvan haltijalta tieto alkoholijuoman toimituksen suorittaneesta henkilöstä.

63 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, työttömyysvakuutusrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tiedoja, jotka ovat välttämättömiä:

63 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tiedot, jotka ovat välttämättömiä:

Valvontaviranomaisilla on lisäksi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä mainitun lain 47 §:n 1–3 kohdan kohdassa tarkoitetut tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain 13 §:ssä tai 72 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun luvan edellytysten selvittämistä varten tai 71 §:n 3 momentissa säädetyn kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi.

64 §

64 §

Tietojen antaminen

Tietojen antaminen

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, Lupa- ja valvontavirasto voi julkaista tietoverkossa luvan- ja hyväksynnänhaltijan sekä ilmoituksen tekijän nimen, lupa-, hyväksyntä- ja ilmoitusnumeron, yritys- ja yhteisötunnuksen sekä toimipaikan nimen ja osoitetiedot.

71 §

71 §

Seuraamusmaksu

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan tai ilmoitusvelvollisen maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu.

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu;

8) alkoholijuomien toimituksessa on rikottu 5 luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

Lupa- ja valvontavirasto voi määrätä etämyyjän maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos tämä rikkoo 17 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Etämyyjälle määrättävään seuraamusmaksuun sovelletaan, mitä 2–4 momentissa säädetään.

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen määräajaksi tai pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentin 1–6 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena. Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet. Lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa pysyvästi vain, jos menettelyä jatketaan seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen tahallisesti ja se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Vaikka huomautusta ei ole annettu tai seuraamusmaksua määrätty, lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa määräajaksi, jos luvanhaltija rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan, tai pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Lupa tai hyväksyminen tulee peruuttaa, jos luvanhaltija sitä pyytää tai hakemuksessa annettujen virheellisten tietojen tai olosuhteiden muutoksen vuoksi luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa, eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa. Luvanhaltijan konkurssipesällä on kuitenkin oikeus jatkaa lupaa edellyttävää toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta.

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan määräajaksi, jos:

1) toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentin 1–6 tai 8 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena; tai

2) toiminnanharjoittaja rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan.

Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet.

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen pysyvästi, jos:

1) toiminnanharjoittaja seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä tahallisesti ja menettely on ollut myös kokonaisuutena arvostellen törkeää;

2) toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää; tai

3) luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa.

Luvan voimassaolon päättymisen

Lupaviranomaisen on merkittävä rekisteriin tämän lain mukainen lupa tai hyväksyminen päättyneeksi, jos toiminnanharjoittaja on lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti.

Toistaiseksi voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Määräaikaisena voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään määräaikaisuuden loppuun saakka, kuitenkin enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Toiminnan jatkamisesta on ilmoitettava lupaviranomaiselle viipymättä konkurssiin asettamisen tai kuoleman jälkeen.

74 § (vahvistettu laki)

74 §

*Lupa- ja valvontaviraston perimät maksut**Lupa- ja valvontaviraston perimät maksut*

Lupa- ja valvontavirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

6) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyynnin valvonnasta (vähittäismyynnin valvontamaksu).

Lupa- ja valvontavirasto perii tämän lain noudattamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

6) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyynnin valvonnasta (vähittäismyynnin valvontamaksu);

7) 17 a §:ssä tarkoitetun toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen valvonnasta (toimituksen valvontamaksu).

75 § (vahvistettu laki)

75 §

*Ahvenanmaan valtionviraston perimät maksut**Ahvenanmaan valtionviraston perimät maksut*

Ahvenanmaan valtionvirasto perii suorittamastaan valvonnasta vähittäismyynnin valvontamaksun ja toimitusluvan valvontamaksun.

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

90 §

Rangaistussäännökset

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 37 §:ssä säädetyn vähittäismyynti- tai anniskelukiellon tai

2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan, *ellei laissa toisin säädetä*. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

90 §

Rangaistussäännökset

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 37 §:n 1–3 momentissa säädetyn vähittäismyynti-, *toimitus-* tai anniskelukiellon *taikka* 37 §:n 5 momentissa säädetyn *muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvan luovutuskiellon tai*

2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna *luvanhaltijan edustajana* rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 2 §:n 1, 2 ja 3 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 17–21 kohta sekä 4 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1, 7 ja 8 kohta, 7 ja 12 §, 17 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 2 ja 5 momentti sekä 17 a §, 26 §:n 1 momentti ja 84 § tulevat kuitenkin voimaan neljän kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta ja 17 b §, 32 §:n 2 momentti, 35, 35 a, 37 ja 38 §, 39 §:n 3 momentti, 40 §:n 2 momentti, 42 a §, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §:n 2 momentti, 57 §, 62 §:n 4 ja 6 momentti, 71 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta sekä 5 ja 6 momentti, 74 §:n 2 momentin 7 kohta ja 3 momentti, 75 §:n 2 ja 3 momentti, 90 §:n 5 momentti sekä liitteen 6 a ja 7 kohta kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti kumoutuu kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

6 a. Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksu

Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksukausi on kalenterivuosi. Maksu peritään kaikilta luvanhaltijoilta, joiden lupa on ollut voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana. Maksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy

valvontamaksukauden aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu on perusmaksun lisäksi 0,10 euroa toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Maksu pyöristetään alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Luvanhaltija on velvollinen ilmoittamaan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten kokonaismäärän vuosittain 31.1. mennessä. Mikäli luvanhaltija ei tee ilmoitusta määräajassa, lupaviranomaisella on oikeus velvoittaa luvanhaltija 70 §:ssä säädetyn uhkasakon uhalla ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärä. Lupaviranomaisen on esitettävä luvanhaltijalle muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen uhkasakon asettamista.

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1–3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.–31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädettyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädettyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevan ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1–3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.–31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädettyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädettyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevan ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

Edellä 6 a kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*viimeistään 30.4. siten, että määriin perustuva
laskenta-aika on edellinen kalenterivuosi.*